

วัตถุประสงค์

เพื่อตีพิมพ์และเผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการที่มีข้อค้นพบ ข้อเสนอแนะที่เป็นนวัตกรรม รวมถึงความคิดริเริ่มที่มีผลกระทบต่อชุมชน สังคมและประเทศชาติในวงกว้าง โดยรับพิจารณาบทความทั้งในรูปแบบภาษาไทย ยังมุ่งหมายที่จะเป็นเวทีในการนำเสนอผลงานทางวิชาการเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในองค์ความรู้ทางสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์และสาขาต่าง ๆ เช่น รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา สังคมสงเคราะห์ การศึกษา กฎหมาย ประวัติศาสตร์ ภาษา และวรรณคดี เป็นต้น

กำหนดการเผยแพร่ ปีละ 3 ฉบับ ฉบับที่ 1 มกราคม-เมษายน, ฉบับที่ 2 พฤษภาคม-สิงหาคม และฉบับที่ 3 กันยายน-ธันวาคม

คณะกรรมการที่ปรึกษาวารสารวิจัยวิชาการ

พระพรหมบัณฑิต, ศาสตราจารย์ ดร.	ราชบัณฑิต
พระราชปรีดีทิพย์, ศาสตราจารย์ ดร.	อธิการบดีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระราชวรเมธี, รองศาสตราจารย์ ดร.	รองอธิการบดีฝ่ายบริหาร
พระสุวรมณเฑียร, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.	รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ
พระเทพปริยัติเมธี, รองศาสตราจารย์ ดร.	รองอธิการบดีวิทยาเขตนครสวรรค์
ศาสตราจารย์ (พิเศษ) ดร.กาญจนา เจริญศิริ	อธิการบดีมหาวิทยาลัยนเรศวร
รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุธะพรหม	รองอธิการบดีฝ่ายกิจการทั่วไป
รองศาสตราจารย์ ดร.โกนิจ ตรีทอง	ผู้ช่วยอธิการบดีฝ่ายวิชาการ

บรรณาธิการ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัครเดช พรหมกัลป์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผู้ช่วยบรรณาธิการ

1. ดร.ประเวศน์ มหารัตน์สกุล	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
2. ดร.เบญจมาศ สุขสถิตย์	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ พ.ต.อ.ทัชกร แสงทองดี	โรงเรียนนายร้อยตำรวจ

กองบรรณาธิการ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พระเอกจิตต์ อธิปญฺโญ
พระมหาสุเมธ สมานิตฺโต (ทวีกุล)
อาจารย์ ดร.ภราดร แก้วบุตรดี
อาจารย์รัฐวัฒน์ สรรสวัสดิ์
อาจารย์ภาวินี บุญจันดา
นายดิเรก ตัวลอย
นายจักรี บัวยา

หน่วยงานภายนอก

ศาสตราจารย์ ดร.วัชรระ งามจิตฺตเจริญ	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
รองศาสตราจารย์ ดร.ชนินทร์ วสันต์	มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วุฒินันท์ กันตะเทียน	มหาวิทยาลัยมหิดล
รองศาสตราจารย์ ดร.สัญญา เคนาภูมิ	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อุทัย สติมัน	มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุษกร วัฒนบุตร	มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมปอง สุวรรณภูมิ	มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ
อาจารย์ ดร.วันชัย สุขตาม	มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
นายจรูญศักดิ์ สุนทรเดชา	บริษัท เอเซีย คอนเนคท์ คอร์ปอเรชั่น จำกัด

เลขานุการ	นางสาวรัตติยา เหนืออำนาจ	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ศิลปกรรม	พระมหาเกรียงศักดิ์ อินทปณฺโญ, ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
สำนักงาน	หลักสูตรบัณฑิตศึกษา วิทยาเขตนครสวรรค์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เลขที่ 999 หมู่ 6 ตำบลนครสวรรค์ออก อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์ 60000 โทรศัพท์ 091-0247439 https://tci-thaijo.org/index.php/jra https://www.facebook.com/journaljra.jra E-mail: journal.jra@gmail.com	
จัดพิมพ์โดย	ร้านอาจวัน 867/9 ม.9 ต.นครสวรรค์ตอ อ.เมืองนครสวรรค์ จ.นครสวรรค์ 60000 โทร. 056-331150 E-mail: copy5@hotmail.com	

คณะกรรมการกลั่นกรองบทความวารสารวิจัยวิชาการ (Peer Review)

ผู้ทรงคุณวุฒิภายใน

1. พระเทพปริยัติเมธี, รองศาสตราจารย์ ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
2. พระสุธีรัตนบัณฑิต, รองศาสตราจารย์ ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
3. พระมหาบุญเลิศ อินทปณฺโญ, รองศาสตราจารย์ ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
4. พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, รองศาสตราจารย์ ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
5. พระมหาสมบุญ ฐิตฺตมฺหาโร, ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
6. พระราชวัชรเมธี, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
7. พระครูนิวาสิตขันธ์, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
8. พระศรีสมโพธิ, ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
9. พระครูสังฆรักษ์จักรกฤษฏ์ ฐิตฺตปณฺโญ, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
10. ศาสตราจารย์ ดร.บุญทัน ดอกไธสง	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
11. ศาสตราจารย์ ดร.กฤษณ์ เพิ่มพินิจจิตต์	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
12. ศาสตราจารย์ ดร.จันทนงค์ อติพัฒนสิทธิ์	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
13. ศาสตราจารย์ พล.ต.ท.หญิง ดร.นัยนา เกติวิชัย	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
14. รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุษะพรหม	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
15. รองศาสตราจารย์ ดร.สุรินทร์ นิยมางกูร	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
16. รองศาสตราจารย์ ดร.ประเทือง ภูมิภัทราคม	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
17. รองศาสตราจารย์ ดร.ไพศาล สรรสวัสดิ์สิทธิ์	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
18. รองศาสตราจารย์ ดร.วรกฤต เกื้อนช้าง	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
19. รองศาสตราจารย์ ดร.โกนิจฐ์ ศรีทอง	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
20. รองศาสตราจารย์ ดร.พิสมัย รัชชนะชัย พูลสุข	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
21. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมคิด พุ่มทุเรียน	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
22. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อมลวรรณ อบสิน	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผู้ทรงคุณวุฒิภายใน

23. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิริโรจน์ นามเสนา	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
24. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อานนท์ เมธีวรฉัตร	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
25. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เกียรติศักดิ์ สุขเหลือง	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
26. อาจารย์ ดร.ปฏิธรรม สำเนียง	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก

1. ศาสตราจารย์ ดร.วัชร งามจิตระจริย	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
2. ศาสตราจารย์ (พิเศษ) ดร.กาญจนา เจริญ	มหาวิทยาลัยนครสวรรค์
3. ศาสตราจารย์ (พิเศษ) ร้อยโท ดร.บรรจบ บรรณรุจิ	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
4. รองศาสตราจารย์ ดร.กุหลาบ รัตนสังธรรม	มหาวิทยาลัยบูรพา
5. รองศาสตราจารย์ ดร.ชลอ ลัมสุวรรณ	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
6. รองศาสตราจารย์ ดร.สุวิญ รักสัตย์	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
7. รองศาสตราจารย์ ดร.ธานี เกษทอง	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
8. รองศาสตราจารย์ ดร.อุทัยวรรณ ภูเท	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
9. รองศาสตราจารย์ ดร.สัญญา เคนาภูมิ	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
10. รองศาสตราจารย์ ดร.ชนินทร์ วสันน	มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
11. รองศาสตราจารย์ ดร.ช่วงโชติ พันธุ์เวช	นักวิชาการอิสระ
12. รองศาสตราจารย์ ดร. พงษ์สรรค์ สุทธิไชยเมธี	มหาวิทยาลัยพิษณุโลก
13. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ยุวดี วิทย์พันธ์	มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์
14. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นันทนา อุ่นเจริญ	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
15. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เนติรัฐ วีระนาคนิทร์	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
16. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วุฒินันท์ กันตะเทียน	มหาวิทยาลัยมหิดล
17. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อุทัย สติมัน	มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต
18. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุษกร วัฒนบุตร	มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ
19. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมปอง สุวรรณภูมา	มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ
20. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธัญชัย บุญหนัก	มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย
21. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิมลพรรณ เพชรสมบัติ	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี
22. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิมลมาศ ปทุมวนิชกุล	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
23. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภูริวัฒน์ คัมภีร์ภาพพัฒน์	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ
24. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กิตติพงษ์ ไสภธรรมภาณ	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ
25. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สาธิต ทรัพย์รวงทอง	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
26. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุพัฒนา หอมบุปผา	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
27. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ พ.ต.อ.ทัชชกร แสงทองดี	โรงเรียนนายร้อยตำรวจสามพราน
28. อาจารย์ ดร.วันชัย สุขตาม	มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก

29. อาจารย์ ดร.พิสิษฐ์ จอมบุญเรือง	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
30. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประภัสสร วรรณสถิตย์	มหาวิทยาลัยแม่โจ้
31. อาจารย์ ดร.เบญจมาศ สุขสถิตย์	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
32. อาจารย์ ดร.กฤษณะ ดาราเรือง	มหาวิทยาลัยเจ้าพระยา
33. อาจารย์ สิบเอก ดร.เศรษฐวิสุท์ พรหมสิทธิ์	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร
34. อาจารย์ ดร.จารุวรรณ พลอยดวงรัตน์	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าฯ ลาดกระบัง
35. อาจารย์สมบัติ นามบุรี	มหาวิทยาลัยรัตนบัณฑิต
36. อาจารย์อรอนงค์ สรรเสริญ	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ
37. ดร.อัคนันท์ อริยศรีพงษ์	นักวิชาการอิสระ
38. ดร.จินตนาภา โสภณ	ผู้ทรงคุณวุฒิสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ
39. ดร.ชนิกา แสงทองดี	นักวิชาการอิสระ

ผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาต่างประเทศ

1. ศาสตราจารย์ (พิเศษ) ดร.กาญจนา เจริญชัย	มหาวิทยาลัยนเรศวร
2. รองศาสตราจารย์ ดร.สมาน งามสนิท	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
3. รองศาสตราจารย์ ดร.สุรียพงศ์ โพธิ์ทองสุนันท์	มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ

บรรณาธิการ

วารสารวิจัยวิชาการ วิทยาเขตนครสวรรค์ มหาวิทยาลัย
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยฉบับนี้เป็นปีที่ 2 ฉบับที่ 1 คณะกอง
บรรณาธิการได้พิจารณาบทความโดยเสนอบทความต่อ
คณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิกลั่นกรอง (Peer Review) พิจารณา
ตรวจแก้ไขเพื่อความสมบูรณ์ของบทความก่อนการลงตีพิมพ์เพื่อ
คัดเลือก กลั่นกรองบทความให้เกิดความความสมบูรณ์ และคุณภาพมากที่สุด เพื่อตีพิมพ์ และ
เผยแพร่บทความวิจัย บทความวิชาการที่มีข้อค้นพบ ข้อเสนอแนะที่เป็นนวัตกรรม รวมถึงความคิด
ริเริ่มที่มีผลกระทบต่อชุมชน สังคมและประเทศชาติ และเพื่อเป็นการพัฒนาศักยภาพทางด้านการ
สร้างสรรค์ผลงานทางวิชาการ โดยฉบับนี้เน้นการนำเสนอบทความวิจัย บทความวิจัยอัน
ประกอบด้วย บทความวิจัย 6 บท และบทความวิชาการ 6 บท ดังนี้

พระธรรมา นารถโม (เทพวรรณ) บทความวิจัยเรื่อง “การบริหารงานตามหลัก
ทศพิธราชธรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองบัว อำเภอนองบัว จังหวัดนครสวรรค์” พบว่า

1. ประชาชนมีความคิดเห็นต่อการบริหารงานตามหลักทศพิธราชธรรม ของ
องค์การบริหารส่วนตำบลหนองบัว อำเภอนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ โดยภาพรวม อยู่ในระดับ
มาก ($\bar{X} = 3.82$) เมื่อพิจารณาในแต่ละด้านพบว่า ด้านทาน ด้านศีล ด้านปริจจาคะ ด้านอาชชวะ
ด้านมัททวะ ด้านตปะ ด้านอักโกธะ ด้านอวิหิงสา ด้านขันติ และด้านอวิโรธนะ อยู่ในระดับมากทุก
ด้าน

2. การเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อการบริหารงานตามหลัก
ทศพิธราชธรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองบัว อำเภอนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ จำแนก
ตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ประชาชนที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส อาชีพ และ
รายได้ต่อเดือน ต่างกันมีความคิดเห็นต่อการบริหารงานตามหลักทศพิธราชธรรมขององค์การบริหาร
ส่วนตำบลหนองบัว อำเภอนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ โดยรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐาน
ที่ตั้งไว้

พระครูสิทธิวิจิตรโสภิต (ประสิทธิ์ สมมาปญโญ) บทความวิจัยเรื่อง “ภาวะผู้นำในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระธรรมภาณพิลาส (อดุลย์ อมโร)” พบว่า

1. ภาวะผู้นำ เป็นการที่ผู้นำใช้อิทธิพลในความสัมพันธ์ ซึ่งมีต่อผู้ใต้บังคับบัญชาในสถานการณ์ต่าง ๆ เพื่อปฏิบัติการและอำนวยความสะดวก โดยใช้กระบวนการติดต่อซึ่งกันและกันเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย โดยมีศิลปะหรือความสามารถของบุคคลหนึ่งที่จูงใจหรือใช้อิทธิพลต่อบุคคลอื่นให้ร่วมใจกันดำเนินการจนกระทั่งบรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดไว้ ส่วนภาวะผู้นำตามหลักพระพุทธศาสนานั้น ผู้นำแนวพุทธจะเป็นผู้มีหลักธรรมในการเป็นผู้นำ เช่น หลักในการครองตน ด้วยหลักพรหมวิหาร และครองงานด้วยการมีวิสัยทัศน์ มีความสามารถในการบริหารจัดการและมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีตั้งในงานวิจัยนี้ได้ศึกษาหลักทศุติยาปณิกธรรม

2. พระธรรมภาณพิลาส (อดุลย์ อมโร) มีการบริหารจัดการโดยเริ่มต้นจากการวางระเบียบ กฎเกณฑ์ในการอยู่ร่วมกันก่อน เป็นผู้นำในการฟื้นฟูสำนักเรียนบาลีขึ้นในวัด เป็นผู้วางแนวปฏิบัติในการบริหารจัดการสำนักศาสนศึกษา เป็นผู้นำในการจัดตั้งโรงเรียนเด็กก่อนเกณฑ์เป็นแห่งแรก เป็นผู้นำในการจัดตั้งกองทุนมูลนิธิศึกษาสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาของวัดคูยางและเด็กก่อนเกณฑ์ เป็นผู้เขียนหลักธรรมเตือนใจแก่พุทธศาสนิกชนในโอกาสและวาระต่าง ๆ และเป็นพระมหาเถระนักพัฒนา นักคิด นักออกแบบเสนาสนะภายในวัด จัดหมวดหมู่สังฆาวาส พุทธาวาสอย่างเป็นระบบ

3. ภาวะผู้นำในการประยุกต์ใช้หลักทศุติยาปณิกธรรมของพระธรรมภาณพิลาส (อดุลย์ อมโร) ในการบริหารจัดการคณะสงฆ์ พบว่า

3.1 ด้านการปกครอง พระธรรมภาณพิลาสเป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์ในการกำหนดนโยบายในการปกครองที่มีรูปแบบและวิธีการทำงานที่แน่นอนและชัดเจน มีการกระจายอำนาจ การปกครอง การสร้างค่านิยมที่ดี การส่งเสริมท้องถิ่นให้เข้มแข็ง การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และการสนับสนุนการทำงานที่มีการมีความยุติธรรมในการแก้ไขข้ออิกรณี โดยมุ่งเพื่อให้เกิดความเป็นระเบียบเรียบร้อย ความเป็นเอกภาพ มีประสิทธิภาพในการทำงาน และก่อให้เกิดความสามัคคีของหมู่คณะสงฆ์จังหวัดกำแพงเพชร และเป็นที่ยอมรับของผู้ใต้บังคับบัญชา

3.2 ด้านศาสนศึกษา พระธรรมภาณพิลาสเป็นผู้ที่ส่งเสริมสนับสนุนให้พระภิกษุและสามเณรได้มีความรู้อย่างแตกฉานเพื่อที่จะได้อบรมสั่งสอนผู้อื่นได้ จึงได้มีการสนับสนุนการศึกษาของคณะสงฆ์ทั้งด้านภาคปริยัติธรรม คือ บาลี และนิกกรรมและในระดับอุดมศึกษาและหลักสูตรพัฒนาพระสังฆาธิการ

3.3 ด้านการเผยแผ่ พระธรรมภานพิลาสได้มีการจัดตั้งศูนย์เผยแผ่พระพุทธศาสนา โครงการครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนซึ่งเน้นการเผยแผ่เชิงรุกและได้สร้างแรงบันดาลใจให้แก่เจ้าคณะพระสังฆาธิการ พระภิกษุสามเณรในเขตปกครองจังหวัดกำแพงเพชรให้มีความสามารถในการสื่อสารและเทคนิควิธีการในการเผยแผ่คำสอนของพระพุทธเจ้า

3.4 ด้านการศึกษาสงเคราะห์ พระธรรมภานพิลาสสนับสนุนการศึกษาสำหรับเด็ก เยาวชนและประชาชนทั่วไปให้มีโอกาสได้ศึกษาพระพุทธศาสนาเพิ่มเติมเพื่อคุณภาพและประสิทธิภาพในการดำเนินชีวิตอันจะเป็นการช่วยรักษาความมั่นคงของชาติ และยังทำให้พระภิกษุสามเณรมีโอกาสได้ใช้ความรู้ความสามารถจากที่ได้ศึกษานำมาอบรมสั่งสอนแก่เด็ก เยาวชนและประชาชน

3.5 ด้านการสาธารณูปการ พระธรรมภานพิลาสมีนโยบายให้คณะสงฆ์การดูแล รักษาและพัฒนาศาสนสมบัติ รวมถึงอนุรักษ์โบราณสถานและจัดทำแผนพัฒนาวัดอย่างเป็นระบบ

3.6 ด้านการสาธารณสงเคราะห์ พระธรรมภานพิลาสได้ส่งเสริมกิจการสาธารณะประโยชน์ เช่น โครงการวัดช่วยวัด โครงการส่งเงินสมทบทุนมูลนิธิต่าง ๆ รวมทั้งความสำคัญในการอนุรักษ์ศาสนสถานไว้ให้ชนรุ่นหลังด้วย

บทค้นคว้า สายบุตร บทความวิจัยเรื่อง “กระบวนการ พัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษาตามวงจร PDCA ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย” พบว่า

1. ระดับความคิดเห็นที่มีต่อการประกันคุณภาพการศึกษาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน

2. การพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษาตามวงจร PDCA ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ นั้น ทั้งด้านการผลิตบัณฑิต การวิจัย การบริการวิชาการ การทะนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรม และการบริหารจัดการที่จะต้องมีการวางแผน ปฏิบัติการ การตรวจสอบ และปรับปรุงแก้ไข

3. กระบวนการพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษาตามวงจร PDCA จะต้องมีการพัฒนาระบบการวางแผน การพัฒนาระบบปฏิบัติการ การพัฒนาระบบตรวจสอบ และการพัฒนาปรับปรุงแก้ไขในทุกกระบวนการและขั้นตอนในการผลิตบัณฑิต การวิจัย การบริการวิชาการ การทะนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรม และการบริหารจัดการ

จรรยา ศักดิ์ สุนทรเดชา บทความวิจัยเรื่อง “รูปแบบการสร้างเสริมสุขภาวะในองค์กรที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการทำงานของหน่วยงานภาครัฐ: กรณีศึกษามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ” พบว่า

1. ระดับความคิดเห็นที่มีต่อสภาพสุขภาวะในองค์กรของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.78$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ทุกด้าน อยู่ในระดับมาก ขณะที่ระดับความคิดเห็นที่มีต่อประสิทธิภาพในการทำงานของบุคลากรมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยภาพรวมพบว่าอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.91$) และเมื่อจำแนกเป็นรายด้านก็ยิ่งพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้านเช่นกัน

2. ความสัมพันธ์ระหว่างสุขภาวะในองค์กรกับประสิทธิภาพในการทำงานของบุคลากรมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า สุขภาวะในองค์กรในละแต่ละด้าน โดยภาพรวม มีความสัมพันธ์หรือส่งผลให้เกิดประสิทธิภาพในการทำงานของบุคลากรมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูงมาก ($R = 0.860^{**}$)

3. รูปแบบการสร้างเสริมสร้างสุขภาวะองค์กรที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพใน พบว่า 1) ด้านวินัยในการทำงานองค์กรจะต้องสร้างมาตรฐานในการปฏิบัติงานบนพื้นฐานของกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ และมีความเสมอภาคเท่าเทียมกัน 2) ในด้านความรับผิดชอบจะต้องปลูกจิตสำนึกให้เกิดความรักในหน้าที่การงานและทำงานที่ตนเองชอบหรือถนัด 3) ด้านมนุษยสัมพันธ์จะต้องปลูกจิตสำนึกให้เกิดความรักความปรารถนาดีต่อกัน การมีส่วนร่วม และการทำงานเป็นทีม และ 4) ด้านความคิดสร้างสรรค์จะต้องปลูกจิตสำนึกประชาธิปไตยในองค์กรเคารพสิทธิเสรีภาพและรับฟังกันมากขึ้นจึงจะทำให้ความคิดสร้างสรรค์เกิดขึ้น

วัฒนา หลวกัปปะยุร บทความวิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดท่าซุง อำเภอเมือง จังหวัดอุทัยธานี” พบว่า

1. ความคิดเห็นของผู้ปฏิบัติธรรมต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดท่าซุง อำเภอเมือง จังหวัดอุทัยธานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.53 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ทั้งด้านการวางแผน (Planning) ด้านการจัดองค์กร (Organizing) ด้านการจัดบุคลากร (Staffing) ด้านการสั่งการ (Directing) ด้านการควบคุม (Controlling) พบว่าด้านการ

ควบคุมและด้านการวางแผน อยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนด้านการจัดองค์การ ด้านการจัดบุคลากร และด้านการสั่งการ อยู่ในระดับมาก

2. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้ปฏิบัติธรรมต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดท่าซุง อำเภอเมืองจังหวัดอุทัยธานี จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล พบว่า ผู้ปฏิบัติธรรม มีเพศ อายุ แตกต่างกัน มีความคิดเห็นไม่ต่างแตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนผู้ปฏิบัติธรรม ที่มีวุฒิการศึกษา อาชีพและประสบการณ์การเข้าวัด แตกต่างกัน มีความคิดเห็นแตกต่างกัน จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

สุอาภา คล่องกระแสนธุ์ บทความวิจัยเรื่อง “การบริหารงานตามหลักสังคหัตถุธรรมของสถานีดารวญุทธสำโรงใต้ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ” พบว่า

1. ประชาชนมีความคิดเห็นต่อการบริหารงานตามหลักสังคหัตถุธรรมของสถานีดารวญุทธสำโรงใต้ อำเภอพระประแดง โดยรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.86 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าทุกด้านได้แก่ด้าน ทาน ปิยวาจา อัตถจริยา และด้านสมานัตตยาอยู่ในระดับมาก

2. การเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อการบริหารงานตามหลักสังคหัตถุธรรมของสถานีดารวญุทธสำโรงใต้ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล พบว่าประชาชนมีเพศ อายุ วุฒิการศึกษา อาชีพ รายได้ และประสบการณ์ในการใช้บริการ ต่างกัน มีความคิดเห็นไม่ต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานวิจัย

3. ผลการศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการบริหารงานตามหลักสังคหัตถุธรรมของสถานีดารวญุทธสำโรงใต้ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการได้แก่ ประชาชนมีความคาดหวังการบริการที่ดีเมื่อต้องติดต่อใช้บริการของสถานีดารวญ การให้บริการที่ล่าช้าของข้าราชการตำรวจ การพูดจากับผู้ใช้บริการไม่สุภาพ ข้าราชการตำรวจยังไม่มีการบำเพ็ญประโยชน์ต่อประชาชนเท่าที่ควร มีความเสียสละ เอื้อเฟื้อน้อย มีการเลือกปฏิบัติไม่เท่าเทียมและไม่เสมอภาค ไม่มีการจัดลำดับคิว โดยมีข้อเสนอแนะดังนี้ ควรมีการฝึกอบรมบุคลากรของสถานีดารวญุทธสำโรงใต้ให้มีบริการด้วยหัวใจ (Service Mind) นำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้ในการทำหน้าที่ และจัดระบบคิวในการให้บริการ

ศิลปวิชญ์ น้อยสมมิตร บทความวิชาการเรื่อง “การมีส่วนร่วมของภาคประชาชนต่อนโยบายสาธารณะ” การนำเสนอมุมมองที่ต้องการให้ภาคประชาชนมีโอกาสได้มีการเสนอความต้องการในฐานะพลเมืองของประเทศหรือผู้เสียภาษีให้กับประเทศย่อมจะมีสิทธิ และเสรีภาพในการร่วมกันเสนอความคิดเห็นเพื่อการวางแผน มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ มีส่วนร่วมในการประเมินผล

และการมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายสาธารณะนั้น ๆ รวมถึงของโครงการต่าง ๆ อย่างเท่าเทียมกัน ซึ่งหลักการที่เห็นได้เด่นชัดมากที่สุดก็คือ การมีส่วนร่วมของภาคประชาชน การมีความสามารถ และการมีความพร้อมที่จะเข้าร่วมรับฟังปัญหาต่าง ๆ ทั้งสามอย่างนี้เป็นจุดชนวนหลักในการส่งเสริมภาคประชาชนในการออกความคิดเห็นต่อระบบการบริหารกิจการนโยบายสาธารณะ ปรับปรุงภาระงานต่าง ๆ ให้ประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้นต่อไป

ฐิติทัตน์ นิพนธ์พิทยา บทความวิชาการเรื่อง “การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อการตัดสินใจสนับสนุนการเมือง” พบว่า การศึกษาครอบคลุมบทความวิชาการ แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการเมืองการปกครอง ความหมายและความสำคัญของการเมือง วัฒนธรรมทางการเมือง พฤติกรรมการเมืองของระบบการเมืองเกิดขึ้นเนื่องจากวัฒนธรรมที่เกี่ยวกับการเมือง อุดมการณ์ทางการเมือง และความหมายของอุดมการณ์ทางการเมือง และหลักพุทธธรรมที่ใช้ในการตัดสินใจสนับสนุนการเมือง

ทัชชกร แสงทองดี บทความวิชาการเรื่อง “องค์ประกอบของภาวะผู้นำในองค์กรเชิงพุทธ” พบว่า ผู้นำเป็นบุคคลที่สำคัญของทุกองค์กร ไม่ว่าจะเป็นองค์กรภาครัฐหรือองค์กรภาคเอกชน เป็นบุคคลที่จะนำพาองค์กรไปสู่เป้าหมายที่ตั้งไว้ หรือเป็นผู้ที่จะนำพาองค์กรให้ผ่านพ้นวิกฤติการณ์ต่าง ๆ ที่ส่งผลกระทบต่องค์กร ที่ผ่านมามีผู้ศึกษาภาวะผู้นำไว้ในหลาย ๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นประเภทของผู้นำ ภาวะผู้นำ คุณลักษณะของผู้นำ

สุภัทรชัย สีสะใบ, ประเสริฐ ธิลาว, พระมหากฤษฎา กิตติโสภโณ และพระปลัดระพิน พุทธิสารโร บทความวิชาการเรื่อง “ถอดบทเรียนจากพื้นที่ : การดูแลผู้สูงอายุตามแนวพุทธในจังหวัดสมุทรปราการ” พบว่า วัดเป็นศูนย์กลางในการดำเนินกิจกรรม ล้วนเนื่องด้วยผู้สูงอายุ ทั้งในส่วนบุญ วิถี ประเพณีไทย และวิถีสังคมแบบพุทธ ดังกรณีวัดบางโกลนในที่ส่งเสริมให้มีการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ผู้สูงอายุร่วมกับหน่วยงานปกครองท้องถิ่น และภาครัฐ จัดให้วัดมีการดูแลผู้สูงอายุผ่านกิจกรรมบุญ ประเพณี อันมีเป้าหมายเพื่อส่งเสริมสุขภาวะของผู้สูงอายุตามแนวพุทธศาสนาด้วย โดยมีวัดและพระภิกษุในพระพุทธศาสนาเป็นผู้มีส่วนร่วมสนับสนุนอย่างสำคัญ

ประคอง มาโต, ปิยะ ตามพระหัตถ์ บทความวิชาการเรื่อง “รูปแบบการปกครองกับการเมืองการปกครองของไทย” พบว่า รูปแบบการปกครองสามารถถูกแบ่งเป็น 2 ประเภทซึ่งตั้งอยู่บนข้อที่อยู่ตรงกันข้ามกันคือ ประชาธิปไตยและเผด็จการ ในแต่ละประเทศจะมีรูปแบบการปกครองอยู่ระหว่าง 2 ขั้วในจุดที่แตกต่างกันออกไป โดยมีตัวบ่งชี้คือ สิทธิและเสรีภาพของประชาชน และอำนาจของรัฐลักษณะของประชาธิปไตยเสรีนิยมได้แก่ มีการเลือกตั้งที่โปร่งใส บริสุทธ์และยุติธรรม

รัฐบาลถูกจำกัดอำนาจโดยรัฐธรรมนูญที่ถูกร่างโดยตัวแทนของประชาชน ประชาชนรวมถึงชนกลุ่มน้อยมีเสรีภาพอย่างเต็มที่ในการแสดงออกด้านความคิด ฯลฯ ในขณะที่การปกครองที่ค่อนข้างเผด็จการอย่างเช่นประชาธิปไตยเทียม เผด็จการอำนาจนิยมนั้นขาดคุณสมบัติเหล่านั้นเผด็จการอำนาจนิยมถูกแบ่งออกเป็น เผด็จการอำนาจนิยมแบบทหาร สำหรับเผด็จการอำนาจนิยมแบบพรรคการเมืองผูกขาด เผด็จการอำนาจนิยมแบบระบบราชการผูกขาดอำนาจสำหรับเผด็จการอำนาจนิยมเชิงแข่งขันนั้นมีลักษณะที่คล้ายกับประชาธิปไตยเช่นมีการแข่งขันกันแต่ยังคงมีลักษณะแบบเผด็จการไว้อย่างเช่นการผูกขาดของกลุ่มทางอำนาจ

สมบัติ นามบุรี บทความวิชาการเรื่อง “ทฤษฎีการมีส่วนร่วมในงานรัฐประศาสนศาสตร์” พบว่า การมีส่วนร่วม (Participation) เป็นกระบวนการสื่อสารในระบบเปิด ซึ่งเป็นการสื่อสารสองทางระหว่างบุคคล กลุ่มบุคคล ชุมชน หรือองค์การ ในการดำเนินกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งหรือหลายกิจกรรมทั้งเป็นทางการและไม่เป็นทางการ ซึ่งการมีส่วนร่วมจะเกี่ยวข้องกับกระบวนการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานพัฒนา ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมการดำเนินการและร่วมรับผลประโยชน์ โดยมีเป้าหมายเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายร่วมกันของกลุ่มและเป็นการเสริมสร้างความสามัคคี ความรู้สึกร่วมรับผิดชอบกับกลุ่มด้วย การอธิบายทฤษฎีการมีส่วนร่วมในครั้งนี้เริ่มปฐมบทตั้งแต่ความหมายของการมีส่วนร่วมก่อนและตามด้วยประเด็นสำคัญต่อไป

ท้ายสุดนี้ขอขอบพระคุณ ผู้ทรงคุณวุฒิ คณะที่ปรึกษา ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกท่าน ตลอดจนผู้อ่านที่ให้ความสนใจงานวิจัยและนำไปใช้ประโยชน์จากวารสารวิจัยวิชาการ วิทยาเขต นครสวรรค์ มหาวิทยาลัยมหาลาฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย ซึ่งคณะผู้ดำเนินงานจะพัฒนาวารสารฯ ให้ได้รับการรับรองมาตรฐานในระดับที่สูงขึ้นต่อไป

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัศรเดช พรหมศิลป์)

บรรณาธิการวารสารวิจัยวิชาการ

สารบัญ

กองบรรณาธิการ	ก
คณะกรรมการกลั่นกรองบทความ	ข-ง
บทบรรณาธิการ	จ-ฉ
บทความวิจัย:	
การบริหารงานตามหลักทศพิธราชธรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองบัว อำเภอนองบัว จังหวัดนครสวรรค์	
: พระธราธร นาถธมโม (เทพวรรณ)	1
ภาวะผู้นำในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระธรรมภาณพิลาส (อดุลย์ อมโร)	
: พระครูสิทธิวิจิตรโสภิต (ประสิทธิ์ สมมาบุญ)	25
กระบวนการพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษาตามวงจร PDCA ของ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย	
: บดินทร์ภัทร์ สายบุตร	39
รูปแบบการสร้างเสริมสุขภาวะในองค์กรที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการทำงาน ของหน่วยงานภาครัฐ: กรณีศึกษามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยใน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	
: จริญญาศักดิ์ สุนทรเดชา	54
ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดท่าซุง อำเภอเมือง จังหวัดอุทัยธานี	
: วัฒนา หลวกประยูร	68
การบริหารงานตามหลักสังคหวัตถุธรรมของสถานีตำรวจภูธรลำโพงใต้ อำเภอ พระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ	
: สุอาภา คล่องกระแสนินธุ์	85

บทความวิชาการ:

การมีส่วนร่วมของภาคประชาชนต่อนโยบายสาธารณะ

: ศิลปวิชัย น้อยสมมิตร 101

การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อการตัดสินใจสนับสนุนการเมือง

: จิตติทัศน์ นิพนธ์พิทยา 117

องค์ประกอบของภาวะผู้นำในองค์กรเชิงพุทธ

: ทัชชกร แสงทองดี 135

ถอดบทเรียนจากพื้นที่ : การดูแลผู้สูงอายุตามแนวพุทธในจังหวัดสมุทรปราการ

: สุภัทรชัย สีสะใบ, ประเสริฐ ธิลาวัณ, พระมหากฤษฎา กิตติโสภณ
และพระปลัดระพีณ พุทธิสารโร 149

รูปแบบการปกครองกับการเมืองการปกครองของไทย

: ประคอง มาโต, ปิยะ ตามพระหัตถ์ 171

ทฤษฎีการมีส่วนร่วมในงานรัฐประศาสนศาสตร์

: สมบัติ นามบุรี 183

ภาคผนวก

ขั้นตอนการดำเนินงานวารสารวิจัยวิชาการ 198

แนวปฏิบัติในการเตรียมต้นฉบับบทความเพื่อลงตีพิมพ์ในวารสารฯ 200

หนังสือขอส่งบทความเพื่อพิจารณาการตีพิมพ์ในวารสารวิจัยวิชาการ 210

ใบสมัครสมาชิก 211

**การบริหารงานตามหลักทศพิธราชธรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองบัว
อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์**

Management according to the Rajadhamma of Nongbua Sub-district
Administrative Organization Nongbua District, Nakhon Sawan Province

พระธรรณ นาถธมโม (เทพวรรณ)¹

Phra Tarratorn Nathathammo (Tappavon)

Received: March 19, 2019

Revised: March 31, 2019

Accepted: March 31, 2019

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาการบริหารงานตามหลักทศพิธราชธรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองบัว อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ 2. เปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อการบริหารงานตามหลักทศพิธราชธรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองบัว อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล และ 3) เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ ในการบริหารงานตามหลักทศพิธราชธรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองบัว อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธีระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหนองบัว อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ จำนวน 382 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.89 วิเคราะห์

¹ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์; Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nakhonsawan Campus

Corresponding author, e-mail: Tarratorn_nath@outlook.com, Tel. 088-8818188

ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ หาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที (t-test) ค่าเอฟ (F-test) และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One way anova) เมื่อพบว่ามีความแตกต่างกันจึงทำการเปรียบเทียบรายคู่โดยมีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference: LSD) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน 7 รูปหรือคน โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท

ผลการวิจัยพบว่า

1. ประชาชนมีความคิดเห็นต่อการบริหารงานตามหลักทศพิธราชธรรม ขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองบัว อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.82$) เมื่อพิจารณาในแต่ละด้านพบว่า ด้านทาน ด้านศีล ด้านปริจจาจะ ด้านอาชชวะ ด้านมัททวะ ด้านตปะ ด้านอักโกธะ ด้านอวิหิงสา ด้านขันติ และด้านอวิโรธนะ อยู่ในระดับมากทุกด้าน

2. การเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อการบริหารงานตามหลักทศพิธราชธรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองบัว อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ประชาชนที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส อาชีพ และรายได้ต่อเดือนต่างกันมีความคิดเห็นต่อการบริหารงานตามหลักทศพิธราชธรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองบัว อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์โดยรวมไม่แตกต่างกันจึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

3. ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ ในการบริหารงานตามหลักทศพิธราชธรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองบัว อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ พบว่า แต่ละด้านที่มีปัญหามากที่สุด ดังนี้ ด้านทาน คือ ปัญหาความโปร่งใส สามารถตรวจสอบได้ จึงควรมีการปลูกฝังจิตสำนึกให้เกิดความเสียสละ มีจิตสาธารณะ ด้านศีล มากที่สุด คือ ปัญหาการกำหนดลงโทษอย่างยุติธรรม จึงควรมีการฝึกปฏิบัติรักษาศีลเบื้องต้น ด้านปริจจาจะ มากที่สุด คือ ปัญหาการปรับเปลี่ยนโยกย้ายอย่างเหมาะสม จึงควรมีการทำให้ผู้อื่นได้เห็นประโยชน์แห่งการเสียสละส่วนตน ด้านอาชชวะ มากที่สุด คือ ปัญหาการมีมนุษยสัมพันธ์อันดีต่อประชาชน จึงควรการประชาสัมพันธ์ชี้แจงต่อสาธารณชน ด้านมัททวะ มากที่สุด คือ ปัญหาการใช้ชีวิตความเป็นอยู่อย่างพอเพียง จึงควรเน้นหลักการสร้างไมตรี รักษาหัวใจให้เกียรติซึ่งกันและกัน ด้านตปะ มากที่สุด คือ ปัญหาการโลภในผลประโยชน์ที่มีพียงจะได้ จึงควรมีความอดทน อดกลั้นในการทำงาน ด้านอักโกธะ มากที่สุด คือ ปัญหาการใช้ความรุนแรงในการแก้ไข้ปัญหา จึงควรรู้จักให้อภัยซึ่งกันและกัน ด้านอวิหิงสา มากที่สุด คือ ปัญหาการช่วยเหลือสังคมตามกำลังความสามารถ จึงควรมีการวางแผน ประชุม ปรึกษาหารือ

ถึงประโยชน์และผลกระทบต่าง ๆ ด้านอันดับ มากที่สุด คือ ปัญหาการบำเพ็ญประโยชน์ต่อส่วนรวม จึงควรต้องมีความอดทน อดกลั้น ด้านอิทธิพล มากที่สุด คือ ปัญหาความพยายามแก้ไขปัญหาด้านอื่น ๆ จึงควรวางตัวเป็นกลาง ปราศจากอคติ

คำสำคัญ: การบริหารงาน, หลักทศพิธราชธรรม, องค์การบริหารส่วนตำบล

Abstract

The objectives of this research article are: 1) to study management according to the Rajadhamma of Nongbua sub- district administrative organization Nongbua district, Nakhon Sawan province ; 2) to compare opinion of people to management according to the Rajadhamma of Nongbua sub- district administrative organization Nongbua district, Nakhon Sawan province by personal factors ; 3) to study the problems, obstacle and suggestions for management according to the Rajadhamma of Nongbua sub- district administrative organization Nongbua district, Nakhon Sawan province.

This research applied the Mixed Methods Research consisting of the qualitative and quantitative research. The sample was 382 people living in Nongbua sub-district administrative organization Nongbua district, Nakhon Sawan province. The tools of the research were questionnaire with confidence value of 0.89. The statistics for analysis data used Frequencies, Percentage, Mean, Standard Deviation, t-test and F-test with One Way ANOVA and Least Significant Difference (LSD.) and in-Depth interview from the 7 key informants.

Results of the Research revealed that:

1. opinion of people to management according to the Rajadhamma of Nongbua sub-district administrative organization Nongbua district, Nakhon Sawan at high level ($\bar{X}=3.82$). When considering each aspect, it was found that all aspects at high level.

2. compare opinion of people to management according to the Rajadhamma of Nongbua sub-district administrative organization Nongbua district, Nakhon Sawan province by personal factors found that the people having the different sex, age, degree of education, marriage status, occupation and income had opinion no the different level of management according to the Rajadhamma of Nongbua sub-district administrative organization Nongbua district, Nakhon Sawan province. Therefore, the hypothesis was rejected.

3. The problems, threats and suggestions for management according to the Rajadhamma of Nongbua sub-district administrative organization Nongbua district, Nakhon Sawan province. It was found that each aspect had the most problem as follows; alms were problem transparency accountability and should cultivating a selfless philanthropists, canons were problem determining a fair punishment and should Practice basic precepts, donations were problem modifications migrate properly and should allow others to see the benefits of personal sacrifice, whiteness was problem relationships to the public and should Press Statement to the public, gentleness was problem sufficient life and should amity create humane treatment respect, perseverance were problem coveted benefit earned and should patience to work, no rage was problem violence To solve problems and should forgive each other, no persecutions were problem social assistance on capacity and should planning meeting to discuss the benefits and impacts, toleranc was problem benefit to the public and should tolerance, equity was problem efforts to solve the problem by peaceful means and should neutralization prejudice.

Keywords: Management, Rajadhamma, Sub-district administrative organization

บทนำ

การปกครองของประเทศไทยในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขได้ดำเนินพัฒนามากว่า 75 ปี ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาได้มีการประกาศใช้ ยกเลิก และแก้ไข

เพิ่มเติมรัฐธรรมนูญหลายครั้งเพื่อให้เหมาะสมแก่สภาวะการณ์ของบ้านเมืองและกาลสมัยที่เปลี่ยนแปลงไปและโดยที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549 ได้บัญญัติให้มีสภาร่างรัฐธรรมนูญและคณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญขึ้น มีหน้าที่จัดทำร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ทั้งฉบับสำหรับเป็นแนวทางการปกครองประเทศโดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นอย่างกว้างขวางทุกขั้นตอน และนำความคิดเห็นเหล่านั้นมาเป็นข้อคำนึงพิเศษในการยกร่างและพิจารณาแปรญัตติโดยต่อเนื่อง

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2550 (มีชัย ฤชุพันธุ์, 2550) มีสาระสำคัญเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ร่วมกันของประชาชนชาวไทยในการธำรงรักษาไว้ซึ่งเอกราชและความมั่นคงของชาติการทำนุบำรุงรักษาศาสนาให้สถิตสถาพร การเทิดทูนพระมหากษัตริย์เป็นประมุขและเป็นมิ่งขวัญของชาติ การยึดถือระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขเป็นวิถีทางในการปกครองประเทศ การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนให้ประชาชนมีบทบาทและมีส่วนร่วมในการปกครองและตรวจสอบการใช้อำนาจอธิปไตยเป็นธรรม กำหนดกลไกสถาบันทางการเมืองทั้งฝ่ายนิติบัญญัติและฝ่ายบริหารให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพตามวิธีการปกครองแบบรัฐสภา รวมทั้งให้สถาบันศาลและองค์กรอิสระอื่นสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้โดยสุจริตเที่ยงธรรมและมุ่งหวังให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองภายใต้ระบอบประชาธิปไตยทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับประเทศและที่เกี่ยวกับการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ คือ หมวด 5 แนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ ส่วนที่ 4 แนวนโยบายด้านการศาสนา สังคม การศึกษา และวัฒนธรรม มาตรา 80 (1) คุ้มครองและพัฒนาเด็กและเยาวชน สนับสนุนการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษาปฐมนิเทศ ส่งเสริมความเสมอภาคของหญิงและชาย เสริมสร้างและพัฒนาความเป็นปึกแผ่นของสถาบันครอบครัวและชุมชน รวมทั้งต้องสงเคราะห์และจัดสวัสดิการให้แก่ผู้สูงอายุ ผู้ยากไร้ ผู้พิการหรือทุพพลภาพ และผู้อยู่ในสภาวะยากลำบากให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น และพึงพาตนเองได้และมาตรา 87 กำหนดให้รัฐต้องส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น ส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจทางการเมือง การวางแผนพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคม รวมทั้งการจัดทำบริการสาธารณะ

ในปัจจุบันสภาพสังคมไทยมีความเคลื่อนไหวที่รวดเร็วซับซ้อน มีแนวโน้มของความรุนแรงและความแตกแยกอย่างกว้างขวาง โดยเฉพาะประเด็นเกี่ยวกับความสัมพันธ์เชิงอำนาจ ความเป็นธรรมทางสังคมและความสมดุลของระบบนิเวศน์ การแก้ปัญหาต่าง ๆ มักคาดหวังไปที่รัฐบาล

รวมทั้งหน่วยงานราชการ และองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ แต่ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาลัทธิต่าง ๆ เหล่านี้ไม่สามารถแก้ปัญหาได้อย่างแท้จริงทางเลือกหนึ่งในการพึ่งตนเองคือ การใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาอันได้แก่หลักทศพิธราชธรรม ซึ่งเป็นอีกแนวคิดหนึ่งของการปฏิบัติตนและปฏิบัติงานร่วมกันบนพื้นฐานของหลักธรรมาภิบาลด้านการมีส่วนร่วม นำมาซึ่งการช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกันการสร้างวิถีชีวิตหรือวัฒนธรรมองค์กรของหน่วยงานนั้น ๆ อย่างมีความสุขด้วยการอยู่แบบไทย ๆ มีความผาสุกในการดำรงชีวิตตั้งแต่เกิดจนตายและถือได้ว่าเป็นวิถีชีวิตของสังคมประเทศไทยตามแนวทางแห่งพระพุทธศาสนา อันเป็นพื้นฐานของมิติทางสังคมที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งที่มีผลกระทบต่อสังคมไทยในปัจจุบันเป็นอย่างมาก เพราะฉะนั้นเรื่องการปฏิบัติตามหลักทศพิธราชธรรม นอกจากจะเป็นแนวคิดของการสร้างเกะกะกำแพงในอันที่จะไม่ให้ชีวิตห่างไกลจากหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาแล้ว ยังเป็นกระบวนการหนึ่งในการพัฒนาคนให้รักและเข้าใจในแก่นแท้ของพระพุทธศาสนา รักถิ่น รักองค์กรหรือหน่วยงานที่ตนเองปฏิบัติ รักบ้านเกิดเมืองนอนรักประเทศ มีความซื่อสัตย์ต่อสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ ทำให้เราอยู่อย่างมีความรัก ความผูกพัน เพราะฉะนั้นในการสร้างบ้านเมืองให้เข้มแข็ง เราจึงต้องสร้างพื้นฐานของบ้านเมือง ซึ่งก็คือการสร้างให้บุคลากรหรือคนในองค์กรหรือหน่วยงานให้ตระหนักถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานในหน่วยงานนั้น ๆ

ราชอาณาจักรไทยเคยมีการกำหนดเป็นความนิยมไว้ว่า พระเจ้าแผ่นดินทรงเป็นพระโพธิสัตว์ อันหมายถึงกษัตริย์ไทยทรงบำเพ็ญบารมีเพื่อพุทธภูมิด้วย ดังนั้นพระเจ้าแผ่นดินไทยแต่เดิมจึงทรงบำเพ็ญบารมีเป็นหลักยิ่งกว่าการตั้งอยู่ในทศพิธราชธรรม แต่ต่อมาเมื่อพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4 ทรงปรารถนาพุทธภูมิแล้วทรงกระสับกระส่าย ฟุ้งไปด้วยตัณหา จึงทรงตั้งความปรารถนาใหม่ คือ ทรงปฏิบัติเพื่อธรรมที่สุดแห่งทุกซ์เท่าที่จะพึงเป็นไปได้ จึงทำให้ทรงเน้นการตั้งอยู่ในทศพิธราชธรรมมากกว่าจะบำเพ็ญบารมีเพื่อพุทธภูมิ พระจริยานี้ได้กลายเป็นธรรมเนียมปฏิบัติมาจนปัจจุบัน คือ พระเจ้าแผ่นดินไทยทรงตั้งอยู่ในทศพิธราชธรรมเพื่อการปกครองประชาชน และ ทรงบำเพ็ญบารมีเพื่อธรรมอันสูงสุดในพุทธศาสนาประกอบกันไป สันนิษฐานว่าทศพิธราชธรรมเป็นที่ทราบและปฏิบัติกันมาตั้งแต่สมัยกรุงสุโขทัยเป็นราชธานี ซึ่งทศพิธราชธรรมนี้มีที่มาจากชาดกพระไตรปิฎกของพุทธศาสนานั้นเอง โดยชาดกที่กล่าวถึงทศพิธราชธรรมคือชาดกเรื่อง มหาหังสชาดก ซึ่งแปลว่า เรื่องใหญ่แสดงถึงหงส์ พระบาลีอ้างว่า พระพุทธเจ้าตรัสเล่าเรื่องราวของทศพิธราชธรรมด้วยพระองค์เอง โดยในพระบาลีแสดงแต่ถ้อยคำโต้ตอบกัน

ธรรมทั้ง 10 ประการนั้นเองจึงเป็นที่มาของทศพิธราชธรรมที่พระมหากษัตริย์ไทยทรงตั้งอยู่ในอย่างสม่ำเสมอ โดยท่านเป็นการให้ทรงบำเพ็ญทานเพื่อความสุขของประชาชน ดังที่ได้ทรงพระราชทานพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์เพื่อช่วยเหลือประชาชน ศิลปเป็นความประพฤติดีงาม ทรงประพฤติพระจริยา พร้อมทั้งพระกาย พระวาจา สะอาดงดงามตามขัตติยราชประเพณี ดำรงด้วยดี การงดเว้นตามสิกขาบทอันเป็นไปเพื่อประชาชน ทำให้ประชาชนชาวไทยอุ่นใจ ไม่ต้องเกรงราชภัย ปริจจาคะเป็นการสละประโยชน์ส่วนน้อยเพื่อประโยชน์ส่วนใหญ่ ทรงสละประโยชน์ สละความสุขส่วนพระองค์เพื่อประโยชน์ของประชาชน อาชชวะเป็นความซื่อตรง ทรงประพฤติสุจริต ตรงต่อความดี ตรงต่อธรรม อันแสดงถึงพระปัญญาอันล้ำลึก เพราะความตรงต่อสภาวะนี้จะเกิดได้ก็ด้วยปัญญานั้นเอง มัททวะเป็นความอ่อนโยน ไม่ถือพระองค์ เพราะความที่จิตพระองค์เป็นสมาธิ ไม่กระด้างด้วยนิรวณฺ์ จึงทำให้จิตของพระองค์เป็นจิตอ่อน ครอบงำ และอ่อนโยน ตบะเป็นความทรงเดช คือการแผดเผากิเลสตัณหา มิให้เข้ามาอำยัจิต ไม่ทรงหลงใหลในสุขปรนเปรอ แต่ทรงมุ่งเพียรให้กิจบริบูรณ์ อีกโกธะเป็นความไม่โกรธ ด้วยพระเมตตาที่มีต่อบุคคลอื่น จึงทำให้ทรงไกลจากความโกรธได้ อวิหิงสาเป็นความไม่เบียดเบียน ทรงมีพระกิริยาที่ไม่เบียดเบียนบุคคลอื่น สัตว์อื่น ให้เดือดร้อน ซึ่งนอกจากประชาชนจะไม่เดือดร้อนแล้ว ยังได้รับพระราชสงเคราะห์จากพระองค์อีกด้วย ดังเช่น โครงการในพระราชดำริต่าง ๆ ชันตีเป็นความอดทน ทรงอดทนต่อความเหนื่อยยากพระวรกาย ต่อความยากลำบากต่าง ๆ ในการทรงงานในพื้นที่ทุรกันดารต่าง ๆ เพื่อความสุขของประชาชน และอวิโรธนะเป็นความไม่คลาดธรรม วางพระองค์ให้เป็นหลักหนักแน่นในธรรม ไม่ทรงปฏิบัติผิดทั้งในเรื่องของวิชาการ เช่น ทรงทราบขั้นตอนในการทำงานต่าง ๆ อย่างแจ่มแจ้ง และ ในเรื่องของความถูกต้องตามธรรม

ปัญหาที่เกิดจากโครงสร้างขององค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งมีนายกองค์การบริหารส่วนตำบลสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล และเจ้าหน้าที่ต่าง ๆ ขององค์การเป็นจำนวนมากทำหน้าที่บริหารและรับผิดชอบงานด้านต่าง ๆ ในองค์การหลายแบบมีปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ มากมาย เช่น ปัญหาการทุจริตต่อหน้าที่ ขาดความรับผิดชอบเอาใจใส่ดูแลประชาชน และไม่มีความโปร่งใส ปัญหาการขาดความรู้ ความเข้าใจในการปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่ทำให้เกิดการก้าวก่ายการทำงานกันและกัน การจัดแผนพัฒนาตำบล การใช้จ่ายงบประมาณผิดประเภท การขาดประชุมและการไม่สามารถควบคุมการบริหารงานของคณะกรรมการบริหารได้ เป็นต้น ซึ่งการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลให้บรรลุผลตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ หลักทศพิธราชธรรมซึ่งเป็นหลักในการประพฤติปฏิบัติตนของบุคลากรร่วมกับการปฏิบัติงานนั้น มีส่วนสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งที่จะช่วยส่งเสริมและ

สนับสนุนให้การปฏิบัติงานภายในหน่วยงานหรือองค์กร บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ได้ดียิ่งขึ้น ดังนั้นจึงทำการศึกษาในเรื่อง “การบริหารงานตามหลักทศพิธราชธรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองบัว อำเภอนองบัว จังหวัดนครสวรรค์” เพื่อต้องการส่งเสริมหลักธรรมทางพุทธศาสนา คือ ทศพิธราชธรรมในการปฏิบัติตนและปฏิบัติงานในส่วนของคุณคลากรและผู้ที่ทำหน้าที่ปกครองหรือ นักบริหารให้ได้นำไปใช้แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติงานให้ดียิ่งขึ้นเพราะจะทำให้ทราบและรู้แนวทางการปฏิบัติงาน ทราบถึงปัญหาและข้อเสนอแนะในการนำหลักธรรมไปใช้ในการปฏิบัติที่เหมาะสมให้แก่ผู้ปกครองหรือผู้บริหารและหน่วยงานอื่น ๆ ต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาการบริหารงานตามหลักทศพิธราชธรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองบัว อำเภอนองบัว จังหวัดนครสวรรค์
2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อการบริหารงานตามหลักทศพิธราชธรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองบัว อำเภอนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
3. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ ในการบริหารงานตามหลักทศพิธราชธรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองบัว อำเภอนองบัว จังหวัดนครสวรรค์

ขอบเขตการวิจัย

บทความวิจัยนี้ มุ่งศึกษาการบริหารงานตามหลักทศพิธราชธรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองบัว อำเภอนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ โดยทำการศึกษาจากความคิดเห็นของประชาชน ได้แก่ ทาน ศีล ปริจจาคะ อาชวะ มัททวะ ตปะ อักโกธะ อวิหิงสา ขันติ และอวิโรธนะ

ตัวแปรต้น (Independent Variables) คือ ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส อาชีพ และรายได้ต่อเดือน ตัวแปรตาม (Dependent Variables) คือ การบริหารงานตามหลักทศพิธราชธรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองบัว อำเภอนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ ได้แก่ 1) ด้านทาน 2) ด้านศีล 3) ด้านปริจจาคะ 4) ด้านอาชวะ 5) ด้านมัททวะ 6) ด้านตปะ 7) ด้านอักโกธะ 8) ด้านอวิหิงสา 9) ด้านขันติ และ 10) ด้านอวิโรธนะ

ประชากร (Population) ได้แก่ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหนองบัว อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ จำนวน 8,363 คน ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 7 รูปหรือคน

บทความวิจัยนี้กำหนดพื้นที่ในการศึกษา คือ เขตพื้นที่รับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองบัว อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธีระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยใช้การวิจัยเชิงสำรวจ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหนองบัว อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ จำนวน 382 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.89 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ หาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที (t-test) ค่าเอฟ (F-test) และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One way anova) เมื่อพบว่ามีความแตกต่างกันจึงทำการเปรียบเทียบรายคู่โดยมีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference: LSD) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน 7 รูปหรือคน โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท

สรุปผลการวิจัย

1. ประชาชนมีความคิดเห็นต่อการบริหารงานตามหลักทศพิธราชธรรม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.82$) เมื่อพิจารณาในแต่ละด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน

ประชาชนมีความคิดเห็นต่อการบริหารงานตามหลักทศพิธราชธรรม ด้านทาน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.85$) เมื่อพิจารณาในแต่ละข้อพบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ

ประชาชนมีความคิดเห็นต่อการบริหารงานตามหลักทศพิธราชธรรม ด้านศีล อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.88$) เมื่อพิจารณาในแต่ละข้อพบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ

ประชาชนมีความคิดเห็นต่อการบริหารงานตามหลักทศพิธราชธรรม ด้านปรีชาจะ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.74$) เมื่อพิจารณาในแต่ละข้อพบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.31$) คือ องค์การบริหารส่วนตำบลหนองบัว มีนโยบายและส่งเสริมให้บุคลากรมีความเสียสละเพื่อประโยชน์สุขของประชาชน อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.40$) คือ องค์การบริหารส่วนตำบลหนองบัว มีนโยบายและส่งเสริมให้บุคลากรให้บริการแก่ประชาชนโดยไม่มุ่งหวังผลประโยชน์ตอบแทน ส่วนข้ออื่น ๆ อยู่ในระดับมาก

ประชาชนมีความคิดเห็นต่อการบริหารงานตามหลักทศพิธราชธรรม ด้านอาชวะ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.79$) เมื่อพิจารณาในแต่ละข้อพบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทุกข้อ

ประชาชนมีความคิดเห็นต่อการบริหารงานตามหลักทศพิธราชธรรม ด้านมัททวะ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.77$) เมื่อพิจารณาในแต่ละข้อพบว่า อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.31$) คือ องค์การบริหารส่วนตำบลหนองบัว มีนโยบายและส่งเสริมให้บุคลากรมีจิตสำนึกในการให้บริการแก่ประชาชนอย่างเต็มที่ รวดเร็วและถูกต้อง ส่วนข้ออื่น ๆ อยู่ในระดับมาก

ประชาชนมีความคิดเห็นต่อการบริหารงานตามหลักทศพิธราชธรรม ด้านตปะ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.76$) เมื่อพิจารณาในแต่ละข้อพบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทุกข้อ

ประชาชนมีความคิดเห็นต่อการบริหารงานตามหลักทศพิธราชธรรม ด้านอักโกธะ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.00$) เมื่อพิจารณาในแต่ละข้อพบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.33$) คือ องค์การบริหารส่วนตำบลหนองบัว มีนโยบายและส่งเสริมให้บุคลากรพยายามชี้แจงเหตุผลทำความเข้าใจหาทางแก้ปัญหาโดยไม่ใช้อารมณ์ ส่วนข้ออื่น ๆ อยู่ในระดับมาก

ประชาชนมีความคิดเห็นต่อการบริหารงานตามหลักทศพิธราชธรรม ด้านอวิหิงสา อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.65$) เมื่อพิจารณาในแต่ละข้อพบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทุกข้อ

ประชาชนมีความคิดเห็นต่อการบริหารงานตามหลักทศพิธราชธรรม ด้านขันติ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.84$) เมื่อพิจารณาในแต่ละข้อพบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทุกข้อ

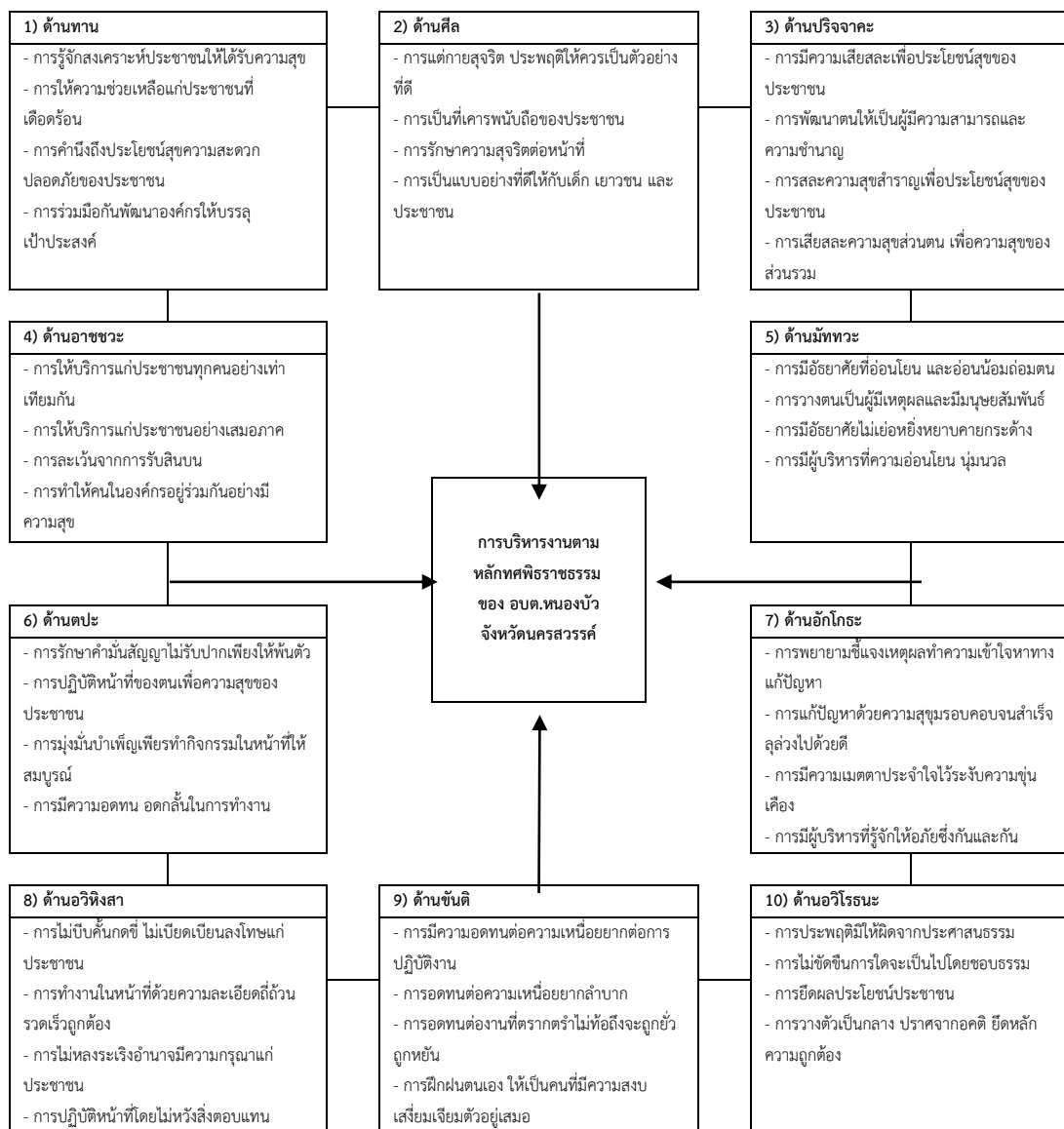
ประชาชนมีความคิดเห็นต่อการบริหารงานตามหลักทศพิธราชธรรม ด้านอวิโรธนะ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.87$) เมื่อพิจารณาในแต่ละข้อพบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทุกข้อ

2. การเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อการบริหารงานตามหลักทศพิธราชธรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองบัว อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล เป็นการทดสอบสมมติฐาน โดยการวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างตัวแปร ได้แก่ การจำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส อาชีพ และรายได้ต่อเดือน ดังนี้

ไม่แตกต่างกัน (Sig=0.28) จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน พบว่า ประชาชนที่มีรายได้ต่อเดือนต่างกันมีความคิดเห็นต่อการบริหารงานตามหลักทศพิธราชธรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองบัว อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ ไม่แตกต่างกันทุกด้าน

3. ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ ในการบริหารงานตามหลักทศพิธราชธรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองบัว อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ ด้านทาน มากที่สุด คือ ปัญหาความโปร่งใส สามารถตรวจสอบได้ และควรมีการปลูกฝังจิตสำนึกให้เกิดความเสียสละ มีจิตสาธารณะ ด้านศีล มากที่สุด คือ ปัญหาการกำหนดลงโทษอย่างยุติธรรม และควรมีการฝึกปฏิบัติรักษาศีลเบื้องต้น ด้านปริจจาจะ มากที่สุด คือ ปัญหาการปรับเปลี่ยนโยกย้ายอย่างเหมาะสม และควรมีการทำให้ผู้อื่นได้เห็นประโยชน์แห่งการเสียสละส่วนตน ด้านอาชวะ มากที่สุด คือ ปัญหาการมีมนุษยสัมพันธ์อันดีต่อประชาชน และควรการประชาสัมพันธ์ชี้แจงต่อสาธารณชน ด้านมัทวะ มากที่สุด คือ ปัญหาการใช้ชีวิตความเป็นอยู่อย่างพอเพียง และควรเน้นหลักการสร้างไมตรี รักษาหัวใจให้เกียรติซึ่งกันและกัน ด้านตปะ มากที่สุด คือ ปัญหาการโลภในผลประโยชน์ที่มีพึงจะได้ และควรมีความอดทน อดกลั้นในการทำงาน ด้านอักโกธะ มากที่สุด คือ ปัญหาการใช้ความรุนแรงในการแก้ไขปัญหา และควรรู้จักให้อภัยซึ่งกันและกัน ด้านอวิหิงสา มากที่สุด คือ ปัญหาการช่วยเหลือสังคมตามกำลังความสามารถ และควรมีการวางแผน ประชุม ปรีกษาหารือ ถึงประโยชน์และผลกระทบต่าง ๆ ด้านขันติ มากที่สุด คือ ปัญหาการบำเพ็ญประโยชน์ต่อส่วนรวม และควรต้องมีความอดทน อดกลั้น ด้านอวิโรธนะ มากที่สุด คือ ปัญหาความพยายามแก้ไขปัญหาโดยสันติวิธี และควรวางตัวเป็นกลาง ปราศจากอคติ

จากการศึกษาเกี่ยวกับการบริหารงานตามหลักทศพิธราชธรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองบัว อำเภอหนองบัวจังหวัดนครสวรรค์ ผู้วิจัยได้สรุปองค์ความรู้ (Body of Knowledge) ที่ได้จากการศึกษา ดังแสดงในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 สรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

จากภาพที่ 1 แสดงให้เห็นว่า การบริหารงานตามหลักทศพิธราชธรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองบัว อำเภอนองบัวจังหวัดนครสวรรค์ สรุปได้ดังนี้

1) การบริหารงานตามหลักทศพิธราชธรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองบัว อำเภอนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ ด้านทาน หมายถึง การมีนโยบายและส่งเสริมให้บุคลากรรู้จัก สงเคราะห์ประชาชนให้ได้รับความสุขเพื่อกำจัดความโลภในตน การมีนโยบายและส่งเสริมให้ บุคลากรให้ความช่วยเหลือแก่ประชาชนที่เดือดร้อนประสบทุกข์ การมีนโยบายและส่งเสริมให้ บุคลากรคำนึงถึงประโยชน์สุขความสะอาดปลอดภัยของประชาชน และการร่วมมือกันพัฒนาองค์กร ให้บรรลุเป้าประสงค์

2) การบริหารงานตามหลักทศพิธราชธรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองบัว อำเภอนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ ด้านศีล หมายถึง การมีนโยบายและส่งเสริมให้บุคลากรแต่กาย สุจริต ประพฤติให้ควรเป็นตัวอย่างที่ดี การมีนโยบายและส่งเสริมให้บุคลากรเป็นที่เคารพนับถือของ ประชาชนมิให้มีข้อที่ผู้ใดจะดูแคลน การมีนโยบายและส่งเสริมให้บุคลากรรักษาความสุจริตต่อหน้าที่ และการเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับเด็ก เยาวชน และประชาชน

3) การบริหารงานตามหลักทศพิธราชธรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองบัว อำเภอนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ ด้านบริจาค หมายถึง การมีนโยบายและส่งเสริมให้บุคลากรมี ความเสียสละเพื่อประโยชน์สุขของประชาชน การมีนโยบายและส่งเสริมให้บุคลากรพัฒนาตนให้ เป็นผู้มีมีความสามารถและความชำนาญในการปฏิบัติงาน การมีนโยบายและส่งเสริมให้บุคลากรสละ ความสุขสำราญเพื่อประโยชน์สุขของประชาชน และการเสียสละความสุขส่วนตน เพื่อความสุขของ ส่วนรวม

4) การบริหารงานตามหลักทศพิธราชธรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองบัว อำเภอนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ ด้านอาชวะ หมายถึง การมีนโยบายและส่งเสริมให้บุคลากร ให้บริการแก่ประชาชนทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน การมีนโยบายและส่งเสริมให้บุคลากรให้บริการแก่ ประชาชนอย่างเสมอภาค การมีนโยบายและส่งเสริมให้บุคลากรละเว้นจากการรับสินบน และการ ทำให้คนในองค์กรอยู่ร่วมกันอย่างมี ความสุข

5) การบริหารงานตามหลักทศพิธราชธรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองบัว อำเภอนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ ด้านมัทวะ หมายถึง การมีนโยบายและส่งเสริมให้บุคลากรมี อหิยาภัยที่อ่อนโยน และอ่อนน้อมถ่อมตนไม่ลบหลู่เหยียดหยามประชาชน การมีนโยบายและ ส่งเสริมให้บุคลากรวางตนเป็นผู้มีเหตุผลและมีมนุษยสัมพันธ์ มีความรับผิดชอบไม่เจ้าอารมณ์ การมี นโยบายและส่งเสริมให้บุคลากรมีอหิยาภัยไม่เย่อหยิ่งหยาบคายกระด้าง และการมีผู้บริหารที่ความ อ่อนโยน นุ่มนวล

6) การบริหารงานตามหลักทศพิธราชธรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองบัว อำเภอนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ ด้านตปะ หมายถึง การมีนโยบายและส่งเสริมให้บุคลากรรักษาคำมั่นสัญญาไม่รับปากเพียงให้พ้นตัวโดยไม่สนใจว่าจะทำได้ตามที่รับปากหรือไม่อันจะทำให้ประชาชนขาดความเชื่อถือ การมีนโยบายและส่งเสริมให้บุคลากรปฏิบัติหน้าที่ของตนเพื่อความสุขของประชาชน การมีนโยบายและส่งเสริมให้บุคลากรมุ่งมั่นบำเพ็ญเพียรทำกิจกรรมในหน้าที่ให้สมบูรณ์ และการมีความอดทน อดกลั้นในการทำงาน

7) การบริหารงานตามหลักทศพิธราชธรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองบัว อำเภอนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ ด้านอักโกระ หมายถึง การมีนโยบายและส่งเสริมให้บุคลากรพยายามชี้แจงเหตุผลทำความเข้าใจหาทางแก้ปัญหาโดยไม่ใช้อารมณ์ การมีนโยบายและส่งเสริมให้บุคลากรแก้ปัญหาด้วยความสุขุมรอบคอบจนสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี การมีนโยบายและส่งเสริมให้บุคลากรมีความเมตตาประจําใจไว้ระงับความขุ่นเคืองแห่งตน และการมีผู้บริหารที่รู้จักให้อภัยซึ่งกันและกัน

8) การบริหารงานตามหลักทศพิธราชธรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองบัว อำเภอนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ ด้านอิหิงสา หมายถึง การมีนโยบายและส่งเสริมให้บุคลากรไม่บิ่บคั่นกดขี่ ไม่เบียดเบียนลงโทษแก่ประชาชนโดยไม่สมควร การมีนโยบายและส่งเสริมให้บุคลากรทำงานในหน้าที่ด้วยความละเอียดถี่ถ้วนรวดเร็วถูกต้อง ด้วยการมีสมาธิที่ดี การมีนโยบายและส่งเสริมให้บุคลากรไม่หลงระเห็จอำนาจมีความกรุณาแก่ประชาชน และการปฏิบัติหน้าที่โดยไม่หวังสิ่งตอบแทน

9) การบริหารงานตามหลักทศพิธราชธรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองบัว อำเภอนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ ด้านขันติ หมายถึง การมีนโยบายและส่งเสริมให้บุคลากรมีความอดทนต่อความเหนื่อยยากต่อการปฏิบัติงานในหน้าที่ของตนเพื่อประโยชน์สุขของประชาชน การมีนโยบายและส่งเสริมให้บุคลากรอดทนต่อความเหนื่อยยากลำบาก การมีนโยบายและส่งเสริมให้บุคลากรอดทนต่องานที่ตรากตรำไม่ท้อถึงจะถูกยั่วถูกหยั้ และการฝึกฝนตนเอง อบรมตนเองให้เป็นผู้ที่มีความสงบเสงี่ยมเจียมตัวอยู่เสมอ

10) การบริหารงานตามหลักทศพิธราชธรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองบัว อำเภอนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ ด้านอิโรธนะ หมายถึง การมีนโยบายและส่งเสริมให้บุคลากรประพฤติมิให้ผิดจากประศาสนธรรมอันถือประโยชน์สุขความดีงาม การมีนโยบายและส่งเสริมให้บุคลากรไม่ขัดขืนการใดจะเป็นไปโดยชอบธรรมเพื่อประโยชน์สุขของประชาชน การมีนโยบายและ

ส่งเสริมให้บุคลากรยึดผลประโยชน์ประชาชนเป็นที่ตั้งไม่เอาความต้องการของตนเองเป็นที่ตั้ง และการวางตัวเป็นกลาง ปราศจากอคติ ยึดหลักความถูกต้อง

อภิปรายผลการวิจัย

การอภิปรายผลการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจะกล่าวถึงประเด็นที่สำคัญและน่าสนใจเกี่ยวกับการบริหารงานตามหลักทศพิธราชธรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองบัว อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ โดยจะอภิปรายผลตามลำดับ ดังนี้

1. ระดับประสิทธิภาพการพัฒนาชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลยางขาว อำเภอพยุหะคีรี จังหวัดนครสวรรค์

จากผลการวิจัย พบว่า ระดับการบริหารงานตามหลักทศพิธราชธรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองบัว อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ โดยภาพรวม ประชาชนมีความคิดเห็นต่อการบริหารงานตามหลักทศพิธราชธรรม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.82$) เมื่อพิจารณาในแต่ละด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน เมื่อพิจารณารายด้านสามารถที่จะนำมาอภิปรายได้ดังนี้

1) ระดับการบริหารงานตามหลักทศพิธราชธรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองบัว อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ ด้านทาน ประชาชนมีความคิดเห็นต่อการบริหารงานตามหลักทศพิธราชธรรม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.85$) เมื่อพิจารณาในแต่ละข้อพบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ เนื่องจาก ทานเป็นการให้ปันช่วยประชาชน บำเพ็ญตนให้เป็นผู้ให้โดยมุ่งปกครองหรือทำงานเพื่อให้เขาได้มิใช่เพื่อจะเอาจากเขาเอาใจใส่บริการจัดสรรความสงเคราะห์อนุเคราะห์ให้ประชากรราษฎรได้รับประโยชน์สุขความสะดวกปลอดภัยตลอดจนให้ความช่วยเหลือแก่ผู้เดือดร้อนประสบทุกข์และให้ความสนับสนุนแก่คนทำความดี ดังนั้น ประชาชนจึงมีความคิดเห็นต่อการบริหารงานตามหลักทศพิธราชธรรม อยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาสัญญา เชื้อคนหมื่น (2552) ศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารแนวทศพิธราชธรรมกับการบริหารตามแนวพระพุทธศาสนา ของผู้บริหารวิทยาลัยอาชีวศึกษารัฐบาล ในเขตกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัย การบริหารแนวทศพิธราชธรรม ด้านทานอยู่ในระดับมาก

2) ระดับการบริหารงานตามหลักทศพิธราชธรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองบัว อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ ด้านศีล ประชาชนมีความคิดเห็นต่อการบริหารงานตามหลักทศพิธราชธรรม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.88$) เมื่อพิจารณาในแต่ละข้อพบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ เนื่องจาก ศีลเป็นการรักษาความสุจริตประพฤติดีงามสำรวมกายทวารและวจีทวารประกอบแต่กายสุจริตรักษากิตติคุณประพฤติให้ควรเป็นตัวอย่างที่ดีและเป็นที่ยอมรับนับถือของประชากรราษฎรมิให้มี

ข้อที่ผู้ใดจะดูแล ดังนั้น ประชาชนจึงมีความคิดเห็นต่อการบริหารงานตามหลักทศพิธราชธรรม อยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของ อนุภูมิ โขวเกษม (2554) ได้ศึกษาเรื่องการศึกษา แนวทางการใช้หลักทศพิธราชธรรมเพื่อการบริการจัดการองค์การบริหารส่วนตำบลเขตพื้นที่อำเภอ สองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นต่อการใช้หลัก ทศพิธราชธรรมเพื่อการบริการจัดการองค์การบริหารส่วนตำบลเขตพื้นที่อำเภอสองพี่น้อง จังหวัด สุพรรณบุรี ด้านศีลอยู่ในระดับมาก

3) ระดับการบริหารงานตามหลักทศพิธราชธรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลหนอง บัว อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ ด้านปรีชาจะ ประชาชนมีความคิดเห็นต่อการบริหารงาน ตามหลักทศพิธราชธรรม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.74$) เมื่อพิจารณาในแต่ละข้อพบว่า อยู่ในระดับ มากที่สุด ($\bar{X}=4.31$) คือ องค์การบริหารส่วนตำบลหนองบัว มีนโยบายและส่งเสริมให้บุคลากรมี ความเสียสละเพื่อประโยชน์สุขของประชาชน อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.40$) คือ องค์การบริหาร ส่วนตำบลหนองบัว มีนโยบายและส่งเสริมให้บุคลากรให้บริการแก่ประชาชนโดยไม่มุ่งหวัง ผลประโยชน์ตอบแทน ส่วนข้ออื่น ๆ อยู่ในระดับมาก เนื่องจาก ปรีชาจะเป็นการบำเพ็ญกิจด้วย เสียสละ สามารถสละความสุขสำราญเป็นต้นตลอดจนชีวิตของตนได้เพื่อประโยชน์สุขของประชาชน และความสงบเรียบร้อยของบ้านเมือง ดังนั้น ประชาชนจึงมีความคิดเห็นต่อการบริหารงานตามหลัก ทศพิธราชธรรม อยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ภาณุพล ภูเขา (2554) ศึกษาเรื่อง ทศพิธราชธรรมกับการบริหารงานองค์การบริหารส่วนตำบล: ศึกษาเฉพาะกรณีองค์การบริหารส่วน ตำบลบางเพรียง อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนที่อาศัยอยู่ใน ตำบลบางเพรียง อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ ที่ความคิดเห็นว่าทศพิธราชธรรมกับการ บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลบางเพรียง อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ ด้านปรีชาจะอยู่ ในระดับมาก

4) ระดับการบริหารงานตามหลักทศพิธราชธรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลหนอง บัว อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ ด้านอาชชวะ ประชาชนมีความคิดเห็นต่อการบริหารงาน ตามหลักทศพิธราชธรรม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.79$) เมื่อพิจารณาในแต่ละข้อพบว่า อยู่ในระดับ มากทุกข้อ เนื่องจาก อาชชวะเป็นการปฏิบัติภาระโดยซื่อตรง ความตรงทงสัตย์ไ้รมายาปฏิบัติ ภารกิจโดยสุจริตมีความจริงใจไม่หลอกลวงประชาชน ดังนั้น ประชาชนจึงมีความคิดเห็นต่อการ บริหารงานตามหลักทศพิธราชธรรม อยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาสัญญา เชื้อคนหมั่น ศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารแนวทศพิธราชธรรมกับการบริหารตามแนว

พระพุทธศาสนา ของผู้บริหารวิทยาลัยอาชีวศึกษารัฐบาล ในเขตกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัย การบริหารแนวทศพิธราชธรรม ด้านอาชวะอยู่ในระดับมาก

5) ระดับการบริหารงานตามหลักทศพิธราชธรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองบัว อำเภอนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ ด้านมัททวะ ประชาชนมีความคิดเห็นต่อการบริหารงานตามหลักทศพิธราชธรรม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.77$) เมื่อพิจารณาในแต่ละข้อพบว่า อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.31$) คือ องค์การบริหารส่วนตำบลหนองบัว มีนโยบายและส่งเสริมให้บุคลากรมีจิตสำนึกในการให้บริการแก่ประชาชนอย่างเต็มที่ รวดเร็วและถูกต้อง ส่วนข้ออื่น ๆ อยู่ในระดับมาก เนื่องจาก มัททวะเป็นความอ่อนโยนเข้าถึงคน มีอัธยาศัยไมเยอหึงหยาบคายกระด้างถือตน มีความสง่าเกิดแต่ท่วงทีกิริยาสุภาพนุ่มนวลละมุนละไมควรได้รับความรักภักดีแต่มีขาดยำเกรง ดังนั้น ประชาชนจึงมีความคิดเห็นต่อการบริหารงานตามหลักทศพิธราชธรรม อยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของ อนุภูมิ โสว ได้ศึกษาเรื่องการศึกษาแนวทางการใช้หลักทศพิธราชธรรมเพื่อการบริการจัดการองค์การบริหารส่วนตำบลเขตพื้นที่อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นต่อการใช้หลักทศพิธราชธรรมเพื่อการบริการจัดการองค์การบริหารส่วนตำบลเขตพื้นที่อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี ด้านมัททวะอยู่ในระดับมาก

6) ระดับการบริหารงานตามหลักทศพิธราชธรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองบัว อำเภอนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ ด้านตปะ ประชาชนมีความคิดเห็นต่อการบริหารงานตามหลักทศพิธราชธรรม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.76$) เมื่อพิจารณาในแต่ละข้อพบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ เนื่องจาก ตปะเป็นการพนมัวเมาด้วยเมากิเลส แผลดเมากิเลสตัณหาทำให้เข้ามาครอบงำจิตระงับยับยั้งข่มใจไม่หลงใหลหมกมุ่นในความสุขสำราญและการปรนเปรอมีความเป็นอยู่สม่ำเสมอหรืออยู่อย่างง่าย ๆ สามัญมั่งมันแต่จะบำเพ็ญเพียรทำกิจในหน้าที่ให้สมบูรณ์ ดังนั้น ประชาชนจึงมีความคิดเห็นต่อการบริหารงานตามหลักทศพิธราชธรรม อยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ภาณุพล ภูษา ศึกษาเรื่อง ทศพิธราชธรรมกับการบริหารงานองค์การบริหารส่วนตำบล: ศึกษาเฉพาะกรณีองค์การบริหารส่วนตำบลบางเปรี้ยว อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนที่อาศัยอยู่ในตำบลบางเปรี้ยว อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการที่ความคิดเห็นว่า ทศพิธราชธรรมกับการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลบางเปรี้ยว อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ ด้านตปะอยู่ในระดับมาก

7) ระดับการบริหารงานตามหลักทศพิธราชธรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองบัว อำเภอนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ ด้านอักโกธะ ประชาชนมีความคิดเห็นต่อการบริหารงาน

ตามหลักทศพิธราชธรรม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.00$) เมื่อพิจารณาในแต่ละข้อพบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.33$) คือ องค์การบริหารส่วนตำบลหนองบัว มีนโยบายและส่งเสริมให้บุคลากรพยายามชี้แจงเหตุผลทำความเข้าใจหาทางแก้ปัญหาโดยไม่ใช้อารมณ์ ส่วนข้ออื่น ๆ อยู่ในระดับมาก เนื่องจาก อักโกระเป็นการถือเหตุผลไม่โกรธา ไม่เกรี้ยวกราดไม่วินิจฉัยความและกระทำการด้วยอำนาจความโกรธมีเมตตาประจําใจไว้ระงับความขุ่นเคืองวินิจฉัยความและกระทำการด้วยจิตอันสุขุมราบเรียบตามธรรม ดังนั้น ประชาชนจึงมีความคิดเห็นต่อการบริหารงานตามหลักทศพิธราชธรรม อยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาสัญญา เชื้อคนหมื่น ศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารแนวทศพิธราชธรรมกับการบริหารตามแนวพระพุทธศาสนาของผู้บริหารวิทยาลัยอาชีวศึกษารัฐบาล ในเขตกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัย การบริหารแนวทศพิธราชธรรม ด้านอักโกระอยู่ในระดับมาก

8) ระดับการบริหารงานตามหลักทศพิธราชธรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองบัว อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ ด้านอวิหิงสา ประชาชนมีความคิดเห็นต่อการบริหารงานตามหลักทศพิธราชธรรม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.65$) เมื่อพิจารณาในแต่ละข้อพบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ เนื่องจาก อวิหิงสาเป็นความไม่เบียดเบียน น่าร่มเย็นไม่หลงระเห็จอำนาจไม่บีบคั้นกดขี่มีความกรุณาไม่เบียดเบียนลงโทษอาชญาแก่ประชาราษฎร์ผู้ใดด้วยอาศัยความอาฆาตเกลียดชัง ดังนั้น ประชาชนจึงมีความคิดเห็นต่อการบริหารงานตามหลักทศพิธราชธรรม อยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของ อนุภูมิ โขเวชม ได้ศึกษาเรื่องการศึกษาแนวทางการใช้หลักทศพิธราชธรรมเพื่อการบริการจัดการองค์การบริหารส่วนตำบลเขตพื้นที่อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นต่อการใช้หลักทศพิธราชธรรมเพื่อการบริการจัดการองค์การบริหารส่วนตำบลเขตพื้นที่อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี ด้านอวิหิงสาอยู่ในระดับมาก

9) ระดับการบริหารงานตามหลักทศพิธราชธรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองบัว อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ ด้านขันติ ประชาชนมีความคิดเห็นต่อการบริหารงานตามหลักทศพิธราชธรรม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.84$) เมื่อพิจารณาในแต่ละข้อพบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ เนื่องจาก ขันติเป็นการอดทนต่องานที่ตรากตรำอดทนต่อความเหนื่อยยากถึงจะลำบากกายน่าเบื่อเหนื่อยหน่าย ไม่ท้อถึงจะถูกยั่วถูกหยันด้วยถ้อยคำเสียดสีถากถาง ไม่หมดกำลังใจไม่ยอมละทิ้งกิจกรณียที่บำเพ็ญโดยชอบธรรม ดังนั้น ประชาชนจึงมีความคิดเห็นต่อการบริหารงานตามหลักทศพิธราชธรรม อยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ภาณุพล ภูษา ศึกษาเรื่อง

ทศพิธราชธรรมกับการบริหารงานองค์การบริหารส่วนตำบล: ศึกษาเฉพาะกรณีองค์การบริหารส่วนตำบลบางเพรียง อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนที่อาศัยอยู่ในตำบลบางเพรียง อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการที่ความคิดเห็นว่าทศพิธราชธรรมกับการบริหารงานองค์การบริหารส่วนตำบลบางเพรียง อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ ด้านชั้นอยู่ในระดับมาก

10) ระดับการบริหารงานตามหลักทศพิธราชธรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองบัว อำเภอนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ ด้านอวิโรธนะ ประชาชนมีความคิดเห็นต่อการบริหารงานตามหลักทศพิธราชธรรม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.87$) เมื่อพิจารณาในแต่ละข้อพบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ เนื่องจาก อวิโรธนะเป็นการประพจน์ให้ผิดจากประศาสนธรรมอันถือประโยชน์สุขความดีงามของรัฐและราษฎร เป็นที่ตั้งอันใดประหารราษฎรปรารถนาโดยชอบธรรมก็ไม่ขัดขวางการใดจะเป็นไปโดยชอบธรรมเพื่อประโยชน์สุขของประชาชน ดังนั้น ประชาชนจึงมีความคิดเห็นต่อการบริหารงานตามหลักทศพิธราชธรรม อยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาสัญญา เชื้อคนหมั่น ศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารแนวทศพิธราชธรรมกับการบริหารตามแนวพระพุทธศาสนา ของผู้บริหารวิทยาลัยอาชีวศึกษารัฐบาล ในเขตกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัย การบริหารแนวทศพิธราชธรรม ด้านอวิโรธนะอยู่ในระดับมาก

2. การเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อการบริหารงานตามหลักทศพิธราชธรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองบัว อำเภอนองบัว จังหวัดนครสวรรค์

การเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อการบริหารงานตามหลักทศพิธราชธรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองบัว อำเภอนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ การจำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส อาชีพ และรายได้ต่อเดือน มีความแตกต่างกันออกไป เมื่อพิจารณาในแต่ละส่วน อภิปรายดังนี้

ประชาชนที่มีเพศต่างกันมีความคิดเห็นต่อการบริหารงานตามหลักทศพิธราชธรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองบัว อำเภอนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ โดยรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ พระวรารุณ มหาวโร (2556) ศึกษาเรื่อง การปฏิบัติงานตามหลักทศพิธราชธรรมขององค์การบริหารส่วนตำบล เขวาทุ่ง อำเภอดงขลุ่ย จังหวัดร้อยเอ็ด ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานตามหลักทศพิธราชธรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลเขวาทุ่ง อำเภอดงขลุ่ย จังหวัดร้อยเอ็ด ไม่แตกต่างกัน จึงไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

ประชาชนที่มีอายุต่างกันมีความคิดเห็นต่อการบริหารงานตามหลักทศพิธราชธรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองบัว อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ โดยรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ดำรง คุ่มพาล และคณะ (2552) ได้ศึกษาเรื่องพฤติกรรมการบริหารงานบุคคลตามหลักทศพิธราชธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศุโขทัย เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า บุคลากรที่มีอายุต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลตามหลักทศพิธราชธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศุโขทัย เขต 2 ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่างกันมีความคิดเห็นต่อการบริหารงานตามหลักทศพิธราชธรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองบัว อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ โดยรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ พระวรารุณี มหาวโร (2556) ศึกษาเรื่อง การปฏิบัติงานตามหลักทศพิธราชธรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลเขาวง จังหวัดร้อยเอ็ด ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานตาม หลักทศพิธราชธรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลเขาวง ไม่แตกต่างกัน จึงไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

ประชาชนที่มีสถานภาพสมรสต่างกันมีความคิดเห็นต่อการบริหารงานตามหลักทศพิธราชธรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองบัว อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ โดยรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ดำรง คุ่มพาล และคนอื่น ๆ ได้ศึกษาเรื่องพฤติกรรมการบริหารงานบุคคลตามหลักทศพิธราชธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศุโขทัย เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า บุคลากรที่มีสถานภาพสมรสต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลตามหลักทศพิธราชธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศุโขทัย เขต 2 ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ประชาชนที่มีอาชีพต่างกันมีความคิดเห็นต่อการบริหารงานตามหลักทศพิธราชธรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองบัว อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ โดยรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ พระวรารุณี มหาวโร ศึกษาเรื่อง การปฏิบัติงานตามหลักทศพิธราชธรรมขององค์การบริหารส่วนตำบล เขาวง อำเภอธวัชบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนที่มีอาชีพ ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานตาม หลัก

ทศพิธราชธรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลเขาทุ่ง อำเภอธวัชบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด ไม่แตกต่างกัน จึงไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

ประชาชนที่มีรายได้ต่อเดือนต่างกันมีความคิดเห็นต่อการบริหารงานตามหลักทศพิธราชธรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองบัว อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ โดยรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ดำรง คุ่มพาล และคนอื่น ๆ ได้ศึกษาเรื่องพฤติกรรมการบริหารงานบุคคลตามหลักทศพิธราชธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศุโขทัย เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า บุคลากรที่มีรายได้ต่อเดือนต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลตามหลักทศพิธราชธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศุโขทัย เขต 2 ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ข้อเสนอแนะ

ในการศึกษาวิจัยเรื่อง ประสิทธิภาพการพัฒนาชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลยางขาว อำเภอพยุหะคีรี จังหวัดนครสวรรค์ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

7.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

- 1) ด้านอักษิณะ องค์การบริหารส่วนตำบลหนองบัว อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ ควรจัดงบประมาณในการจัดอบรมด้านศีลธรรมแก่ผู้บริหาร
- 2) ด้านศีล องค์การบริหารส่วนตำบลหนองบัว อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ ควรกำหนดวิสัยทัศน์ที่เกี่ยวกับการบริหารคน บริหารงาน และบริหารบ้านเมืองที่ดี
- 3) ด้านอวิโรธนะ องค์การบริหารส่วนตำบลหนองบัว อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ ควรกำหนดแนวทางการทำงานโดยให้วางตัวเป็นกลางและยึดหลักความถูกต้อง
- 4) ด้านทาน องค์การบริหารส่วนตำบลหนองบัว อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ ควรจัดทำเอกสารกำหนดหน้าที่ในการทำงานเพื่อให้ความร่วมมือกันในการทำงาน

7.2 ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

- 1) ด้านทาน บุคลากรในองค์การบริหารส่วนตำบลหนองบัว อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ ควรร่วมมือกันพัฒนาองค์กรให้บรรลุเป้าประสงค์
- 2) ด้านศีล ผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลหนองบัว อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ ควรมีการบริหารคน บริหารงาน และบริหารบ้านเมืองที่ดี

- 3) ด้านปริจจาคะ บุคลากรในองค์การบริหารส่วนตำบลหนองบัว อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ ควรเสียสละความสุขส่วนตน เพื่อความสุขของส่วนรวม
- 4) ด้านอาชชวะ ผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลหนองบัว อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ ควรทำให้คนในองค์กรอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข
- 5) ด้านมัททวะ ผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลหนองบัว อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ ควรมีความอ่อนโยนและมีความนุ่มนวลในการทำงาน
- 6) ด้านตปะ บุคลากรในองค์การบริหารส่วนตำบลหนองบัว อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ ควรมีความอดทน อดกลั้นในการทำงาน
- 7) ด้านอักโกธะ ผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลหนองบัว อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ ควรมีการรู้จักให้อภัยซึ่งกันและกัน
- 8) ด้านอวิหิงสา บุคลากรในองค์การบริหารส่วนตำบลหนองบัว อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ ควรทำให้องค์กรอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข
- 9) ด้านขันติ ผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลหนองบัว อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ ควรฝึกฝนตนเองให้เป็นคนที่มีความสงบเสงี่ยมอยู่เสมอ
- 10) ด้านอวิโรธนะ บุคลากรในองค์การบริหารส่วนตำบลหนองบัว อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ ควรวางตัวเป็นกลาง ปราศจากอคติ ยึดหลักความถูกต้อง

7.3 ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

- 1) ควรปรับเปลี่ยนหลักธรรมที่ใช้ในการวิจัยเพื่อเป็นการส่งเสริมการนำหลักธรรมอื่นไปประยุกต์ใช้
- 2) ควรศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารงานตามหลักทศพิธราชธรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองบัว อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์
- 3) ควรศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลหนองบัว อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์

เอกสารอ้างอิง

- มีชัย ฤชุพันธุ์. (2550). รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550. กรุงเทพฯ: สถาบันนิติบัญญัติ.
- ดำรง คัมพาล และคนอื่น ๆ. (2552). พฤติกรรมการบริหารงานบุคคลตามหลักทศพิธราชธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลุขไทย์ เขต 2. (สารนิพนธ์สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- พระมหาสัณญา เขื่อนคนหมื่น. (2552). ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารแนวทศพิธราชธรรมกับการบริหารตามแนวพระพุทธศาสนา ของผู้บริหารวิทยาลัยอาชีวศึกษารัฐบาล ในเขตกรุงเทพมหานคร. (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี.
- พระวรารุณี มหาวโร. (2556). การปฏิบัติงานตามหลักทศพิธราชธรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลเขาวง อำเภอร้อยบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ภานุพล ภูเขา. (2554). ทศพิธราชธรรมกับการบริหารงานองค์การบริหารส่วนตำบล: ศึกษาเฉพาะกรณีองค์การบริหารส่วนตำบลบางเปรี้ยว อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- อนุภูมิ โขเวชม. (2554). การศึกษาแนวทางการใช้หลักทศพิธราชธรรมเพื่อการบริหารจัดการองค์การบริหารส่วนตำบลเขตพื้นที่อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี. (รายงานการวิจัย). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ภาวะผู้นำในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระธรรมภาณพิลาส (อดุลย์ อมโร)

The Leadership in Sangha Administration of Venerable
Phra Dharmapanpilas (Adul Amaro)

พระครูสิทธิวิชิตโสภิต (ประสิทธิ์ สมมาปัญญา)¹

Phrakhrusitthiwachirasophit (PrasitSammāpañño)

Received: March 19, 2019

Revised: March 31, 2019

Accepted: March 31, 2019

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาภาวะผู้นำตามทฤษฎีตะวันตกและภาวะผู้นำตามแนวพระพุทธศาสนา 2. ศึกษาภาวะผู้นำในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระธรรมภาณพิลาส (อดุลย์ อมโร) และ 3. ศึกษาประยุกต์ใช้ภาวะผู้นำของพระธรรมภาณพิลาส (อดุลย์ อมโร) ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดกำแพงเพชร เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพโดยการศึกษาเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน 15 รูป เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview Form) วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสัมภาษณ์ ใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา (Descriptive Content analysis Technique)

ผลการวิจัยพบว่า

1. ภาวะผู้นำ เป็นการที่ผู้นำใช้อิทธิพลในความสัมพันธ์ ซึ่งมีต่อผู้ใต้บังคับบัญชาในสถานการณ์ต่าง ๆ เพื่อปฏิบัติการและอำนวยความสะดวก โดยใช้กระบวนการติดต่อซึ่งกันและกันเพื่อให้

¹ วัดกัลปพฤกษ์ ตำบลลานดอกไม้ อำเภอเมืองกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร 62000; Kalapapruek Temple, Lan Dok Mai, Muang Kampaeng Phet, Kamphaeng Phet, 62000

บรรลุปเป้าหมาย โดยมีศิลปะหรือความสามารถของบุคคลหนึ่งที่สูงใจหรือใช้อิทธิพลต่อบุคคลอื่นให้ร่วมกันดำเนินการจนกระทั่งบรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดไว้ ส่วนภาวะผู้นำตามหลักพระพุทธศาสนานั้น ผู้นำแนวพุทธจะเป็นผู้มีหลักธรรมในการเป็นผู้นำ เช่น หลักในการครองตน ด้วยหลักพรหมวิหาร และครองงานด้วยการมีวิสัยทัศน์ มีความสามารถในการบริหารจัดการและมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีตั้งในงานวิจัยนี้ได้ศึกษาหลักพุทธียาปณิกธรรม

2. พระธรรมภาณพิลาส (อดุลย์ อมโร) มีการบริหารจัดการโดยเริ่มต้นจากการวางระเบียบ กฎเกณฑ์ในการอยู่ร่วมกันก่อน เป็นผู้นำในการฟื้นฟูสำนักเรียนบาลีขึ้นในวัด เป็นผู้วางแนวปฏิบัติในการบริหารจัดการสำนักศาสนศึกษา เป็นผู้นำในการจัดตั้งโรงเรียนเด็กก่อนเกณฑ์เป็นแห่งแรก เป็นผู้นำในการจัดตั้งกองทุนมูลนิธิศึกษาสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาของวัดคูยางและเด็กก่อนเกณฑ์ เป็นผู้เขียนหลักธรรมเตือนใจแก่พุทธศาสนิกชนในโอกาสและวาระต่าง ๆ และเป็นพระมหาเถระนักพัฒนา นักคิด นักออกแบบเสนาสนะภายในวัด จัดหมวดหมู่สังฆาวาส พุทธาวาสอย่างเป็นระบบ

3. ภาวะผู้นำในการประยุกต์ใช้หลักพุทธียาปณิกธรรมของพระธรรมภาณพิลาส (อดุลย์ อมโร) ในการบริหารจัดการคณะสงฆ์ พบว่า

3.1 ด้านการปกครอง พระธรรมภาณพิลาสเป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์ในการกำหนดนโยบายในการปกครองที่มีรูปแบบและวิธีการทำงานที่แน่นอนและชัดเจน มีการกระจายอำนาจ การปกครอง การสร้างค่านิยมที่ดี การส่งเสริมท้องถิ่นให้เข้มแข็ง การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และการสนับสนุนการทำงานที่มีการมีความยุติธรรมในการแก้ไขอิกรณี โดยมุ่งเพื่อให้เกิดความเป็นระเบียบเรียบร้อย มีความเป็นเอกภาพ มีประสิทธิภาพในการทำงาน และก่อให้เกิดความสามัคคีของหมู่คณะสงฆ์จังหวัดกำแพงเพชร และเป็นที่ยอมรับของผู้ได้บังคับบัญชา

3.2 ด้านศาสนศึกษา พระธรรมภาณพิลาสเป็นผู้ที่ส่งเสริมสนับสนุนให้พระภิกษุและสามเณรได้มีความรู้อย่างแตกฉานเพื่อที่จะได้อบรมสั่งสอนผู้อื่นได้ จึงได้มีการสนับสนุนการศึกษาของคณะสงฆ์ทั้งด้านภาคปริยัติธรรม คือ บาลี และนิกกรรมและในระดับอุดมศึกษาและหลักสูตรพัฒนาพระสังฆาธิการ

3.3 ด้านการเผยแผ่ พระธรรมภาณพิลาสได้มีการจัดตั้งศูนย์เผยแผ่พระพุทธศาสนา โครงการครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนซึ่งเน้นการเผยแผ่เชิงรุกและได้สร้างแรงบันดาลใจให้แก่เจ้าคณะพระสังฆาธิการ พระภิกษุสามเณรในเขตปกครองจังหวัดกำแพงเพชรให้มีความสามารถในการสื่อสารและเทคนิควิธีการในการเผยแผ่คำสอนของพระพุทธเจ้า

3.4 ด้านการศึกษาสงเคราะห์ พระธรรมภาณพิลาสสนับสนุนการศึกษาสำหรับเด็ก เยาวชนและประชาชนทั่วไปให้มีโอกาสได้ศึกษาพระพุทธศาสนาเพิ่มเติมเพื่อคุณภาพและประสิทธิภาพในการดำเนินชีวิตอันจะเป็นการช่วยรักษาความมั่นคงของชาติ และยังทำให้พระภิกษุสามเณรมีโอกาสได้ใช้ความรู้ความสามารถจากที่ได้ศึกษานำมาอบรมสั่งสอนแก่เด็ก เยาวชนและประชาชน

3.5 ด้านการสาธารณูปการ พระธรรมภาณพิลาสมีนโยบายให้คณะสงฆ์การดูแลรักษาและพัฒนาศาสนสมบัติ รวมถึงอนุรักษ์โบราณสถานและจัดทำแผนพัฒนาวัดอย่างเป็นระบบ

3.6 ด้านการสาธารณสงเคราะห์ พระธรรมภาณพิลาสได้ส่งเสริมกิจการสาธารณะประโยชน์ เช่น โครงการวัดช่วยวัด โครงการส่งเงินสมทบทุนมูลนิธิต่าง ๆ รวมทั้งความสำคัญในการอนุรักษ์ศาสนสถานไว้ให้ชนรุ่นหลังด้วย

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำ, การบริหารกิจการคณะสงฆ์, พระธรรมภาณพิลาส (อดุลย์ อมโร)

Abstract

The objectives of this research article were to 1) study the leadership according to Western theories and leadership according to Buddhism 2) study the leadership in the administration of the Sangha of Phra dharmapanpilas (Adul Amaro) 3) study the application of the leadership of Phra dharmapanpilas (Adul Amro) in the administration of Sangha affairs in Kamphaeng Phet Province. This research was a qualitative research by document study and in- depth interview with 15 key informants. The tools used for research were structured interview form. Analyze the data obtained from the interview form by using descriptive content analysis Techniques.

The Research results were as follows:

1. Leadership was who use influence in relationships. Which had to the subordinates in various situations to carry out and direct by using each other's contact process to achieve the goal by having the art or ability of one person that motivate or influence other people to work together until achieving the objectives and goals.

As for leadership according to Buddhism principles, Buddhist leaders will have the Buddhism principle of being a leader, such as the principle of dominance with the four sublime states of mind and occupy the job with vision, have the ability to manage and have good human relations, as research which has been studied in the Dhamma from Sutta (Tutiyaabpnikkadhamma)

2. Phra Dharmapanpilas (Adul Amaro) was managed by starting from the regulation rules for living together. The first leader restored the Pali Learning Office in the temple. he was a leader in the management of religious education. Be the first leader in setting up a child school, the leader in the establishment of the Education Foundation Fund for primary students of Kuyang Temple and children before the criteria, the author of the main principles of remembrance to Buddhists on various occasions and agenda, and the Maha Thera, developer, thinker, designer, Senana of the temple, categorized the monastery Systematic Buddhas.

3. Leadership in applying the Tutiyaabpnikkadhamma of Dharma of Phra Dharmapanpilas (Adul Amro) in the administration of the Sangha found that

3.1 Administration ; Phra Dharmapanpilas was a person who had a clear vision in formulating a policy that had certain form and method of work with decentralization, creating good values, strong local , promotion participation in decision making, and supporting the work that has justice in correcting the monk conflicts, by aiming for orderliness, unity, work efficiency , cause unity among the clergy of Kamphaeng Phet Province, and accepted by subordinates

3.2 Religious Studies; Phra Dharmapanpilas (Adul Amro) was a person who promoted and encouraged monks and novices to have a thorough knowledge in order to teach others. Therefore supported the education of the clergy in terms of the Buddhist Scriptures; Pali and Dharma at the higher education level and the Sangha Administrative Development Program.

3.3 Propagation; Phra Dharmapanpilas (Adul Amro) established a Buddhism mission center. Project for teachers to teach morals in schools that

emphasized proactive propagation and inspire the monks of Sangha Administrators. Buddhist monks and novices in Kamphaeng Phet Province have the ability to communicate and techniques for propagating the teachings of the Lord Buddha.

3.4 Religion education; Phra Dharmapanpilas (Adul Amro) supported education for children youth and the general people have the opportunity to study more Buddhism for quality and efficiency in life that will help maintain national security and also make monks and novices have the opportunity to use their knowledge and abilities from education to teach children Youth and people.

3.5 Public facilities ; Phra Dharmapanpilas (Adul Amro) had a policy to supervise the sangha preservation and development of religious property Including conservation of historic sites and creating a systematic development plan.

3.6 Public welfare; Phra Dharmapanpilas (Adul Amro) promoted public affairs such as the temple project to help temples, projects for various foundations Including the importance of preserving religious places for later generations.

Keywords: Leadership, Venerable Sangha Administration, Phra Dharmapanpilas (Adul Amaro)

บทนำ

ในยุคโลกาภิวัตน์เป็นที่ยอมรับกันแล้วว่าในการบริหารงานขององค์กรหนึ่ง ๆ ที่ประสบผลสำเร็จ หรือดำเนินไปตามวัตถุประสงค์ หรือ เป้าหมายที่ได้ตั้งไว้ ผู้นำหน่วยงานหรือผู้นำในองค์กรนั้น ๆ ถือว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญอย่างยิ่งในการที่จะนำพาให้ภารกิจหน้าที่เดินไปบรรลุยังจุดหมายทั้งนี้เพราะผู้นำ (Leader) คือผู้ที่จะต้องรับผิดชอบโดยตรงต่อภารกิจหน้าที่ที่เกิดขึ้น เริ่มตั้งแต่การวางวิสัยทัศน์ กำหนดแผนงาน การจัดระบบในองค์กร การสรรหาการพัฒนาบุคลากร การกำกับสั่งการไปจนถึงการติดตามประเมินผล เพื่อให้ทุกภาคส่วนขององค์กรสามารถดำเนินการหรือขับเคลื่อนตามวัตถุประสงค์และบรรลุยังเป้าหมายที่ได้ตั้งไว้อย่างมีประสิทธิภาพ และมีประสิทธิภาพ

ภาวะผู้นำหรือความเป็นผู้นำ (Leadership) เป็นกระบวนการที่ผู้บริหารจะใช้อิทธิพลต่อพฤติกรรมของผู้อื่น ปัจจัยที่สำคัญอย่างหนึ่งแห่งความสำเร็จของการทำหน้าที่ผู้นำ คือ การ

เป็นผู้ประกอบด้วยคุณสมบัติที่เหมาะสม มีความสามารถในการปรับเปลี่ยนความต้องการของคนซึ่งความต้องการเป็นตัวกำหนดเป้าหมายและทิศทางในการตัดสินใจ ถ้าเปลี่ยนความต้องการของคนได้ ก็เปลี่ยนตัวของคนนั้นได้ ผู้นำที่ดีจะช่วยให้คนพัฒนาความต้องการของตนทั้งในการปรับเปลี่ยนทัศนคติของบุคคลให้มีความต้องการที่ถูกต้องดีงามและให้หมู่ชนมีการประสานความร่วมมือเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เพราะการพัฒนาความต้องการเป็นการพัฒนาความสุขของคน เพราะความสุขเกิดจากการสนองความต้องการ ถ้าหากเปลี่ยนความต้องการได้ ก็เปลี่ยนวิธีการหาความสุขของเขาได้ด้วยเมื่อทำอะไรตรงกับความต้องการ ก็ทำให้เขาสนใจและมีความสุขคนก็จะร่วมมือทำอย่างเป็นไปเองโดยประสานกลมกลืนและเต็มใจจะหาทางทำให้สำเร็จ จึงพร้อมที่จะทำและทำได้ง่าย แต่ในทางตรงกันข้าม ถ้าผู้นำกระทำการที่ผิดความต้องการของคน ทั้งสองฝ่ายก็จะไม่มีความสุขและสิ่งที่ทำก็ยากจะสำเร็จ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2554)

“เมื่อฝูงโคว่ายข้ามน้ำ ถ้าโคจำฝูงไปตรงโคทั้งหมดก็ไปตรงตามกัน เพราะมีผู้นำที่ไปตรงฉันทิใด ในหมู่มนุษย์ก็ฉันทนั้น บุคคลผู้ใดได้รับการสมมติให้เป็นใหญ่หากบุคคลผู้นั้นมีความประพฤติไม่เป็นธรรม หมู่ประชาชนนอกนั้นก็ประพฤติก้าวร้าวเสียเลย แวันแคว้นทั้งหมดก็จะยากเข็ญ หากผู้ปกครองไร้ธรรม

เมื่อฝูงโคว่ายข้ามน้ำ ถ้าโคจำฝูงไปตรงโคทั้งหมดทั้งฝูงก็ไปตรงตามกัน เพราะมีผู้นำที่ไปตรงฉันทิใด ในหมู่มนุษย์ก็ฉันทนั้น บุคคลผู้ใดได้รับการสมมติให้เป็นใหญ่ หากบุคคลผู้นั้นมีความประพฤติชอบธรรม หมู่ประชาชนนอกนั้นก็พลอยดำเนินตาม ทั้งวันแคว้นก็จะอยู่เป็นสุขหากผู้ปกครองตั้งอยู่ในธรรม” (อง.จตุกก. (ไทย) 21/70/115-116)

พุทธพจน์นี้แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของผู้นำที่มีต่อความอยู่รอดและสวัสดิภาพ เพื่อให้การพัฒนาองค์กรและการดำเนินชีวิตของกลุ่มบุคคลในสังคมมีความยั่งยืนและสันติสุขของสังคมและประเทศชาติ โดยผู้นำที่ดีจะต้องมีคุณธรรมและจริยธรรมที่ดี (หากผู้นำขาดซึ่งคุณธรรมและจริยธรรมแล้ว ย่อมทำให้ผู้นำขาดความชอบธรรมในการทำหน้าที่ในองค์กรนั้นต่อไป ทั้งนี้เนื่องจากคุณธรรมและจริยธรรมของผู้นำถือเป็นคุณสมบัติที่ดีของผู้นำที่ได้รับการยอมรับความเชื่อถือตลอดจนการนับถือจากบุคคลต่าง ๆ ทั้งในองค์กรและสังคมทั่ว ๆ ไป ดังนั้นการขาดคุณธรรมและจริยธรรมของผู้นำ ย่อมทำให้ผู้นำไม่เป็นที่ยอมรับต่อบุคคลทั่วไปและส่งผลกระทบต่อหลักการบริหารงานและภาพลักษณ์ขององค์กร

วัดคูยาง พระอารามหลวง ณ ปัจจุบัน ถือเป็นมรดกผลที่มาจากพลังความคิด สติปัญญา ตลอดจนแรงกาย แรงใจและความเสียสละทุ่มเทของพระธรรมภาณพิลาส (อดุลย์ อมโร) ปัจจุบัน

ท่านดำรงตำแหน่งเจ้าคณะจังหวัดกำแพงเพชร ดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาส วัดคูยาง พระอารามหลวง ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาพระธรรมภาณพิลาส (อดุลย์ อมโร) ท่านได้ทุ่มเททุกสิ่งอย่างไปยังโครงการทุกโครงการภายในวัดคูยาง พระอารามหลวงและในจังหวัดกำแพงเพชร จนส่งผลให้ประชาชนและพุทธศาสนิกชนชาวจังหวัดกำแพงเพชร รวมถึงคณะผู้มีจิตศรัทธาต่างประจักษ์ชัดถึงถาวรวัตถุ ตลอดจนสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในในอาณาบริเวณวัดคูยาง พระอารามหลวง ทั้งนี้ปัจจุบันภายในวัดคูยาง พระอารามหลวง เป็นศูนย์กลางการศึกษาเล่าเรียนของคณะสงฆ์จังหวัดกำแพงเพชรและมีสิ่งกำลังก่อสร้างอยู่ขณะนี้อีกมากมายหลายประการ และเกียรติคุณที่เคยได้รับ พ.ศ. 2534 โล่ และเกียรติบัตรจากศูนย์ส่งเสริมการศึกษาและปฏิบัติธรรมแห่งประเทศไทยพ.ศ.2541รางวัลพระราชทาน “เสาเสมาธรรมจักร” ผู้ทำคุณประโยชน์ต่อพระพุทธศาสนา สาขาส่งเสริมกิจการคณะสงฆ์ พ.ศ.2545 โล่เชิดชูเกียรติคุณจากคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติเป็นผู้มีผลงานดีเด่นทางด้านวัฒนธรรม จังหวัดกำแพงเพชร สาขามนุษยศาสตร์ ด้านศาสนา พ.ศ.2551 โล่ผู้ทำคุณประโยชน์ต่อกระทรวงวัฒนธรรมเป็นต้นพ.ศ.2543 “กระบวนการบริหารงานบุคคลของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรมเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค 4 ” พ.ศ.2557 เป็นต้น

ด้านการปกครองในฐานะเป็นผู้นำสูงสุดของคณะสงฆ์มหานิกายในจังหวัดกำแพงเพชร พระธรรมภาณพิลาส (อดุลย์ อมโร) ถือว่าท่านเป็นผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ โดยเฉพาะโครงการสนับสนุนส่งเสริมให้พระสังฆาธิการ ผู้ปกครองในจังหวัดตั้งแต่ระดับเจ้าอาวาสวัดกว่า 544 แห่ง หรือพระภิกษุสามเณรที่สนใจที่จะเล่าเรียนศึกษา ได้เข้าศึกษาเล่าเรียนในหลักสูตรประกาศนียบัตรการบริหารกิจการคณะสงฆ์ (ป.บ.ส.) เพื่อพัฒนาความรู้ความเข้าใจและพัฒนาวิสัยทัศน์ในการบริหารกิจการภายในวัดและอีกส่วนหนึ่งยังเพื่อให้การพัฒนากิจการคณะสงฆ์ของจังหวัดกำแพงเพชรได้เดินทางไปสู่เป้าหมายในทิศทางเดียวกัน ซึ่งจากจุดเล็ก ๆ ข้างต้นนี้ถือเป็นหัวใจสำคัญในการนำพาความเป็นปึกแผ่นมาสู่คณะสงฆ์จังหวัดกำแพงเพชร ที่ปัจจุบันมีพระภิกษุและสามเณรอยู่ในความปกครองกว่า 4,385 รูป (สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดกำแพงเพชร, 2557)

ดังนั้นจึงมีความสนใจที่จะทำการวิจัยเรื่อง “ภาวะผู้นำในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระธรรมภาณพิลาส ผลการวิจัยครั้งนี้ผู้บริหารกิจการคณะสงฆ์ในระดับต่าง ๆ สามารถนำภาวะผู้นำของพระธรรมภาณพิลาสไปประยุกต์ใช้ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และผู้วิจัยหวังด้วยว่าบุคคลทั่วไป ตลอดจนองค์กรต่าง ๆ จะได้นำภาวะผู้นำของพระธรรมภาณพิลาส (อดุลย์ อมโร) ไปประยุกต์ใช้ได้ตามความเหมาะสมต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำตามทฤษฎีตะวันตก และภาวะผู้นำตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา
2. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำของพระธรรมภาณพิลาส (อดุลย์ อมโร) ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์
3. เพื่อการประยุกต์ใช้ภาวะผู้นำของพระธรรมภาณพิลาส (อดุลย์ อมโร) ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์

วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษาภาวะผู้นำตามหลักทฤษฎีปาปนิกรธรรม ของพระธรรมภาณพิลาส (อดุลย์ อมโร) ในภารกิจหลัก 6 ประการ คือ ด้านการปกครอง ด้านการศึกษา สงเคราะห์ด้านการสาธารณูปการและด้านการสาธารณสงเคราะห์โดยผู้วิจัยกำหนดขอบเขตเนื้อหาที่จะทำการวิจัยครั้งนี้โดยมุ่งศึกษาวิเคราะห์หลักพุทธธรรมจากคัมภีร์ พระไตรปิฎก อรรถกถา ฎีกา อนุฎีกา ทั้งฉบับภาษาบาลีและภาษาไทย ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำตามหลักทฤษฎีปาปนิกรธรรม ดังนี้ ภาวะผู้นำตามหลักทฤษฎีปาปนิกรธรรม ด้านจักษุมหา ด้านวิสุทธิ ด้านนิสสัยสัมปันโน

ตัวแปรที่ศึกษาในครั้งนี้มุ่งเน้นศึกษาภาวะผู้นำตามหลักทฤษฎีปาปนิกรธรรมคือ จักษุมหา วิสุทธิ นิสสัยสัมปันโน และหลักการบริหารกิจการคณะสงฆ์ 6 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านปกครอง 2) ด้านการศาสนศึกษา 3) การศึกษาสงเคราะห์ 4) ด้านการเผยแผ่ 5) สาธารณะสงเคราะห์ 6) ด้านการสาธารณูปการเพื่อนำมาวิเคราะห์ ภาวะผู้นำในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระธรรมภาณพิลาส ทำการศึกษาโดยวิธีการสัมภาษณ์แบบเชิงลึก(In depth Interview) กับพระสังฆาธิการและผู้ที่เกี่ยวข้อง จำนวน 15 รูป พื้นที่การวิจัยครั้งนี้เฉพาะในจังหวัดกำแพงเพชรและพื้นที่การปกครองคณะสงฆ์จังหวัดกำแพงเพชรทั้ง 11 อำเภอ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview)

สรุปผลการวิจัย

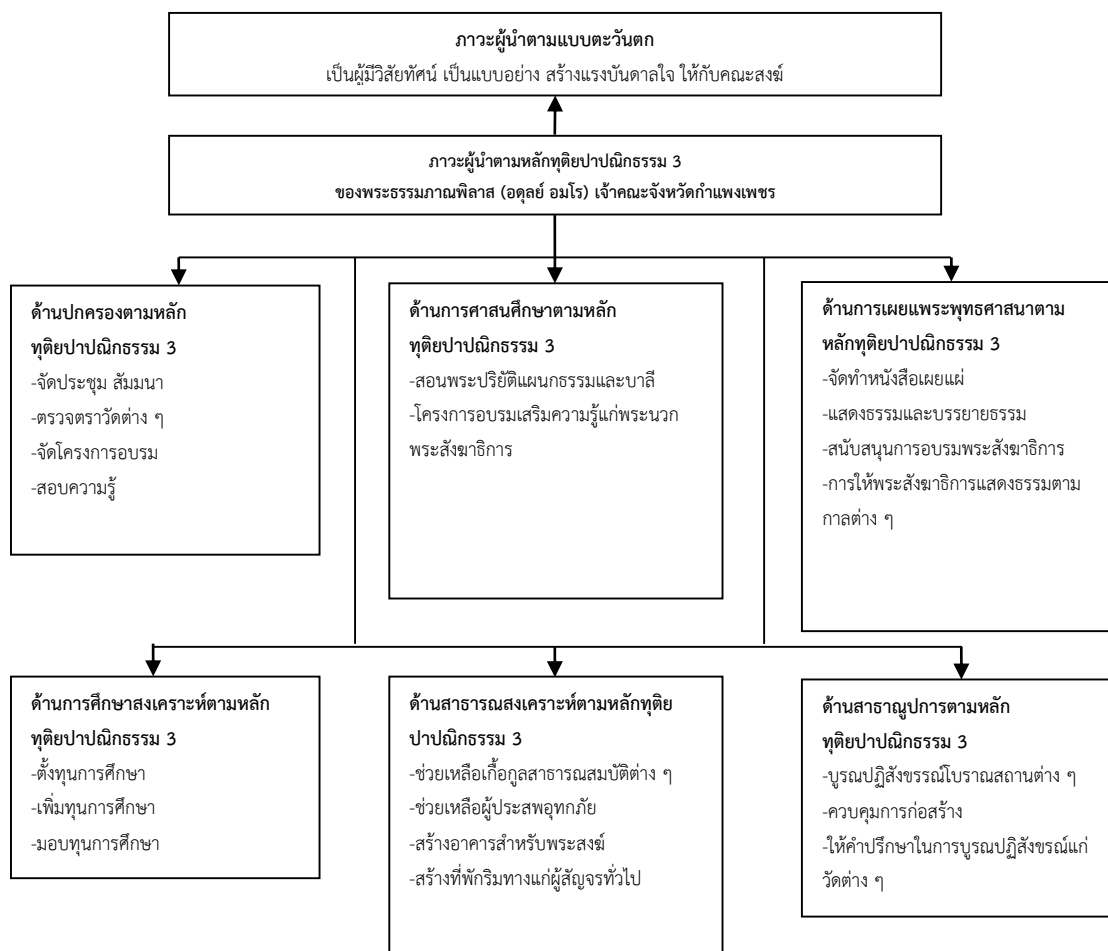
ภาวะผู้นำในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระธรรมภาณพิลาส (อดุลย์ อมโร) ทั้ง 6 ด้าน สรุปได้ดังนี้

1. ด้านการปกครอง พระเดชพระคุณ พระธรรมภาณพิลาส (อดุลย์ อมโร) เป็นผู้นำในการจัดประชุม สัมมนา พระสังฆาธิการการตรวจการคณะสงฆ์ ซึ่งเป็นมติมหาเถรสมาคม และทำการตรวจตราวัดวาอารามอยู่เสมอ นอกจากนี้ยังได้จัดโครงการเพื่อยกระดับความรู้ความสามารถของพระสังฆาธิการ ให้มีคุณภาพมากขึ้นโดยการประชุมพระวินยาธิการ โครงการอบรมสอบความรู้พระกรรมวาจาจารย์
2. ด้านการศาสนศึกษา พระเดชพระคุณ พระธรรมภาณพิลาส (อดุลย์ อมโร) เป็นผู้นำในการสอนปริยัติธรรม แผนกธรรมและแผนกบาลี สำหรับในการปกครองคณะสงฆ์กำแพงเพชร พระเดชพระคุณสนับสนุนเรียนการสอนปริยัติธรรม แผนกธรรมและแผนกบาลีทั้งทั้งจังหวัด และได้จัดโครงการการอบรมเสริมความรู้แก่พระนวกะในเขตการปกครองคณะสงฆ์กำแพงเพชร เพื่อให้สามารถเรียนรู้หลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนาได้มากที่สุดในระยะเวลานั้น และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ เพื่อการเป็นพลเมืองที่ดีของประเทศชาติสืบไป หลังจากลาสิกขาบทแล้ว
3. ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา พระเดชพระคุณ ตระหนักดีในหน้าที่ที่จะต้องดำเนินการเกี่ยวกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนาอยู่เสมอ โดยจัดทำหนังสือเผยแผ่พระพุทธศาสนาต่าง ๆ มากมาย อีกทั้งยังสนับสนุนการอบรมพระสังฆาธิการ ในระดับเจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส ผู้ช่วยเจ้าอาวาส ได้แสดงถึงบทบาทหน้าที่ของตนอย่างเต็มที่ ด้วยการแสดงพระธรรมเทศนาในทุกโอกาสที่จะเอื้ออำนวย
4. ด้านการศึกษาสงเคราะห์ พระเดชพระคุณ ได้ตั้งกองทุนเพื่อการศึกษาสำหรับเด็กนักเรียนในระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา อาชีวศึกษา อุดมศึกษา และทำการเพิ่มทุนการศึกษาอยู่ตลอดเวลา นอกจากนี้ยังเป็นประธานในการมอบทุนการศึกษาให้แก่เด็กนักเรียนอีกด้วย
5. ด้านสาธารณสงเคราะห์ พระเดชพระคุณ พระธรรมภาณพิลาส (อดุลย์ อมโร) เป็นผู้นำในการดำเนินกิจการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล ได้แก่ การที่วัดหรือคณะสงฆ์ดำเนินการเองซึ่งกิจการอย่างใดอย่างหนึ่งที่มีวัตถุประสงค์ให้เป็นสาธารณประโยชน์ต่าง ๆ เช่น การจัดเป็นหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล หรือหน่วยงานต่าง ๆ เป็นต้น รวมถึงให้ประชาชนได้ใช้สอยพื้นที่วัดบางส่วน อันการส่งเสริมอาชีพ นอกจากนี้ยังช่วยเหลือเกื้อกูลสถานที่อันเป็นสาธารณสมบัติ ได้แก่ การช่วยเหลือสถานที่อันเป็นสาธารณสมบัติ เช่น สร้างอาคารสำหรับพระสงฆ์ หอประชุมชาวกักราว ที่พัก

ริมทางในเส้นทางหลักของจังหวัด อันเป็นการช่วยเหลือสถานที่อันเป็นของสาธารณประโยชน์ ทั้งนี้ ยังเป็นผู้นำในการช่วยเหลือผู้ประสบทุกข์ภัยในปี พ.ศ. 2554 แก่พระภิกษุสามเณร และประชาชนทั่วไป

6. ด้านสาธารณูปการ ตั้งแต่พระเดชพระคุณ ในฐานะที่ดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสวัดคูยาง พระอารามหลวง ก็ได้ สาธารณูปการมากมาย อีกทั้งยังตั้งคณะกรรมการควบคุมดูแลการก่อสร้าง และสาธารณูปการ เพื่อให้งานด้านสาธารณูปการนั้นเป็นไปตามการวางแผนที่ได้ตั้งไว้ นอกจากนี้ พระเดชพระคุณยังได้ให้คำปรึกษากับพระสังฆาธิการต่าง ๆ ในการบูรณปฏิสังขรณ์วัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดกำแพงเพชรอีกด้วย

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 1 รูปแบบภาวะผู้นำในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระธรรมภาณพิลาส (อตุลย์ อมโร)

จากการศึกษาวิจัยที่เรื่อง ภาวะผู้นำในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระธรรมภาณพิลาส (อดุลย์ อมโร) ผู้วิจัยได้องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ คือ ทำให้ทราบถึงภาวะผู้นำตามหลักทฤษฎีปาปนิกรธรรม ของพระธรรมภาณพิลาส (อดุลย์ อมโร) ในภารกิจหลัก 6 ประการ คือ ด้านการปกครอง ด้านศาสนศึกษา ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการสาธารณสงเคราะห์และด้านการสาธารณูปการ สามารถสรุปให้เห็นภาวะผู้นำในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระธรรมภาณพิลาส (อดุลย์ อมโร) คือ ตัวชี้วัดในภาวะผู้นำในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระธรรมภาณพิลาส (อดุลย์ อมโร) ในภารกิจหลัก 6 ประการ คือ ด้านการปกครอง ด้านศาสนศึกษา ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการสาธารณสงเคราะห์และด้านการสาธารณูปการ ดังนั้นผู้วิจัยจึงสรุปองค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัยตามรายด้านทั้ง 6 ด้าน ดังนี้

1. ด้านการปกครอง พระธรรมภาณพิลาส เป็นผู้มีวิสัยทัศน์กว้างไกล ได้มีการกำหนดนโยบายในการปกครองที่มีรูปแบบและวิธีการทำงานที่แน่นอนและชัดเจน คือ การกระจายอำนาจ การปกครอง การสร้างค่านิยมที่ดี การส่งเสริมท้องถิ่นให้เข้มแข็ง การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และการสนับสนุนการทำงานเป็นทีมที่มีการมีความยุติธรรมในการแก้ไขข้ออิกรณี โดยมุ่งเพื่อให้เกิดความเป็นระเบียบเรียบร้อย มีความเป็นเอกภาพ มีประสิทธิภาพในการทำงาน และก่อให้เกิดความสามัคคีของหมู่คณะสงฆ์ภาค 4 เห็นได้ว่าพระธรรมภาณพิลาส เป็นผู้มีปัญญามองการณ์ไกล สามารถประเมินสถานการณ์ล่วงหน้าทำให้มีการวางแผนเตรียมงานได้เป็นอย่างดีเหมาะสมเป็นที่ยอมรับของผู้ใต้บังคับบัญชา

2. ด้านศาสนศึกษา พระธรรมภาณพิลาสเป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์กว้างไกล ให้ความสำคัญกับการศึกษาว่าเป็นการพัฒนาพระภิกษุและสามเณร ให้มีความรู้อย่างแตกฉาน มีความเชี่ยวชาญเพื่อที่จะได้อบรมสั่งสอนผู้อื่นได้ จึงได้มีการสนับสนุนการศึกษาของคณะสงฆ์ทั้งด้านภาคปริยัติธรรม คือ บาลีและนักธรรมและในระดับอุดมศึกษา หลักสูตรพัฒนาพระสังฆาธิการเห็นได้ว่าพระธรรมภาณพิลาสเป็นผู้ที่มีปัญญามองการณ์ไกลมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีเห็นความสำคัญของการกำลังคน เพื่อกำเนินกิจกรรมขององค์กรให้อยู่รอด

3. ด้านการเผยแผ่ พระธรรมภาณพิลาส เป็นผู้มีวิสัยทัศน์ในงานด้านการเผยแผ่ คือ การสนับสนุนการเผยแผ่ โดยได้มีการจัดตั้งศูนย์เผยแผ่พระพุทธศาสนา โครงการครูพระสอนศีลธรรม ในโรงเรียน เพื่อเป็นการพัฒนาบุคลากรให้มีประสิทธิภาพในการทำงานและเข้าถึงประชาชนผู้ฟังได้ เน้นการเผยแผ่เชิงรุกและได้สร้างแรงบันดาลใจให้แก่เจ้าคณะพระสังฆาธิการ

พระภิกษุสามเณรในเขตปกครองจังหวัดกำแพงเพชรโดยการส่งเสริมการเรียนรู้ให้แก่พระนักเผยแผ่ทั้งหลายและมีความสามารถในการสื่อสาร มีโครงการอบรมพระนักเทศน์ ซึ่งเป็นการส่งเสริมความรู้และเทคนิควิธีการในการเผยแผ่คำสอนของพระพุทธเจ้า

4. ด้านการศึกษาสงเคราะห์ พระธรรมภาณพิลาสเป็นผู้มีวิสัยทัศน์ในงานด้านการศึกษาสงเคราะห์ คือ การสนับสนุนการศึกษาสงเคราะห์ ซึ่งเป็นการศึกษาสำหรับเด็ก เยาวชนและประชาชนทั่วไป ให้มีโอกาสได้ศึกษาพระพุทธศาสนาเพิ่มเติมและมีคุณภาพประสิทธิภาพในการดำเนินชีวิตอันจะเป็นการช่วยรักษาความมั่นคงของชาติ และการสนับสนุนการศึกษาสงเคราะห์นี้ ยังทำให้พระภิกษุสามเณร มีโอกาสได้ใช้ความรู้ความสามารถจากที่ได้ศึกษานำมาอบรมสั่งสอนแก่เด็ก เยาวชนและประชาชนทั่ว ๆ ไปอีกด้วย โดยผ่านโครงการต่าง ๆ เช่น โรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ โครงการบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน เป็นต้น อันเป็นการสร้างงานให้แก่พระภิกษุสามเณร ได้มีโอกาสแสดงความรู้และความสามารถ

5. ด้านการสาธารณูปการ พระธรรมภาณพิลาส เป็นผู้มีวิสัยทัศน์ ในด้านการสาธารณูปการ ได้แก่ การดูแลศาสนสมบัติ และความโปร่งใส ซึ่งท่านได้ให้ความสำคัญของวัดว่าเป็นศูนย์กลางของการ พัฒนาชุมชน จึงต้องมีการดูแลรักษาพัฒนา และอนุรักษ์โบราณสถานไว้พระสังฆาธิการควรจัดทำแผนพัฒนาวัดไว้ และงบประมาณในการก่อสร้าง ค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ต้องเก็บหลักฐานไว้ให้ตรวจสอบได้

6. ด้านการสาธารณสงเคราะห์ พระธรรมภาณพิลาสเป็นผู้มีวิสัยทัศน์ในด้านการสาธารณสงเคราะห์ คือการส่งเสริมสาธารณประโยชน์ เพื่อสงเคราะห์พระภิกษุสามเณร และประชาชน เช่น โครงการวัดช่วยวัด โครงการส่งเงินสมทบทุนมูลนิธิต่าง ๆ รวมทั้งความสำคัญในการดูแลรักษาศาสนสมบัติของวัด เพื่ออนุรักษ์ศาสนสถานไว้ให้ชนรุ่นหลังได้ศึกษา และความโปร่งใสในการใช้จ่ายสร้างแรงบันดาลใจโดยให้คำแนะนำแก่พระสังฆาธิการในเรื่องการสาธารณูปการต่าง ๆ รวมทั้ง พระธรรมภาณพิลาสได้มอบนโยบายในการพัฒนาวัด และการดูแลศาสนสมบัติให้เรียบร้อย เพื่อเป็นศูนย์กลางพัฒนาชุมชนและเป็นอนุสรณ์สถานแก่ชนรุ่นหลัง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเพื่อการนำผลการวิจัยไปใช้

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “ภาวะผู้นำในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระธรรมภาณพิลาส (อดุลย์ อมโร)” ผู้วิจัยขอเสนอประเด็นที่ควรกำหนดเป็นนโยบายเพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องได้นำไปใช้ดังต่อไปนี้

1. ด้านการปกครอง ผู้นำคณะสงฆ์ในระดับต่าง ๆ ควรให้ความสำคัญต่อการพัฒนาบุคลากรขององค์กรคณะสงฆ์ทุกระดับ เพื่อให้เป็นผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ รู้จักการวางแผนและทำงานอย่างเป็นระบบ รู้จักวิธีสร้างแรงบันดาลใจในการทำงาน และเป็นผู้ที่มีความรู้ และมีความสามารถในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ให้เป็นไปตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เพื่อให้คณะสงฆ์ทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ด้านการศาสนศึกษา ผู้นำคณะสงฆ์ในระดับต่าง ๆ ควรให้ความสำคัญในด้านการศึกษา พระปริยัติธรรมทั้งแผนกธรรมและบาลี ของพระภิกษุและสามเณรให้มีความรู้อย่างแตกฉาน เพื่อนำไปประพฤติปฏิบัติเป็นแบบอย่างที่ดี สามารถอบรมสั่งสอนประชาชนทั่วไปได้อย่างถูกต้อง รวมถึงการสนับสนุนการศึกษา โดยการส่งพระภิกษุสามเณรเข้ารับการอบรมเพื่อเพิ่มความรู้ เช่น หลักสูตรประกาศนียบัตรการบริหารกิจการคณะสงฆ์ หลักสูตรประกาศนียบัตรวิปัสสนาภาวนา เป็นต้น

3. ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ผู้นำคณะสงฆ์ในระดับต่าง ๆ ควรสนับสนุนให้มีการศึกษาทางธรรมแก่เยาวชนและประชาชนทั่วไป ให้มีความรู้ในทางธรรมเพื่อปลูกฝังคุณธรรมให้แก่เยาวชนและประชาชนทั่วไป ได้แก่ การสอนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ โครงการบรรพชาสามเณร การมอบทุนการศึกษาสงเคราะห์แก่เด็กและเยาวชนที่ยากจน ให้ได้รับโอกาสทางการศึกษา รวมถึงการถวายทุนเพื่อการศึกษาแด่พระภิกษุสามเณร

4. ด้านการเผยแผ่ ผู้นำคณะสงฆ์ในระดับต่าง ๆ ควรจัดตั้งศูนย์การเผยแผ่พระพุทธศาสนา สนับสนุนให้มีพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน และจัดอบรมถวายความรู้ให้แก่พระนักเผยแผ่ เพื่อให้มีความรู้และวิธีในการเผยแผ่ที่มีประสิทธิภาพ และเป็นการเปิดโอกาส ให้แก่พระภิกษุสามเณรได้แสดงความสามารถของตน เพื่อที่จะได้ทำงานเผยแผ่เชิงรุกได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5. ด้านการสาธารณูปการ ผู้นำคณะสงฆ์ในระดับต่าง ๆ ควรจัดทำแผนแม่บทในการพัฒนาวัด ศึกษารายละเอียดของงานสาธารณูปการ การบริหารจัดการวัด ด้วยความโปร่งใส การ

บูรณปฏิสังขรณ์โบราณสถาน โบราณวัตถุ ให้คำแนะนำในการก่อสร้าง แก่พระสังฆาธิการทั้งหลาย ที่มีความรู้ไม่เพียงพอในการก่อสร้าง เพื่อพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์รวมจิตใจของพุทธศาสนิกชนและ ศูนย์กลางทางการศึกษาและการพัฒนาของชุมชน

6. ด้านการสาธารณสงเคราะห์ ผู้นำคณะสงฆ์ในระดับต่าง ๆ ควรมีการกำหนด นโยบายการส่งเสริมสาธารณประโยชน์ เพื่อสงเคราะห์พระภิกษุสามเณรและประชาชน เช่น การตั้ง กองทุนเพื่อช่วยเหลือระหว่างวัดกับวัด บริจาคให้แก่มูลนิธิต่าง ๆ ที่ช่วยเหลือด้านสังคมสงเคราะห์ ผู้นำคณะสงฆ์ควรเป็นผู้นำในการเสียสละ โดยการบริจาคหรือชักชวนให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ได้รับความเดือดร้อนโดยไม่ต้องถูกร้องขอ

ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการอื่น ๆ ในการบริหาร กิจการ คณะสงฆ์
2. ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับภาวะผู้นำตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา กับ ความสำเร็จขององค์กร
3. ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับภาวะผู้นำตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา กับ การ สร้างสันติภาพ

เอกสารอ้างอิง

- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2554). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ (ฉบับประมวลธรรม)*. กรุงเทพฯ: บริษัท สหธรรมมิก จำกัด.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดกำแพงเพชร. (2557). *การปกครองคณะสงฆ์จังหวัดกำแพงเพชร*. กำแพงเพชร: สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดกำแพงเพชร.

กระบวนการพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษาตามวงจร PDCA ของ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Process of developing the quality assurance system according to the
PDCA cycle of Mahachulalongkornrajavidyalaya University

บดินทร์ภัทร์ สายบุตร¹

Bordinphat Saibut

Received: March 19, 2019

Revised: March 31, 2019

Accepted: March 31, 2019

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาการประกันคุณภาพการศึกษาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 2. พัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษาตามวงจร PDCA ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และ 3. นำเสนอกระบวนการพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษาตามวงจร PDCA ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methods Research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ การวิจัยเชิงปริมาณใช้การศึกษาวิจัยเชิงสำรวจและใช้แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 191 รูปหรือคน ซึ่งเป็นตัวแทนบุคลากรสายวิชาการในสังกัดมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยที่อยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 11 แห่ง จำนวน 365 รูปหรือคน การวิเคราะห์โดยใช้สถิติพรรณนาในการคำนวณค่าเฉลี่ยความคิดเห็น ($\bar{X}$) และการกระจายความเห็นด้วยค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) จากนั้นนำข้อมูลที่ได้ไปทำการเก็บข้อมูลเพื่อหาแนวทางในการ

¹ สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย; Buddhist Research Institute, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

พัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาจากการวิจัยเชิงคุณภาพโดยการเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 7 รูป แล้วนำมาสังเคราะห์เพื่อหาข้อสรุปในรูปแบบที่เป็นกระบวนการพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษาตามวงจร PDCA

ผลการวิจัยพบว่า

1. ระดับความคิดเห็นที่มีต่อการประกันคุณภาพการศึกษาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน

2. การพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษาตามวงจร PDCA ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ นั้น ทั้งด้านการผลิตบัณฑิต การวิจัย การบริการวิชาการ การทะนุบำรุงศิลปและวัฒนธรรม และการบริหารจัดการที่จะต้องมีการวางแผน ปฏิบัติการ การตรวจสอบ และปรับปรุงแก้ไข

3. กระบวนการพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษาตามวงจร PDCA จะต้องมีการพัฒนาระบบการวางแผน การพัฒนาระบบปฏิบัติการ การพัฒนาระบบตรวจสอบ และการพัฒนาปรับปรุงแก้ไขในทุกกระบวนการและขั้นตอนในการผลิตบัณฑิต การวิจัย การบริการวิชาการ การทะนุบำรุงศิลปและวัฒนธรรม และการบริหารจัดการ

คำสำคัญ: กระบวนการพัฒนา ระบบประกันคุณภาพการศึกษา, วงจร PDCA, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

Abstract

The objectives of this research were 1) to study the educational quality assurance of Mahachulalongkornrajavidyalaya University 2) To develop the educational quality assurance system according to the PDCA cycle of Mahachulalongkornrajavidyalaya University 3) to present the process of developing the educational quality assurance system according to the PDCA cycle of Mahachulalongkornrajavidyalaya University. By using mixed methods research between quantitative research and qualitative research. Quantitative research used survey research and used questionnaires to collect information, including data from a sample of 191 persons

representing academic personnel under the Mahachulalongkornrajavidyalaya University in the northeastern region, 11 locations, 365 persons. Analysis using descriptive statistics to calculate the mean score and the distribution of the standard deviation (SD). Then the data were collected to find ways to develop the educational quality assurance system from qualitative research by collecting data from in-depth interviews from 7 key informants (monks). And then synthesized to find a conclusion in the model that was the process of developing the educational quality assurance system according to the PDCA cycle.

Findings were as follows:

1. The level of opinion towards the educational quality assurance of the Mahachulalongkornrajavidyalaya University in the northeastern region as a whole was at a high level. When considered each aspect, it was found that all aspects were at a high level.

2. The development of educational quality assurance system according to the PDCA cycle of Mahachulalongkornrajavidyalaya University in the northeastern region Including produce graduate, research, academic services Preservation of arts and culture And management that requires planning, doing, checking and acting.

- 3) he process of developing an educational quality assurance system according to the PDCA cycle must develop a planning system. Operating system development, development of monitoring systems and development, improvement in all processes and procedures in graduate production, research, academic services preservation of arts and culture and management.

Keywords: Process of developing, Educational quality assurance system, PDCA cycle, Mahachalalongkorn Rajavidyalaya University

บทนำ

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 1-7 ได้มุ่งเน้นการพัฒนาด้านเศรษฐกิจมากกว่าให้ความสำคัญที่จะพัฒนาการศึกษาและสังคม และตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544) เป็นต้นมาได้มีการเน้นเรื่องการพัฒนาคนทั้งนี้เพื่อให้คนในสังคมได้รับการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ (สำนักงานคณะกรรมการการพัฒนาระบบเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2539) ทำให้การพัฒนาประเทศที่มีจุดมุ่งหมายในการแก้ปัญหาความยากจนและยกระดับคุณภาพชีวิตของคนส่วนใหญ่ของประเทศ (สำนักงานคณะกรรมการการพัฒนาระบบเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2544) ให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนและความอยู่ดีมีสุข และสร้างค่านิยมร่วมให้ตระหนักถึงความจำเป็น การปรับปรุงกระบวนการคิด เจตคติ และกระบวนการทำงาน โดยยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทาง โดยมุ่งพัฒนาสังคมไทยสู่สังคมที่เข้มแข็งและมีคุณภาพ ใน 3 ด้าน คือ 1) สังคมคุณภาพ 2) สังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ และ 3) สังคมแห่งความสมานฉันท์และเอื้ออาทรต่อกัน ถือเป็นการเตรียมความพร้อมของคนและระบบให้สามารถปรับตัวพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงในอนาคต และแสวงหาประโยชน์อย่างรู้เท่าทันโลกาภิวัตน์ รวมถึงมีการสร้างภูมิคุ้มกันให้กับทุกภาคส่วนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

หากมองในมิติการศึกษาปัจจุบันคุณภาพของผลผลิตจากระบบการศึกษาไทยยังอยู่ในระดับที่ไม่น่าพอใจ เหตุที่เป็นเช่นนี้เพราะระบบการศึกษาของประเทศยังไม่อยู่ในฐานะที่จะสร้างคนที่มีคุณภาพที่ดีได้เต็มศักยภาพ ด้วยเหตุนี้รัฐจึงจำเป็นต้องให้ความสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ทั้งนี้เพราะการศึกษาเป็นกระบวนการพัฒนาศักยภาพของคนให้เป็นทรัพยากรที่มีคุณค่า โดยอาศัยระบบการประกันคุณภาพการศึกษาเป็นกลไกขับเคลื่อนตามเจตนารมณ์ที่ได้กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ไว้ในหมวด 6 ว่าด้วยมาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษา (มาตรา 47-51) โดยในมาตรา 47 ได้กำหนดให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับ ประกอบด้วยระบบการประกันคุณภาพภายในและระบบการประกันคุณภาพภายนอก ในส่วนของ การประกันการศึกษาที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับสถาบันการศึกษานั้นได้ถูกกำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 48 โดยให้สถานศึกษา จัดให้มีระบบการประกันคุณภาพภายในและภายนอก และให้ถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการ

บริหารจัดการที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา และเป็นการสร้างความมั่นใจให้แก่ผู้เรียนและเป็นที่ยอมรับของสังคมภายนอก

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยเป็นมหาวิทยาลัยในการกำกับของรัฐที่ดำเนินงานตามพันธกิจภายใต้การจัดการศึกษา การวิจัย การบริการวิชาการแก่สังคม และการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม และได้ดำเนินการพัฒนาให้สอดคล้องกับระบบการประกันคุณภาพการศึกษาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (MCU-QA) อย่างต่อเนื่องโดยนำวงจรการบริหารงานเชิงคุณภาพ (PDCA) มาใช้ในการพัฒนากระบวนการปฏิบัติงาน (Core Process) เพื่อปรับปรุงคุณภาพการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ เพื่อให้สามารถบรรลุตัวชี้วัดตามเป้าประสงค์ในการประกันคุณภาพการศึกษาตามที่กำหนดไว้ ระบบและกลไกการประกันคุณภาพการศึกษาถือเป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการดำเนินงานในการประกันคุณภาพการศึกษาโดยอาศัยการมีส่วนร่วมของบุคลากรในมหาวิทยาลัยเป็นส่วนสนับสนุน ด้วยเหตุดังกล่าวมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยจึงได้มีการขับเคลื่อนงานการประกันคุณภาพการศึกษาอย่างเป็นระบบมาตั้งแต่ปีการศึกษา 2539 หรือก่อนที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 จะมีผลบังคับใช้ โดยทางมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยได้ดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาทั้งระบบการประกันคุณภาพภายในซึ่งประกอบด้วย 1) การควบคุมคุณภาพ 2) การตรวจสอบคุณภาพ 3) การประเมินคุณภาพ และเมื่อพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มีผลบังคับใช้ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยได้เข้ารับการประเมินคุณภาพภายนอกเป็นรอบที่ 1 เพื่อเป็นการประเมินคุณภาพการศึกษาในวงรอบการดำเนินการเมื่อปี 2545 (สำนักงานรับรองมาตรฐานและการประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน), 2546) และได้รับการประเมินคุณภาพภายนอกในรอบที่ 2 เพื่อเป็นการประเมินคุณภาพการศึกษาในวงรอบการดำเนินการในปี 2549 กล่าวได้ว่าที่ผ่านมามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยมีการดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษามาอย่างต่อเนื่อง (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2554)

ปัจจุบันมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยได้ให้ความสำคัญในการประกันคุณภาพและได้ดำเนินการมาอย่างต่อเนื่อง เพื่อพัฒนาระบบและกลไกการประกันคุณภาพการศึกษาภายในและภายนอกมหาวิทยาลัยให้มีประสิทธิภาพ โดยมีการตรวจสอบ ติดตาม ประเมินผลการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ และนำผลการประเมินที่ได้มาใช้ในการปรับปรุงพัฒนาหน่วยงานให้บรรลุตามกรอบเป้าประสงค์ที่กำหนด โดยเฉพาะในส่วนงานของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยที่ตั้งอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่มี 5 วิทยาเขต 6 วิทยาลัยสงฆ์ โดยในรอบการประกัน

คุณภาพการศึกษาในหลายปีที่ผ่านมา ยังมีหน่วยงานในสังกัดมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือบางหน่วยงานที่มีผลการดำเนินการไม่ผ่านเกณฑ์การประเมินคุณภาพการศึกษา จึงถือเป็นโจทย์สำคัญที่จะนำไปสู่การพัฒนาการบริหารจัดการตามกรอบพันธกิจของมหาวิทยาลัย ทั้งการผลิตบัณฑิต การวิจัย การบริการวิชาการ การทำนุบำรุงศิลปและวัฒนธรรม และการบริหารจัดการเพื่อให้สามารถข้ามผ่านหลักเกณฑ์หรือเงื่อนไขทางการประกันคุณภาพการศึกษาให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

คำถามจึงมีอยู่ว่าในแต่ละวิทยาเขตและวิทยาลัยสงฆ์ในสังกัดของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยจะมีกระบวนการพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษาอย่างไร และจะมีการพัฒนาบุคลากรสายวิชาการในรูปแบบไหนเพื่อให้การประกันคุณภาพเป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานและสอดคล้องตามพันธกิจของมหาวิทยาลัย ฉะนั้นกระบวนการพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษาตามวงจร PDCA ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยจึงถือว่าเป็นคำตอบทางการบริหารจัดการ เพื่อให้การจัดการศึกษาของวิทยาเขตและวิทยาลัยสงฆ์ในสังกัดของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยเป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานการประกันคุณภาพการศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา และเป็นรูปแบบในการพัฒนาปรับปรุงระบบประกันคุณภาพให้มีประสิทธิภาพตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545 ต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาการประกันคุณภาพการศึกษาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
2. เพื่อพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษาตามวงจร PDCA ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
3. เพื่อเสนอกระบวนการพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษาตามวงจร PDCA ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ขอบเขตการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีขอบเขตด้านเนื้อหาศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประกันคุณภาพการศึกษา อาทิ ระบบการประกันคุณภาพการศึกษา การบริหารคุณภาพตาม

แนว PDCA รวมถึงบริบททางการจัดการศึกษาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และหน่วยงานในสังกัดทั้งวิทยาเขตและวิทยาลัยสงฆ์ ในการวิจัยเชิงปริมาณ มีตัวแปรต้น ได้แก่ สถานภาพ เพศ การศึกษา อายุ และประสบการณ์ทำงาน ตัวแปรตาม ได้แก่ การผลิตบัณฑิต การวิจัย การบริการวิชาการ การทะนุบำรุงศิลปและวัฒนธรรม และการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาล ขณะที่ตัวแปรที่ศึกษาในการวิจัยเชิงคุณภาพนั้นมุ่งศึกษาถึงการพัฒนาระบบการวางแผน (Planning) การพัฒนาระบบปฏิบัติการ (Doing) การพัฒนาระบบตรวจสอบ (Checking) การพัฒนาปรับปรุงแก้ไข (Acting) สำหรับขอบเขตด้านประชากร กลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วยบุคลากรสายวิชาการในสังกัดมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 11 แห่ง จำนวน 365 รูปหรือคน ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัยเชิงคุณภาพ ประกอบด้วยผู้บริหารในระดับวิทยาเขตและวิทยาลัยสงฆ์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 7 รูป

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ด้วยการศึกษาวิจัยในเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ศึกษาความคิดเห็นจากตัวแทนบุคลากรสายวิชาการในสังกัดมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยที่ตั้งอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือจำนวน 11 แห่ง จำนวน 365 รูปหรือคน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ Taro Yamane ที่ความเชื่อมั่น 95 % และให้มีความคลาดเคลื่อน 5% ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 191 รูปหรือคน โดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือเพื่อทราบถึงบริบทการประกันคุณภาพการศึกษาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

สำหรับการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ใช้การสัมภาษณ์ (In-depth Interviews) ผู้บริหารในระดับวิทยาเขตและวิทยาลัยสงฆ์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือจำนวน 7 รูปเพื่อศึกษารูปแบบและกระบวนการพัฒนาระบบการวางแผน (Planning) การพัฒนาระบบปฏิบัติการ (Doing) การพัฒนาระบบตรวจสอบ (Checking) และการพัฒนาปรับปรุงแก้ไข (Acting) ก่อนที่จะมีการประมวลผลที่ได้จากแบบสอบถามมาทำการวิเคราะห์โดยคำนวณหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ คะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เป็นรายชื่อและรายด้านและเฉลี่ยรวมทุกด้าน ส่วนการสัมภาษณ์จะมีการวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลจากทุกกลุ่มข้อมูลดังกล่าว โดยการเชื่อมโยงแนวคิด ทฤษฎีที่ได้กล่าวแล้ว เพื่อให้เห็นชุดความรู้ กระบวนการ และ

แนวทางการพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษาตามวงจร PDCA ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

สรุปผลการวิจัย

1. การประกันคุณภาพการศึกษาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ระดับความคิดเห็นที่มีต่อการประกันคุณภาพการศึกษาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.03$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยสูงสุดไปหาค่าเฉลี่ยที่น้อยสุด พบว่า ด้านการทํานุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรม ($\bar{X}=4.19$) รองลงมา คือ ด้านการบริหารจัดการ ($\bar{X}=4.14$) ด้านการผลิตบัณฑิต ($\bar{X}=4.06$) ด้านการบริการวิชาการ ($\bar{X}=3.91$) และด้านการวิจัย ($\bar{X}=3.86$)

2. การพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษาตามวงจร PDCA

การพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษาตามวงจร PDCA ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จะประสบความสำเร็จและเกิดประโยชน์ต่อวิทยาเขตและวิทยาลัยสงฆ์มีส่วนประกอบที่สำคัญ คือ จะต้องมีการวางแผน การปฏิบัติตามแผน การตรวจติดตามการปฏิบัติงานตามแผน และการพัฒนาปรับปรุงเพื่อความก้าวหน้าของการประกันคุณภาพการศึกษาในรอบต่อ ๆ ไป เป็นต้นว่า 1) วิทยาเขตและวิทยาลัยสงฆ์ต้องมีแผนกลยุทธ์หรือยุทธศาสตร์รวมทั้งมีระบบและกลไก ตลอดจนมีการสนับสนุนทางทรัพยากรเพื่อให้สามารถดำเนินการได้ตามแผน 2) ในการขับเคลื่อนคณาจารย์จะต้องมีส่วนร่วมในการบูรณาการการจัดการเรียนการสอนเข้ากับพันธกิจด้านอื่น ๆ 3) ผลงานวิจัยจะต้องมีคุณภาพ มีประโยชน์ สอนองยุทธศาสตร์ของชาติและมีการเผยแพร่อย่างกว้างขวาง 4) การบริการทางวิชาการแก่ชุมชน สังคม และประเทศชาติ ควรมีรูปแบบการให้บริการทางวิชาการมีความหลากหลาย 5) ในการทํานุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรมนั้น วิทยาเขตและวิทยาลัยสงฆ์จะต้องมีระบบและกลไกในการดำเนินงานให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและมีคุณภาพ โดยมีการบูรณาการเข้ากับพันธกิจด้านอื่น ๆ โดยเฉพาะการผลิตบัณฑิต 6) ในการจัดกิจกรรมที่ฟื้นฟู อนุรักษ์ สืบสาน พัฒนา เผยแพร่ศิลปะและวัฒนธรรมควรเป็นไปอย่างสร้างสรรค์ มีการส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อเป็นรากฐานในการพัฒนาองค์ความรู้และสุดท้าย 7) ในด้านการบริหารจัดการ วิทยาเขตและวิทยาลัยสงฆ์อุดมศึกษาจะต้องบริหารจัดการด้านต่าง ๆ ให้มีประสิทธิภาพ ก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการประกันคุณภาพการศึกษา ขณะเดียวกันก็จะต้องมีการประหยัดที่สุด โดยตั้งอยู่บนพื้นฐานการขับเคลื่อนหรือดำเนินการบนหลักการแห่งความมีธรรมาภิบาลขององค์กร (Good Governance)

3. กระบวนการพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษาตามวงจร PDCA

3.1 ด้านการวางแผน (Planning)

1) การผลิตนิสิต ควรมีการจัดโครงการพัฒนาผู้เรียน โครงการให้คำปรึกษา และการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมหลักสูตร

2) การวิจัย ควรมีสรางแรงจูงใจในการผลิตงานวิจัย การสนับสนุนและจัดหาแหล่งทุนวิจัย การสนับสนุนเครื่องมืออุปกรณ์ และการสนับสนุนการตีพิมพ์และเผยแพร่ในระดับชาติหรือนานาชาติ

3) การบริการวิชาการ ควรมีการส่งเสริมและสนับสนุนการให้บริการทางวิชาการ การจัดตั้งศูนย์ให้คำปรึกษาเพื่อการพัฒนาชุมชน ท้องถิ่น และสังคม และการสร้างจูงใจและสร้างขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงาน

4) การทะนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ควรมีการสนับสนุนการฟื้นฟู อนุรักษ์ สืบสาน พัฒนา เผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมในชุมชนและท้องถิ่น การส่งเสริมและสนับสนุนภูมิปัญญาท้องถิ่น การจัดสรรงบประมาณสนับสนุนการทะนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม และการสร้างแรงจูงใจให้แก่ปราชญ์ชาวบ้าน ปราชญ์ชุมชนผู้มีผลงานเป็นที่ประจักษ์

5) การบริหารจัดการ ควรมีสรางการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาต่าง ๆ สรางการปลูกจิตสำนึกให้ประพฤติ ปฏิบัติ หรือบริหารงานให้เป็นไปตามหลักธรรมาภิบาล การส่งเสริมการบริหารจัดการให้เป็นไปตามครองธรรม

3.2 การปฏิบัติการ (Doing)

1) การผลิตบัณฑิต ต้องมีการพัฒนาบุคลากรมีคุณสมบัติครบพร้อมในการจัดการเรียนการสอน มุ่งพัฒนานิสิตให้เป็นผู้ที่มีคุณธรรม จริยธรรม รักษาสัดส่วนของนิสิตต่ออาจารย์ สอดคล้องตามเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรและสาขาวิชา มีการจัดบริการที่เป็นประโยชน์ให้กับนิสิตปัจจุบันและศิษย์เก่าอยู่เสมอ และมีบริการจัดหางานและการเตรียมความพร้อมเพื่อการทำงานหลังจากสำเร็จการศึกษา

2) การวิจัย ควรมีการจัดหาแหล่งทุนทางการวิจัยให้กับวิทยาเขตหรือวิทยาลัยสงฆ์ สนับสนุนตีพิมพ์และเผยแพร่ผลงานวิจัยทั้งในระดับชาติและนานาชาติ หมั่นฝึกฝนพัฒนาทักษะและความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับการวิจัย และแสวงหาเทคโนโลยีหรือนวัตกรรมใหม่ ๆ มาสนับสนุนการวิจัย

3) การบริการวิชาการ ควรมีการสนับสนุนให้เกิดการบริการทางวิชาการแก่ชุมชนสังคมและประเทศชาติอย่างต่อเนื่อง ผ่านอำนวยการความสะดวกในการใช้ทรัพยากรของมหาวิทยาลัยเพื่อการบริการชุมชน ท้องถิ่น มีการจัดตั้งศูนย์ให้คำปรึกษา จัดการอบรมประชุมสัมมนาเพื่อบริการวิชาการชุมชน ท้องถิ่น และควรบูรณาการการบริการวิชาการเพื่อก่อให้เกิดผลต่อการพัฒนานิสิต

4) การทะนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรม ควรสนับสนุนและส่งเสริมให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนทะนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรมเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติร่วมกัน มีการจัดหางบประมาณทั้งจากภายในและภายนอกเข้ามามีส่วนร่วม และมีการเผยแพร่กิจกรรมการทะนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรมต่อสาธารณชน

5) การบริหารจัดการ ควรมีการจัดทำแผนกลยุทธ์ แผนปฏิบัติการประจำปี แผนวิเคราะห์ข้อมูลทางการเงิน แผนพัฒนาต้นทุนต่อหน่วยและด้านอื่น ๆ ร่วมกัน มีการวิเคราะห์ความคุ้มค่าและประสิทธิภาพเพื่อเพิ่มโอกาสในการแข่งขัน

3.3 จัดระบบตรวจสอบ (Checking)

1) การผลิตบัณฑิต ควรมีการติดตามตรวจสอบการขับเคลื่อนในพันธกิจต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน การติดตามตรวจสอบโครงการที่จัดขึ้นเพื่อพัฒนาบัณฑิตให้เป็นไปตามมาตรฐานการเรียนรู้ การติดตามตรวจสอบการบริการให้คำปรึกษาทางวิชาการและการใช้ชีวิตแก่นิสิต การติดตามตรวจสอบการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรทั้งในเวลาและนอกเวลาแก่นิสิต และการติดตามตรวจสอบข้อมูลข่าวสารที่จำเป็นเพื่อเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ให้นิสิตและศิษย์เก่า

2) การวิจัย ควรมีการบูรณาการการวิจัยให้เข้ากับการจัดการเรียนสอนและพันธกิจอื่น ๆ มีการผลิตงานวิจัยในชั้นเรียนเพื่อการประกันคุณภาพศึกษาและค้นหาปัญหาอุปสรรคในห้องเรียน มีการตรวจสอบการประยุกต์ใช้ระเบียบวิธีวิจัยให้ถูกต้องและเหมาะสมกับปัญหาหรือวัตถุประสงค์

3) การบริการวิชาการ ควรมีการติดตามตรวจสอบการให้บริการวิชาการแก่ชุมชน สังคม และประเทศชาติ มีการประเมินความพึงพอใจของเครือข่ายหรือสถานประกอบการในการบริการวิชาการ มีการประเมินความพึงพอใจพ่อแม่ ผู้ปกครองที่ส่งบุตรหลานเข้ามาศึกษา และมีการประเมินความพึงพอใจการบริการวิชาการที่ตอบสนองคุณแก่ชุมชนและสังคม

4) การทะนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรม ควรมีการติดตามตรวจสอบโครงการด้านทะนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรม การประเมินความพึงพอใจในโครงการด้านทะนุบำรุงศิลปะและ

วัฒนธรรม การประมวลผลการขับเคลื่อนงานด้านทะนุบำรุงศิลปและวัฒนธรรม และประเมินผลกร
ยอมรับในทางภาครัฐและเอกชนในระดับชาติและนานาชาติ

5) การบริหารจัดการ ควรมีการค้นหาแนวปฏิบัติและการบริหารจัดการที่ดี
เพื่อนำไปสู่การประยุกต์ใช้ การวิเคราะห์แนวทางการประกันคุณภาพการศึกษาให้ครอบคลุมทุกพันธ
กิจ เพื่อนำไปสู่การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์เชิงรุกเพื่อให้ประชาชนเกิดการยอมรับ ในการบริหาร
จัดการตามหลักธรรมาภิบาลเพื่อประสิทธิภาพและคุณภาพ

3.4 พัฒนาปรับปรุงแก้ไข (Acting)

1) การผลิตบัณฑิต ควรมีการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์และมีส่วนร่วมใน
พัฒนาการผลิตบัณฑิตในความรับผิดชอบ ตรวจสอบข้อด้อยในการผลิตบัณฑิตเพื่อการพัฒนาให้ดี
ยิ่งขึ้น แล้วนำไปสู่การวางแผน วัตถุประสงค์ ประเมินผล และคิดค้นวิธีแก้ไขการผลิตบัณฑิตอย่างสร้างสรรค์
และหมั่นปรับปรุงพัฒนาการผลิตบัณฑิตให้สอดคล้องกับเกณฑ์มาตรฐาน พร้อมติดตามคุณภาพ
ผู้สำเร็จการศึกษาและประเมินความพึงพอใจของผู้ใช้งานบัณฑิตเพื่อการปรับปรุงและพัฒนาให้ดี
ยิ่งขึ้นอย่างต่อเนื่อง

2) การวิจัย ควรมีการส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคลากรสร้างสรรค์พัฒนา
งานวิจัยอย่างต่อเนื่อง และมีส่วนร่วมในการแผนพัฒนางานวิจัย พร้อมทั้งร่วมกันหาแนวทางแก้ไข
หรือลดข้อจำกัด อุปสรรค หรือปัญหาที่เกิดขึ้นทางการวิจัย เปิดโอกาสให้มีการศึกษาวิจัยเพื่อแสวงหา
และพัฒนาองค์ความรู้ในศาสตร์สาขาวิชาต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง หมั่นแสวงหาแหล่งทุนและเงิน
งบประมาณในการวิจัยให้เพิ่มมากขึ้น ควรให้ความสำคัญในงานวิจัยเพื่อรับใช้สังคมมากขึ้น ในเรื่อง
ของการตีพิมพ์และเผยแพร่บทความวิจัยหรือบทความวิชาการนั้นควรมุ่งไปสู่ในระดับชาติหรือระดับ
นานาชาติ และควรพัฒนาตนเองเพื่อเข้าสู่ตำแหน่งทางวิชาการในระดับต่าง ๆ บนฐานการสร้างสรรค์
งานวิจัย

3) การบริการวิชาการ ควรสร้างสรรค์ พัฒนางาน และประเมินผลงานด้านการ
บริการวิชาการเพื่อนำไปสู่การพัฒนาการจัดการเรียนการสอนให้มีคุณภาพ ติดตามงานบริการวิชาการ
เพื่อการเผยแพร่สู่สาธารณะ และพัฒนา ปรับปรุง หรือสร้างสรรค์ให้ดียิ่งขึ้น

4) การทะนุบำรุงศิลปและวัฒนธรรม ควรมีการวางแผน ตรวจสอบ และ
พัฒนาผลงานด้านการทะนุบำรุงศิลปและวัฒนธรรม สร้างระบบและกลไกเพื่อการสนับสนุนการ
ทะนุบำรุงศิลปและวัฒนธรรม และจัดทำแผนพัฒนาการทะนุบำรุงศิลปและวัฒนธรรมเพื่อสร้าง
ความพึงพอใจต่อชุมชน สังคมและประเทศชาติอย่างต่อเนื่อง

5) การบริหารจัดการ ควรมีการสร้างสรรค์พัฒนาการดำเนินงานให้เป็นไปตามแผนด้านการบริหารจัดการ หมั่นตรวจสอบหาข้อบกพร่องเพื่อลดจุดอ่อนสร้างจุดแข็งทางการบริหารจัดการ จากนั้นให้พัฒนาและปรับปรุงการบริหารจัดการเพื่อสนับสนุนการประกันคุณภาพการศึกษาในอนาคต

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการศึกษาวิจัย กระบวนการพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษาตามวงจร PDCA ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อศึกษาการประกันคุณภาพการศึกษาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย แล้วนำไปสู่การพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษาตามวงจร PDCA ก่อนที่จะพัฒนาเป็นกระบวนการพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษาตามวงจร PDCA ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย แล้วนำไปสู่การอภิปรายผลได้ดังนี้

ผลการศึกษาวิจัยที่ค้นพบมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ ภาวนา กิตติวิมลชัย และคณะ (2551) ที่ศึกษาประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการประกันคุณภาพมหาวิทยาลัยขอนแก่น แล้วพบว่าด้านวิชาการและการจัดการเรียนการสอนและด้านคุณภาพของบัณฑิตอยู่ในระดับมาก ขณะเดียวกันยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ เกษราตรี ไพชนนต์ศักดิ์ (2556) ที่ได้ทำการศึกษาวิจัยการมีส่วนร่วมของบุคลากรในการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาของสาขาวิชาในระดับบัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทาแล้วพบว่า ด้านการวิจัยและงานสร้างสรรค์อยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของ อาภรณ์ พลเยี่ยม (2542) ที่ได้ทำการศึกษาวิจัยการศึกษาการดำเนินการตามนโยบายการประกันคุณภาพการศึกษาระดับอุดมศึกษาของมหาวิทยาลัย ขอนแก่น แล้วพบว่าด้านการบริการวิชาการอยู่ในระดับมาก แต่ในทางกลับกันผลวิจัยที่ค้นพบกลับไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุติพร ฉันทเฉลิมพงศ์ (2553) ได้ทำการศึกษาวิจัยถึงการรับรู้และการมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของบุคลากรสังกัดหน่วยงานคณะมหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตชลบุรี ที่มีผลการวิจัยพบว่า มีการทำนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรมอยู่ในระดับปานกลาง แต่ในประเด็นการบริหารจัดการกลับมีความสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ พรบุญมี วรรณญากรณ์โนใจ และอัมพร ยานะ (2553) ที่ได้ทำการศึกษาวิจัยถึงการรับรู้และการมีส่วนร่วมของนักศึกษาต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาวิทยาลัยพยาบาลพระบรมราชชนนียะเยาแล้วพบว่าด้านการบริหารจัดการองค์กรอย่างมีประสิทธิภาพอยู่ในระดับมาก

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

จากผลการศึกษาวิจัยกระบวนการพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษาตามวงจร PDCA ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อศึกษาการประกันคุณภาพการศึกษาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย แล้วนำไปสู่การพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษาตามวงจร PDCA ก่อนที่จะพัฒนาเป็นกระบวนการพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษาตามวงจร PDCA ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยมีข้อเสนอแนะสำหรับการนำไปสู่การประยุกต์ใช้ ดังนี้

1. ในด้านการผลิตบัณฑิตควรมีการส่งเสริมให้อาจารย์ทำการศึกษาวิจัยเพื่อแสวงหาและพัฒนาองค์ความรู้ในศาสตร์สาขาวิชาต่าง ๆ อย่างต่อเนื่องเพื่อนำไปขยายผลในห้องเรียน ควรมีส่งเสริมให้มีการจัดกิจกรรมนิสิตต่าง ๆ อย่างเหมาะสมและครบถ้วน และกระบวนการบริหารจัดการการเรียนการสอนจะต้องอาศัยหลักการร่วมมือร่วมพลังของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ดังนั้นวิทยาเขตและวิทยาลัยสงฆ์จึงควรวางแผนปรับปรุงและส่งเสริมให้บุคลากรทำการศึกษาวิจัย จัดกิจกรรมนิสิตต่าง ๆ และร่วมมือร่วมพลังของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องจัดกระบวนการบริหารจัดการการเรียนการสอนแก่บุคลากรให้มากยิ่งขึ้น

2. ในด้านการวิจัย ควรมีการสนับสนุนและส่งเสริมให้มีการตีพิมพ์บทความวิจัยหรือบทความวิชาการตีพิมพ์ในระดับชาติและนานาชาติ ควรจัดหางบประมาณมาสนับสนุนงานวิจัยหรืองานสร้างสรรค์ ดังนั้นวิทยาเขตและวิทยาลัยสงฆ์จึงควรวางแผนปรับปรุงและส่งเสริมให้บทความวิจัยหรือบทความวิชาการของบุคลากรได้ตีพิมพ์ในระดับชาติและนานาชาติ มีการจัดสรรงบประมาณสนับสนุนงานวิจัยหรืองานสร้างสรรค์ และอนุมัติจำนวนเงินต่อจำนวนอาจารย์ประจำและนักวิจัยอย่างเพียงพอ

3. ด้านการบริการวิชาการ ควรมีการส่งเสริมและสนับสนุนให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการบริการวิชาการแก่สังคมในระดับชาติ ริเริ่มและขับเคลื่อนการให้บริการวิชาการทั้งหน่วยงานภาครัฐและเอกชน หน่วยงานอิสระ หน่วยงานสาธารณะ ชุมชน และสังคมมากขึ้นกว่าห้วงเวลาที่ผ่านมา ดังนั้นวิทยาเขตและวิทยาลัยสงฆ์จึงควรวางแผนปรับปรุงและส่งเสริมให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการบริการวิชาการแก่สังคมในระดับชาติ ทั้งภาครัฐและเอกชน หน่วยงานอื่น ๆ ชุมชน และสังคม โดยไม่คิดค่าใช้จ่ายหรืออาจคิดค่าใช้จ่ายตามความเหมาะสม

4. ด้านการทํานุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรม ควรมีการกำหนดหรือสร้างมาตรฐานคุณภาพด้านศิลปะและวัฒนธรรมและมีผลงานเป็นที่ยอมรับในระดับชาติ มีการจัดสรรงบประมาณเพื่อให้สามารถดําเนินงานทํานุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรมได้ตามแผน และมีการกำกับติดตามให้มีการดําเนินงานตามแผนด้านทํานุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรม ดังนั้นวิทยาเขตและวิทยาลัยสงฆ์จึงควรวางแผนปรับปรุงและส่งเสริมร่วมกับบุคลากรในการกำหนดหรือสร้างมาตรฐานคุณภาพด้านศิลปะและวัฒนธรรมและมีผลงานเป็นที่ยอมรับในระดับชาติ มีการจัดสรรงบประมาณเพื่อให้สามารถดําเนินการทํานุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรมได้ตามแผน และกำกับติดตามให้มีการดําเนินงานตามแผนด้านทํานุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรมให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

5. ด้านการบริหารจัดการ ควรมีการพัฒนาการบริหารจัดการด้านต่าง ๆ ให้มีคุณภาพ เช่น ด้านทรัพยากรบุคคล ระบบฐานข้อมูล การบริหารความเสี่ยง การบริหารการเปลี่ยนแปลง และการบริหารทรัพยากรทั้งหมด ครอบคลุมไปถึงการเรียนการสอน การวิจัย การบริการทางวิชาการแก่สังคม และการทํานุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรมและมีการกำกับติดตามผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นอย่างใกล้ชิด ดังนั้น วิทยาเขตและวิทยาลัยสงฆ์จึงควรวางแผนปรับปรุงและพัฒนาการบริหารจัดการด้านต่าง ๆ ให้เป็นไปตามหลักธรรมาภิบาล และพัฒนาให้มีคุณภาพครอบคลุมถึงการจัดการเรียนการสอน การวิจัย การบริการทางวิชาการแก่สังคม และการทํานุบำรุงศิลปะ

ข้อเสนอแนะในการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป

ควรศึกษาวิจัยถึงรูปแบบการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพในรูปแบบอื่นเพื่อเสริมสร้างมาตรฐานในการประกันคุณภาพการศึกษาในระดับวิทยาเขตและวิทยาลัยสงฆ์ให้มีมาตรฐานที่สูงยิ่งขึ้น เช่น EdPEX เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- เกษราตรี ไพชนต์ศักดิ์. (2556). การมีส่วนร่วมของบุคลากรในการดำเนินงานประกันคุณภาพ การศึกษาของสาขาวิชาในระดับบัณฑิตวิทยาลัย. (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- พรบุญมี วรรณญาณโนใจ และอัมพร ยานะ. (2553). การรับรู้และการมีส่วนร่วมของนักศึกษาต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษามหาวิทยาลัยพยาบาลพระบรมราชชนนียะเยา. (รายงานการวิจัย). เพเยา: วิทยาลัยพยาบาลพระบรมราชชนนียะเยา.
- ภาวนา กิตติวิมลชัย และคณะ. (2551). ประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการประกันคุณภาพ มหาวิทยาลัยขอนแก่น. (รายงานวิจัย). ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สุดีพร ฉันท์เฉลิมพงศ์. (2553). การรับรู้และการมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพการศึกษากายใน ของบุคลากรสังกัดหน่วยงานคณะมหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตชลบุรี. (รายงานการ วิจัย). ชลบุรี: มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- สำนักงานคณะกรรมการการพัฒนาศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2539). แผนพัฒนาศรษฐกิจและ สังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2540-2544). กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- สำนักงานคณะกรรมการการพัฒนาศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2544). แผนพัฒนาศรษฐกิจและ สังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2545-2549). กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- สำนักงานรับรองมาตรฐานและการประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน). (2546). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545. กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. (2554). คู่มือการประกันคุณภาพการศึกษากายใน สถานศึกษาระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2553. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: สำนัก นายกรัฐมนตรี.
- อาภรณ์ พลเยี่ยม. (2542). การศึกษากายการดำเนินการตามนโยบายการประกันคุณภาพการศึกษาระดับอุดมศึกษาของมหาวิทยาลัยขอนแก่น. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตร มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

**รูปแบบการเสริมสุขภาพในองค์กรที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการทำงาน
ของหน่วยงานภาครัฐ: กรณีศึกษามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ**

Model of health Enhancement in the organization affects the work
efficiency of government agencies: A case study of
Mahachulalongkornrajavidyalaya University in the northeastern region

จรูญศักดิ์ สุนทรเดชา¹

Jaroonsak Soonthondachar

Received: March 19, 2019

Revised: March 31, 2019

Accepted: March 31, 2019

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาสภาพสุขภาพในองค์กรของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 2. ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสุขภาพในองค์กรกับประสิทธิภาพในการทำงานของบุคลากรมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และ 3. สร้างรูปแบบการเสริมสร้างสุขภาพองค์กรที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการทำงานของบุคลากรมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธีประกอบด้วยการวิจัยเชิงปริมาณ และการวิจัยเชิงคุณภาพการวิจัยเชิงปริมาณใช้การศึกษาวิจัยเชิงสำรวจและใช้แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ใช้สูตรของ Taro Yamane ได้ขนาดตัวอย่างจำนวน 216 รูปหรือคน ซึ่งเป็นตัวแทนบุคลากรในสังกัด

¹ บริษัท เอเชีย คอนเนคท์ คอร์ปอเรชั่น จำกัด แขวงลำปลาทิว เขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร 10520; Asia connect corporation Co.,Ltd. Lamplatiew, LAT krabang, Bangkok 10520
Corresponding author, e-mail: jrs.stc@gmail.com, Tel. 094-6395692

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยที่อยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือระดับวิทยาเขต 5 แห่ง จำนวน 467 รูปหรือคน การวิเคราะห์โดยใช้สถิติพรรณนาในการคำนวณค่าเฉลี่ยความคิดเห็น ($\bar{X}$) และการกระจายความเห็นด้วยค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) หาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล และสภาพทั่วไปของสภานวาระในองค์กร โดยใช้เทคนิคไคสแคว์ และหาสหสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลและสภานวาระองค์กร 5 ด้าน ด้วยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน จากนั้นนำผลลัพธ์ที่ได้ไป ออกแบบสัมภาษณ์ แล้วจึงสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 7 รูป นำข้อมูลมาสังเคราะห์เพื่อ หาข้อสรุปรูปแบบการสร้างเสริมสภานวาระในองค์กรที่จะส่งผลต่อประสิทธิภาพในการทำงานของ บุคลากร

ผลการวิจัยพบว่า

1. ระดับความคิดเห็นที่มีต่อสภาพสภานวาระในองค์กรของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.78) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ทุกด้าน อยู่ในระดับมาก ขณะที่ระดับความคิดเห็นที่มีต่อประสิทธิภาพในการทำงานของบุคลากรมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยภาพรวม พบว่าอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.91) และเมื่อจำแนกเป็นรายด้านก็ยังพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน

2. ความสัมพันธ์ระหว่างสภานวาระในองค์กรกับประสิทธิภาพในการทำงานของบุคลากรมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า สภานวาระในองค์กรใน แต่ละด้าน โดยภาพรวม มีความสัมพันธ์หรือส่งผลให้เกิดประสิทธิภาพในการทำงานของบุคลากรมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูงมาก ($R = 0.860^{**}$)

3. รูปแบบการสร้างเสริมสภานวาระองค์กรที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพใน พบว่า 1) ด้านวินัยในการทำงานองค์กรจะต้องสร้างมาตรฐานในการปฏิบัติงานบนพื้นฐานของกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ และมีความเสมอภาคเท่าเทียมกัน 2) ในด้านความรับผิดชอบจะต้องปลูกจิตสำนึกให้เกิดความรักในหน้าที่ การงานและทำงานที่ตนเองชอบหรือถนัด 3) ด้านมนุษยสัมพันธ์จะต้องปลูกจิตสำนึกให้เกิดความรัก ความปรารถนาดีต่อกัน การมีส่วนร่วม และการทำงานเป็นทีม และ 4) ด้านความคิดสร้างสรรค์ จะต้องปลูกจิตสำนึกประชาธิปไตยในองค์กรเคารพสิทธิเสรีภาพและรับฟังกันมากขึ้นจึงจะทำให้ ความคิดสร้างสรรค์เกิดขึ้น

คำสำคัญ: รูปแบบการสร้างเสริมสภานวาระในองค์กร, ประสิทธิภาพในการทำงาน

Abstract

The objectives of this research article were 1) to study the health enhancement in the organizations of Mahachulalongkornrajavidyalaya University in the northeastern region 2) to study the relationship between health enhancement in the organization and the work efficiency of personnel of Mahachulalongkornrajavidyalaya University in the northeastern region and 3) to create a model for enhancing the health conditions that affect the efficiency in the work of Maha Chulalongkorn university personnel in the Northeastern region. By using mixed research methods, consisting of quantitative and qualitative research. Quantitative research, using survey research and using questionnaires to collected data from the sample group, using the formula of Taro Yamane, sample size of 216 persons representing personnel under Mahachulalongkorn University, located in the northeastern part of the campus, 467 persons. Analysis by using descriptive statistics to calculate mean score ($\bar{X}$) and distribution with standard deviation(S.D). Find the relationship between personal factors and general conditions of health in the organization by using Chi-Square test and finding correlation between personal factors and organizational health 5 aspects with Pearson's product moment correlation coefficient. Then bring the results to design an interview. Then, in-depth interviews with 7 key informants, synthesized data to find the conclusion of model of health enhancement in the organization that will affect the work efficiency of personnel.

Findings were as follows:

1. The level of opinion towards the health condition in the organization of Mahachulalongkornrajavidyalaya University in the northeastern region in the overall view was at a high level ($\bar{X} = 3.78$). When considered each aspect found that all aspects were at a high level, While the level of opinion towards work efficiency of personnel of Mahachulalongkornrajavidyalaya University in the northeastern region,

overall view ,found that it was at a high level ($\bar{x} = 3.91$) and when classified in each aspect, it was found that it was at a high level in all aspects as well.

2. The relationship between health conditions in the organization and the work efficiency of personnel Mahachulalongkornrajavidyalaya University in the northeastern region found that the health conditions in the organization in each aspect, in overall view , had a relationship or effected in work efficiency of personnel at Mahachulalongkornrajavidyalaya University in the northeastern region with a very high positive relationship ($R = 0.860^{**}$)

3. Model for enhancing the health conditions of the organization that had an effect on efficiency. It was found that: 1) Discipline in the work, the organization must establish standards of performance on the basis of rules, regulations and equality. 2) In responsibility will have to raise consciousness in the love of work and the work that they like or were skillful 3) in human relation beings must cultivate consciousness to love well participation and team work, and 4) creative thinking must cultivate democratic consciousness in the organization, respect for freedom and listen more and more to make creativity happen.

Keywords: Model of health Enhancement in the organization, work efficiency

บทนำ

การสร้างสุขภาวะที่ดีในองค์กรหรือการเป็นองค์กรแห่งความสุขนั้น ไม่เพียงแต่สร้างความพึงพอใจในการทำงานหรือการลดอัตราการขาดงานและการลาออกแล้วยังเป็นยุทธศาสตร์ที่สำคัญของการแข่งขันระหว่างองค์กรเพื่อช่วงชิงบุคลากรที่มีความสามารถเป็นเลิศ (War of Talent) ให้มาร่วมงานกับองค์กร ด้วยเหตุนี้เองหลายองค์กรจึงมุ่งเน้นให้ความสำคัญกับความเป็นอยู่ที่ดีของพนักงาน (Martin, Angela J.; Jones, Elizabeth S. and Callan, Victor J., 2005) จากรายงานธุรกิจนานาชาติ (International Business Report: IBR) ประจำปี ค.ศ. 2008 โดย Grant Thornton พบว่าร้อยละ 59 ของธุรกิจทั่วโลกได้ให้ความสำคัญในการรับสมัครงานและดูแลพนักงานมากกว่าปีที่ผ่านมา และระบุว่าการใส่ใจและดูแลพนักงานเป็นหัวใจของความสำเร็จของธุรกิจ ขณะเดียวกันยังมี

ผลการศึกษาวิจัยที่พบว่าการสร้างบรรยากาศในการทำงานให้เต็มไปด้วยความสุขนั้นเป็นปัจจัยที่สำคัญต่อความสำเร็จของผลการปฏิบัติงาน เพราะเมื่อพนักงานเกิดความรู้สึกสบายใจก็จะสามารถสร้างผลงานได้อย่างเต็มศักยภาพ ดังนั้นความสุขกับผลประกอบการขององค์กรจึงเป็นสิ่งที่ไล่ถ่วงตามกัน (Gray, 2007)

กระแสแนวคิดทางวิชาการก็ได้ให้ความสำคัญกับประเด็นของความสุขในการทำงาน เพื่อเสริมสร้างให้บุคลากรในองค์กรมีความพึงพอใจ การมีสุขภาพกายและใจที่ดี นำไปสู่การบรรลุเป้าหมาย ซึ่งในระดับสากลนั้นก็มีนิตยสารฟอร์จูนซึ่งนำเสนอการจัดอันดับ 100 บริษัทแรกที่คนอยากทำงานมากที่สุด (100 Best Companies to Work For) ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2549-2552 จัดทำขึ้นโดยสถาบัน Great Place to Work ได้จัดทำหลักเกณฑ์เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติให้กับหลายองค์กรที่ต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากร โดยมีหลักเกณฑ์ 5 ด้าน คือ ด้านความน่าเชื่อถือขององค์กร (Credibility) ด้านการยอมรับ (Respect) ด้านความโปร่งใสในการบริหารงาน (Fairness) ด้านความภาคภูมิใจในองค์กร (Pride) และด้านความสามัคคีกลมเกลียวในองค์กร (Camaraderie) ผลจากการที่องค์กรที่ได้รับคัดเลือกเป็น 1 ใน 100 บริษัทนั้น บริษัทก็ได้รับใบสมัครงานเป็นจำนวนมาก เป็นการเปิดโอกาสให้บริษัทเลือกผู้สมัครที่มีความสามารถเหมาะสมกับธุรกิจ มีอัตราการลาออกต่ำ ค่าใช้จ่ายด้านการรักษาสุขภาพของพนักงานก็จะลดลง เนื่องมาจากผลกระทบจากความเครียดในการทำงานลดลง เมื่อสุขภาพกายและใจแข็งแรงสมบูรณ์ก็เกิดความร่วมมือที่จะสร้างสรรค์ ผลงานนวัตกรรมในองค์กร ในระยะยาว องค์กรจะได้รับประโยชน์ในด้านผลิตรายการการทำงานที่เพิ่มขึ้น ผลกำไรเป็นไปตามเป้าหมาย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยในฐานะที่เป็นมหาวิทยาลัยสงฆ์แห่งคณะสงฆ์ไทยและในฐานะที่เป็นองค์กรภาครัฐ เป็นหน่วยงานการศึกษาที่ทำหน้าที่ผลิตบัณฑิตออกไปรับใช้สังคมและพระพุทธศาสนา มีบุคลากรภายในองค์กรทำหน้าที่แตกต่างกันไปและต้องปฏิบัติงานวันหนึ่งมากถึง 8 ชั่วโมง ทั้งในเวลาราชการและนอกเวลาราชการ และบางกลุ่มมีระยะเวลาการทำงานที่มากกว่า 8 ชั่วโมง ที่เป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาองค์กร บุคคลเหล่านี้ควรได้รับการดูแลสุขภาพที่ดีอยู่เสมอเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการทำงาน ดังคำกล่าวที่ว่า องค์กรสุขภาพดีเป็นองค์กรที่เน้นให้คนส่วนใหญ่มีความสุขและใช้ชีวิตในองค์กรได้อย่างมีความสุข ซึ่งเราต้องสร้างกระบวนการเช่นนั้นขึ้นมาโดยองค์กรคนร่วมงานต้องรู้สึกเป็นเจ้าของแนวคิดลักษณะข้างต้นนี้สอดคล้องกับความเห็น (เอมิเร เลิฟวีย์, 2548) ที่ว่าถ้าบุคคลมีสุขภาพดีก็ย่อมทำให้ประสิทธิภาพของงานดีขึ้นด้วย ที่ทำงานควรเป็นที่ที่มีคุณค่าต่อสุขภาพ โดยส่งเสริมให้บุคลากรในองค์กรมีพฤติกรรมสุขภาพที่ดี มีการจัด

สิ่งแวดล้อมและส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อสุขภาพ บุคคลภายในองค์กรจำเป็นต้องมีความรู้ความสามารถควบคู่กับการมีสุขภาพดี เพื่อทำหน้าที่ในการเตรียมคนให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสุขภาวะในองค์กรและประสิทธิภาพในการทำงาน พบว่า การพัฒนาคุณภาพของคนในองค์กรมีปัจจัยหลายสิ่งที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จของการพัฒนา ที่สำคัญอย่างยิ่งคือการทำหน้าที่ของคนในองค์กรมีสุขภาวะที่ดีทั้งกายและจิตใจเป็นพื้นฐานของความพร้อมในการพัฒนาคุณภาพของคนในด้านอื่น ๆ และจะทำให้บุคลากรมีสุขภาพแข็งแรงส่งผลให้การทำงานมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ฉะนั้นศึกษารูปแบบการเสริมสร้างสุขภาวะองค์กรที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการทำงานของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการพัฒนารูปแบบการส่งเสริมสุขภาวะในมหาวิทยาลัยและองค์กรต่าง ๆ ต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสภาพสุขภาวะในองค์กรของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสุขภาวะในองค์กรกับประสิทธิภาพในการทำงานของบุคลากรมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
3. เพื่อสร้างรูปแบบการเสริมสร้างสุขภาวะองค์กรที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการทำงานของบุคลากรมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ขอบเขตการวิจัย

บทความวิจัยนี้จะศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย ซึ่งประกอบด้วยสุขภาวะ 5 ด้าน คือ ด้านบุคคล ด้านสภาพแวดล้อมในการทำงาน ด้านความผูกพันกับองค์กร ด้านการทำงานเป็นทีม และด้านความก้าวหน้า และประสิทธิภาพในการทำงาน ด้านวินัยในการทำงาน ด้านความรับผิดชอบ ด้านมนุษยสัมพันธ์ และด้านความคิดสร้างสรรค์ รวมถึงบริบททางการจัดการศึกษาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยและหน่วยงานในสังกัดในระดับวิทยาเขต โดยมีประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยเชิงปริมาณประกอบด้วยบุคลากรในสังกัด

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือในระดับวิทยาเขต 5 แห่ง จำนวน 467 รูปหรือคน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ Taro Yamane ที่ความเชื่อมั่น 95 % และให้มีความคลาดเคลื่อน 5% ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 216 รูปหรือคน ส่วนผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัยเชิงคุณภาพ ประกอบด้วย ผู้บริหารหรือผู้แทนในระดับวิทยาเขตและวิทยาลัยสงฆ์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 7 รูป ดำเนินการวิจัยและเก็บรวบรวมข้อมูลมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยที่ตั้งอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือในระดับวิทยาเขต ประกอบด้วย วิทยาเขตขอนแก่น วิทยาเขตสุรินทร์ วิทยาเขตหนองคาย วิทยาเขตอุบลราชธานี และวิทยาเขตนครราชสีมา

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ด้วยการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) ศึกษาจากเอกสาร ตำรา งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การเก็บข้อมูล ข้อเท็จจริงเชิงประจักษ์จากการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ความคิดเห็นบุคลากรมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือในระดับวิทยาเขต 5 แห่ง จำนวน 467 รูปหรือคน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ Taro Yamane ที่ความเชื่อมั่น 95 % และให้มีความคลาดเคลื่อน 5% ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 216 รูปหรือคน ก่อนที่จะมีการประมวลผลข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามมาทำการวิเคราะห์โดยคำนวณหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เป็นรายชื่อและรายด้าน และเฉลี่ยรวมทุกด้าน รวมถึงการหาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับสภาพทั่วไปของสุขภาวะในองค์กร โดยใช้การทดสอบไคสแควร์ (Chi-Square test) และความสัมพันธ์ระหว่างสุขภาวะองค์กร 5 ด้าน คือ ด้านบุคคล ด้านสภาพแวดล้อมในการทำงาน ด้านความผูกพันกับองค์กร ด้านการทำงานเป็นทีม และด้านความก้าวหน้า กับประสิทธิภาพในการทำงาน ด้านการจัดและใช้ทรัพยากร ด้านกระบวนการปฏิบัติงาน ด้านการบรรลุเป้าหมายความสำเร็จและด้านความพอใจของทุกฝ่าย ซึ่งวิเคราะห์โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient) จากนั้นทำการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ที่ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ประกอบด้วย ผู้บริหารหรือผู้แทนในระดับวิทยาเขตและวิทยาลัยสงฆ์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 7 รูป และทำการ

วิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลจากทุกกลุ่มข้อมูลดังกล่าวโดยการเชื่อมโยงแนวคิดทฤษฎีที่ได้ศึกษามาแล้วมาเป็นส่วนประกอบ

สรุปผลการวิจัย

1. สุขภาวะในองค์กรของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า ระดับความคิดเห็นที่มีต่อสภาพสุขภาวะในองค์กรของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.78$) เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน ขณะที่ระดับความคิดเห็นที่มีต่อประสิทธิภาพในการทำงานของบุคลากรมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยภาพรวม ก็พบว่า อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.91$) และเมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน เช่นกัน

2. สุขภาวะในองค์กรกับประสิทธิภาพในการทำงานของบุคลากรมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จากการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสุขภาวะในองค์กรกับประสิทธิภาพในการทำงานของบุคลากรมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า สุขภาวะในองค์กรในแต่ละด้านโดยภาพรวมมีความสัมพันธ์หรือส่งผลให้เกิดประสิทธิภาพในการทำงานของบุคลากรมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูงมาก ($R = 0.860^{**}$)

3. รูปแบบการเสริมสร้างสุขภาวะองค์กรที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการทำงานของบุคลากรมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า

3.1) รูปแบบการเสริมสร้างสุขภาวะองค์กรที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในด้านวินัยในการทำงานนั้น สิ่งที่สำคัญก็คือ องค์กรจะต้องสร้างมาตรฐานในการปฏิบัติงานเกิดความเรียบร้อยเป็นไปในแนวทางเดียวกัน บนพื้นฐานของกฎ ระเบียบ หรือข้อบังคับเดียวกันทั่วทั้งองค์กร ไม่มีการเลือกปฏิบัติ และมีแต่ความเสมอภาคเท่าเทียมเท่านั้น

3.2) รูปแบบการเสริมสร้างสุขภาวะองค์กรที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในด้านความรับผิดชอบนั้น สิ่งที่สำคัญก็คือ องค์กรจะต้องปลูกจิตสำนึกให้เกิดความรักในหน้าที่การทำงานและเกิดความรับผิดชอบ เมื่อปฏิบัติงานก็ขอให้อย่างเต็มความสามารถบนพื้นฐานการทำงานที่ตนเองชอบหรือถนัด

3.3) รูปแบบการเสริมสร้างสุขภาวะองค์กรที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในด้านมนุษยสัมพันธ์นั้น สิ่งที่สำคัญและสำคัญก็คือ องค์กรจะต้องปลูกจิตสำนึกให้เกิดความรักความปรารถนาดีต่อกัน การมีส่วนร่วม และการทำงานเป็นทีมที่จะต้องมีการประสานสัมพันธ์และการรับผิดชอบร่วมกัน

3.4) รูปแบบการเสริมสร้างสุขภาวะองค์กรที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในด้านความคิดสร้างสรรค์นั้น สิ่งที่สำคัญและสำคัญก็คือ องค์กรจะต้องปลูกจิตสำนึกให้เกิดการบริหารจัดการในแนวราบมากกว่าแนวดิ่ง เพื่อก่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ในวงกว้างมากกว่าที่จะกระจุกอยู่ในระดับผู้บริหาร มีการส่งเสริมการมีประชาธิปไตยในองค์กร ให้ทุกคนเคารพสิทธิเสรีภาพรบกวนกันมากขึ้น ยึดถือเสียงส่วนใหญ่แต่ก็ต้องเคารพเสียงส่วนน้อยด้วย จึงจะทำให้ความคิดสร้างสรรค์เกิดขึ้น

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการศึกษาวิจัย พบว่า สุขภาวะในองค์กรของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ขณะที่ระดับความคิดเห็นที่มีต่อประสิทธิภาพในการทำงานของบุคลากรมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยภาพรวมก็อยู่ในระดับมาก เมื่อนำมาศึกษาหาความสัมพันธ์แล้วยังพบว่า สุขภาวะในองค์กรในแต่ละด้านโดยภาพรวมมีความสัมพันธ์หรือส่งผลให้เกิดประสิทธิภาพในการทำงานของบุคลากรมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูงมาก ทำให้เห็นได้ชัดว่า การจัดองค์การเชิงพุทธและการขับเคลื่อนพัฒนาสุขภาวะองค์กรแบบพุทธที่มีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยเป็นต้นแบบ สามารถที่จะส่งผลหรือมีอิทธิพลก่อให้เกิดการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรในเชิงบวกในระดับที่สูงมาก ทั้งนี้ เพราะส่วนหนึ่งของความเป็นมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยจะดำรงรากฐานการทำงานตามแนววิถีพุทธ มีการปกครองบังคับบัญชารวมถึงการบังคับใช้กฎ ระเบียบ หรือวินัยในการทำงานบนพื้นฐานแห่งพรหมวิหารธรรม กล่าวคือมีการแสดงออกหรือขับเคลื่อนบนพื้นฐานของความเมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขาต่อกัน ขณะเดียวกันบุคลากรของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยส่วนหนึ่งจะเป็นพระภิกษุและในส่วนของคฤหัสถ์ส่วนใหญ่ก็จะเป็นผู้ที่เคยบวชเรียนหรืออยู่ในเพศบรรพชิตมาก่อน ถือว่าเป็นผู้ที่มีไตรสิกขาธรรม และผ่านการฝึกฝนเรียนรู้และพัฒนามาแล้ว ใน 3 เรื่องสำคัญ คือ ศีล สมาธิ และปัญญา กล่าวคือ ศีลเป็นเรื่องของการฝึกในด้านพฤติกรรมบนพื้นฐานของวินัยที่เป็นตัวการจัดเตรียมบุคลากรให้อยู่ในสภาพที่เอื้อต่อการพัฒนา สมาธิเป็นเรื่อง

ของการพัฒนาคุณภาพสมรรถภาพและสุขภาพของจิตทั้งในด้านคุณธรรม เช่น ความเมตตา กรุณา ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ในด้านความสามารถของจิต เช่น ความเข้มแข็งมั่นคง ความเพียรพยายาม ความรับผิดชอบ ความแน่วแน่มั่นคง ความมีสติ สมาธิ และในด้านความสุข เช่น ความอิ่มใจ ความร่าเริงเบิกบานใจ ความสดชื่นผ่องใส ความรู้สึกพอใจ ส่วนปัญญาเป็นเรื่องของการฝึกหรือพัฒนาในด้านการรู้ความจริง เริ่มตั้งแต่ความเชื่อ ความเห็น ความรู้ ความเข้าใจ ความหยั่งรู้เหตุผล การรู้จัก วินิจฉัย ไตร่ตรอง ตรวจสอบ คิดการต่อ สร้างสรรค์ เฉพาะอย่างยิ่งเน้นการรู้ตรงตามความเป็นจริง หรือรู้เห็นตามที่มันเป็นตลอดจนรู้แจ้งความจริงที่เป็นสากลของสิ่งทั้งปวง จนถึงขั้นรู้เท่าทันธรรมตาของโลกและชีวิตที่ทำให้มีจิตใจเป็นอิสระ ปลอดภัยไร้ทุกข์ และเข้าถึงอิสรภาพโดยสมบูรณ์

หากจะมองในมิติของการแสดงออกถึงความรับผิดชอบต่อบทบาท อำนาจ หรือหน้าที่ของบุคลากรในแต่ละรูปหรือคน ตั้งแต่ระดับผู้บริหารไล่เรียงลงไปจนถึงพนักงาน เจ้าหน้าที่ในระดับล่าง ทุกรูปหรือคน ปฏิบัติภารกิจหน้าที่บนพื้นฐานของความรับผิดชอบต่อที่เป็นไปตามหลักอิทธิบาทธรรม กล่าวคือ มีความพอใจในตำแหน่งหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย เมื่อรับหน้าที่แล้วก็จะมีความตั้งใจปฏิบัติหน้าที่นั้นด้วยความรับผิดชอบ บนพื้นฐานของความใส่ใจ ตั้งใจไม่ประมาทเลินเล่อ และที่สำคัญคือจะมีการพัฒนาและสร้างสรรค์หาแนวทางหรือวิธีการทำงานที่จะก่อให้เกิดประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และความคุ้มค่าอยู่เสมอ นอกจากนั้นความรับผิดชอบยังเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมที่ดำเนินไปตามครรลองแห่งหลักอภิธานิยธรรมที่หมายถึงธรรมที่เป็นเหตุให้เกิดความเจริญโดยส่วนเดียว ไม่มีเสื่อม ซึ่งประกอบไปด้วยหัวใจ 7 ประการ กล่าวคือ หมั่นประชุมกันเนื่องนิิตย์ เมื่อจะประชุมก็พร้อมเพรียงกัน เมื่อเลิกประชุมก็พร้อมเพรียงกันเลิก และพร้อมเพรียงกันช่วยทำกิจที่ควรจะช่วยกัน ไม่บัญญัติสิ่งที่มีได้บัญญัติ ไม่ลบหลู่สิ่งที่ได้บัญญัติไว้ สักการะ เคารพ นับถือผู้ใหญ่ในชุมชน และพร้อมที่จะรับฟังข้อเสนอกจากท่านเหล่านั้น ไม่ข่มเหง รังแกผู้ที่ด้อย ไม่ข่มเหงล่วงเกินสตรี สตรีถือว่าเป็นเพศแม่ เป็นเพศที่อ่อนแอ บุรุษควรให้เกียรติให้ การยกย่อง ปกป้องไม่ให้ใครละเมิดสิทธิหรือข่มเหงรังแก สักการะเคารพเจดีย์ หมายถึงการให้ความเคารพและปกป้องรักษาปูชนียสถานที่สำคัญในศาสนา เพื่อจะเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจของกลุ่มคนในหมู่คณะที่อยู่ร่วมกันและระลึกถึงกัน และให้การอารักขา ค้ำครอง อันชอบธรรมแก่พระอรหันต์ คือการคุ้มครองบรรพชิต ซึ่งเป็นผู้สืบทอดพระพุทธศาสนาให้คงอยู่ต่อไป

ในมิติของการทำงานร่วมกัน สังคมหรือประชาคมมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยส่วนใหญ่ไม่ว่าจะเป็นส่วนกลาง ส่วนภูมิภาคซึ่งเป็นที่ตั้งของวิทยาเขต วิทยาลัยสงฆ์ หน่วยวิทยบริการ หรือห้องเรียนต่าง ๆ หากมองในภาพรวมจะพบว่ามีความสมัคร สามาน สามัคคี กลม

เกลียว ช่วยเหลือเกื้อกูล และเอื้ออาทรกันดีมาก มีกิจกรรมสานสัมพันธ์ที่ดีต่อกันทั้งในทางวิชาการ การบริหาร หรือกิจกรรมสนทนากการแข่งขันทักษะวิชาการประจำปี ทำให้ทุกรูป/คนรู้จักมักคุ้น กันดี มีการปฏิบัติต่อกันด้วยความมีสราณียธรรมต่อกัน มีการช่วยขวนขวายกิจธุระของกันและกัน ด้วยกายและด้วยจิตที่เมตตา มีการว่ากล่าวตักเตือนด้วยจิตที่เมตตา คิดแต่สิ่งที่จะก่อประโยชน์แก่กันและกันและองค์กร มีการแบ่งปันลาภที่ตนได้มาแล้วโดยชอบธรรมให้แก่กันและกันโดยเสมอภาค รักษาชื่อเสียงของตัวเองให้บริสุทธิ์เหมือนเพื่อนร่วมงานและไม่ทำตนให้เป็นที่น่ารังเกียจ และมีความคิดเห็นเป็นอย่างเดียวกัน คิดในสิ่งที่ตรงกัน ปรับมุมมองให้ตรงกัน รู้จักแสวงหาจุดร่วมและ สงวนไว้ซึ่ง จุดต่าง ของกันและกัน ไม่ยึดถือความคิดของตนเป็นใหญ่ รู้จักยอมรับฟังความคิดเห็นของคนอื่นอยู่ เสมอนอกจากนั้นยังต้องอาศัยหลักสังคหวัตถุธรรมมาเป็นรากฐานสำคัญในการทำงานร่วมกัน เพื่อ เป็นที่ตั้งแห่งความยึดเหนี่ยวจิตใจของกันและกัน หรือหลักการสงเคราะห์ช่วยเหลือกันและกัน เริ่ม ตั้งแต่การให้ ทั้งการให้วัตถุ การให้ความรู้ และการให้อภัย การมีวาจาเป็นที่รักหรือการมีคำพูดหรือ การพูดจะต้องมีส่วนในการสร้างบรรยากาศแห่งความสมานฉันท์ การประพฤติประโยชน์ที่จะต้อง สร้างหรือการประพฤติสิ่งที่เป็ประโยชน์ให้เกิดขึ้นแก่กันและกัน และการวางตนสม่ำเสมอที่จะต้อง สร้างความเป็นกลางที่ปราศจากอคติให้เกิดขึ้นเพื่อความถูกต้องและชอบธรรม

ในด้านความคิดสร้างสรรค์ในการทำงานนั้น ส่วนใหญ่บุคลากรของมหาวิทยาลัยมหา จุฬาลงกรณราชวิทยาลัยจะยึดหลักสัปปุริสธรรม 7 เนื่องจากส่วนใหญ่เป็นผู้ที่จักเหตุ รู้หลักการ รู้ งาน รู้หน้าที่ รู้จุดมุ่งหมายและรู้จักผล รู้จักตนว่า มีศรัทธา ศีล สุตะ จาคะ ปัญญา และปฏิภาณ รู้จัก ประมาณ รู้จักความพอดี ตามหลักแห่งมัชฌิมาปฏิปทาและหลักสันโดษ รู้จักเวลาอันเหมาะสม รู้จัก ชุมชนหรือสังคมอย่างถูกต้อง และรู้จักเลือกคบคนให้ถูกต้อง และเพื่อประสิทธิภาพในการทำงานที่ดี ขึ้น เจริญขึ้น ยังสัมพันธ์สอดคล้องและเป็นไปหลักประธาน 4 ที่การทำงานหรือกิจการใด ๆ จะต้อง ตั้งอยู่ความพยายามด้วยใจอันเด็ดเดี่ยว บากบั่น จริ่งจัง ขยันมั่นคงและสม่ำเสมอจนสำเร็จ บน พื้นฐานของการ เพียรระวังไม่ให้ความชั่วเกิดขึ้น คือ ไม่ประพฤติชั่วทาง กาย ทางวาจา และทางใจ เพียรละความชั่วที่เกิดขึ้นแล้วหรือสิ่งที่ไม่ดีที่เราเผลอทำไปแล้วก็ให้พยายามละและไม่ประพฤติซ้ำ อีก เพียรทำแต่ความดี คือ หมั่นประพฤติดี ประพฤติชอบทางกาย ทางวาจาและทางใจ และเพียร รักษาความดีไว้ไม่ให้สูญคือพยายามทำดีให้ตลอดไป

ผลการศึกษาวิจัยที่ค้นพบมีความสอดคล้องกับงานวิจัยเรื่อง “การศึกษาประสิทธิภาพ ของบัณฑิต สถาบันราชภัฏสวนดุสิต” (สำนักวิจัยสถาบันราชภัฏสวนดุสิต, 2546) ที่พบว่า ผู้ประกอบการหรือหัวหน้างานมีความพึงพอใจต่อคุณลักษณะหรือคุณสมบัติของบัณฑิตสถาบัน

ราชภัฏสวนดุสิตโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า มีความพึงพอใจใน ความซื่อสัตย์ มีความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่น มีความรับผิดชอบมีความขยันสู้งาน อดทน และไม่ย่อท้อ มีความรักในเพื่อนมนุษย์และสิ่งแวดล้อมตามลำดับ มีความสามารถในการวิเคราะห์ เชิงเหตุผล มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีความตั้งใจและมุ่งมั่นในการทำงาน สามารถปฏิบัติตาม ระเบียบของหน่วยงาน ทำงานได้ทันเวลา รักษาผลประโยชน์ของบริษัท องค์กร/หน่วยงาน ทำงานมี คุณภาพ มีการวางแผนหรือเตรียมการ และมีความสามารถในการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า และยัง สอดคล้องกับงานวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงาน” (สุรพงษ์ ภิโยภภาพ, 2546) ที่ศึกษาแล้วพบว่า ความสัมพันธ์ปัจจัยด้านคุณภาพชีวิตการทำงานและความ ผูกพันต่อองค์กรที่มีผลต่อประสิทธิภาพการทำงานมีความสัมพันธ์ทางบวกกับประสิทธิภาพในการ ปฏิบัติงานของพนักงานในระดับปานกลาง ($r=0.449$) ยกเว้นคุณภาพชีวิตการทำงานด้านภาวะ อิสระจากงานเท่านั้นที่ไม่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน ของพนักงาน และความผูกพันต่อองค์กรมีความสัมพันธ์ทางบวกกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของ พนักงานอยู่ในระดับปานกลาง ($r=0.419$) และในการศึกษาสมการสำหรับใช้ในการพยากรณ์ ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานพบว่าตัวแปรทางด้านการพัฒนาศักยภาพของผู้ปฏิบัติงาน อายุ ความเต็มใจที่จะปฏิบัติงานเพื่อองค์กรอย่างเต็มที่และรายได้สามารถอธิบายความผันแปร ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานได้ร้อยละ 44.9 และเป็นไปในเชิงบวก

นอกจากนั้นผลการศึกษาในครั้งนี้ยังมีความคล้ายคลึงหรือใกล้เคียงกับการศึกษาวิจัย เรื่อง “การดำเนินงานส่งเสริมสุขภาพในสถานที่ทำงานภาคเอกชน : กรณีศึกษา บริษัท วาโก้ลำพูน จำกัด” (จารุพันธ์ พวงค์, 2543) ที่พบว่า เมื่อบริษัทมีนโยบายที่เอื้อต่อความปลอดภัยในการทำงาน มีการจัดสิ่งแวดล้อมทางกายภาพและทางสังคมทั้งภายในและภายนอกองค์กรจะส่งผลต่อสุขภาพ พนักงาน เปิดโอกาสให้พนักงานมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของบริษัท เป็นการสร้างความเข้มแข็ง ให้องค์กร จัดให้มีการเสริมทักษะด้านความรู้ในการทำงานและด้านสุขภาพให้แก่พนักงาน ส่วนด้าน การปรับเปลี่ยนบริการเพื่อสุขภาพมีไม่ชัดเจนนัก แต่ถือว่าสอดคล้องกับการดำเนินงานส่งเสริม สุขภาพ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

จากผลการศึกษาวิจัยรูปแบบการสร้างเสริมสุขภาวะในองค์กรที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการทำงานของหน่วยงานภาครัฐ : กรณีศึกษามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นที่มีต่อสภาพสุขภาวะในองค์กรของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสุขภาวะในองค์กรกับประสิทธิภาพในการทำงานของบุคลากร ก่อนที่จะนำไปสู่การสร้างรูปแบบการสร้างเสริมสร้างสุขภาวะองค์กรที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการทำงานของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ นั้น มีข้อเสนอแนะสำหรับการนำไปสู่การประยุกต์ใช้ ดังนี้

1. ในด้านวินัยในการทำงานนั้น สิ่งที่สำคัญและสำคัญก็คือ องค์กรจะต้องสร้างมาตรฐานในการปฏิบัติงานเกิดความเรียบร้อยเป็นไปในแนวทางเดียวกัน บนพื้นฐานของกฎ ระเบียบ หรือข้อบังคับเดียวกันทั่วทั้งองค์กร ไม่มีการเลือกปฏิบัติ และมีแต่ความเสมอภาคเท่าเทียมเท่านั้น
2. ในด้านความรับผิดชอบนั้น สิ่งที่สำคัญและสำคัญก็คือ องค์กรจะต้องปลูกจิตสำนึกให้เกิดความรักในหน้าที่การงานและเกิดความรับผิดชอบต่อ เมื่อปฏิบัติงานก็ขอให้อย่างเต็มความสามารถบนพื้นฐานการทำงานที่ตนเองชอบหรือถนัด
3. ในด้านมนุษยสัมพันธ์นั้น สิ่งที่สำคัญและสำคัญก็คือ องค์กรจะต้องปลูกจิตสำนึกให้เกิดความรักความปรารถนาดีต่อกัน การมีส่วนร่วม และการทำงานเป็นทีมที่จะต้องมีการประสานสัมพันธ์และการรับผิดชอบร่วมกัน
4. ในด้านความคิดสร้างสรรค์นั้น สิ่งที่สำคัญและสำคัญก็คือ องค์กรจะต้องปลูกจิตสำนึกให้เกิดการบริหารจัดการในแนวราบมากกว่าแนวดิ่ง เพื่อก่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ในวงกว้างมากกว่าที่จะกระจุกอยู่ในระดับผู้บริหาร มีการส่งเสริมการมีประชาธิปไตยในองค์กร ให้ทุกคนเคารพสิทธิเสรีภาพร่วมกันมากขึ้น ยึดถือเสียงส่วนใหญ่แต่ก็ต้องเคารพเสียงส่วนน้อยด้วย จึงจะทำให้ความคิดสร้างสรรค์เกิดขึ้น

ข้อเสนอแนะในการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป

ควรศึกษาวิจัยถึงประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนกับการยืนหยัดในภาวะวิกฤตสถาบันอุดมศึกษาไทยในศตวรรษที่ 21 ทั้งนี้เพื่อเป็นการเตรียมแผนรองรับในการปรับตัวในการจัด

การศึกษาในภาวะวิกฤตที่จะบีบรัดให้มหาวิทยาลัยต้องปรับตัวลงไปเนื่องจากคุณภาพ ประสิทธิภาพ และปริมาณนิสิตนักศึกษาที่มีจำนวนที่ลดลงเช่นในปัจจุบัน

เอกสารอ้างอิง

- จารุพันธ์ พวงศ์. (2543). *การดำเนินงานส่งเสริมสุขภาพในสถานที่ทำงานภาคเอกชน : กรณีศึกษา บริษัทวโกล์ลำพูน จำกัด*. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สำนักวิจัยสถาบันราชภัฏสวนดุสิต. (2546). *การศึกษาประสิทธิภาพของบัณฑิตสถาบันราชภัฏสวนดุสิต*. (รายงานการวิจัย). กรุงเทพมหานคร: เนติกุลการพิมพ์.
- สุรพงษ์ ภัยโยธภาพ. (2546). *ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงาน*. (ปริญญา นิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต). บัณฑิตวิทยาลัย: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- เอมิเร เลฟวีย์. (กรกฎาคม 4, 2548). *การเสริมสร้างสุขภาพองค์กรที่ดี. ประชาชาติธุรกิจ*.
- Gray, R. (2007). *A Climate of Success*. Oxford: Elsevier.
- Martin. Angela J.; Jones. Elizabeth S. and Callan, Victor J. (2005). The Role of Psychological Climate in Facilitating Employee Adjustment During Organizational Change. *European Journal of Work and Organizational Psychology*, 14(3).

ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดท่าซุง อำเภอเมือง จังหวัดอุทัยธานี

Management efficiency of ThaSung Temple, Mueang District, Uthai Thani Province

วัฒนา หลวกัประยูร¹ และธนกิจ อติเรก

Wattana Honlawakprayoon and Thanakrit Adirek

Received: March 19, 2019

Revised: March 29, 2019

Accepted: March 30, 2019

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาระดับความคิดเห็นของผู้มาปฏิบัติธรรมต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดท่าซุง อำเภอเมือง จังหวัดอุทัยธานี 2. เปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้มาปฏิบัติธรรมต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดท่าซุง อำเภอเมือง จังหวัดอุทัยธานี จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล และ 3. ศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะที่ได้จากผู้มาปฏิบัติธรรมเกี่ยวกับประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดท่าซุง อำเภอเมือง จังหวัดอุทัยธานี ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธี สำหรับการวิจัยเชิงปริมาณใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจ เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นประชาชนที่มาปฏิบัติธรรมในวัดท่าซุง อำเภอเมือง จังหวัดอุทัยธานี จำนวน 385 คน สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และใช้สถิติอ้างอิงในการทดสอบสมมติฐานการวิจัย คือ t-test และ F-test ในการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และเปรียบเทียบความแตกต่างความเห็นเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด ที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บ

¹ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์; Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nakhonsawan Campus

² กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น; Department of Local Administration
Corresponding author, e-mail: ook@hotmail.com, Tel. 081-5630585

รวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 9 รูปหรือคน และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา ประกอบบริบท

ผลการวิจัยพบว่า

1. ความคิดเห็นของผู้ปฏิบัติธรรมต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดท่าซุง อำเภอเมือง จังหวัดอุทัยธานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.53 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ทั้งด้านการวางแผน (Planning) ด้านการจัดองค์การ (Organizing) ด้านการจัดบุคลากร (Staffing) ด้านการสั่งการ (Directing) ด้านการควบคุม (Controlling) พบว่าด้านการควบคุมและด้านการวางแผน อยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนด้านการจัดองค์การ ด้านการจัดบุคลากรและด้านการสั่งการ อยู่ในระดับมาก

2. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้ปฏิบัติธรรมต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดท่าซุง อำเภอเมืองจังหวัดอุทัยธานี จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล พบว่า ผู้ปฏิบัติธรรมมีเพศอายุ แตกต่างกัน มีความคิดเห็นไม่ต่างแตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนผู้ปฏิบัติธรรมที่มีวุฒิการศึกษา อาชีพและประสบการณ์การเข้าวัด แตกต่างกัน มีความคิดเห็นแตกต่างกัน จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

3. ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะที่ได้จากผู้มาปฏิบัติธรรมเกี่ยวกับประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดท่าซุง อำเภอเมือง จังหวัดอุทัยธานี พบว่า วัดมีขนาดใหญ่มาก ทำให้มีบุคลากรไม่เพียงพอกับปริมาณงาน จึงควรประกาศรับสมัครจิตอาสาสมัครล่วงหน้า เพื่อจะได้มีผู้ช่วยมากขึ้น และการสื่อสารมีรูปแบบไม่ชัดเจน ควรใช้การสื่อสารทั้งในรูปแบบการส่งด้วยวาจา การส่งเป็นลายลักษณ์อักษร และมีการนำระบบไลน์มาใช้ในการสั่งการ

คำสำคัญ: ประสิทธิภาพ, การบริหารจัดการ

Abstract

Objectives of this research article were to 1) to study the level of opinions of the meditation practitioners on the efficiency of the management of Thasung Temple, Muang District, Uthai Thani Province 2) to compare the opinions of the meditation practitioners on the efficiency of the management of Thasung Temple, Muang District, Uthai Thani Classified by personal status 3) To study the problems,

threats and suggestions received from the meditation practitioners regarding the efficiency of the management of Thasung Temple, Mueang District, Uthai Thani Province. Using Mixed Methods Research by consisting quantitative and qualitative research. For quantitative research, a survey research was conducted. Data were collected by questionnaires from a sample group of people who practice Dharma in Thasung Temple, Muang District, Uthai Thani Province. The statistics used were frequency, Percentage, mean, standard deviation and using reference statistics to test the research hypothesis was t-test and F-test for one-way ANOVA analysis and comparing the average difference in pairs by means of Least Significant Difference (LSD) with statistical significance at level 0.05. For qualitative research collected data from in-depth interview with 9 key informants and data analysis with descriptive content analysis techniques.

The findings of this study were as follows:

1. The opinions of the meditation practitioners on the management efficiency of Thasung Temple, Mueang District, Uthai Thani Province The overall view was at the highest level with an average value of 4.53. when considered in each aspect such as planning organization, staffing, directing and controlling found that the controlling and planning at the highest level as for the organization, personnel management and directing at a high level.

2. The comparison of the opinions of the meditation practitioners on the management efficiency of Thasung Temple Mueang District, Uthai Thani Province classified by personal status, it was found that the meditation practitioners had different sex, age, opinions, not different. Therefore rejecting the hypothesis. As for the meditation practitioners with different educational backgrounds, occupations, and experience on temples, there were different opinions. Therefore accepted the hypothesis.

3. Problems, threats and suggestions from the meditation practitioners regarding the efficiency of the management of Thasung Temple, Muang District, Uthai

Thani Province found that the temple was very large which causing insufficient personnel to work, therefore, should be announced in advance for the volunteer, In order to have more assistants and communication was not clear, should use communication both in verbal order form, order in writing and the use of the line system for ordering.

Keywords: Efficiency Management

บทนำ

ในปัจจุบันการบริหารมีความสำคัญมาก โดยเฉพาะองค์กรที่มีขนาดใหญ่ มีบุคลากรจำนวนมาก ย่อมส่งผลกระทบต่อการบริหารจัดการทั้งด้านบวกและด้านลบต่อการบริหารงานของผู้บริหาร ยิ่งหากเป็นการบริหารจัดการวัดที่มีผู้ปฏิบัติธรรมเป็นจำนวนมากและมีโครงสร้างของวัดขนาดใหญ่มากอย่างวัดท่าซุง อำเภอเมือง จังหวัดอุทัยธานีที่มีผู้ปฏิบัติธรรมปีละกว่าหมื่นคน ทำให้เกิดความท้าทายต่อการบริหารจัดการวัด โดยเฉพาะต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของผู้บริหาร เพราะผู้ที่เข้ามาปฏิบัติธรรมมีความหลากหลายทางด้านเพศ อายุ การศึกษา ครอบครัวยุค อาชีพ รายได้ สถานะ ถิ่นฐานและภูมิลำเนา เชื้อชาติ แต่ต้องมาอยู่ในที่ปฏิบัติธรรมเดียวกัน ปัญหาและอุปสรรคย่อมมีมากขึ้นตามไปด้วย ซึ่งน่าจะศึกษาว่าคณะสงฆ์ผู้บริหารของวัดมีกระบวนการ ลำดับขั้นตอนในการบริหารจัดการอย่างไรตามหลักของการบริหาร 5 ด้าน คือ 1) การวางแผน (Planning) 2) การจัดองค์การ (Organizing) 3) การจัดบุคลากร (Staffing) 4) การสั่งการ (Directing) และ 5) การควบคุม (Controlling) (พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), 2549) เพื่อให้การบริหารจัดการวัดท่าซุงบรรลุวัตถุประสงค์ได้อย่างมี “ประสิทธิภาพ (Efficiency)” และเป็นไปตามแผนที่วางไว้ในแต่ละปี โดยเฉพาะเมื่อเสร็จสิ้นงานใหญ่ ๆ แต่ละงาน วัดท่าซุงสามารถเก็บอุปกรณ์ต่าง ๆ ได้เสร็จสิ้นภายในวันเดียว ไม่มีแม้แต่เศษขยะ หรือกองวัสดุให้เห็นเป็นมลภาวะทางสายตาคับเป็นสิ่งที่น่าแปลกใจมากที่สามารถบริหารจัดการได้เช่นนี้ หากเราเข้าไปในวัดท่าซุงในวันรุ่งขึ้น จะไม่ทราบเลยว่าเมื่อวานนี้มีการจัดงานขนาดใหญ่และมีพุทธศาสนิกชนมาร่วมงานกว่าหมื่นคน เพราะทุกอย่างถูกจัดเก็บเข้าที่เข้าทางอย่างรวดเร็วเป็นระบบระเบียบ จนสามารถเป็นแบบอย่างให้วัดต่าง ๆ มาศึกษาการบริหารจัดการระบบภายในวัด แสดงให้เห็นว่าวัดท่าซุงมีการวางแผนการทำงานและแผนในการบริหารจัดการ ด้วยเหตุนี้ ระบบของการวางแผนการบริหารจัดการ ให้สามารถขับเคลื่อน

งานพระศาสนาของวัดท่าซุง ซึ่งแบ่งการฝึกปฏิบัติสมาธิทั้งในแบบสมถะกรรมฐานและวิปัสสนากรรมฐาน ตามหมวดการฝึกตามที่พระพุทธองค์ทรงวางไว้ 4 สาย คือ สุกขวิปัสสโก เทววิโซ ฉฬภิญโญ ปฏิสัมภิทูปัตโต ให้เกิดประสิทธิภาพการบริหารจัดการมีหลักเกณฑ์ขั้นตอน กระบวนการ วิธีการ หรือมีการกำหนดผู้รับผิดชอบในแต่ละ Function (หน้าที่งาน) ทำอย่างไร ให้ผู้ปฏิบัติธรรมปฏิบัติตามกฎระเบียบ ข้อวัตรปฏิบัติได้อย่างปราศจากปัญหา

จากการศึกษาสภาพดังกล่าวจะได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการนำไปเป็นพื้นฐานที่สำคัญ สำหรับการเป็นต้นแบบด้านประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัด อันเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาด้านการบริหารจัดการวัดให้มีประสิทธิภาพสำหรับวัดที่ยังขาดต้นแบบด้านการบริหารจัดการ รวมไปถึงแนวทางการปรับปรุงพัฒนา การปรับประยุกต์ใช้กับประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดท่าซุง อำเภอเมือง จังหวัดอุทัยธานี ซึ่งจะส่งผลให้วัดต่าง ๆ หรือผู้ที่สนใจศึกษาค้นคว้าสามารถค้นคว้าหาหลักทางวิชาการทางการบริหารให้มีประสิทธิภาพ สำหรับใช้เป็นแนวทางและการวางนโยบายการบริหารจัดการให้มีประสิทธิภาพ เพื่อพุทธศาสนิกชนผู้ปฏิบัติธรรมจะได้มีสถานปฏิบัติธรรมที่ดีในการฝึกปฏิบัติ สมดังพุทธโอวาทของพระพุทธองค์ที่ปรากฏอยู่ในพระสูตรต้นตปิฎก ขุททกนิกาย ธรรมบท ว่า “จิตตํ หนत् สุกขาหํ” (อ่านว่า จิต-ตัง-ตัน-ตัง-สุ-ขา-วะ-หัง) ซึ่งมีความหมายว่า “จิตที่ฝึกดีแล้ว ย่อมนำสุขมาให้” (พ.ธ.(ไทย) 25/36/36) อันมีเป้าหมายสูงสุดสำหรับผู้มาปฏิบัติธรรม คือ การเข้าสู่พระนิพพาน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นของผู้มาปฏิบัติธรรมต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดท่าซุง อำเภอเมือง จังหวัดอุทัยธานี
2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้มาปฏิบัติธรรมต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดท่าซุง อำเภอเมือง จังหวัดอุทัยธานี จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล
3. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะของผู้มาปฏิบัติธรรมเกี่ยวกับประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดท่าซุง อำเภอเมือง จังหวัดอุทัยธานี

ขอบเขตการวิจัย

บทความวิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดท่าซุง อำเภอเมือง จังหวัดอุทัยธานี” ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตเนื้อหาโดยสังเคราะห์จากทฤษฎีของพระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร

ธมมจิตโต) โดยผู้วิจัยมุ่งศึกษาความคิดเห็นของประชาชนที่มาปฏิบัติธรรมในวัดท่าซุง อำเภอเมือง จังหวัดอุทัยธานี ต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดท่าซุงว่าด้วยการบริหารจัดการแบบ POSDC 5 ด้าน คือ 1) การวางแผน (Planning) 2) การจัดองค์การ (Organizing) 3) การจัดบุคลากร (Staffing) 4) การสั่งการ (Directing) 5) การควบคุม (Controlling)

ตัวแปรในการวิจัยคือ ตัวแปรต้น (Independent Variables) ศึกษาข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ วุฒิการศึกษา อาชีพ และประสบการณ์ในการเข้าปฏิบัติธรรมที่วัดท่าซุง อำเภอเมือง จังหวัดอุทัยธานีและตัวแปรตาม (Dependent Variables) ศึกษา ความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการวัดท่าซุง ประกอบด้วย 1) การวางแผน (Planning) 2) การจัดองค์การ (Organizing) 3) การจัดบุคลากร (Staffing) 4) การสั่งการ (Directing) 5) การควบคุม (Controlling)

ประชากร (Population) ในการวิจัย ได้แก่ ประชาชนที่มาปฏิบัติธรรมกับวัดท่าซุง อำเภอเมือง จังหวัดอุทัยธานี จำนวน 385 คน (แม่ชีทัศนีย์ อาจบุตร, 2558) และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) โดยผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 9 รูปหรือคน พื้นที่ในการศึกษาวิจัย ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตพื้นที่ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือ วัดท่าซุง ตำบลน้ำซึม อำเภอเมือง จังหวัดอุทัยธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methods Research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) จากแบบสอบถาม (Questionnaire) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ประชาชนที่มาปฏิบัติธรรมในวัดท่าซุง อำเภอเมือง จังหวัดอุทัยธานี จำนวน 385 คน สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และสถิติเชิงอ้างอิงที่ใช้สำหรับทดสอบสมมติฐานการวิจัยโดยจำแนกตามลักษณะของตัวแปร สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ คือ การทดสอบค่าที (t-test) ทดสอบค่าเอฟ (F-test) โดยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) และเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างน้อยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference: LSD) โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview)

กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน 9 รูปหรือคน ซึ่งใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Techniques) ประกอบบริบท (Context)

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเกี่ยวกับประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดท่าซุง อำเภอเมือง จังหวัดอุทัยธานี จากการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) จากแบบสอบถาม (Questionnaire) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ผู้วิจัยนำข้อมูลมาสรุปผลได้ดังนี้

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีสถานภาพเป็นผู้หญิง จำนวน 284 คน คิดเป็นร้อยละ 73.80 มีอายุระหว่าง 41 – 50 ปี จำนวน 87 คน คิดเป็นร้อยละ 22.60 มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 151 คน คิดเป็นร้อยละ 39.20 มีอาชีพรับจ้าง จำนวน 59 คน คิดเป็นร้อยละ 15.30 ประสบการณ์ในการเข้าวัด น้อยกว่า 5 ครั้ง/ปี จำนวน 217 คน คิดเป็นร้อยละ 56.40

ความคิดเห็นของผู้ปฏิบัติธรรมต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดท่าซุง อำเภอเมือง จังหวัดอุทัยธานี โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.53 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด เรียงลำดับได้ดังนี้ 1. ด้านการวางแผน 2. ด้านการจัดองค์การ 3. ด้านการจัดบุคลากร 4. ด้านการสั่งการ 5. ด้านการควบคุม เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน สรุปได้ดังนี้

1) ด้านการวางแผน (Planning) โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.54 เมื่อพิจารณาในรายประเด็นแต่ละข้อคำถาม พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

2) ด้านการจัดองค์การ (Organizing) โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.42 เมื่อพิจารณาในรายประเด็นแต่ละข้อคำถาม พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

3) ด้านการจัดบุคลากร (Staffing) โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.49 เมื่อพิจารณาในรายประเด็นแต่ละข้อคำถาม พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

4) ด้านการสั่งการ (Directing) โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.47 เมื่อพิจารณาในรายประเด็นแต่ละข้อคำถาม พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

5) ด้านการควบคุม (Controlling) โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.62 เมื่อพิจารณาในรายประเด็นแต่ละข้อคำถาม พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทุกข้อ

ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัยดังนี้

ผู้มาปฏิบัติธรรมที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดท่าซุง อำเภอเมือง จังหวัดอุทัยธานี โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐาน

ผู้มาปฏิบัติธรรมที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดท่าซุง อำเภอเมือง จังหวัดอุทัยธานี โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐาน

ผู้มาปฏิบัติธรรมที่มีวุฒิการศึกษาต่างกันมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดท่าซุง อำเภอเมือง จังหวัดอุทัยธานี โดยภาพรวมแตกต่างกัน จึงยอมรับสมมติฐาน

ผู้มาปฏิบัติธรรมที่มีอาชีพต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดท่าซุง อำเภอเมือง จังหวัดอุทัยธานี โดยภาพรวมแตกต่างกัน จึงยอมรับสมมติฐาน

ผู้มาปฏิบัติธรรมที่มีประสบการณ์ในการเข้าวัดต่างกัน มีความคิดเห็นต่อ ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดท่าซุง อำเภอเมือง จังหวัดอุทัยธานี โดยภาพรวมแตกต่างกัน จึงยอมรับสมมติฐาน

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการศึกษาค้นคว้าข้อมูลการวิจัยเกี่ยวกับประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดท่าซุง อำเภอเมือง จังหวัดอุทัยธานี มีประเด็นการอภิปรายผล ดังนี้

1. ด้านการวางแผน พบว่า ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดท่าซุง อำเภอเมือง จังหวัดอุทัยธานี ภาพรวมในด้านการวางแผนอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.54$) เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่า วัดท่าซุงมีการวางแผนด้านเผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยจัดอบรมสอนพระกรรมฐานและมีการวางแผนงานประจำปี โดยมีการวางแผนในการบริหารจัดการซึ่งยึดตามหลักพระธรรมวินัยได้อย่างมีประสิทธิภาพ อยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหากมล ขนติโก (2550) ได้วิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการบริหารงานคณะสงฆ์ อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน” พบว่า พระสงฆ์ส่วนใหญ่ในเขตอำเภอป่าซาง มีประสิทธิภาพในการบริหารงานอยู่ในระดับปานกลาง คือ ด้านการวางแผน จึงเสนอแนะให้ควรมีการวางแผนร่วมกันอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง รวมถึงผู้บริหารควรให้ความสำคัญต่อการวางแผนมากกว่านี้

2. ด้านการจัดองค์การ พบว่า ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดท่าซุง อำเภอเมือง จังหวัดอุทัยธานี ภาพรวมในด้านการจัดองค์การระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.53$) เมื่อพิจารณารายละเอียด พบว่า วัดท่าซุงมีการจัดองค์การ เพื่อให้วัดเป็นแหล่งการศึกษาเรียนรู้พระกรรมฐานแก่ผู้ปฏิบัติธรรม ตามหลักพระธรรมวินัยอย่างมีประสิทธิภาพ อยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับ

งานวิจัยของ พระสมุห์มงคล สุ่มงคโล (2556) ได้วิจัยเรื่อง “ความคิดเห็นของพุทธศาสนิกชนต่อการบริหารงานวัดทวีพุทธรังสรรค์” พบว่า ควรหลีกเลี่ยงการจัดกิจกรรมที่ไม่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา ภายในบริเวณวัด

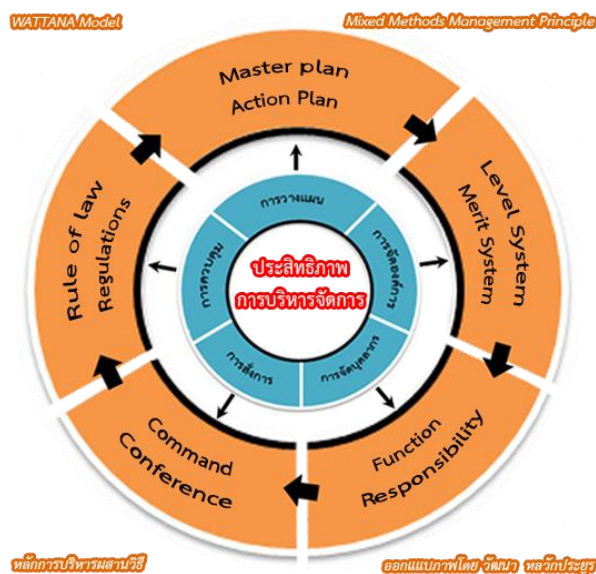
3. ด้านการจัดบุคลากร พบว่า ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดท่าซุง อำเภอเมือง จังหวัดอุทัยธานี ภาพรวมในด้านการจัดบุคลากรอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.49$) เมื่อพิจารณารายละเอียด พบว่า วัดท่าซุงมีการจัดบุคลากรเพื่อบูชาพระภิกษุสามเณรให้เป็นพระเถระที่ดี พร้อมกับการพัฒนาวัดและประชาชนให้เป็นคนดีและมีความสามัคคี อยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูปลัดทรงศักดิ์ กนตวีโร (2552) ได้วิจัยเรื่อง “ความคิดเห็นของพุทธศาสนิกชนต่อการบริหารวัดปากน้ำภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร” พบว่า ผู้บริหารหรือพระสังฆาธิการ ภายในวัดให้ความสำคัญต่อการปกครองวัดเป็นอย่างมากและให้ความสำคัญมากที่สุดในเรื่องการอบรม พระภิกษุสามเณรให้มีสมณสัญญาและอบรมในเรื่อง พระธรรมวินัย จรรยา มารยาท การปฏิบัติอันเกี่ยวกับ พิธีหรือแบบอย่างที่ดี

6.4 ด้านการสั่งการ พบว่า ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดท่าซุง อำเภอเมือง จังหวัดอุทัยธานี ภาพรวมในด้านการสั่งการอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.47$) เมื่อพิจารณารายละเอียด พบว่า วัดท่าซุงมีการสั่งการที่ชัดเจน ไม่คลุมเครือ สามารถปฏิบัติตามได้ทันทีอย่างมีประสิทธิภาพ อยู่ในระดับมาก ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาบุญเรือง ปิณญาณโร (2552) ได้วิจัยเรื่อง “ความคิดเห็นของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยที่มีต่อการบริหารวัดในเขตกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล” ผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นของนิสิตตามทฤษฎีกระบวนการบริหารองค์กร แบบ “POSDCoRB MODEL” ทั้ง 7 ด้าน พบว่า ด้านการอำนวยความสะดวก (Directing) อยู่ในระดับปานกลาง

6.5 ด้านการควบคุม พบว่า ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดท่าซุง อำเภอเมือง จังหวัดอุทัยธานี ภาพรวมในด้านการควบคุมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.62$) เมื่อพิจารณารายละเอียด พบว่า วัดท่าซุงมีการกำกับดูแลให้พระภิกษุสามเณรปฏิบัติตามพระธรรมวินัยและคำสั่งสอนอย่างเคร่งครัด อยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูปลัดทรงศักดิ์ กนตวีโร (2552) ได้วิจัยเรื่อง “ความคิดเห็นของพุทธศาสนิกชนต่อการบริหารวัดปากน้ำภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร” พบว่า การอบรมพระภิกษุสามเณรให้มีสมณสัญญาและอบรมในเรื่องพระธรรมวินัย จรรยา มารยาทการปฏิบัติอันเกี่ยวกับพิธีหรือแบบอย่างที่ดี การจัดประชุมพระภิกษุสามเณรเพื่ออบรมสั่งสอนด้านวัตรปฏิบัติตามหลักพระธรรมวินัย อยู่ในระดับมากที่สุด

องค์ความรู้ใหม่

จากการวิจัยเกี่ยวกับประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดท่าซุง อำเภอเมือง จังหวัดอุทัยธานี ผู้วิจัยค้นพบองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย (Body of Knowledge) ดังรายละเอียดแสดงตามภาพ ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

จากแผนภาพ ผู้วิจัยค้นพบองค์ความรู้หลักการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ มีหลักการบริหารพหุวิธีแบบ WATTANA Model ซึ่งเป็น หลักการบริหารพหุวิธี (Mixed Methods Management Principle) แบบ 5 หลักการ 10 เงื่อนไข สำหรับองค์กรและผู้บริหาร เพื่อใช้เป็นหลักในการบริหารจัดการให้มีประสิทธิภาพ ดังนี้

1. การวางแผน (Planning) คือ การกำหนดแนวทางการดำเนินการไว้ล่วงหน้าโดยใช้เป้าหมาย วัตถุประสงค์ ผลที่จะได้รับ มาเป็นเครื่องมือช่วยสร้างแผนและวางแนวทางการดำเนินงานในอนาคต โดยการวางแผนตามหลักการบริหารพหุวิธีแบบ WATTANA Model มีหลักการบริหารพหุวิธี (Mixed Methods Management) ในการวางแผนที่ดี ด้วยการพหุวิธีวางแผนให้ครบถ้วนตามกระบวนการของการวางแผน เพื่อให้สามารถดำเนินการบริหาร

จัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งมีเงื่อนไขในการผสมวิธี 2 ประการ คือ การวางแผนแบบผสมวิธีจะต้องมี Master Plan และต้องมี Action Plan เป็นบริบทในกระบวนการวางแผนด้วย ดังนี้

- **Master Plan** คือ แผนงานหลัก การวางแผนที่ดีจะต้องมีการผสมวิธีในการจัดทำ Master Plan เข้ากับกระบวนการวางแผนด้วยทุกครั้ง เพื่อให้ทราบว่าผู้บริหารมีเป้าหมายในการบริหารอย่างไร หรือองค์การมีวัตถุประสงค์ในการบริหารอย่างไร ซึ่งจะช่วยให้การบริหารของผู้บริหารองค์กรมีแผนแม่บทในการบริหาร ทำให้เกิดเป้าหมายชัดเจนในการบริหารและสามารถทำให้ทีมงานทราบถึงแผนงานหลักของผู้บริหารองค์กรอย่างชัดเจน อันเป็นประโยชน์ต่อความชัดเจนในการกำหนดเป้าหมายการปฏิบัติงานของทีมงาน

- **Action Plan** คือ แผนปฏิบัติการ การวางแผนจะต้องผสมวิธีในการจัดทำ Action Plan เข้ากับกระบวนการวางแผนด้วยทุกครั้ง Action Plan จะช่วยให้ Master Plan เกิดผลในทางปฏิบัติ ทำให้ทีมงานและผู้ปฏิบัติงาน เข้าใจทิศทาง แนวทาง กระบวน ขั้นตอน ในการดำเนินการ และทำให้ผู้บริหารทราบความคืบหน้า ขอบเขต ระยะเวลาในอนาคตของแผนและการระบุช่วงเวลาเริ่มต้นหรือเสร็จสิ้นการปฏิบัติงานของทีมงานได้ ซึ่งจะช่วยให้เกิดเป้าหมายชัดเจนในทางปฏิบัติและเกิดประสิทธิภาพของแผนในการบริหารงาน

2. การจัดองค์กร (Organizing) คือ การนำหน่วยงานหรือหน้าที่มากำหนดโครงสร้าง ลำดับชั้น โดยระบุภารกิจ หน้าที่ ความรับผิดชอบในแต่ละชั้นไว้อย่างชัดเจน ซึ่งในการจัดองค์กรตามหลักการบริหารผสมวิธีแบบ WATTANA Model มีหลักการบริหารผสมวิธี (Mixed Methods Management) เพื่อการจัดองค์กรที่ดีจะต้องมีการผสมวิธีในการจัดองค์กรให้ครบถ้วนตามกระบวนการของการจัดองค์กร เพื่อให้สามารถดำเนินการบริหารจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งมีเงื่อนไขในการผสมวิธี 2 ประการในการจัดองค์กร คือ การจัดองค์กรแบบผสมวิธีจะต้องมี Level System และ Merit System เป็นบริบทในกระบวนการจัดองค์กรด้วย ดังนี้

- **Level System** คือ ระบบลำดับชั้น การจัดองค์กรที่ดีจะต้องมีการผสมวิธีในการจัดโครงสร้างขององค์กรที่คำนึงถึงลำดับชั้น ซึ่งแบ่งออกเป็นนัยด้านลำดับชั้นงานและนัยด้านลำดับชั้นคน ซึ่งคำว่าลำดับชั้นงาน คือ เป็นการคำนึงถึงผู้ที่มีลำดับชั้นด้านประสบการณ์ ความรู้ ความสามารถ ความชำนาญที่อยู่กับองค์กรมานาน ส่วนคำว่าลำดับชั้นคน คือ เป็นการคำนึงถึงอายุงานหรือมีอาวุโส ซึ่งคำว่าอาวุโส (Senior) มีใช้อาวุโสด้านอายุเพียงอย่างเดียว แต่ยังเป็นการอาวุโสองค์ความรู้ที่สั่งสมในการดำเนินงานมานานประกอบด้วย การจัดองค์กรตามลำดับชั้นจะช่วยให้

องค์กรเกิดเสถียรภาพและเกิดขวัญกำลังใจต่อผู้ที่อยู่กับองค์กรด้วยความซื่อสัตย์ทำให้การบริหารไม่
แกว่งจากการแก่งแย่งชิงดีชิงเด่นของบุคลากรในองค์กร

- **Merit System** คือ ระบบคุณธรรม ระบบคุณธรรมนี้เป็นการใช้หลักความสามารถ
เป็นองค์ประกอบในการพิจารณาด้วย ซึ่งการจัดองค์กรที่ดีจะต้องมีการผสมผสานวิธีการจัดโครงสร้าง
ขององค์กรโดยยึดหลักความรู้ ความสามารถ เพราะผู้ที่มีความรู้ ความสามารถ จะช่วยนำพาองค์กร
และการบริหารให้บรรลุเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ การจัดองค์กรที่ยึดแต่เพียงลำดับอาวุโส
แต่ไม่คำนึงความสามารถของบุคลากรในการจัดโครงสร้าง จะทำให้องค์กรเป็นอัมพาตทางการ
บริหาร การคำนึงถึงหลักความสามารถเป็นการเปิดโอกาสให้กับที่มีผู้อาวุโสน้อย แต่มากด้วยความรู้
ประสบการณ์ ความสามารถ ที่เรียกว่า Talent Management ได้มีส่วนร่วมเป็นกำลังสำคัญในการ
ร่วมงานกับผู้บริหารและองค์กร ซึ่งจะช่วยให้ผู้ที่มีความสามารถที่ดีกว่าบุคลากรอื่นๆ ในระดับ
เดียวกันเกิดขวัญกำลังใจ ความมุ่งมั่น กระตือรือร้น ความเพียรพยายาม ทุมเท เพื่อความก้าวหน้า
ในหน้าที่การปฏิบัติงาน

3. การจัดบุคลากร (Staffing) คือ การกำหนดภาระหน้าที่ ความรับผิดชอบ ให้กับ
บุคลากร โดยระบุตำแหน่ง ขอบเขตงาน วิธีปฏิบัติงาน ลงในโครงสร้าง พร้อมทั้งแนวการบริหารงาน
บุคลากรและวิธีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เพื่อให้บุคลากรสามารถปฏิบัติงานได้อย่างบรรลุผล โดย
ในการจัดบุคลากรตามหลักการบริหารผสมผสานวิธีแบบ WATTANA Model มีหลักการบริหารผสม
วิธี (Mixed Methods Management) คือ ต้องใช้หลักการบริหารผสมผสานวิธีการจัดบุคลากรให้
ครบถ้วนตามกระบวนการของการจัดบุคลากร เพื่อให้สามารถดำเนินการบริหารจัดการได้อย่างมี
ประสิทธิภาพ ซึ่งมีเงื่อนไขในการผสมผสานวิธี 2 ประการในการจัดบุคลากร คือ การจัดบุคลากรแบบ
ผสมผสานวิธีจะต้องมี Function และต้องมี Responsibility เป็นบริบทในกระบวนการจัดบุคลากรด้วย
ดังนี้

- **Function** คือ หน้าที่ การจัดบุคลากรที่ดีจะต้องมีการผสมผสานวิธีการจัดบุคลากรโดย
คำนึงถึงการกำหนดหน้าที่ให้กับบุคลากร พร้อมกับการพรรณานหน้าที่ที่ต้องรับผิดชอบ
(Job Description) ขอบเขต เป้าหมาย วัตถุประสงค์ไว้ เพื่อให้ผู้ปฏิบัติงานในหน้าที่ทราบว่าจะต้อง
ปฏิบัติหน้าที่อย่างไรในฝ่ายหรือแผนกที่พนักงานสังกัดซึ่งจะทำให้ง่ายต่อการบริหารจัดการบุคลากร
การบริหารทรัพยากรมนุษย์และเกิดประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของผู้ปฏิบัติงาน

- **Responsibility** คือ ความรับผิดชอบ การจัดบุคลากรที่ดีจะต้องมีการผสมผสานวิธีการ
จัดบุคลากรโดยคำนึงถึงความรับผิดชอบของผู้ปฏิบัติงานไว้ด้วย โดยต้องระบุขอบเขตของความ

รับผิดชอบในงานนั้น ๆ เพื่อให้ผู้ปฏิบัติงานได้ทราบถึงขอบเขตความรับผิดชอบของตนอย่างชัดเจน ไม่ปฏิบัติงานนอกสั่งหรือเกินขอบเขตความรับผิดชอบ ป้องกันการก้าวล่วงงานของฝ่ายอื่น ๆ และทำให้เกิดเอกภาพในงานของฝ่ายหรือแผนกนั้น ๆ

4. การสั่งการ (Directing) คือ การมอบหมายให้ผู้ใต้บังคับบัญชาปฏิบัติหน้าที่หรือจัดเว้นการปฏิบัติหน้าที่ในความรับผิดชอบตามวัตถุประสงค์ขององค์กร โดยในการสั่งการตามหลักการบริหารผานวิธีแบบ WATTANA Model มีหลักการบริหารผานวิธี (Mixed Methods Management) ในการสั่งการที่ดีจะต้องวางระบบการสั่งการให้ครบถ้วนตามกระบวนการของการสั่งการ เพื่อให้สามารถดำเนินการบริหารจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งมีเงื่อนไขในการผานวิธี 2 ประการในการสั่งการ คือ การสั่งการแบบผานวิธีจะต้องมี Command และต้องมี Conference เป็นบริบทในกระบวนการสั่งการด้วย ดังนี้

- **Command** คือ การบังคับบัญชาสั่งการ การสั่งการที่ดีจะต้องมีการผานวิธีการบังคับบัญชาการสั่งการ โดยต้องกำหนดหน้าที่ของผู้ออกคำสั่ง ผู้ที่มีสิทธิในการสั่งการ อำนาจหน้าที่ในการสั่งการ ขอบเขต ข้อห้าม ความรับผิดชอบทั้งก่อนและหลังการสั่งการ วินัยและโทษทางวินัยทั้งของผู้สั่งและผู้ใต้บังคับบัญชาที่รับคำสั่งหรือไม่ปฏิบัติตามคำสั่ง เพื่อให้เกิดเอกภาพและความชัดเจนในการสั่งการ เพราะการสั่งการที่ดีผู้ใต้บังคับบัญชาควรได้รับคำสั่งจากหัวหน้าเพียงคนเดียว จึงจะทำให้การบริหารจัดการมีประสิทธิภาพ รวมถึง การกำหนดระเบียบ วิธี ข้อบังคับ ข้อปฏิบัติทั้งในการสั่งด้วยวาจา การสั่งเป็นลายลักษณ์อักษรและการสั่งการผานสื่อเทคโนโลยีที่ทันสมัย เพื่อให้เกิดความชัดเจน รวดเร็ว แม่นตรงและมีประสิทธิภาพในการสั่งการ

- **Conference** คือ การประชุม การสั่งการที่ดีจะต้องผานวิธีการสั่งการของช่องทางการสื่อสารเพื่อบูรณาการระบบความร่วมมือต่าง ของการสั่งการผานกระบวนการสื่อสารโดยผานกระบวนการประชุม เพื่อให้ทีมงานมีความคิดเป็นหนึ่งเดียวหลังสรุปมติการประชุมและมีแผนการเดียวหรือมีจุดมุ่งหมายเดียวกัน เอกภาพของการบังคับบัญชาและการสั่งไม่อาจเกิดขึ้นได้ถ้าปราศจากเอกภาพของคำสั่ง ดังนั้น จะต้องกำหนดช่องทางการสื่อสารของคำสั่งทั้งเป็นแบบด้วยวาจา ลายลักษณ์อักษร การประชาสัมพันธ์ เสียงตามสาย และการใช้สื่ออินเทอร์เน็ต (Internet) หรือการใช้เทคโนโลยีการสื่อสารและเทคโนโลยีสารสนเทศ (Information Technology) หลังเสร็จสิ้นการประชุม เพื่อให้การสั่งการผานทางช่องทางการสื่อสารเป็นหนึ่งเดียว

5. การควบคุม (Controlling) คือ การกำกับดูแลหรือการติดตามความก้าวหน้าของงานและการปฏิบัติตามแผนงาน เพื่อให้มั่นใจว่ามีการกำกับทิศทางการดำเนินงานให้บรรลุ

วัตถุประสงค์ของแผนงานที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยการควบคุมที่ดีมีหลักการบริหารผสมวิธี (Mixed Methods Management) ในการควบคุมโดยจะต้องวางระบบการควบคุมให้ครบถ้วนตามกระบวนการของการควบคุม เพื่อให้สามารถดำเนินการบริหารจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งมีเงื่อนไขในการผสมวิธี 2 ประการในการควบคุม คือ การควบคุมแบบผสมวิธีจะต้องมี Rule of law และต้องมี Regulations เป็นบริบทในกระบวนการควบคุมด้วย ดังนี้

- **Rule of law** คือ หลักนิติธรรม การวางแผนที่ดีจะต้องมีการผสมวิธีการใช้กฎระเบียบหรือจัดทำกฎระเบียบ เพื่อเป็นหลักในการควบคุมการบริหารงานและเป็นธรรมนูญหลักเพื่อให้ในการควบคุมการบริหารคนและบริหารงานขององค์กรนั้น ๆ โดยกำหนดกฎเกณฑ์ข้อบังคับการปฏิบัติงานหน้าที่ของผู้บริหาร ฝ่าย/แผนก บุคลากร เจ้าหน้าที่ สิทธิ ข้อห้าม เพื่อควบคุมให้เกิดการปฏิบัติตามระบบระเบียบขององค์กรและเกิดการประสานงานที่เป็นไปในแนวทางเดียวกัน

- **Regulations** คือ ระเบียบข้อบังคับ การควบคุมที่ดีจะต้องผสมวิธีการจัดทำระเบียบข้อบังคับการปฏิบัติงานและการอยู่ร่วมกันในองค์กรเข้ากับกระบวนการควบคุมด้วยทุกครั้งเพื่อให้ไม่เกิดการแกว่งของการควบคุม โดยในระเบียบข้อบังคับจะระบุถึงวินัยและโทษทางวินัยซึ่งเป็นรายละเอียดปลีกย่อย เพื่อช่วยควบคุมกรณีเกิดปัญหา อุปสรรค ข้อพิพาท การร้องทุกข์ วิธีพิจารณาความเป็นธรรม การวินิจฉัยและการตัดสิน ซึ่งจะช่วยให้เกิดความสงบ ความเสถียรของการบริหารองค์กรของผู้บริหาร การกำกับดูแล ความเป็นธรรมและควมมีประสิทธิภาพในการควบคุม

สรุปได้ว่า หลักการบริหารผสมวิธีแบบ WATTANA Model เป็นวงจร (Cycle) ของหลักการบริหารผสมวิธี (Mixed Methods Management) แบบ 5 หลักการ 10 เงื่อนไข สำหรับองค์กรและผู้บริหารเพื่อใช้เป็นหลักในการบริหารจัดการให้มีประสิทธิภาพแบบไม่มีสิ้นสุด ซึ่งสามารถเริ่มต้นจาก 1. การวางแผน (Planning) ตามหลักการบริหารผสมวิธีแบบ มีเงื่อนไขหลัก 2 ข้อ คือ ต้องมีการจัดทำ Master Plan และ Action Plan เป็นบริบทในกระบวนการวางแผน 2. การจัดองค์กร (Organizing) มี 2 เงื่อนไข คือ ต้องมีการจัดองค์กรโดยระบบ Level System และ Merit System 3. การจัดบุคลากร (Staffing) มี 2 เงื่อนไข คือ ต้องมีการกำหนด Function และ Responsibility 4. การสั่งการ (Directing) มี 2 เงื่อนไข คือ การสั่งการที่ดีต้องมี Command และ Conference 5. การควบคุม (Controlling) มี 2 เงื่อนไข คือ ต้องมี Rule of law และ Regulations เป็นบริบทในกระบวนการตามลำดับข้อ 1 - 5 หรือสามารถเริ่มต้นจากข้อ 3, 4, 5, 1, 2 หรือเริ่มจากกระบวนการที่ 5, 1, 2, 3, 4 เป็นวงจรที่ไม่มีจุดจบที่เป็นเครื่องมือช่วยทางการบริหารจัดการให้มีประสิทธิภาพ ซึ่งย่อหมายถึง การบรรลุวัตถุประสงค์ของงานอย่างครบถ้วนทุกมิติอย่าง

ดีเลิศทั้งที่เป็นไปตามมาตรฐานหรือสูงกว่ามาตรฐานที่กำหนดไว้ โดยใช้สิ่งที่เป็นปัจจัยนำเข้าน้อยแต่ได้ผลแห่งความสำเร็จมาก โดยการบริหารแบบผสมวิธี (Mixed Methods Management) ยังสามารถนำหลักพุทธวิธีบริหาร คือ การบริหารแนวพุทธโดยใช้หลักพุทธธรรมผสานวิธีกับการบริหารแนวใหม่ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ทางการบริหารทั้งทางโลกและทางธรรมมาปรับประยุกต์ใช้เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพเชิงคุณธรรมในการบริหาร ซึ่งจะเป็นบริบทให้หลักพุทธธรรมในการบริหาร คือ การปรับประยุกต์ใช้หลักการบริหารและหลักธรรมมาใช้ในการบริหารงาน โดยอาศัยการจัดการด้าน งาน เงิน คน วัสดุ วิธีการและแผนงาน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กรและเป้าหมายที่ผู้บริหารกำหนดไว้อย่างราบรื่นในทางสายกลาง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดท่าซุง อำเภอเมือง จังหวัดอุทัยธานี” ขอเสนอประเด็นที่ควรกำหนดเป็นนโยบายเพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องได้นำไปใช้ ดังต่อไปนี้

1. ควรกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านการประชาสัมพันธ์วัดท่าซุงผ่านทางสถานีโทรทัศน์หรือทางรายการวิทยุในอนาคต
2. ควรกำหนดยุทธศาสตร์วัดต้นแบบ โดยกำหนดให้วัดท่าซุงเป็นต้นแบบในด้านการบริหารจัดการให้กับวัดอื่น ๆ ได้มาศึกษาดูงานเพื่อนำไปพัฒนาวัด
3. ควรกำหนดยุทธศาสตร์ด้านการอนุรักษ์หลักธรรมของหลวงพ่อพระราชพรหมยานที่ได้วางรากฐานเอาไว้
4. ควรกำหนดยุทธศาสตร์ด้านพื้นที่เพื่อรองรับผู้ที่จะมาปฏิบัติธรรมจากสถิติที่เพิ่มขึ้นทุก ๆ ปีของวัดท่าซุง

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. ควรประสานงานและวางแผนนโยบายด้านสื่อสารเพื่อกำหนดแนวทางในการประชาสัมพันธ์สื่อสารวัดท่าซุงผ่านทางสถานีโทรทัศน์หรือทางรายการวิทยุ
2. ควรวางระบบการศึกษาดูงาน การนำเสนอของวัด การจัดแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ในรูปแบบการฝึกอบรมและสัมมนาเพื่อรองรับการมาศึกษาดูงาน
3. ควรรักษาด้านหลักธรรมของหลวงพ่อพระราชพรหมยานที่ได้วางรากฐานเอาไว้ ควรดำเนินการอย่างที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน คือ การรักษาคำสั่งสอนให้คงเดิมไม่ปรับเปลี่ยน

4. ควรมีการเตรียมเพิ่มพื้นที่เพื่อรองรับผู้ที่จะมาปฏิบัติธรรมที่วัดท่าซุง เพราะจากสถิติของผู้มาปฏิบัติธรรมเพิ่มขึ้นทุกปี ทำให้ต้องเตรียมวางแผนรองรับผู้ปฏิบัติธรรมที่จะมาเพิ่มในอนาคต

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดท่าซุง อำเภอเมือง จังหวัดอุทัยธานี” ขอเสนอให้ผู้สนใจได้นำไปศึกษาวิจัยครั้งต่อไปใน 4 ประเด็น ดังต่อไปนี้

- 1) ควรศึกษาวิจัยเรื่องมุมมองของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการเยี่ยมชมและสักการบูชาที่วิหารแก้ว 100 เมตร
- 2) ควรศึกษาวิจัยความเห็นของพระภิกษุ สามเณร พระอาคันตุกะ แม่ชีและประชาชนที่มีต่อการจัดปฐวาสของวัดในพื้นที่อื่น ๆ
- 3) ควรศึกษาวิจัยความเห็นของประชาชนที่มีต่อการจัดงานธุดงค์ประจำปีของวัดต่าง ๆ ในประเทศไทย
- 4) ควรศึกษาวิจัยความถูกต้องของการเผยแพร่คำสอนทางพระศาสนาหรือหลักธรรมของวัดที่เผยแพร่คำสอนผ่านทางสื่อวิทยุหรือโทรทัศน์ในประเทศไทย

เอกสารอ้างอิง

- พระครูปลัดทรงศักดิ์ กนตวิโร. (2552). *ความคิดเห็นของพุทธศาสนิกชนต่อการบริหารวัดปากน้ำภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร*. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต). บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระเครื่องดีวัดท่าซุง: การบริหารจัดการ. (2560). *ท่าซุงกับการบริหารจัดการ*. เข้าถึงได้จาก <http://www.พระเครื่องดี.com>.
- พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). (2549). *พุทธวิธีการบริหาร*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหากมล ขนตจิโร. (2550). *ประสิทธิภาพการบริหารงานคณะสงฆ์ อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน*. (วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการเมืองการปกครอง). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

- พระมหาบุญเรือง ปิณฺณธโร. (2552). *ความคิดเห็นของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยที่มีต่อการบริหารวัดในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล*. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระสมุห์มงคล สุ่มงคโล. (2556). *ความคิดเห็นของพุทธศาสนิกชนต่อการบริหารงานวัดทวีพลรังสรรค์*. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- แม่ชีทัศนีย์ อางบุตร. (2558). *จำนวนผู้ปฏิบัติธรรมช่วงระหว่างเดือน มิ.ย.-ส.ค. 2558. วัดจันทาราม (ท่าซุง) ข้อมูล ณ วันที่ 19 พฤศจิกายน*. (อัดสำเนา)

การบริหารงานตามหลักสังคหัตถุธรรมของสถานีตำรวจภูธรสำโรงใต้ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ

Administration according to the Four Sangahavatthu Principles of Samrong
Tai Police Station Phra Pradaeng District Samut Prakarn Province

สุอาภา คล่องกระแสนธุ์¹

Suarpa Klongkrasaesin

Received: March 19, 2019

Revised: March 31, 2019

Accepted: March 31, 2019

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาระดับความคิดเห็นของประชาชนที่ใช้บริการต่อการบริหารงานตามหลักสังคหัตถุธรรมของสถานีตำรวจภูธรสำโรงใต้ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ 2. เปรียบเทียบศึกษาความคิดเห็นของประชาชนที่ใช้บริการต่อการบริหารงานตามหลักสังคหัตถุธรรมของสถานีตำรวจภูธรสำโรงใต้ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ และ 3. ศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะของประชาชนที่ใช้บริการเกี่ยวกับการบริหารงานตามหลักสังคหัตถุธรรมของสถานีตำรวจภูธรสำโรงใต้ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ ศึกษาวิจัยโดยใช้การวิจัยแบบผานวิธี โดยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงปริมาณ และการวิจัยเชิงคุณภาพ การวิจัยเชิงปริมาณเก็บรวบรวมข้อมูลจากประชาชนที่เคยมาใช้บริการกับสถานีตำรวจภูธรสำโรงใต้ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ จำนวน 398 คน ซึ่งใช้การสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งกลุ่ม การเก็บรวบรวมข้อมูลใช้เป็นแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการและ

¹ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์; Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nakhonsawan Campus

Corresponding author, e-mail: Suarpa@gmail.com, Tel. 081-9162699

มาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ แบบสอบถามปลายเปิด ใช้สถิติพรรณนาในการวิเคราะห์ข้อมูล คำนวณ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เปรียบเทียบความแตกต่างความ คิดเห็นโดยการทดสอบ ค่าที (t-test) และการทดสอบ ค่าเอฟ (F-test) โดยวิธีการวิเคราะห์ความ แปรปรวนทางเดียว โดยกำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และใช้ Least Significant Difference (LSD) ในการเปรียบเทียบผลต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของประชากรครั้งละคู่สำหรับตัวแปร ที่แบ่งเป็น 3 กลุ่มขึ้นไป สำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบการสัมภาษณ์เชิง ลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลหลักจำนวน 9 คน โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาเชิง พรรณนาประกอบบริบท

ผลการศึกษาพบว่า

1. ประชาชนมีความคิดเห็นต่อการบริหารงานตามหลักสังคหวัตถุธรรมของสถานี่ ดำรงจกฐรสำโรงใต้ อำเภอพระประแดง โดยรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.86 เมื่อพิจารณา เป็นรายด้าน พบว่าทุกด้านได้แก่ด้าน ทาน ปิยวาจา อัตถจริยา และด้านสมานัตตตาทอยู่ในระดับมาก
2. การเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อการบริหารงานตามหลักสังคหวัตถุ ธรรมของสถานี่ดำรงจกฐรสำโรงใต้ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ จำแนกตาม สถานภาพส่วนบุคคล พบว่าประชาชนมีเพศ อายุ วุฒิการศึกษา อาชีพ รายได้และประสบการณ์ใน การใช้บริการต่างกัน มีความคิดเห็นไม่ต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานวิจัย
3. ผลการศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการบริหารงานตามหลักสังคหวัตถุ ธรรมของสถานี่ดำรงจกฐรสำโรงใต้ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ ได้แก่ ประชาชนมี ความคาดหวังการบริการที่ดีเมื่อต้องติดต่อใช้บริการของสถานี่ดำรงจก การให้บริการที่ล่าช้าของ ข้าราชการดำรงจก การพูดจากับผู้ใช้บริการไม่สุภาพ ข้าราชการดำรงจกยังไม่มีกรบำเพ็ญประโยชน์ ต่อประชาชนเท่าที่ควร มีความเสียสละ เอื้อเฟื้อน้อย มีการเลือกปฏิบัติไม่เท่าเทียมและไม่เสมอภาค ไม่มีการจัดลำดับคิว

คำสำคัญ: การบริหาร, หลักสังคหวัตถุธรรม 4

Abstract

This research article objectives were to 1. study the level of opinions of people who use the service towards the administration according to the four Sangahavatthu principles of Samrong Tai Police Station Phra Pradaeng District Samut Prakan Province 2. compare the opinions of the people who use the service towards the administration according to the four Sangahavatthu principles of Samrong Tai Police Station Phra Pradaeng District Samut Prakan Province and 3. study the problems, obstacles and suggestions of people who use the service regarding the administration according to the four Sangahavatthu principles of the Samrong Tai Police Station Phra Pradaeng District Samut Prakan Province. This research by using mixed methods research using quantitative and qualitative research. Quantitative research collected data from people who had used the service with Samrong Tai Police Station. Phra Pradaeng District 398 people in Samut Prakan Province using cluster Sampling. Data collection was used as a questionnaire. There was a check list and rating scale of 5 open-ended questionnaires. Used descriptive statistics to analyze data, calculate frequencies, percentages, mean (standard), standard deviation, compare differences by using t-test and F-test by one-way analysis of variance (One Way ANOVA) with statistical significance at level 0.05 And using Least Significant Difference (LSD) to compare the difference between the average of the population at one time for the variables that are divided into 3 groups or more. For qualitative research, data were collected using the In-depth Interview with the number of 9 key informants, using descriptive content analysis techniques.

The results of research were as follows:

1. People had opinions on the administration according to the four Sangahavatthu principles of Samrong Tai Police Station, Phra Pradaeng District. Overall view at a high level at average value was 3.86 when considered in each aspect. It was found that all aspects, such as Dāna (giving), Piyavācā (kindly speech),

Atthacariyā (useful conduct) and Samānattatā (even and equal treatment) aspects were at a high level.

2. The result of the comparative study on the people's opinions towards the administration according to Sangahavatthudhamma of Samrong Tai Police Station, Phra Pradaeng District, Samut Prakan Province classified by Personal status, found that people of different sexes, ages, educational levels, careers, incomes and experiences took no different opinion, so the research hypothesis was rejected.

3. The results of the study of problems, threats, and suggestions for administration according to four Sangahavatthu principles of Samrong Tai Police Station Phra Pradaeng District Samut Prakan Province was people have good service expectations when contacting police stations. Delayed service of police officers, Speaking to the user was impolite. Police officers do not have to do as much as they should. With sacrifice less generous, discrimination, and inequality, no queue ranking. The following suggestions; personnel training for Samrong Tai Police Station, should be provided with service mind, develop communication skills, applying Buddhist principles to the duties and arrange the queue system for services.

Keywords: Administration, Four Sangahavatthu principles

บทนำ

ยุคโลกาภิวัตน์ได้เปลี่ยนแปลงสิ่งต่าง ๆ ไปมากมาย แต่ตำรวจยังคงความน่าสนใจให้ได้ศึกษาค้นคว้าไม่ว่าจะเป็นการบริหารจัดการ ซึ่งการที่เราจะทราบถึงการบริหารจัดการของตำรวจ จึงควรมาศึกษาถึงความเป็นมาของตำรวจ โดยคำว่า ตำรวจ มีความหมายมาจากคำว่าตรวจ ซึ่งหมายถึง การตรวจตรารักษาความสงบ ให้ความคุ้มครองดูแลความปลอดภัยแก่สังคม ซึ่งมีประวัติความเป็นมาโดยย่อ คือเมื่อ พ.ศ.2403 ล้นเกล้ารัชกาลที่ 4 เห็นว่า โจรผู้ร้ายมักก่อความสงบแก่ราษฎร ลำพังข้าราชการกรมเมือง มีอาจะระงับเหตุการณ์ไม่สงบเรียบร้อยได้ง่าย จึงได้ทรงจัดตั้งกองโปลิส หรือกองตำรวจขึ้นตามแบบอย่างสิงคโปร์ และอินเดีย ซึ่งก็ยังคงอยู่ในเมืองหลวง จนกระทั่งมาถึงรัชกาลที่ 5 ในพุทธศักราช 2440 จึงมีการจัดตั้งกรมตำรวจ และมีการจัดตั้งกองตำรวจ

มณฑลต่าง ๆ ตามหัวเมือง เพื่อดูแลความปลอดภัยแก่ประชาชน ป้องกันและปราบปรามโจรผู้ร้าย รวมทั้งรักษาพระราชอาณาเขต ซึ่งมีการปฏิบัติลักษณะคล้ายทหาร ต่อมาในรัชกาลที่ 6 เมื่อวันที่ 13 ตุลาคม พ.ศ. 2547 จึงมีประกาศพระบรมราชโองการให้รวมกรมพลตระเวนซึ่งรับผิดชอบเขตมณฑลกรุงเทพ เข้ากับกรมตำรวจภูธร สังกัดกระทรวงมหาดไทย กรมตำรวจจึงเจริญก้าวหน้ามาตามลำดับ จนกระทั่งเมื่อวันที่ 17 ตุลาคม 2541 จึงได้เปลี่ยนเป็นสำนักงานตำรวจแห่งชาติ

จากการเปลี่ยนแปลงเป็นสำนักงานตำรวจแห่งชาติ การป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม รวมไปถึงภัยทางด้านสังคมต่าง ๆ เพื่อให้ประชาชนอยู่อย่างสงบสุขร่มเย็น เกิดความรู้สึกปลอดภัยทั้งทางร่างกายและด้านทรัพย์สิน เป็นหน้าที่ประการสำคัญของ “ตำรวจ” แต่การป้องกันและปราบปรามต่าง ๆ ของตำรวจตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันมักพบอุปสรรคปัญหา การขาดแคลนกำลังของตำรวจในพื้นที่ต่าง ๆ ซึ่งมีอยู่ไม่เพียงพอจึงทำให้เกิดข้อจำกัดในการดูแลพื้นที่ไม่ทั่วถึง จึงก่อให้เกิดอุปสรรคและปัญหาตามมามากมาย เช่น ปัญหาการล่องละเมิดทางเพศ การโจรกรรมทรัพย์สิน การค้ายาเสพติด การล่อลวงประชาชนไปทำงานยังต่างประเทศ ปัญหาแรงงานต่างด้าวหลบหนีเข้าเมือง ปัญหาการบุกรุกพื้นที่ป่าสาธารณะและทรัพยากรธรรมชาติอื่น ๆ ของประเทศ ตำรวจจึงมีการกีดหน้าที่ดินดูแล ให้ปัญหาเหล่านี้ลดลงให้ได้เพราะเป็นนโยบายของข้าราชการตำรวจที่ต้องปฏิบัติหน้าที่ให้สมเกียรติของข้าราชการตำรวจตามที่ได้รับมอบหมายนโยบายให้โดยเฉพาะสำนักงานตำรวจแห่งชาติมีภารกิจหลักในการรักษาความมั่นคงของประเทศชาติ และราชบัลลังก์ ความสงบเรียบร้อยของสังคมและบ้านเมือง การรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน การอำนวยความสะดวกและการจัดการจราจร ดังนั้นสำนักงานตำรวจแห่งชาติจึงเป็นหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายที่ประชาชนให้ความไว้วางใจเชื่อมั่นและศรัทธา เปรียบเสมือนกับ “ประตูของกระบวนการยุติธรรม” พร้อมทั้งให้บริการและรับใช้ประชาชนตามอำนาจหน้าที่อย่างรวดเร็ว โปร่งใส เสมอภาค เป็นธรรม โดยยึดหลักธรรมาภิบาล (กองบรรณาธิการ, 2555)

แต่การบริหารงานของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ซึ่งนับวันปัญหาเหล่านี้ยิ่งจะทวีความรุนแรงและมีความสลับซับซ้อนมากยิ่งขึ้น นอกจากปัญหาอาชญากรรมที่เกิดขึ้นอย่างมากมายแล้ว ยังพบปัญหาในเรื่องของการให้บริการประชาชนของเจ้าหน้าที่ตำรวจ ซึ่งเป็นปัญหาที่สำคัญ เนื่องจากยังพบว่าข้าราชการตำรวจบางคน แสดงอิทธิพลและวางตัวเป็นเจ้านายของประชาชน ไม่ซื่อสัตย์สุจริตในการปฏิบัติหน้าที่และมักประพฤติส่อไปในทางทุจริต และปัญหาซ้ำซากที่เกิดขึ้นในวงการสีกาก็ คือ การที่ผู้บังคับบัญชาขาดมนุษยสัมพันธ์ ไร้ความเป็น

ธรรม เอารัดเอาเปรียบจนกลายเป็นนิสัย การไม่รับฟังความคิดเห็นและมีอคติต่อการแสดงความคิดเห็นของผู้ใต้บังคับบัญชา ในขณะที่ผู้ใต้บังคับบัญชาก็ไม่กล้าแสดงความคิดเห็นต่อผู้บังคับบัญชาเพราะเกรงกลัวความผิดจากปัญหาดังกล่าว รวมทั้งการพิจารณาความดีความชอบและการลงโทษต่อข้าราชการตำรวจภายในหน่วยงาน ก็มักจะถูกเหตุแทรกแซงจากผู้มีอำนาจหรืออิทธิพลทางการเมืองผู้บังคับบัญชาระดับสูง จึงไม่ได้รับความเป็นธรรมกับผู้ที่ตั้งใจปฏิบัติหน้าที่ ทำให้เกิดการท้อถอยและเกิดการแตกความสามัคคีในหมู่ตำรวจหรือในหน่วยงานเหล่านี้ ส่งผลให้สำนักงานตำรวจแห่งชาติถูกมองว่าด้อยประสิทธิภาพในการบริหารจัดการ และประชาชนก็เกิดความเสื่อมศรัทธาเป็นอันมาก ดังนั้นสำนักงานตำรวจแห่งชาติจึงควรตระหนักและรีบแก้ไขปัญหานี้ ก่อนที่จะสายเกินแก้ (ชัยรัตน์ สีสำพันธ์, 2548)

สถานตำรวจภูธรลำปางได้ อำเภอยะยงระแดง จังหวัดสมุทรปราการ เป็นหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายที่ประชาชนให้ความไว้วางใจเชื่อมั่นและศรัทธา ซึ่งเปรียบเสมือนประตูของกระบวนการยุติธรรม พร้อมให้บริการและรับใช้ประชาชนตามอำนาจหน้าที่อย่างรวดเร็ว โปร่งใส เสมอภาคและเป็นธรรม โดยมี VISION (วิสัยทัศน์) ของตำรวจภูธรลำปางได้ จังหวัดสมุทรปราการ ว่า "จะเป็นหน่วยงานบังคับใช้กฎหมาย ในการป้องกันปราบปรามอาชญากรรมและอำนวยความยุติธรรมอย่างมีศักยภาพบนพื้นฐานการมีส่วนร่วมของชุมชนโดยมีประชาชนเป็นศูนย์กลาง" และมี MISSION (พันธกิจ) ของตำรวจภูธรลำปางได้ จังหวัดสมุทรปราการ ว่า

1. รักษาความปลอดภัยสำหรับองค์พระมหากษัตริย์ พระราชินี พระรัชทายาท ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ พระบรมวงศานุวงศ์ ผู้แทนพระองค์และพระราชอาคันตุกะ
2. การป้องกันปราบปรามการกระทำผิดทางอาญา
3. รักษาความสงบเรียบร้อย ความปลอดภัยของประชาชนและรักษาความมั่นคงของราชอาณาจักร
4. อำนวยความยุติธรรม โดยยึดหลักนิติธรรม
5. ให้บริการที่ดี โดยยึดหลักประชาชนเป็นศูนย์กลาง
6. ส่งเสริมให้ท้องถิ่นและชุมชน มีส่วนร่วมในกิจการของตำรวจเพื่อป้องกัน ป้องปราบ ปราบปรามการกระทำผิดทางอาญา รักษาความสงบเรียบร้อยและความปลอดภัยของประชาชน

โดยมียุทธศาสตร์เพื่อให้สอดคล้องกับ VISION (วิสัยทัศน์) และ MISSION (พันธกิจ) ซึ่งตำรวจภูธรลำปางได้ จังหวัดสมุทรปราการ กำหนดยุทธศาสตร์ของตำรวจภูธรลำปางได้ จังหวัด

สมุทรปราการ ไว้ดังนี้

1. ด้านการบริหารเพื่อให้บริการที่ดีแก่ประชาชน
2. ด้านการป้องกันอาชญากรรม
3. ด้านการสืบสวนปราบปรามอาชญากรรม
4. ด้านการอำนวยความสะดวก
5. ด้านความมั่นคงของชาติและกิจกรรมพิเศษ
6. ด้านการบริหารจัดการที่ดี

จากการกำหนด VISION (วิสัยทัศน์), MISSION (พันธกิจ) และการกำหนดยุทธศาสตร์ของสถานีตำรวจภูธรลำโรงใต้ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ จะเห็นได้ว่า มีการกำหนดหลักการบริหาร หลักการตามหลักกฎหมาย และหลักของการบริการที่เกี่ยวข้องกับหน่วยงานของสถานีตำรวจและเกี่ยวข้องกับประชาชนโดยตรง จึงเป็นที่น่าสังเกตว่า การบริหารงานของสถานีตำรวจภูธรลำโรงใต้ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ เป็นอย่างไร สามารถดำเนินการให้เกิดผลตามวัตถุประสงค์มากน้อยเพียงใด โดยศึกษาหลักการพัฒนาหน่วยงานให้มีประสิทธิภาพทางด้านการบริหารงานตามหลักสังคหวัตถุธรรม ได้แก่ 1) ทาน 2) ปิยวาจา 3) อัตถจริยา และ 4) สมานัตตตา

ผู้วิจัยต้องการทราบว่า การบริหารงานของสถานีตำรวจภูธรลำโรงใต้ในปัจจุบันเป็นอย่างไร จึงต้องการจะศึกษาเรื่อง การบริหารงานตามหลักสังคหวัตถุธรรมของสถานีตำรวจภูธรลำโรงใต้ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ ตามหลักการบริหารและศึกษาเปรียบเทียบตามตัวแปรด้านบุคคลซึ่งประกอบด้วย เพศ อายุ วุฒิการศึกษา อาชีพ รายได้ และประสบการณ์ในการใช้บริการของสถานีตำรวจภูธรลำโรงใต้ ว่า มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงหรือแตกต่างกันอย่างไร เพราะข้อมูลดังกล่าวที่ได้ จะสามารถนำไปเป็นพื้นฐานที่สำคัญในการที่จะเป็นแนวทางการปรับปรุงพัฒนา ด้านการบริหารงานตามหลักสังคหวัตถุธรรมของสถานีตำรวจภูธรลำโรงใต้ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ และนำข้อเสนอแนะ ข้อเสนอแนะ มาปรับปรุงประยุกต์ใช้กับการบริหารงานของสถานีตำรวจภูธรลำโรงใต้ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ ซึ่งจะส่งผลให้การปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลอันจะส่งผลดีต่อการดำเนินการ การให้บริการ การวางแผน การวางนโยบายในการผลิต และพัฒนาข้าราชการตำรวจ เพื่อให้มีคุณภาพออกไปรับใช้ประชาชนดูแลรักษาความสงบเรียบร้อยให้กับสังคม เพื่อให้เกิดภาพลักษณ์ที่ดีต่อองค์กร คือ การบริหารงานตามหลักสังคหวัตถุธรรมของสถานีตำรวจภูธรลำโรง

ได้ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ และสำนักงานตำรวจแห่งชาติ เพื่อเป็นประโยชน์ในการพัฒนาประเทศชาติให้เจริญก้าวหน้าต่อไปในภายภาคหน้า

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อการบริหารงานตามหลักสังคหัตถุธรรมของสถานีตำรวจภูธรสำโรงใต้ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ
2. เพื่อเปรียบเทียบศึกษาความคิดเห็นของประชาชนต่อการบริหารงานตามหลักสังคหัตถุธรรมของสถานีตำรวจภูธรสำโรงใต้ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ
3. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะของประชาชนต่อการบริหารงานตามหลักสังคหัตถุธรรมของสถานีตำรวจภูธรสำโรงใต้ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ

ขอบเขตการวิจัย

บทความวิจัยเรื่อง “การบริหารงานตามหลักสังคหัตถุธรรมของสถานีตำรวจภูธรสำโรงใต้ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ” มีขอบเขตการวิจัยไว้ดังนี้ เนื้อหาโดยสังเคราะห์จากแนวคิดหลักสังคหัตถุธรรม (อง. จตุกก. (ไทย) 21/32/50-51) ซึ่งนำเอาหลักธรรมสังคหัตถุ 4 จากพระไตรปิฎก 4 ประการ ได้แก่ 1) ทาน 2) ปิยวาจา 3) อตถจริยา และ 4) สมานัตตตา โดยมีตัวในการวิจัยคือ ตัวแปรต้น (Independent Variables) คือ ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ วุฒิการศึกษา อาชีพ รายได้ และประสบการณ์ในการใช้บริการของสถานีตำรวจภูธรสำโรงใต้ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ และตัวแปรตาม (Dependent Variables) คือ การบริหารงานตามหลักสังคหัตถุธรรมของสถานีตำรวจภูธรสำโรงใต้ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ ได้แก่ ความคิดเห็นต่อการบริหารงานตามหลักสังคหัตถุธรรมของสถานีตำรวจภูธรสำโรงใต้ ประกอบด้วย 1) ทาน 2) ปิยวาจา 3) อตถจริยา และ 4) สมานัตตตา สำหรับประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ประชาชนที่เคยมาใช้บริการกับสถานีตำรวจภูธรสำโรงใต้ โดยได้จัดเก็บข้อมูลโดยอาศัยฐานข้อมูลของประชาชนที่เคยมาใช้บริการกับสถานีตำรวจภูธรสำโรงใต้ อำเภอพระ-ประแดง จังหวัดสมุทรปราการ ซึ่งมีจำนวนยอดเต็ม 76,089 คน (เทศบาลเมืองปู่เจ้าสมิงพราย, 2558) ส่วนพื้นที่ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือ ทำการศึกษาวิจัยที่สถานีตำรวจภูธรสำโรงใต้ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ

วิธีดำเนินการวิจัย

ใช้การวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) โดยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) การวิจัยเชิงปริมาณเก็บรวบรวมข้อมูลจากประชาชนที่เคยมาใช้บริการกับสถานีดารวจภูธรสำโรงใต้ อำเภอมะนัง จังหวัดสมุทรปราการ จำนวน 398 คน ซึ่งใช้การสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งกลุ่ม (Cluster Sampling) การเก็บรวบรวมข้อมูลใช้เป็นแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการและมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ แบบสอบถามปลายเปิด ใช้สถิติพรรณนาในการวิเคราะห์ข้อมูล คำนวณ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) เปรียบเทียบความแตกต่างโดยการทดสอบ ค่าที (t-test) และการทดสอบ ค่าเอฟ (F-test) โดยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) โดยกำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลหลักจำนวน 9 คน โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนาประกอบบริบท เพื่อสนับสนุนข้อมูลเชิงปริมาณ

สรุปผลการวิจัย

1. ข้อมูลสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

1) เพศ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ เป็นเพศหญิง จำนวน 203 คน คิดเป็นร้อยละ 51.00 ส่วนเพศชาย จำนวน 195 คน คิดเป็นสัดส่วนใกล้เคียงกันคือ ร้อยละ 48.20

2) อายุ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ มีอายุระหว่าง 31 – 40 ปี จำนวน 121 คน คิดเป็นร้อยละ 30.40 รองลงมาคือ อายุระหว่าง 41 – 50 ปี จำนวน 106 คน คิดเป็นร้อยละ 26.60 ประชากรที่มีอายุระหว่าง 20 – 30 ปี จำนวน 102 คน คิดเป็นร้อยละ 25.60 ประชากรที่มีอายุระหว่าง 51 – 60 ปี จำนวน 47 คน คิดเป็นร้อยละ 11.80 คน ส่วนประชากรที่มีอายุต่ำกว่า 20 ปี จำนวน 16 คน คิดเป็นร้อยละ 4.00 และประชากรที่พบน้อยที่สุดคืออายุ 60 ปีขึ้นไป จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 1.5

3) การศึกษา ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น หรือเทียบเท่า จำนวน 130 คน คิดเป็นร้อยละ 32.70 รองลงมาคือ มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า จำนวน 102 คน คิดเป็นร้อยละ 25.60 ปริญญาตรี จำนวน 51 คน คิดเป็นร้อยละ 12.80 อนุปริญญาหรือเทียบเท่า จำนวน 50 คน คิดเป็นร้อยละ 12.60 ส่วน

ระดับประถมศึกษา จำนวน 42 คน คิดเป็นร้อยละ 10.60 และประชากรที่มีการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี จำนวน 23 คน คิดเป็นร้อยละ 5.80

4) อาชีพ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ มีอาชีพรับจ้าง จำนวน 171 คน คิดเป็นร้อยละ 43.00 รองลงมาคือ อาชีพค้าขาย จำนวน 73 คน คิดเป็นร้อยละ 18.30 พนักงานเอกชน จำนวน 43 คน คิดเป็นร้อยละ 10.80 ธุรกิจส่วนตัว จำนวน 36 คน คิดเป็นร้อยละ 9.00 เกษตรกรรม จำนวน 22 คน คิดเป็นร้อยละ 5.50 ข้าราชการ/พนักงานของรัฐ จำนวน 21 คน คิดเป็นร้อยละ 5.30 แม่บ้าน จำนวน 16 คน คิดเป็นร้อยละ 4.00 ส่วนนักเรียน/นักศึกษา จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 2.50 และอื่น ๆ จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 1.50

5) รายได้ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ มีรายได้ระหว่าง 5,000 – 10,000 บาท จำนวน 176 คน คิดเป็นร้อยละ 44.20 รองลงมามีรายได้ระหว่าง 10,001 – 20,000 บาท จำนวน 114 คน คิดเป็นร้อยละ 28.60 ส่วนที่มีรายได้ต่ำกว่า 5,000 บาท จำนวน 55 คน คิดเป็นร้อยละ 13.80 และมีรายได้ 20,001 บาทขึ้นไป จำนวน 53 คน คิดเป็นร้อยละ 13.30

6) ประสพการณ์ในการใช้บริการสถานีตำรวจภูธรสำโรงใต้ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ มีประสพการณ์ในการใช้บริการสถานีตำรวจมากที่สุด จำนวน 1 – 5 ครั้ง จำนวน 278 คน คิดเป็นร้อยละ 69.60 รองลงมาคือ 6 – 10 ครั้ง จำนวน 82 คน คิดเป็นร้อยละ 20.60, 11 – 15 ครั้ง จำนวน 27 คน คิดเป็นร้อยละ 6.80 และมากที่สุดคือ 16 ครั้งขึ้นไป จำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 2.80

2. ผลการวิเคราะห์การบริหารงานตามหลักสังคหวัตถุธรรมของสถานีตำรวจภูธรสำโรงใต้ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ

ประชาชนมีความเห็นต่อการบริหารงานตามหลักสังคหวัตถุธรรมของสถานีตำรวจภูธรสำโรงใต้ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.86$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ประชาชนมีความเห็นต่อการบริหารงานตามหลักสังคหวัตถุธรรมของสถานีตำรวจภูธรสำโรงใต้ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ อยู่ในระดับมากทุกด้าน

ด้านทาน ประชาชนมีความเห็นต่อการบริหารงานตามหลักสังคหวัตถุธรรมของสถานีตำรวจภูธรสำโรงใต้ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ ด้านทาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.88$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ประชาชนมีความเห็นต่อการบริหารงานตามหลักสังคหวัตถุธรรมของสถานีตำรวจภูธรสำโรงใต้ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ อยู่ในระดับมากทุกข้อ

ด้านปิยวาจา ประชาชนมีความเห็นต่อการบริหารงานตามหลักสังคหัตถุธรรมของสถานีตำรวจภูธรสำโรงใต้ อำเภอลพบุรีประแดง จังหวัดสมุทรปราการ ด้านปิยวาจา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.83$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ประชาชนมีความเห็นต่อการบริหารงานตามหลักสังคหัตถุธรรมของสถานีตำรวจภูธรสำโรงใต้ อำเภอลพบุรีประแดง จังหวัดสมุทรปราการ อยู่ในระดับมากทุกข้อ

ด้านอัตถจริยา ประชาชนมีความเห็นต่อการบริหารงานตามหลักสังคหัตถุธรรมของสถานีตำรวจภูธรสำโรงใต้ อำเภอลพบุรีประแดง จังหวัดสมุทรปราการ ด้าน อัตถจริยา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.87$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ประชาชนมีความเห็นต่อการบริหารงานตามหลักสังคหัตถุธรรมของสถานีตำรวจภูธรสำโรงใต้ อำเภอลพบุรีประแดง จังหวัดสมุทรปราการ อยู่ในระดับมากทุกข้อ

ด้านสมานัตตตา ประชาชนมีความเห็นต่อการบริหารงานตามหลักสังคหัตถุธรรมของสถานีตำรวจภูธรสำโรงใต้ อำเภอลพบุรีประแดง จังหวัดสมุทรปราการ ด้านสมานัตตตา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.87$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ประชาชนมีความเห็นต่อการบริหารงานตามหลักสังคหัตถุธรรมของสถานีตำรวจภูธรสำโรงใต้ อำเภอลพบุรีประแดง จังหวัดสมุทรปราการ อยู่ในระดับมากทุกข้อ

ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัยดังนี้

ผลการวิเคราะห์การเปรียบเทียบการบริหารงานตามหลักสังคหัตถุธรรมของสถานีตำรวจภูธรสำโรงใต้ อำเภอลพบุรีประแดง จังหวัดสมุทรปราการ การทดสอบสมมติฐานโดยการวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างตัวแปร ได้แก่ การจำแนกตาม เพศ อายุ วุฒิการศึกษา อาชีพ รายได้ และประสบการณ์ในการใช้บริการของสถานีตำรวจภูธรสำโรงใต้ ตามสมมติฐานที่ 1 – 5 พบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นต่อการบริหารงานตามหลักสังคหัตถุธรรมของสถานีตำรวจภูธรสำโรงใต้ อำเภอลพบุรีประแดง จังหวัดสมุทรปราการ โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัย “การบริหารงานตามหลักสังคหัตถุธรรมของสถานีตำรวจภูธรสำโรงใต้ อำเภอลพบุรีประแดง จังหวัดสมุทรปราการ” พบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นโดยภาพรวมอยู่ใน

ระดับมากทุกข้อ เมื่อพิจารณารายด้านผู้ศึกษาวิจัยได้แยกประเด็นการอภิปรายการบริหารงานตามหลักสังคหัตถุธรรมของสถานีดารวจภูธรสำโรงใต้ อำเภอลพบุรี ประเด็น จังหวัดสมุทรปราการ ดังนี้

1) ด้านงาน พบว่า ด้านงานของสถานีดารวจภูธรสำโรงใต้ อำเภอลพบุรี ประเด็น จังหวัดสมุทรปราการ ภาพรวมในด้านงานอยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยมีค่าเฉลี่ยของ ($\bar{X}$) เท่ากับ 3.88 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ประชาชนมีความเห็นต่อการบริหารงานตามหลักสังคหัตถุธรรมของสถานีดารวจภูธรสำโรงใต้ อำเภอลพบุรี ประเด็น จังหวัดสมุทรปราการ อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยด้านสถานีดารวจภูธรสำโรงใต้ให้บริการด้านการรับแจ้งความ ให้คำปรึกษาด้านกฎหมายและให้ความรู้ คำแนะนำอย่างถูกต้อง ยุติธรรม เสมอภาค ด้านสถานีดารวจภูธรสำโรงใต้มีป้ายบอกโครงสร้างที่ระบุผู้รับผิดชอบ ในแต่ละส่วนงานภายในสถานีดารวจภูธรสำโรงใต้ประชาชน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ดนัย วงศ์อมรรักษ์พันธ์ (2553) ได้วิจัยเรื่อง เรื่องความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการของสภานายความตามหลักสังคหัตถุ 4 พบว่า ความพึงพอใจในการให้บริการของสภานายความ ตามหลักสังคหัตถุ 4 ได้แก่ ด้านงาน ด้านปฎิบัติงาน ด้านอรรถจริยา และด้านสมานัตตา พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก

2) ด้านปฎิบัติงาน พบว่า ด้านปฎิบัติงานของสถานีดารวจภูธรสำโรงใต้ อำเภอลพบุรี ประเด็น จังหวัดสมุทรปราการ ภาพรวมในด้านปฎิบัติงานอยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 3.83 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ประชาชนมีความเห็นต่อการบริหารงานตามหลักสังคหัตถุธรรมของสถานีดารวจภูธรสำโรงใต้ อำเภอลพบุรี ประเด็น จังหวัดสมุทรปราการ อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยเจ้าหน้าที่สถานีดารวจภูธรสำโรงใต้ครองคนโดยให้บุคลากรของสถานีดารวจ มีการควบคุมอารมณ์เมื่อโกรธหรือไม่พอใจ ไม่ให้พูดส่อเสียด เสแสร้งหรือพูดถ้อยคำที่ไม่สุภาพต่อผู้ใช้บริการ เจ้าหน้าที่สถานีดารวจภูธรสำโรงใต้ให้บุคลากรตำรวจใช้คำพูดต่อเพื่อนร่วมงาน ด้วยวาจาสุภาพไพเราะน่าฟัง เจ้าหน้าที่สถานีดารวจภูธรสำโรงใต้พูดเจรจา รับแจ้งความ ไม่กล่าววาจาล่วงเกินหรือดูถูกหรือไม่สุภาพเหมาะสมต่อผู้ใช้บริการ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พงกษา พุทธิรักษ์ (2552) ได้วิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการสหกรณ์การเกษตรตามหลักสังคหัตถุ 4 กรณีศึกษาสหกรณ์การเกษตรในเขตจังหวัดนครนายก” พบว่า การบริหารจัดการสหกรณ์โดยหลักสังคหัตถุ 4 ทั้ง 4 ด้าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

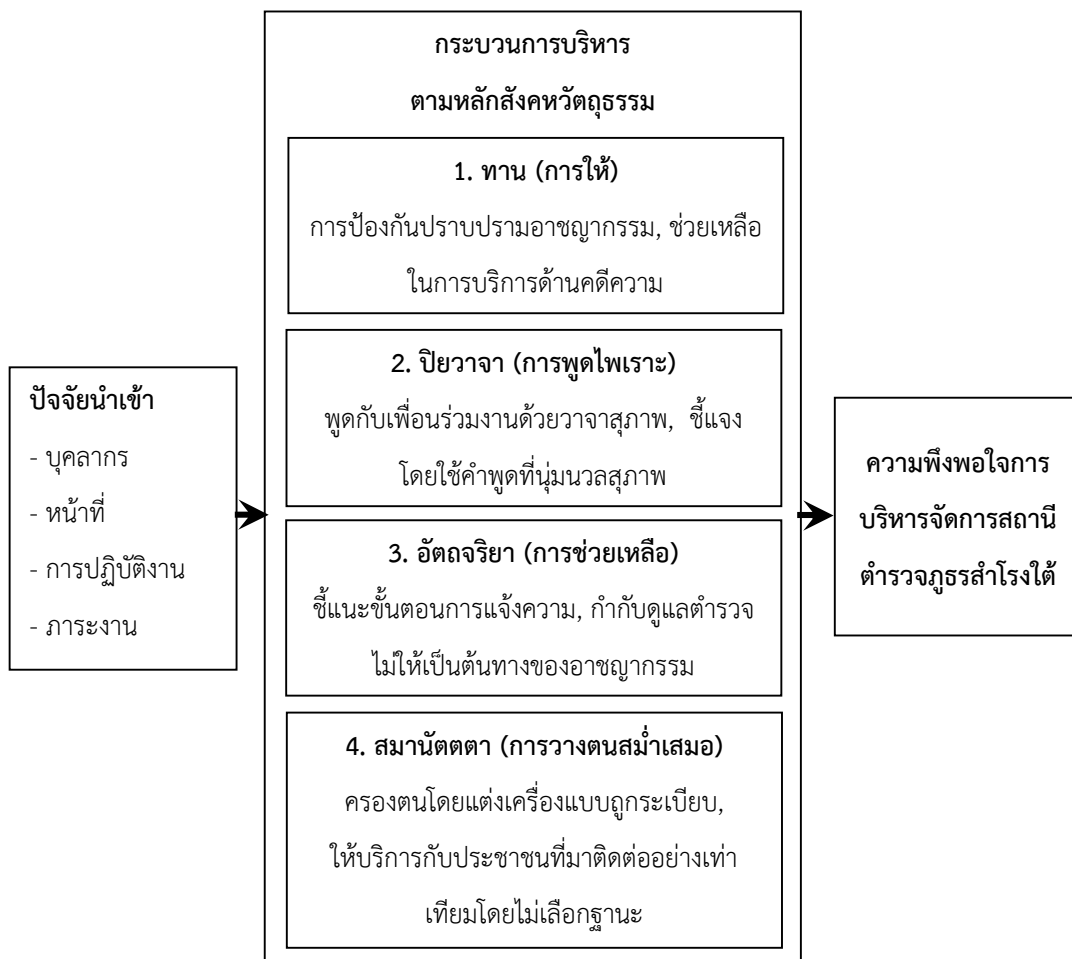
3) ด้านอรรถจริยา พบว่า ด้านอรรถจริยาของสถานีดารวจภูธรสำโรงใต้ อำเภอลพบุรี ประเด็น จังหวัดสมุทรปราการ ภาพรวมในด้านอรรถจริยาอยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยมีค่าเฉลี่ยของ ($\bar{X}$) เท่ากับ 3.87 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า เจ้าหน้าที่สถานีดารวจมีการประสานงานการ

ให้บริการที่สถานีตำรวจได้อย่างรวดเร็ว เจ้าหน้าที่สถานีตำรวจภูธรสำโรงใต้คอยอำนวยความสะดวกและชี้แนะขั้นตอนในการดำเนินการแจ้งความหรือติดต่อกับสถานีตำรวจ ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชินวุฒิ ตั้งวงษ์เลิศ (2550) ได้วิจัยเรื่อง “ความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการในสถานีตำรวจในเขตพื้นที่กองบังคับการตำรวจนครบาล 9” พบว่า มีความพอใจในระดับมากเรียงลำดับ คือ ด้านการให้ความมั่นใจ ด้านความน่าเชื่อถือ ด้านการดูแลเอาใจใส่และด้านการตอบสนอง ส่วนด้านรูปลักษณ์ พบว่า ประชาชนมีความพึงพอใจในระดับปานกลาง

4) ด้านสมานัตตตา พบว่า ด้านสมานัตตตาของสถานีตำรวจภูธรสำโรงใต้ อำเภอยะ-ประแดง จังหวัดสมุทรปราการ ภาพรวมในด้านสมานัตตตาอยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยมีค่าเฉลี่ยของ ($\bar{X}$) เท่ากับ 3.87 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปณณธร เจริญชัยพลกษ (2552) ได้วิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 เพื่อสร้างความผูกพันต่อองค์กร : กรณีศึกษาโรงพยาบาลกรุงเทพ” พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมากและเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าด้านสมานัตตตา อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า เจ้าหน้าที่ตำรวจสถานีตำรวจภูธรสำโรงใต้ครองตนโดยแต่งเครื่องแบบชุดแต่งกายถูกระเบียบสะอาด สุภาพและเหมาะสมกับการเป็นข้าราชการตำรวจ อยู่ในระดับมาก ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชินวุฒิ ตั้งวงษ์เลิศ (2550) ได้วิจัยเรื่อง “ความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการในสถานีตำรวจในเขตพื้นที่กองบังคับการตำรวจนครบาล 9” พบว่า มีความพอใจในระดับปานกลาง คือ ด้านรูปลักษณ์ของตำรวจ

องค์ความรู้ใหม่

จากการที่ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร ตำรา ผลงานทางวิชาการและงานวิจัยต่าง ๆ นำมารวบรวมเรียบเรียงไว้ในงานวิจัยเล่มนี้ และจากการที่ได้ทำการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ และลงพื้นที่ทำการวิจัย จึงได้สรุปองค์ความรู้จากการวิจัยได้ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยการบริหารงานตามหลักสังคหัตถธรรมของสถานีตำรวจภูธรสำโรงใต้ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอเชิงนโยบาย

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง การบริหารงานตามหลักสังคหัตถธรรมของสถานีตำรวจภูธรสำโรงใต้ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในการบริหารจัดการสถานีตำรวจภูธรสำโรงใต้ เพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องได้นำไปใช้ ดังนี้

1. ควรดำเนินการจัดฝึกอบรมบุคลากรของสถานีดารวจภูธรสำโรงใต้ ในการให้บริการด้วยหัวใจ (Service Mind) เพื่อให้เข้าใจหลักการบริการ
2. ควรดำเนินการพัฒนาบุคลากรของสถานีดารวจภูธรสำโรงใต้ในด้านทักษะการพูดและการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพในองค์กร เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการพูดและการสื่อสารกับประชาชนในเชิงบวก

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1. ควรนำหลักพุทธธรรมมาปรับประยุกต์ใช้กับบุคลากรของสถานีดารวจภูธรสำโรงใต้ เช่น ด้านปียาวจา เพื่อการสื่อสารที่ดีกับประชาชนที่ใช้บริการ
2. ควรจัดระบบลำดับคิวเพื่ออำนวยความสะดวกและเกิดความรวดเร็วในการให้บริการของสถานีดารวจภูธรสำโรงใต้

เอกสารอ้างอิง

- กองบรรณาธิการ. (2555). 13 ตุลาคม วันตำรวจไทย. ตำรวจเพื่อมวลชน, 1(2).
- เทศบาลเมืองปู่เจ้าสมิงพราย. (2558). ข้อมูลจากใบรับรองของท้องถิ่นเทศบาลเมืองปู่เจ้าสมิงพราย. ข้อมูล ณ เดือนสิงหาคม 2558. (อัสสำเนา)
- ชัยรัตน์ ลีลาพันธุ์. (2548). ประสบการณ์ กต.ตร.สน. นครบาลวันนี้, 2(1).
- ชินวุฒิ ตั้งวงศ์เลิศ. (2550). ความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการในสถานีดารวจในเขตพื้นที่กองบังคับการตำรวจนครบาล 9. (วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- दनัย วงศ์อมรอักษรพันธ์. (2553). ความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการของสภานายความตามหลักสังคหวัตถุ 4. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ปิ่นณธร เจริญชยพลกษ. (2552). การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 เพื่อสร้างความผูกพันต่อองค์การ: กรณีศึกษาโรงพยาบาลกรุงเทพ. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- พฤษภา พุทธิรักษ์. (2552). *การบริหารจัดการสหกรณ์การเกษตรตามหลักสังคหวัตถุ 4: กรณีศึกษา สหกรณ์การเกษตรในเขตจังหวัดนครนายก*. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต).
บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พ.ต.ท.สมศักดิ์ ณ โมรา. (2560). *ตำรวจที่ดี มีคุณภาพที่ประชาชนต้องการ*. เข้าถึงได้จาก
<http://www.หลักสูตร.com>.

การมีส่วนร่วมของภาคประชาชนต่อนโยบายสาธารณะ

Public participation in public policy

ศิลปวิชญ์ น้อยสมมิตร¹ และโชติกา แก่นธिया²

Sinlapawit Noisommit and Chotika Kantiya

Received: March 19, 2019

Revised: March 31, 2019

Accepted: March 31, 2019

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอ “การมีส่วนร่วมของภาคประชาชนต่อนโยบายสาธารณะ” ซึ่งเป็นการนำเสนอมุมมองที่ต้องการให้ภาคประชาชนมีโอกาสได้มีส่วนร่วมในการเสนอความต้องการในฐานะพลเมืองของประเทศหรือผู้เสียภาษีให้กับประเทศย่อมจะมีสิทธิ และเสรีภาพในการร่วมกันเสนอความคิดเห็นเพื่อการวางแผน มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ มีส่วนร่วมในการประเมินผล และการมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายสาธารณะนั้น ๆ รวมถึงของโครงการต่าง ๆ อย่างเท่าเทียมกัน ซึ่งหลักการที่เห็นได้เด่นชัดมากที่สุดก็คือ การมีส่วนร่วมของภาคประชาชน การมีความสามารถ และการมีความพร้อมที่จะเข้าร่วมรับฟังปัญหาต่าง ๆ ทั้งสามอย่างนี้เป็นจุดชนวนหลักในการส่งเสริมภาคประชาชนในการออกความคิดเห็นต่อระบบการบริหารกิจการนโยบายสาธารณะ ปรับปรุงภาระงานต่าง ๆ ให้ประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้นต่อไป

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วม, ประชาชน, นโยบายสาธารณะ

¹ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย; Mahachulalongkornrajavidyalaya University

² กรมราชทัณฑ์ กระทรวงยุติธรรม; Department of Corrections, Ministry of Justice

Corresponding author, e-mail: sinlapawit@hotmail.com, Tel. 087-4545454

Abstract

This academic article Studies for presentation "Public participation in public policy", which presents a view that requires the public sector to have the opportunity to propose needs as citizens of the country or taxpayers for the country will have rights And the freedom to share ideas for planning Participate in decision making Participate in the evaluation And participation in the formulation of that public policy Including projects Equally the most obvious principle is Public sector participation ability and having readiness to participate in listening to various problems, these three problems are the main insulation points for promoting the public sector in issuing opinion on the business management system in public policy improve various workloads for greater efficiency and effectiveness.

Keywords: Participation, Public, Public Policy

บทนำ

การมีส่วนร่วมของประชาชนนั้นไม่สามารถให้คำจำกัดความที่ตายตัวได้ และมีการให้ความหมายต่าง ๆ กันในแต่ละภาคส่วนขึ้นอยู่กับความจำกัด หรือแม้กระทั่งภายในประเทศเดียวกัน ในการจะเข้าใจความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น จะต้องดูบริบทของแต่ละภาคส่วน และแต่ละประเทศและสภาพเศรษฐกิจ สังคม การเมืองของประเทศนั้น” อย่างไรก็ตามที่ผ่านมา ประเทศไทยได้มีหน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคส่วนต่าง ๆ ได้เสนอความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้มากมาย คือ การมีส่วนร่วมของประชาชนจะนำมาซึ่งโอกาสที่จะทำให้สมาชิกของชุมชนและสังคมสามารถเข้ามามีส่วนร่วมและมีอิทธิพลในกระบวนการพัฒนาและการแบ่งสรรผลของการพัฒนาอย่างเป็นธรรม ซึ่งหมายถึงการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนอย่างเท่าเทียมกัน (วิโรจน์ รูปดี, 2547)

การพัฒนานโยบายสาธารณะที่ดีจะเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นในสภาพแวดล้อมทางการเมืองที่ให้เสรีภาพแก่ผู้คนในสังคมได้มีส่วนร่วมทางการเมือง มีกระบวนการขับเคลื่อนทางสังคมจากประชาชนที่มีความรู้และปัญญาเพื่อประโยชน์ของสังคมเป็นหลัก ส่วนเรื่องสิทธิเสรีภาพและความเสมอภาคเป็นแนวคิดบนฐานธรรมชาติหรือธรรมะที่ทำให้คนในสังคมสามารถคิด ตัดสินใจ ใน

การปฏิบัติและเข้าร่วมทางการเมืองได้ด้วยแนวทางของปัจเจกบุคคลที่แตกต่างกันนำมาซึ่งการทำให้สังคมสามารถพัฒนาความรู้ความศรัทธาตลอดจนเข้าถึงสังคมแห่งปัญญาได้ ขณะเดียวกันความรู้และปัญญามีความสำคัญต่อหลักเสรีภาพของสังคมที่จะทำให้สังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขทำให้สังคมมีพลังเพราะสังคมสามารถปฏิบัติให้อยู่บนพื้นฐานของความรู้และปัญญาได้ การที่จะทำให้พลังปัจเจกจะหลอมรวมเป็นพลังร่วมได้นั้น จะต้องพัฒนาสนับสนุนให้เป็นพลังขับเคลื่อนทางสังคมบนฐานของจริยธรรม และพลังร่วมไม่ใช่อำนาจเพื่อใช้เป็นกลไกในการแสวงหาผลประโยชน์ทางการเมืองแต่เป็นพลังทางจริยธรรมเพื่อสังคมโดยรวม

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ คือ วิเคราะห์การมีส่วนร่วมของภาคประชาชน และกระบวนการพัฒนานโยบายสาธารณะที่ดี คือ กระบวนการพัฒนาที่ในสังคมไทยมีปัญหาอย่างไรบนพื้นฐานด้านความคิดทางด้านเสรีภาพ อำนาจ คุณธรรม และจริยธรรม ส่งผลให้การวิเคราะห์ทางด้านนโยบายสาธารณะและการมีส่วนร่วมในทางกรณีศึกษาของการพัฒนานโยบายสาธารณะที่ดีและทิศทางการเปลี่ยนแปลงเชิงนโยบายในภาคประชาชน

การมีส่วนร่วมของประชาชน

1. แนวคิดการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วมของประชาชน เป็นการกระทำที่มีจุดมุ่งหมายที่จะเข้าไปมีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบาย การบริหารงานของรัฐ หรือการเลือกผู้นำรัฐบาลและการกระทำนั้นต้องเป็นการกระทำด้วยความสมัครใจซึ่งอาจเป็นไปในทางตรงหรือทางอ้อมก็ได้” และเป็นกิจกรรมต่าง ๆ ที่เป็นไปโดยสมัครใจซึ่งสมาชิกในสังคมมีส่วนร่วมโดยตรงหรือโดยอ้อม ในการเลือกผู้ปกครองประเทศ การกำหนดนโยบายสาธารณะ การลงคะแนนเสียงเลือกตั้งการติดตามข่าวสาร การอภิปราย การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การเข้าร่วมประชุม การบริจาคเงินและการติดต่อกับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ลักษณะความกระตือรือร้นของการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองอาจพิจารณาได้จากการสมัครเป็นสมาชิกพรรคการเมืองอย่างเป็นทางการ การเขียนและกล่าวสุนทรพจน์การณรงค์หาเสียงการแข่งขันเป็นเจ้าหน้าที่พรรคหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐแต่ไม่รวมถึงกิจกรรมที่ไม่สมัครใจ เช่น การเสียภาษี การเป็นทหารและหน้าที่ด้านตุลาการ (Mc Closky, H., 1968) ทางด้าน Milbrath มองว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองว่า “เป็นความพยายามของมนุษย์ที่จะอยู่ร่วมกันในสัมพันธ์ภาพที่ต้องพึ่งพาอาศัยกัน คือทุกรูปแบบของสังคมมนุษย์จะมีการเมืองในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งแฝงอยู่ด้วยเสมอ” (อำพร สุคนธ์ตันสุข, 2544) ส่วน Huntington and Dominguez ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วม

ร่วมทางการเมืองว่าหมายถึงกิจกรรมหรือการกระทำของประชาชน ที่ต้องการมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของรัฐบาลโดยที่การกระทำเป็นไปได้ทั้งถูกต้องตามกฎหมายและไม่ถูกต้องตามกฎหมาย ใช้กำลังหรือไม่ใช้กำลังทั้งที่สำเร็จและล้มเหลว ทั้งที่สมัครใจหรือไม่สมัครใจรวมทั้งกิจกรรมเกี่ยวกับการเลือก การร่วมรณรงค์หาเสียงหรือการรวมตัวกันเพื่อโน้มน้าวหรือกดดันต่อรัฐบาล ได้แก่ การประท้วง การใช้ความรุนแรงโดยที่เน้นการกระทำของประชาชนเอง (Autonomous Participation) หรือกิจกรรมเกี่ยวกับการปลุกกระตมประชาชน (Mobilization Participation) (Huntington, S. P. and G. Dominguez, 1975) ส่วนทิพาพร พิมพ์สุทธิ์ ให้ความหมายการมีส่วนร่วมทางการเมือง “หมายถึง การมีส่วนร่วมในการกระทำ (Activity) ของแต่ละบุคคล ซึ่งมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจนโยบายของรัฐบาล การมีส่วนร่วมที่มาจากแต่ละบุคคลโดยตรงต่อการตัดสินใจนโยบายของรัฐบาล เรียกว่าการมีส่วนร่วมโดยตนเอง และการมีส่วนร่วมซึ่งมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจนโยบายทางอ้อม เรียกว่า การมีส่วนร่วมโดยการถูกระดม” (วรรณธรรม กาญจนสุวรรณ, 2547) นอกจากนี้ทางด้าน สิทธิพันธ์ พุทธหุน ระบุว่า การเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองว่า “เป็นกิจกรรมที่ราษฎรโดยส่วนตัวเองที่จะมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจนโยบายของรัฐบาล” (สิทธิพันธ์ พุทธหุน, 2547)

นอกจากนี้ Myon Weiner ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมทางการเมืองไว้ 10 ประการ ดังนี้

- 1) การมีส่วนร่วม หมายถึง การกระทำในการสนับสนุนหรือการกระทำในการเรียกร้องกับผู้นำของรัฐบาลในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยและเผด็จการก็ได้ เช่น การออกเสียงประชามติ
- 2) การมีส่วนร่วม หมายถึง ความพยายามที่สำเร็จในการสร้างผลกระทบต่อการดำเนินการของรัฐบาลหรือ การเลือกผู้นำรัฐบาล
- 3) การมีส่วนร่วม หมายถึง การกระทำหรือกิจกรรมทางการเมืองที่กำหนดไว้ในตัวบทกฎหมาย เช่น การออกเสียงเลือกตั้ง การยื่นข้อเรียกร้อง การวิ่งเต้นในเรื่องต่าง ๆ ที่เป็นไปตามกฎหมาย ซึ่งการกระทำเหล่านี้จะต้องไม่ขัดกฎหมาย
- 4) การมีส่วนร่วมหมายถึงการใช้สิทธิเลือกตัวแทนเข้าไปใช้อำนาจแทนตัวเองในระบอบ ประชาธิปไตยแบบมีตัวแทน
- 5) การมีส่วนร่วม หมายถึง ความรู้สึกแปลกแยกหรือแปลกปลอม หรือตีตนออกจากระบบการเมืองเนื่องจากการถูกกีดกันไม่ให้เขาได้มีโอกาสเข้าไปมีส่วนร่วม

6) การมีส่วนร่วม หมายถึงการกระทำที่ต้นตอทางการเมือง ซึ่งการกระทำยังหมายรวมไปถึงการพูดคุยถกเถียงปัญหาทางการเมืองหรือพวกที่สนใจข่าวสารทางการเมืองในสื่อสารมวลชน ไม่จำเป็นจะต้องอยู่ในรูปของการใช้สิทธิเลือกตั้งเสมอไป

7) การมีส่วนร่วมทางการเมืองนั้นเป็นกิจกรรมทางการเมืองทุกชนิดทั้งแบบที่ใช้ความรุนแรงและไม่ใช้ความรุนแรง

8) การมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นกิจกรรมทางการเมืองและกิจกรรมที่มองว่าต้องมีจุดมุ่งหมายที่จะมีอิทธิพลต่อผู้นำทางการเมือง มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติการและดำเนินการของข้าราชการด้วย

9) การมีส่วนร่วมบางคนก็มองเพียงการกระทำที่จะมีผลต่อการดำเนินการทางการเมืองระดับชาติเท่านั้น แต่ที่จริงก็รวมถึงการดำเนินการที่มีผลต่อการเมืองท้องถิ่นและระดับชาติ

10) การมีส่วนร่วมทางการเมืองคือการปฏิบัติทางการเมืองและเป็นกิจกรรมทุกชนิดที่เป็นการเมือง (นรนิติ เศรษฐบุตร, มปป)

กล่าวได้ว่า การเข้ามีส่วนร่วมของประชาชนเป็นกิจกรรมต่าง ๆ ตามความสมัครใจของประชาชนในฐานะสมาชิกในสังคมการเมืองที่จะเลือกกระทำซึ่งมีจุดมุ่งหมายทั้งทางตรงและทางอ้อมที่ต้องการมีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบาย การดำเนินงานของรัฐบาลไม่ว่าจะเป็นระดับท้องถิ่นหรือในระดับชาติก็ตาม ซึ่งการกระทำนั้นอาจผิดกฎหมาย หรือถูกต้องตามกฎหมาย อาจใช้ความรุนแรงหรือไม่ใช้ความรุนแรง สำเร็จผลหรือไม่ หรือการกระทำโดยความสำนึกหรือถูกชักจูงระดมพลังก็ได้ (มยุรี ถนอมสุข, 2554)

2.2 ทฤษฎีการมีส่วนร่วม

การปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ (New Paradigm) ในการทำงานร่วมกับชุมชนดังนี้ การพัฒนาที่ทรงพลังและมีประสิทธิภาพได้ผลสูงสุดต้องเป็นการพัฒนาว่าระดมพลังที่สร้างสรรค์ของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องบนพื้นฐานของการรู้จักสามัคคี การพัฒนาที่บูรณาการได้ต้องมีประชาชนและชุมชนเป็นแกนหลักโดยเป็นผู้กำหนดความต้องการในการพัฒนา เป็นผู้ดำเนินการและเป็นผู้รับผลของการพัฒนา องค์การชุมชนและการศึกษาเรียนรู้ของชุมชนคือ กลไกและกระบวนการที่สำคัญ การเรียนรู้จากการปฏิบัติการกิจร่วมกัน เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่มีคุณภาพสอดคล้องกับความเป็นจริงในมิติต่าง ๆ ตลอดจนสามารถปรับเปลี่ยนได้อย่างเหมาะสมตามประสบการณ์ที่เปลี่ยนแปลงได้ (สมพร เพชรสงค์, 2541) ทางด้านประเวศ วะสี ได้เสนอข้อคิดเห็นในการพัฒนามีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ทุกภาคส่วนจะมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกันจากการปฏิบัติจริง ระบบทั้งระบบจึงมีพลังเพียงพอที่จะก่อให้เกิด

การเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางเดียวกันการบริหารที่ดีและมีประสิทธิภาพ การพัฒนาองค์กรหรือชุมชนให้เกิดประสิทธิผลนั้น ต้องพัฒนาคนในชุมชนให้เกิดทักษะชีวิตคือ รู้จักคิด วิเคราะห์ และร่วมมือกันไม่ทำงานแบบแยกส่วน แท้ที่จริงทุก ๆ ชุมชนเป็นระบบปิดตัวเองและอ่อนแอ ควรมีทรัพยากรบุคคล จะรวมพลังกันนอกระบบและเข้าช่วยทำงานของส่วนรวม ไม่ว่าจะเป็นระดับชุมชน ท้องถิ่นหรือประเทศ ทั้งกระบวนการ AIC (Appreciation Influence Control) ซึ่งเป็นกระบวนการที่ทำให้เกิดความซาบซึ้ง รวมพลังชักจูงใจ และร่วมกันตัดสินใจร่วมกันในการพัฒนา เป็นการร่วมกันวิเคราะห์ชุมชนและร่วมกันแก้ปัญหา (ประเวศ วะสี, 2535)

ทฤษฎีการมีส่วนร่วมสามารถแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ คือ

1) ทฤษฎีความเป็นผู้แทน (Representative) ทฤษฎีนี้เน้นความเป็นผู้แทนของผู้นำและถือว่าการมีส่วนร่วมในการเลือกตั้งหรือ ถอดถอนผู้นำ เป็นเครื่องหมายของการที่จะให้หลักประกันกับการบริหารงานที่ดี อย่างไรก็ตามทฤษฎีนี้ เน้นเฉพาะการวางโครงสร้างสถาบัน เพื่อเป็นเครื่องมือในการให้ผู้ตามเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจขององค์กรอย่างแท้จริง ผู้ที่มีส่วนร่วมอย่างแท้จริงในการตัดสินใจ ได้แก่บรรดาผู้นำต่าง ๆ ที่เสนอตัวเข้ามาสมัครรับเลือกตั้ง ส่วนผู้ตามนั้นเป็นเพียงไม้ประดับเท่านั้น

2) ทฤษฎีประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม (Participatory democracy) ทฤษฎีนี้การมีส่วนร่วม มีวัตถุประสงค์ไม่เฉพาะแค่การเข้าไปพิจารณาเลือกตั้ง หรือถอดถอนผู้นำเท่านั้น แต่ยังรวมไปถึงการเข้าไปมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการวางนโยบาย ยิ่งกว่านั้น ทฤษฎีนี้ยังมองการมีส่วนร่วมเป็นการให้การศึกษา และพัฒนาการกระทำทางการเมืองและสังคมที่มีความรับผิดชอบนั้นคือการไม่ยอมให้มีส่วนร่วมที่นับว่าเป็นการคุกคามต่อเสรีภาพของผู้ตาม (ดิน ปรัชญพฤกษ์, 2533)

จะเห็นได้ว่าทั้ง 2 ทฤษฎีที่กล่าวมียุทธศาสตร์มองไปในส่วนของการมีส่วนร่วมทางสังคม เพราะการที่มนุษย์จะเข้าไปมีส่วนร่วมกระทำเรื่องใดเรื่องหนึ่งก็ตาม ย่อมขึ้นอยู่กับทางเลือกผู้กระทำ และได้รับรวมปัจจัยที่ทำให้มนุษย์กระทำ หรือไม่กระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ขึ้นอยู่กับปัจจัยต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1) เป้าหมาย (Goals) การกระทำทุกอย่างจะต้องมีเป้าหมาย หรือมีวัตถุประสงค์ อาจจะเป็นความเชื่อ ความรู้สึก แลลงการณ์ของราชการ และอาจจะเป็นจากเงื่อนไขที่ตนเองหรือคนอื่นเป็นผู้กำหนดขึ้นให้เป็นไปตามความปรารถนา

2) ความเชื่อ (Belief) เป็นความคิดหรือความรู้สึกที่เกิดขึ้นเอง โดยปราศจากการอ้างอิงใด ๆ ความเชื่อนี้จะมีอิทธิพลมากต่อการตัดสินใจ เพราะคนส่วนมากจะเลือกกระทำตามความเชื่อพื้นฐานที่เขามีอยู่ดั้งเดิม

3) ค่านิยม (Value) เป็นระบบหนึ่งของความเชื่อ การดำรงชีวิตอยู่ในสังคมนั้นจะต้องสร้างเงื่อนไขในการดำรงชีวิต การที่จะทำหรือไม่ ทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดมีพื้นฐานมาจากการที่สังคมนั้นตัดสินใจว่าดีหรือเลว

4) ความเคยชินและขนบธรรมเนียมประเพณี (Habits and Customs) เป็นรูปแบบที่สร้างขึ้นมาจากความรับผิดชอบภายในกลุ่ม ซึ่งคนในสังคมจะยอมรับด้วยความเต็มใจ เป็นแบบอย่างที่เหมาะสมและมีเหตุผล การกระทำแสดงออกมาเช่นนี้เป็นเพราะความเคยชินและประเพณีดั้งเดิมที่ยึดถือกันมานาน

5) ความคาดหวัง (Expectation) เป็นความรู้สึกที่เกิดขึ้นภายในตัวเรา หรือที่เกิดขึ้นจากตัวบุคคล กลุ่มและสังคมที่คิดหรือหวังในตัวเรา ควรจะมีความเชื่อ มีความรู้สึกรู้สึกหรือแสดงการกระทำออกมาตามที่เขาต้องการ

6) ข้อผูกพัน (Commitments) เมื่อมีการรวมกลุ่มกิจกรรมพิเศษขึ้นในสังคม ก็มีข้อผูกพันที่สมาชิกในกลุ่มจะต้องทำตามสัญญา หรือข้อผูกพันที่กลุ่มได้ตั้งขึ้น

7) การบังคับ (Force) เป็นความรู้สึกของคนที่จะต้องกระทำการสิ่งใดสิ่งหนึ่ง โดยไม่มีทางออก อาจจะถูกบังคับโดยกฎหมายหรือกฎหมายก็ได้ การบังคับนี้จะรุนแรงกว่าสมัครใจทำเอง

8) โอกาส (Opportunity) เป็นความเชื่อของคนที่คิดว่าตนอยู่ในสถานการณ์ที่สามารถเลือกกระทำการสิ่งใดสิ่งหนึ่งได้ตามโอกาสที่ตนมีอยู่ แต่บางคนก็ไม่มีโอกาสจะเลือกกระทำการสิ่งหนึ่งตามโอกาสที่ตนมีอยู่ เพราะสถานการณ์ไม่เอื้ออำนวย

9) ความสามารถ (Ability) การที่คนยอมรับว่าตนเองมีขีดความรู้ความสามารถเพียงใดที่จะสามารถกระทำการสิ่งที่ตนต้องการให้สำเร็จลุล่วงไปได้

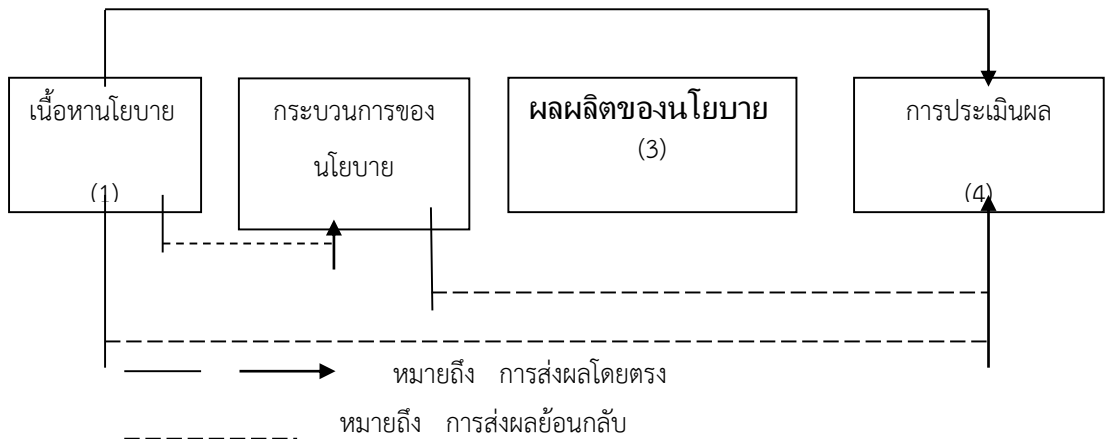
10) การสนับสนุน (Support) เป็นส่วนหนึ่งของการช่วยเหลือ หรือต่อต้าน ซึ่งเกิดจากตัวบุคคลหรือกลุ่มให้ความสนับสนุนด้านความคิด หรือเป็นแรงกระตุ้นให้คนกระทำการสิ่งใดสิ่งหนึ่งลงไป เนื่องจากเขารู้สึกว่ามีผู้สนับสนุนให้เขาทำ (เสือ อภิชาติเกรียงไกร, 2543)

แนวคิดต่อมาพยายามให้ความสำคัญกับพนักงานในองค์การมากขึ้นโดยมองว่าพนักงานเป็นทรัพยากรที่มีค่าขององค์การ แนวคิดนี้เรียกว่าแนวคิดเชิงทรัพยากรมนุษย์ (Human Resources Approach) ขณะที่การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการองค์การเพื่อให้พนักงานเกิด

ความพึงพอใจ รูปแบบการสื่อสารในแนวคิดนี้เกิดขึ้นได้ทุกทิศทางและทุกรูปแบบ แนวคิดนี้รวมถึงแนวคิดกรอบโครงในการบริหารของเบลค และมูตัน ระบบการบริหารของไลเคิร์ตแบบที่ 4 และทฤษฎี Z ของอุชิและให้ความสำคัญกับการเปลี่ยนแปลงในระบบย่อยหนึ่ง ๆ จะส่งผลกระทบต่อระบบย่อยอื่น ๆ และระบบใหญ่ในที่สุด นอกจากนั้นองค์การยังมีวัฒนธรรมของตนเองซึ่งประกอบขึ้นมาจากวัฒนธรรมย่อยของพนักงานและระบบย่อยต่าง ๆ

หลักของการมีส่วนร่วมในความหมายของการบริหารจัดการจะมีความเชื่อมโยงอย่างใกล้ชิดกับ “การตัดสินใจ” นั่นคือ การมีส่วนร่วมนั้น ๆ ได้นำไปสู่การตัดสินใจใด ๆ อย่างมีคุณค่าและอย่างชอบธรรมหรือไม่ ซึ่งในภาษาอังกฤษจะใช้คำว่า “Meaningful Participations” คือ การมีส่วนร่วมนั้น ๆ ทำขึ้นหรือวางระบบขึ้น ไม่ใช่เพียงเพื่อจะได้จัดทำให้มีแล้วเท่านั้น แต่การมีส่วนร่วมนั้น ๆ ได้นำไปสู่การพิจารณา ตัดสินใจ หากสมเหตุสมผล ต้องมีความชอบธรรมก็นำไปปฏิบัติ หากผู้มีอำนาจ คิดว่าไม่เหมาะสมก็ต้องอธิบายได้โดยมีมาตรฐานแห่งความชอบธรรม (Legitimacy) ในการตัดสินใจนั้น ๆ ที่สังคมส่วนใหญ่ยอมรับได้ ที่อาจจะขัดกับผลของการมีส่วนร่วม (สนธยา พลศรี, 2533)

การมีส่วนร่วมของประชาชน (People Participation) เป็นหัวใจของการพัฒนาชุมชน โดยเป็นทางรัฐประศาสนศาสตร์ในเรื่องของการปกครองตนเอง (Self-government) คือ ต้องการให้ประชาชนได้เข้าไปตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ ของชุมชนด้วยตนเอง ซึ่งสามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาทุก ๆ แขนง โดย โคเฮนและอ็อพโฮฟฟ์ได้กล่าวถึงการมีส่วนร่วมไว้กล่าวคือ การมีส่วนร่วมโดยทั่วไป หมายถึง การมีส่วนร่วมในขั้นตอนการตัดสินใจ (Decision Making) แต่ก็ไม่ได้หมายความว่า จะเป็นการตัดสินใจเพียงอย่างเดียว ยังใช้การตัดสินใจควบคู่ไปกับขั้นตอนการปฏิบัติการ (Implementation) ด้วย เช่น ในการจัดองค์กร การกำหนดกิจกรรมพัฒนา เป็นต้น การตัดสินใจยังมีความเกี่ยวข้องกับประชาชนในเรื่องของผลประโยชน์ (Benefit) และการประเมินผล (Evaluation) ในกิจกรรมการพัฒนาด้วย ซึ่งจะเห็นได้ว่าการตัดสินใจนั้นเกี่ยวข้องเกือบโดยตรงกับการปฏิบัติการ แต่ก็เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์และการประเมินผลด้วยเหมือนกัน โดยที่ผลประโยชน์นั้นเป็นผลมาจากการปฏิบัติการ และผลประโยชน์ก็จะมาเป็นตัวกำหนดให้มีการประเมินผล ซึ่งต่างก็ได้รับผลมาจากขั้นตอนการตัดสินใจแล้วทั้งสิ้นนั่นเอง นอกจากนี้ก็จะมีผลสะท้อนกลับ (Feed - back) จากการประเมินผลและการปฏิบัติการกลับไปสู่การตัดสินใจอีกด้วย ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 แสดงแนวคิดสัมพันธ์ของการมีส่วนร่วม

จะเห็นได้ว่า การมีส่วนร่วมจะมี 4 ขั้นตอน คือ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ทุกขั้นตอนมีความสัมพันธ์กัน โดยมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมที่ขั้นตอนการตัดสินใจเป็นประการสำคัญ ซึ่งในแนวทางการมีส่วนร่วมนี้มุ่งให้ ประชาชนเป็นผู้คิดค้นปัญหา เป็นผู้ที่มิพบทบทในทุ ก ๆ เรื่อง ไม่ใช่ที่กำหนดให้ประชาชนปฏิบัติตามในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ทุกอย่างต้องเป็นเรื่องของประชาชนที่จะคิดขึ้นมา (อศิน รพีพัฒน์, 2527)

2.3 ขั้นตอนและกระบวนการการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วมของประชาชนสามารถกระทำได้หลายลักษณะขึ้นอยู่กับกิจกรรมหากเป็นการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างแท้จริงแล้วก็ควรให้ประชาชนมีส่วนร่วมทุกกิจกรรมและทุกขั้นตอน นักวิชาการหลายท่านได้กล่าวไว้ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การจัดทีมบริหารแบบมีส่วนร่วม โดยการกำหนดเป็นหลักการว่าจะบริหารในลักษณะของการบริหารเป็นทีม แบบมีส่วนร่วมเป็นหลักโดยให้ทุกคนในหน่วยงานได้ร่วมมือกันเป็นทีม ทำหน้าที่บริหารร่วมกัน

ขั้นตอนที่ 1 การดำเนินการบริหารแบบมีส่วนร่วม เป็นขั้นตอนการบริหารตามกิจกรรมปกติ เช่น การวางแผน การกำหนดเป้าหมาย การแบ่งงาน การกำหนดหน้าที่ การ

มอบหมายงาน การติดตามผลงาน การแก้ปัญหาเป็นต้น โดยให้ทุกคนได้มีส่วนร่วมในการคิดพิจารณาและ ตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ ร่วมกัน

ขั้นตอนที่ 3 การพัฒนาทีมงาน เป็นขั้นตอนการทำงานเป็นทีมและร่วมกันพัฒนาทีมงานโดยดำเนินการดังนี้

3.1) การร่วมทำงานเป็นทีม ได้แก่ การประชุมร่วมกันเพื่อศึกษาหรือทำความเข้าใจในหน้าที่ของทีมหรือของหน่วยงานว่า หน่วยงานนั้นมีหน้าที่อะไร เป้าหมายอย่างไร นโยบายอย่างไร แต่ละคนมีหน้าที่อะไรบ้าง โดยให้ทุกคนรู้หน้าที่ เป้าหมายของงานและมาตรฐานงานให้ชัดเจน และกำหนดให้ทุกคนได้ประชุมพบปะเพื่อร่วมกันคิด ร่วมกันตัดสินใจในการทำงาน เรียกได้ว่าทุกคนได้รู้งานและวิธีการทำงานร่วมกันแบบมีส่วนร่วม

3.2) การพัฒนาทีมงาน โดยดำเนินการเป็นลำดับขั้นตอนดังนี้

การพิจารณาปัญหาร่วมกัน โดยพิจารณาว่าในการทำงานนั้นมีปัญหาอะไรบ้าง โดยทุกคนระดมสมองเพื่อแก้ปัญหาต่าง ๆ เหล่านั้นการระดมสมองเป็นการคิดร่วมกันอย่างหนึ่งเพื่อให้โอกาสสมาชิกทุกคนเสนอปัญหาต่าง ๆ แล้วที่ประชุมช่วยกันจัดกลุ่มปัญหาและเรียงลำดับตามความสำคัญ ในการศึกษาปัญหาอาจมีการศึกษาข้อมูลหรือสถิติต่าง ๆ เพื่อนำเสนอรวมทั้งวิธีกลุ่มแบบ QC เป็นต้น

3.3) กลยุทธ์ในการพัฒนาทีมงานเป็นการใช้กระบวนการกลุ่มกระบวนการบริหารแบบมีส่วนร่วมมีขั้นตอนดังนี้

- การสร้างอุดมการณ์หรือปณิธานร่วมกัน
- การนำอุดมการณ์ไปยึดถือปฏิบัติ
- การประเมินตนเองว่าปฏิบัติตามอุดมการณ์ของกลุ่มเพียงใด
- การพัฒนาตนเองให้เป็นไปตามอุดมการณ์ที่ตั้งไว้ (ศักรินทร์ สุวรรณโรจน์

, 2541)

นอกจากนี้ยังพบกระบวนการมีส่วนร่วมตามขั้นตอนการพัฒนา ซึ่งเป็นการวัดเชิงคุณภาพของการมีส่วนร่วมออกเป็น 5 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การมีส่วนร่วมในขั้นการริเริ่มการพัฒนา ซึ่งเป็นขั้นตอนที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา และสาเหตุของปัญหาภายในชุมชนตลอดจนมีส่วนร่วมในการกำหนดความต้องการของชุมชน และมีส่วนร่วมในการจัดลำดับความสำคัญของความต้องการด้วย

ขั้นตอนที่ 2 การมีส่วนร่วมในขั้นตอนการวางแผนการพัฒนา เป็นขั้นตอนที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและวัตถุประสงค์ของโครงการ กำหนดวิธีการและแนวทางการดำเนินงานตลอดจนกำหนดทรัพยากร และแหล่งทรัพยากรที่จะใช้

ขั้นตอนที่ 3 การมีส่วนร่วมในขั้นการดำเนินการพัฒนา เป็นขั้นตอนที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการสร้างประโยชน์ โดยการสนับสนุนทรัพยากร วัสดุอุปกรณ์ และแรงงาน หรือเข้าร่วมบริหารงาน ประสานงาน และการดำเนินการขอความช่วยเหลือจากภายนอก

ขั้นตอนที่ 4 การมีส่วนร่วมในขั้นการรับผลประโยชน์จากการพัฒนา เป็นขั้นตอนที่ประชาชนมีส่วนร่วม ในการรับผลประโยชน์ที่พึงได้รับจากการพัฒนา หรือยอมรับผลประโยชน์อันเกิดจากการพัฒนาทั้งด้านวัตถุและจิตใจ

ขั้นตอนที่ 5 การมีส่วนร่วมในขั้นประเมินผลการพัฒนา เป็นขั้นตอนที่ประชาชนเข้าร่วมประเมินว่า การพัฒนาที่ได้กระทำไปแล้วนั้นสำเร็จตามวัตถุประสงค์เพียงใด ซึ่งในการประเมินอาจปรากฏในรูปของการประเมินย่อย เป็นการประเมินผลการหน้าเป็นระยะ ๆ หรือกระทำในรูปของการประเมินผลรวม ซึ่งเป็นการประเมินผลสรุปรายยอด

กล่าวได้ว่า ทั้ง แนวคิด ทฤษฎี และขั้นตอนการมีส่วนร่วม เป็นกระบวนการที่ให้ความร่วมมือในการเข้าร่วมทำกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ ขององค์กรซึ่งประกอบด้วยการทำงานวางแผนคิดแก้ไขปัญหา การดำเนินการปฏิบัติงานการติดตามผลและร่วมรักษามาตรฐานที่กลุ่มกำหนดขึ้น และมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ร่วมในความสำเร็จ ทั้งนี้เพื่อนำไปสู่เป้าหมายขององค์กร และสามารถบรรลุผลสำเร็จเป้าหมายที่กำหนดไว้โดยในการเข้าร่วมทำกิจกรรมนั้น ๆ จะมีปัจจัยที่เกี่ยวข้องที่ทำให้เกิดการมีส่วนร่วม อาทิ บุคคลได้รับการกระตุ้นที่ดี ทางด้านจิตใจ การรับรู้ทางความรู้สึก และได้รับการสนับสนุนอื่น ๆ จากบุคคลในองค์กรซึ่งผู้นำต้องมีบทบาทในการสนับสนุน

การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการรับบริการสาธารณะ

ประชาชนภายในประเทศประกอบด้วยระบบความสัมพันธ์ของคน ความเชื่อ ศาสนา ประเพณี วัฒนธรรม ระบบเศรษฐกิจ อาชีพ ระบบการเมือง ระบบปกครอง โครงสร้างอำนาจรวมถึงระบบนิเวศวิทยา สิ่งแวดล้อมและเทคโนโลยีด้านต่าง ๆ ซึ่งระบบเหล่านี้มีความสัมพันธ์ต่อกันและระหว่างกัน หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่ามีความเชื่อมโยงกันชนิดที่ไม่สามารถแยกจากกันได้ ดังนั้นในการดำเนินชีวิตของประชาชนหรือการบริหารราชการที่ส่งผลกระทบต่อสังคมทั้งในส่วนดีและส่วน

ไม่ดีทำให้เกิดความคิดความเห็น หากดีก็จะส่งเสริม หากไม่ดีก็จะต่อต้าน ดังนั้น ผู้นำการบริหารจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมในภาคประชาชนให้มากยิ่งขึ้นในระบบการบริหารราชการแผ่นดินทั้งในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานรัฐอื่น ๆ เพื่อที่จะตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้และเกิดความพึงพอใจในที่สุดซึ่งผู้เขียนเห็นว่า ผู้นำการบริหารควรที่จะสร้างสิ่งเหล่านี้คือ

1) การสร้างกระบวนการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้าไปมีบทบาทในกิจกรรมที่ประชาชนสนใจร่วมกันเข้ามามีส่วนร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจ ร่วมรับผิดชอบร่วมแสดงความคิดเห็น รวมทั้งการติดตามประเมินผลเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ รวมไปถึงเกิดการประสานงานซึ่งกันและกันการทำงานในระยะเริ่มต้นอาจอาศัยผู้นำในการทำกิจกรรม และค่อยคลี่คลายไปสู่การร่วมมือและผลัดเปลี่ยนกันในการเข้ามามีส่วนร่วมบริหารกิจกรรมนั้น ๆ เพื่อให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการร่วมมือทั้งในการทำกิจกรรมและเรียนรู้จักการบริหารจัดการอย่างทั่วถึง อันเป็นประโยชน์ต่อชุมชน เพื่อพัฒนาชุมชนตามแนวทางสู่ความยั่งยืน ทั้งนี้การเข้าไปมีส่วนร่วมจะต้องเกิดจากความสมัครใจของประชาชนเอง

2) การสร้างความตระหนักร่วมถึงปัญหาที่จะต้องวิเคราะห์หาสาเหตุของปัญหาสังคมและร่วมกันวางแผนตัดสินใจในการดำเนินงานพัฒนาร่วมกัน การร่วมระดมทุนด้วยการปฏิบัติงานจะทำให้มีความรู้สึกร่วมเป็นเจ้าของ ทำให้ได้เรียนรู้การดำเนินงานอย่างใกล้ชิด เมื่อได้ติดตามประเมินผลการดำเนินงานทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ความเข้าใจในกระบวนการผลประโยชน์ที่ได้คือความสำเร็จ

3) การตรวจสอบและประเมินผลการบริหารของหน่วยงานรัฐหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมทั้งตัวแทนจากหน่วยงานรัฐ เช่น ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน ครู เป็นต้น หน่วยงานที่รับผิดชอบจะส่งเสริมให้ชาวบ้านเข้าร่วมกันในการพัฒนาและแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่ของตนซึ่งตัวแทนภาครัฐจะต้องเป็นแบบอย่างที่ดีและให้โอกาสอย่างเต็มที่ไมใช่ทำตัวขัดขวางการมีส่วนร่วมของประชาชนเสียเองซึ่งพบได้ในพื้นที่ต่าง ๆ ทั่วประเทศไทย

4) ร่วมทำ ร่วมวางแผน ร่วมดำเนินการ ร่วมกันประเมินผลและร่วมกันรับผลประโยชน์ที่เกิดขึ้น ซึ่งในการส่งเสริมดังกล่าวจะพบมากในพื้นที่ที่มีความสามัคคีกันในหมู่คณะและพื้นที่นั้น ๆ จะได้รับชื่อเสียงและการไปศึกษาดูงานจากหลายพื้นที่ ในลักษณะดังกล่าวจะเห็นได้ว่าประโยชน์ที่เกิดขึ้นไม่ได้ตกอยู่ที่ผู้นำการบริหารเพียงคนเดียวแต่หมายถึงผลความสำเร็จของประชาชนทั้งหมดหรือจะกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ การแก้ปัญหาทางสังคม หรือการพัฒนาอะไร ๆ ก็แล้วแต่หากไม่

สามารถสร้างความสามัคคีกันได้ ก็ยากที่จะประสบผลสำเร็จ ฉะนั้น การมีส่วนร่วมจึงเป็นก้าวแรกแห่งความสำเร็จในกิจการงานทุกอย่าง

บทสรุป

การมีส่วนร่วมของประชาชนกับนโยบายสาธารณะในความหมายกว้างซึ่งมักจะคาบเกี่ยวกับกับการพัฒนานั้นก็คือ การให้โอกาสประชาชนเป็นฝ่ายการตัดสินใจ กำหนดปัญหาความต้องการของตนเองอย่างแท้จริง เป็นการเสริมพลังอำนาจ ให้แก่ประชาชน/กลุ่ม/องค์กรชุมชนให้สามารถระดมขีดความสามารถในการจัดการทรัพยากร การตัดสินใจ และควบคุมดูแลกิจกรรมต่าง ๆ ใน ชุมชนมากกว่าที่จะเป็นฝ่ายตั้งรับ สามารถกำหนดการดำรงชีวิตได้ด้วยตนเองให้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นตามความจำเป็นอย่างมีศักดิ์ศรีและสามารถพัฒนาศักยภาพของประชาชน/ชุมชนในด้านภูมิปัญญา ทักษะ ความรู้ ความสามารถ และการจัดการและรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของโลกได้ และประชาชนจะต้องเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการอย่างมีอิสระ การทำงานต้องเน้นในรูปกลุ่มหรือองค์กรชุมชนที่มีวัตถุประสงค์ในการเข้าร่วมอย่างชัดเจน เนื่องจากพลังกลุ่มจะเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้งานพัฒนาต่าง ๆ บรรลุผลสำเร็จตามความมุ่งหมายได้ ทั้งนี้ การจะเกิดสภาพของการมีส่วนร่วมของประชาชนตามความหมายที่กล่าวถึงข้างต้น จะต้องเกิดสภาพการณ์หรือเงื่อนไขสำคัญคือ การมีความตระหนักและความเห็นพ้องต้องกันของประชาชนที่มีจำนวนมากพอต่อการริเริ่มโครงการ/กิจกรรมหนึ่งกิจกรรมใดเพื่อที่จะการเปลี่ยนแปลงที่เป็นความต้องการของส่วนรวม ทั้งนี้ ความร่วมมือของประชาชนไม่ว่าของปัจเจกชน บุคคลหรือกลุ่มคนที่เห็นพ้องต้องกันและเข้ามารับผิดชอบเพื่อการดำเนินการพัฒนา และการเปลี่ยนแปลงในทิศทางที่ต้องการโดยมีลักษณะเป็นการกระทำผ่านกลุ่ม หรือองค์กรเพื่อให้บรรลุถึงความเปลี่ยนแปลงที่พึงประสงค์

เอกสารอ้างอิง

- ชาญชัย ศิลปะอวยชัยและคณะ. (2542). *ความต้องการมีส่วนร่วมจัดการศึกษาในท้องถิ่นของสมาชิกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดแพร่*. (รายงานวิจัย). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- ติน ประยูรพงศ์. (2533). *ภาวะผู้นำและการมีส่วนร่วมพฤติกรรมในองค์การหน่วยที่ 2*. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ทวีทอง หงส์วิวัฒน์. (2527). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา*. กรุงเทพฯ: ศูนย์ศึกษานโยบายสาธารณสุข มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ทศพล กฤตยพิสิฐ. (2538). *การมีส่วนร่วมของกำนันผู้ใหญ่บ้านเขตหนองจอกที่มีโครงการ/กิจกรรมการพัฒนาตามแนวทาง บวร และบรม เพื่อสร้างอุดมการณ์แผ่นดินธรรม แผ่นดินทอง*. (วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- นรนิติ เศรษฐบุตร. (มปป.). *แนวคิดการมีส่วนร่วมทางการเมือง* ในเอกสารประกอบการประชุมสัมมนาเพื่อรับฟังความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองท้องถิ่น. (อัดสำเนา).
- นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์. (2533). *นโยบายและกลวิธีการมีส่วนร่วมของชุมชน ในยุทธศาสตร์การพัฒนาปัจจุบัน*. กรุงเทพฯ: ศักดิ์โสภารพิมพ์.
- ประเวศ วะสี. (2535). *การพัฒนาพลังสร้างสรรค์ระดับองค์กร*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์หมอชาวบ้าน.
- ปรัชญา เวสารัชช์. (2528). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมเพื่อชนบท*. (รายงานวิจัย). กรุงเทพฯ: สถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ปาริชาติ วลัยเสถียร. (2541). *เอกสารประกอบการศึกษาวิชา สค.651 ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน*. กรุงเทพฯ: คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พัชรพล วงศ์จิต. (2544). *การมีส่วนร่วมของประชาชนตามโครงการสมาชิกแจ้งข่าวอาชญากรรม ในเขตอำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่*. (สารนิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

- พิชัยยุทธ สิงห์สหาย. (2546). *การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการดำเนินโครงการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง: ศึกษาเฉพาะกรณีกิ่งอำเภอคลองเขื่อน จังหวัดฉะเชิงเทรา*. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- มยุรี ถนอมสุข. (2554). *การรับรู้ข่าวสารทางการเมืองกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนิสิต ภาควิชาพลศึกษาและกีฬา คณะศึกษาศาสตร์และพัฒนศาสตร์ มหาวิทยาลัย เกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน*. (รายงานการวิจัย). นครปฐม: มหาวิทยาลัย เกษตรศาสตร์.
- ยุรัตน์ วุฒิเมธี. (2526). *หลักการพัฒนาชุมชนและการพัฒนาชุมชน*. กรุงเทพฯ: ไทยอนุเคราะห์ไทย.
- วรรณธรรม กาญจนสุวรรณ. (2547). *วัฒนธรรมทางการเมือง*. ในเอกสารการสอนชุดวิชาสถาบัน และกระบวนการทางการเมือง หน่วยที่ 6. (พิมพ์ครั้งที่ 4). นนทบุรี: มหาวิทยาลัย สุโขทัยธรรมมาธิราช.
- วิโรจน์ รูปดี. (2547). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการแยกประเภทขยะของเทศบาลเมือง เพชรบูรณ์*. (สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ศักรินทร์ สุวรรณโรจน์. (2541). *นักบริหารกับเทคนิคการพัฒนา*. กรุงเทพฯ: สำนักงานข้าราชการ ครู.
- สนธยา พลศรี. (2533). *ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ โอ เอส พรินต์ติ้ง เฮ้าส์.
- สมพร เพชรสงค์. (2541). *กระบวนการค้นหามูลค่าชุมชน*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานข้าราชการครู.
- สิทธิพันธ์ พุทธหนุน. (2547). *ทางเลือกของมวลประชา*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัย รามคำแหง.
- เสื่อ อภิชาติเกรียงไกร. (2543). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการทรัพยากรน้ำ กรณีพื้นที่ ลุ่มน้ำลำตะคอง จังหวัดนครราชสีมา*. (สารนิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการ จัดการมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- อศิน รพีพัฒน์. (2527). *การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาชนบทในสภาพสังคมและวัฒนธรรม ไทย*. กรุงเทพฯ: ศูนย์นโยบายสาธารณสุข มหาวิทยาลัยมหิดล.

อำพร สุคนธ์ตันสุข. (2544). *การมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ
ชั้นสูงในจังหวัดขอนแก่น*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). บัณฑิต
วิทยาลัย: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

Huntington, S. P. and G. Dominguez. (1975). Political Development. In Fred, G. and
W. N. Polsby (EDS.). *Handbook Political Science: Non Government Politic.
R*, Massachusette: Addison Wesley.

Mc Closky, H. (1968). *Political Participation*. In *International Encyclopedia of the
Social Science*. New York: McMillan and Free Press.

การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อการตัดสินใจสนับสนุนการเมือง

An Applicable of Buddhadhamma for Supporting Politics

ฐิติทัตน์ นิพนธ์พิทยา¹

Thititat Niponpittaya

Received: March 19, 2019

Revised: March 31, 2019

Accepted: March 31, 2019

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการนำหลักพุทธธรรมมาปรับใช้ในการตัดสินใจสนับสนุนการเมือง โดยครอบคลุมบทความวิชาการ แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการเมืองการปกครอง ความหมายและความสำคัญของการเมือง วัฒนธรรมทางการเมือง พฤติกรรมการเมืองของระบบการเมืองเกิดขึ้นเนื่องจากวัฒนธรรมที่เกี่ยวกับการเมือง อุดมการณ์ทางการเมืองและความหมายของอุดมการณ์ทางการเมือง และหลักพุทธธรรมที่ใช้ในการตัดสินใจสนับสนุนการเมือง

คำสำคัญ : หลักพุทธธรรม, การตัดสินใจ, การเมือง

Abstract

The academic article "Application of the principles of Buddhism for decision making to support politics" was intended to study the application of the principles of Buddhism to be used in political support decisions. With scope of studies covering academic articles, concepts, theories about politics and government,

¹ ศูนย์รักษาความปลอดภัย กองบัญชาการกองทัพไทย; Armed Forces Security Center, Royal Thai Armed Forces Headquarters

meaning and importance of politics, political culture, political behavior of the political system which occurs due to political culture. political ideology and the meaning of political ideology and the principles of Buddhism that were used to support political decisions.

Keywords: principles of Buddhism, decision, politics

บทนำ

การตัดสินใจสนับสนุนพรรคการเมืองท้องถิ่นของประชาชน ประชาชนส่วนใหญ่คิดว่าการเมืองเป็นเรื่องไกลตัว บ้างก็ว่า การเมืองเป็นเรื่องของนักการเมือง ไม่ใช่เรื่องของประชาชน เพราะเหตุดังกล่าว การเมืองจึงไม่ยุติธรรมและจะเอื้อกับกลุ่มที่มีอำนาจมากในสังคมเท่านั้น การเมืองจึงเป็นเพียงกิจกรรมการเลือกตั้งเท่านั้น และถือว่า เป็นกิจกรรมที่ไม่หวังอะไรกับการเลือกตั้ง ไปเลือกตั้งให้หมดหน้าทีไปในวันนั้น เพื่อให้ได้ผลตอบแทนในวันนั้น ลักษณะเช่นนี้ ปรากฏทั่วไปในการเมืองระดับชาติและระดับท้องถิ่น เพราะชาวบ้านมองว่า นักการเมืองท้องถิ่นก็ไม่ได้แตกต่างไปจากนักการเมืองระดับชาติ เมื่อได้รับเลือกตั้งแล้วก็แล้วกันไป ไม่รู้ว่า จะทำอะไรต่อไปอีก และไม่ได้ช่วยให้อะไรดีขึ้น วิถีชีวิตของประชาชนในท้องถิ่น มีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นอย่างมาก และสิ่งที่เหมือนกันในทุกพื้นที่คือ ชาวบ้านจะมีการประนีประนอมสูง ไม่นิยมการเผชิญหน้า การขัดแย้งทั้งนี้เพราะทุกคนมีความเป็นเครือญาติ และอยู่ด้วยกันมานานทำให้มีความผูกพัน เนื่องจากเป็นชุมชนขนาดเล็ก มีความเกรงใจ เพราะมีบุญคุณต้องตอบแทน เคยช่วยเหลือเกื้อกูลอุปถัมภ์กันมา จึงไม่ยากที่จะขัดแย้งกับผู้มีอำนาจมากกว่า

ปัญหาการเมืองอีกปัญหาหนึ่งที่อยู่คู่การเมืองไทยมาตลอดก็คือ ปัญหาความขัดแย้งของแต่ละฝ่าย การไม่ยอมรับเหตุผลในการอภิปรายและตัดสินใจ การแสดงออกด้วยคำพูดไม่ว่าจะเป็นการอภิปรายในที่ประชุมสภาฯ การกล่าวปราศรัยบนเวทีต่อหน้าชุมชน การใช้ตำแหน่ง อำนาจอย่างไม่ชอบธรรม การแสดงกิริยาก้าวร้าว การไม่รับผิดชอบต่อหน้าที่ของการเป็นตัวแทนประชาชนการฝ่าฝืนคุณธรรมและจริยธรรมแห่งความดีกลายเป็นเรื่องปกติเพราะเมื่อเกิดขึ้นแล้วก็ผ่านไปไม่มีการสอบสวน ไม่มีการลงโทษ ทำยที่สุดจึงเกิดวิกฤตทางการเมือง ซึ่งสาเหตุที่แท้จริงเกิดจากการไร้คุณธรรมจริยธรรมของนักการเมืองนั่นเอง การเห็นประโยชน์แก่ตนและพวกพ้องจากการที่นักการเมืองมีอำนาจอยู่ในมือ ทำให้เอื้อต่อการแสวงหาผลประโยชน์ให้กับตัวเอง และพวกพ้อง หรือ

เรียกว่าการเมืองแบบระบบอุปถัมภ์ ซึ่งจะเป็นไปเพื่อการเห็นประโยชน์ของตนเอง และพรรคพวก มากกว่าผลประโยชน์ทางสังคม และประเทศชาติ

ระบอบประชาธิปไตยเสรีนิยมและเศรษฐกิจการตลาดที่ส่งเสริมการเติบโตของ ระบบทุนนิยมอย่างกว้างขวาง ทำให้ธุรกิจการค้าขายตัวและต้องอาศัยการดำเนินการทางการเมืองเพื่อช่วยผลักดันผู้ประกอบการที่ต้องเข้าไปเกี่ยวข้องกับการเมือง เพื่อลดผลกระทบทางลบของนโยบายก่อให้เกิดความสัมพันธ์กับนักการเมืองที่แยกจากกันได้ยาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากนักการเมืองที่มีอาชีพทางธุรกิจก่อนเข้าสู่การเมือง และยังต้องการรักษาอาชีพและผลประโยชน์เดิมไว้ต่อไป นอกจากนี้ก็จะมีกรณีตัวอย่างให้เห็นอยู่เนือง ๆ ว่า หากนักการเมืองหรือพวกพ้องของนักการเมือง เกิดคดีความเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม เรื่องมักจะเงียบหายไปโดยที่คนทำผิดไม่ได้ถูกลงโทษแต่อย่างใด ดังนั้นการควบคุมพฤติกรรมของนักการเมืองให้ประสบผลสำเร็จจึงจำเป็นต้องสร้างสำนึกหรือมโนธรรม แห่งความรู้สึกผิดชอบชั่วดี โดยให้เกิดความรู้สึกละอายหากจะทำในสิ่งไม่ถูกไม่ควร หรือเรียกได้ว่า “คุณธรรมและจริยธรรม” หลักจริยศาสตร์เพื่อการแก้ไขปัญหาทางการเมืองในสังคมไทย จริยธรรมตามหลักนิติรัฐ ยึดหลักการว่า การบริหารงานใดได้ดำเนินการถูกต้องตามตัวบทกฎหมาย ถือว่าการบริหารงานนั้นถูกต้องตามหลักจริยธรรม แนวคิดนี้ ถูกวิพากษ์วิจารณ์ว่า อาจมีปัญหาเรื่องความไม่ครอบคลุม เพราะกฎหมายมักจะเกิดขึ้นภายหลังจากที่เกิดปัญหา และเพื่อมิให้เกิดปัญหาเดิมซ้ำอีก จึงออกกฎหมายมาบังคับใช้ ดังนั้น กฎหมายที่มีอยู่ในปัจจุบันจึงไม่เพียงพอในการกำกับพฤติกรรมการบริหาร งานให้อยู่ในกรอบของจริยธรรมได้ทุกกรณีจริยธรรมตามมาตรฐานจริยธรรม ยึดหลักการการพยายามแสวงหาความดีที่ยึดถือควรเป็นอย่างไร แล้วนำมาใช้เป็นมาตรฐานจริยธรรม เพื่อกำหนดเป็นแนวทางปฏิบัติ จริยธรรมตามมาตรฐานจริยธรรม จึงมีความครอบคลุมกว้างขวางกว่าจริยธรรมตามหลักนิติรัฐ อย่างไรก็ตาม จริยธรรมตามมาตรฐานจริยธรรมมีจุดอ่อนที่สำคัญ คือ ขาดบทบังคับการลงโทษเมื่อมีการละเมิด เป็นความแตกต่างจากจริยธรรมตามหลักนิติรัฐ จริยธรรมในเชิงพุทธ

แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการเมืองการปกครอง

การเมืองการปกครองหรือรัฐศาสตร์หรือศาสตร์แห่งรัฐ ซึ่งตรงกับภาษาอังกฤษว่า Political Science เป็นคำศัพท์ที่ถูกสร้างขึ้นมาเพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาการเมืองการปกครอง โดยเฉพาะ นักปราชญ์ทางรัฐศาสตร์ทั้งหลายอาจจะแยกวิชาการนี้ออกเป็น 2 ลักษณะใหญ่ ๆ คือ ประการหนึ่งมีลักษณะเป็นศาสตร์ (Science) คือ เป็นความรู้ทางวิชาการด้านการเมืองการปกครอง

ประการที่สองมีลักษณะเป็นศิลป์ (Arts) วิชารัฐศาสตร์จึงกลายเป็นวิชาที่ประยุกต์เอาลักษณะที่เป็นศาสตร์และศิลป์เข้าด้วยกัน แล้วนำเอาวิชาการนี้มาใช้ปกครองประเทศ และในขณะเดียวกันวิชาการเมืองการปกครองนี้อาจจะถูกบุคคลบางกลุ่มมองภาพในทางที่ไม่ดี คือ อาจจะมีมองไปว่าการเมืองการปกครองเป็นเรื่องสกปรก โหดร้ายทารุณ เช่น ข่า มุ่งหาผลประโยชน์ส่วนตัว เป็นเรื่องของคนมีเงิน มีการศึกษา และคนที่ใฝ่หาความเป็นใหญ่ แต่สภาพที่เป็นจริงแล้วการเมืองการปกครองเป็นเรื่องของคนทุกคนในสังคมจะต้องเรียนรู้ทำความเข้าใจ ไม่เป็นเรื่องที่น่ากลัวหรือเลวร้ายอย่างที่ว่า ถ้ามีความเข้าใจที่ดีและนำมาใช้ให้ถูกต้องตามกระบวนการ เพราะวิชาการเมืองการปกครองนั้น เป็นศาสตร์และเป็นศิลป์ที่ผู้ปกครองประเทศจะนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์สุขแก่ประชาชนในประเทศ เพื่อให้เกิดความมั่นคงปลอดภัยรวมทั้งความสงบเรียบร้อยของบ้านเมือง ดังนั้น เพื่อให้ผู้ศึกษาได้รู้ความหมายอันลึกซึ้งของรัฐศาสตร์ จึงขอแนะนำคำนิยามของนักปราชญ์ทางรัฐศาสตร์ทั้งหลายมากล่าวดังต่อไปนี้

นักปราชญ์ทางการเมืองศิษย์ของท่าน Socrates ท่านได้เขียนหนังสือไว้หลายเล่ม แต่เล่มที่สำคัญที่สุด คือ อุดมรัฐ (The Republic) ซึ่งในหนังสือเล่มนี้ ได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับการเมืองไว้ว่า “การเมืองคือการอำนวยความสะดวกแก่คนทั้งปวง” (Plato, 1984) ส่วนนักวิชาการอีกท่านได้อธิบายเรื่องการเมือง ในหนังสือ Politics ของท่านไว้ว่า การเมืองย่อมเกี่ยวพันกับอำนาจ อำนาจทางการเมืองจะต้องแตกต่างจากอำนาจอื่น องค์การทางการเมืองจะต้องมีอำนาจปกครองเป็นอธิปัตย์ หน่วยการบริหาร (รัฐบาล) แห่งองค์การทางการเมืองจะต้องเป็นผู้ใช้อำนาจอธิปไตยในกิจกรรมต่าง ๆ ทุกกรณี ดังนั้นคุณลักษณะของการเมืองจึงก่อปรด้วยปัจจัยเด่นชัดอย่างน้อยสองประการคือ อำนาจ (Authority) และการปกครอง (Aristotle, 1943) รัฐศาสตร์เป็นเรื่องของการรวบรวมเอาผลประโยชน์หรืออุดมการณ์ที่แตกต่างกัน มารวมไว้เป็นกลุ่มเดียวกัน เพื่อความผาสุกของคนในทุกกลุ่ม (Crick, B.D, 1964) การเมืองเป็นการศึกษาเกี่ยวกับการใช้อิทธิพล และศึกษากลุ่มคนที่มีอิทธิพลในสังคม (Lasswell, 1960) รัฐศาสตร์เป็นศาสตร์ที่ว่าด้วยการเลือกสรรสิ่งที่ดีให้คนในสังคมได้อยู่กิน ใช้อย่างมีคุณภาพ (Easton, 1953) และนักวิชาการท่านหนึ่งได้กล่าวว่า มนุษย์เป็นสัตว์การเมือง มนุษย์จะหลีกเลี่ยงการเมืองไม่ได้ จึงจำเป็นต้องอยู่รวมกันเป็นกลุ่มก้อนในชุมชน และยังมีนักวิชาการอีกท่านได้กล่าวว่าการเมืองเป็นวิธีการอย่างหนึ่งที่จะช่วยให้มนุษย์สามารถที่จะบรรลุผลประโยชน์ส่วนตัวร่วมกับผลประโยชน์ส่วนรวมได้ โดยยึดถือหลักคำนวณความผาสุก (Bentham, J., 1943)

จากความหมายและคำจำกัดความของรัฐศาสตร์หรือการเมืองการปกครองที่นักปราชญ์ทั้งหลายได้ให้ไว้นั้น จะเห็นได้ว่า การเมืองการปกครองมีจุดมุ่งหมายที่สำคัญคือ การสร้างสรรค์สังคมมนุษย์ให้อยู่ด้วยกันอย่างมีความสุข แต่ทั้งนี้ก็ต้องอาศัยปัจจัยพื้นฐานในแต่ละสังคม เช่น ประชากร สภาพภูมิศาสตร์ ดินฟ้าอากาศ และทรัพยากร เป็นต้น มาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่สังคมของตน ถ้ากลุ่มชนใดหรือรัฐใดมีความสามารถนำทฤษฎีการปฏิบัติในรัฐศาสตร์มาทำให้กลุ่มชนในรัฐเกิดความพอใจ มีความสงบสุข ถือว่ารัฐนั้นได้บรรลุเป้าหมายถึงอย่างไรก็ตาม ถ้าจะกล่าวโดยสรุปในเนื้อหาสาระที่สำคัญของความหมายของรัฐศาสตร์หรือการเมืองการปกครองนั้นจะได้ดังนี้

1. การเมืองเป็นเรื่องของอำนาจการปกครอง
2. การเมืองเป็นเรื่องของการจัดสรรผลประโยชน์
3. การเมืองการปกครองเป็นเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับรัฐ
4. การเมืองการปกครองเป็นเรื่องของการต่อสู้เกี่ยวกับอำนาจ และผลประโยชน์
5. การเมืองการปกครองเป็นเรื่องของผู้ปกครองและผู้ใต้การปกครอง

ความหมายและความสำคัญของการเมือง

ในข้อความที่กล่าวถึงคำจำกัดความ และความหมายของรรัฐศาสตร์นั้น มีคำอีกคำหนึ่งในรัฐศาสตร์กล่าวถึงคือ คำว่า การเมือง ที่ภาษาอังกฤษใช้คำว่า Politics สำหรับความหมายของคำว่า การเมือง นั้น ได้มีนักปราชญ์และนักรัฐศาสตร์หลายท่าน ให้คำนิยาม ไว้แตกต่างกันออกไปตามทัศนของแต่ละท่าน ซึ่งในที่นี้จะขอรวบรวมไว้พอเป็นแนวทางในการศึกษา ดังนี้

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน ฉบับ พ.ศ.2525 อธิบายว่า "การเมือง คืองานที่เกี่ยวกับรัฐหรือแผ่นดิน เช่น วิชาการเมือง ได้แก่ วิชาที่ว่าด้วยรัฐการจัดส่วนแห่งรัฐ และการดำเนินการแห่งรัฐ" (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546) การเมือง คือ ศิลปศาสตร์การปกครอง ซึ่งมุ่งให้เกิดความสัมพันธ์อันดีระหว่างรัฐกับบุคคลในรัฐ ระหว่างรัฐกับหัวเมืองต่าง ๆ และระหว่างรัฐกับรัฐ การเมืองจึงเป็นทั้งกิจการภายในประเทศและการต่างประเทศ การเมืองเป็นฝ่ายกำหนดนโยบาย และการปกครองเป็นฝ่ายดำเนินการตามนโยบายนั้น (สังข์ พันธ์ไทย, 2513) การเมืองย่อมเกี่ยวข้องกับอำนาจ และอำนาจทางการเมืองจะต้องแตกต่างจากอำนาจอื่น องค์การทางการเมือง จะต้องมียอำนาจปกครองเป็นอธิปไตยคุณลักษณะทางการเมืองประกอบด้วยปัจจัยที่เด่นชัด 2 ประการ คือ อำนาจ (Authority) และการปกครอง (Ruling) (จรัญ สุภาพ, 2014)

ในทัศนะของนักรัฐศาสตร์ฝ่ายพฤติกรรมการเมือง (Political Behaviorist) มีความเห็นว่า การเมือง คือการต่อสู้เพื่อแสวงหาอำนาจ (Struggle for Power) หรือเพื่อที่จะมีอำนาจเหนือผู้อื่น การเมืองโดยนัยนี้มีความหมายสองประการคือ

1. การเมืองเป็นการต่อสู้เพื่อแสวงหาอำนาจ อำนาจในที่นี้หมายถึงการที่บุคคลหนึ่งหรือหลายคนมีอิทธิพลเหนือพฤติกรรมของบุคคลอื่น
2. การเมืองเป็นการต่อสู้ในอันที่จะปกครองซึ่งกันและกัน และการต่อสู้กันจะมีกฎเกณฑ์หรือไม่ก็ได้ แต่ก็มิใช่เป้าหมายที่จะดูแลจัดการให้สังคมมนุษย์ดำรงอยู่อย่างเป็นระเบียบเรียบร้อย

นักวิชาการท่านหนึ่งมองการเมืองว่าเป็นเรื่องของอิทธิพลและผู้ทรงอิทธิพล โดยเน้นในเรื่องของใคร ได้อะไร ได้เมื่อไร และอย่างไร และผู้ทรงอิทธิพลตามความเห็นของท่าน คือผู้ที่สามารถได้รับหรือกอบโกยสิ่งที่มีคุณค่าต่าง ๆ ในสังคมอันได้แก่ อำนาจ ความเคารพนับถือ ความนิยมชมชอบ ความยุติธรรม ความอยู่ดีกินดี ความมั่นคง ชำนาญ และความรอบรู้ได้มากที่สุด “การเมืองเป็นศาสตร์และศิลป์ของการปกครอง และเป็นเรื่องเกี่ยวกับการจัดการงานสาธารณะ” (Lasswell, 1951) ขณะที่นักวิชาการอีกท่านกล่าวว่า การเมืองเป็นเรื่องของการต่อสู้เพื่อการมีอำนาจ (Hans J. Morgenthau, 1948) ยังมีอีกท่านที่ให้คำจำกัดความของศัพท์ การเมืองว่า “การเมืองเป็นกิจกรรมที่มีจุดสนใจอยู่ที่การแสวงหาผลประโยชน์ด้วยการแข่งขันกันในระดับบุคคล, กลุ่มคนต่อกลุ่มคน และสังคมต่อสังคม” (Wolin, S. J. & Wolin, 1993) การเมืองเป็นเรื่องของอำนาจ (Power) อำนาจหน้าที่ (Authority) หรือความขัดแย้ง (Conflict) (Easton, 1970) การเมืองเป็นกระบวนการทางสังคม ในรูปของกิจกรรมที่มีทั้งการแข่งขันและการร่วมมือ ในการใช้อำนาจ

สรุปได้ว่า การเมืองเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับพันกับอำนาจและการปกครอง ไม่ว่าสถานการณ์ใดหรือสถาบันใด หากมีการต่อสู้แข่งขันกัน เพื่อแสวงหาอำนาจที่เหนือกว่ากันแล้ว ก็เป็นการเมืองทั้งสิ้น นอกจากนี้ การเมืองยังเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการปกครอง การดูแล จัดการให้มนุษย์อยู่กันอย่างเป็นธรรมและเป็นระเบียบ การเมืองจึงเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตมนุษย์ และเป็นสิ่งที่ดำรง เป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ของการปกครอง ซึ่งสามารถศึกษาและเรียนรู้ได้เช่นเดียวกับศิลปะและศาสตร์สาขาอื่นที่มีอยู่ในโลก

วัฒนธรรมทางการเมือง (Political Culture)

พฤติกรรมการเมืองของระบบการเมืองเกิดขึ้นเนื่องจากวัฒนธรรมที่เกี่ยวกับการเมืองอันเป็นรากฐานของสังคมเหล่านั้น และวัฒนธรรมทางการเมือง (Political Culture) เป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมทางสังคม (Social Culture) หรือวัฒนธรรมของชาติ (National Culture) ฉะนั้นก่อนที่จะศึกษาทำความเข้าใจวัฒนธรรมทางการเมืองควรที่จะได้ศึกษาถึงวัฒนธรรมทางสังคมเสียก่อน ซึ่งมีนักปราชญ์หลายท่านได้อธิบายไว้ดังนี้

ความมีวัฒนธรรม (Culture) ของมนุษย์เป็นลักษณะหนึ่งที่ทำให้มนุษย์ต่างจากสัตว์และคำว่าวัฒนธรรมก็มักจะเข้าใจกันผิด ๆ ว่าเป็นสิ่งที่ตั้งตามที่เป็นแบบแผนในสังคม ซึ่งที่จริงแล้วทางสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา (Anthropology) “วัฒนธรรม” นั้นหมายถึง “วิถีชีวิต” (Way of Life) ของกลุ่มคน ซึ่งแบบแผนรวมทั้งหมด (Configuration) ของชีวิตนั้นมักจะเป็นแบบแผนคล้าย ๆ กัน และแบบแผนชีวิตเหล่านี้ เป็นแบบแผนที่มีการเรียนรู้และมีการถ่ายทอดจากคนรุ่นหนึ่งสู่อีกรุ่นหนึ่ง โดยอาศัยภาษาหรือการเลียนแบบ

วัฒนธรรม คือ สิ่งที่มีมนุษย์เปลี่ยนแปลง ปรับปรุง หรือผลิตขึ้น เพื่อความเจริญงอกงามในวิถีชีวิตของมนุษย์ในส่วนรวม ที่ถ่ายทอดกันได้ เลียนแบบกันได้ เอาอย่างกันได้ วัฒนธรรมคือสิ่งอันเป็นผลิตผลของส่วนรวมที่มนุษย์ได้เรียนรู้มาจากคนแต่ก่อนสืบทอดเป็นประเพณีกันมา (กรมศิลปากร, 2552) วัฒนธรรม คือ ความคิดเห็น ความรู้สึก ความประพฤติและกิริยาอาการ หรือการกระทำใด ๆ ของมนุษย์ในส่วนรวม ลงรูปพิมพ์เดียวกัน และสำแดงออกมาให้ปรากฏเป็นภาษา ศิลปะ ความเชื่อถือ และระเบียบประเพณี เป็นต้น (อานนท์ อาภาภิรม, 2528) วัฒนธรรมมีความหมายครอบคลุมถึงทุกสิ่งทุกอย่างที่แสดงออกถึงวิถีชีวิตของมนุษย์ในสังคมของกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งหรือสังคมใดสังคมหนึ่ง มนุษย์ที่ได้สร้างระเบียบกฎเกณฑ์ วิธีการในการปฏิบัติ การจัดระเบียบ ตลอดจนระบบความเชื่อ ความนิยม ความรู้ และเทคโนโลยีต่าง ๆ ในการควบคุมและวิธีใช้ประโยชน์จากธรรมชาติ

จากคำอธิบายความหมายของวัฒนธรรมของนักปราชญ์ทั้งหลายดังกล่าวมานั้น ทำให้ทราบถึงลักษณะของวัฒนธรรมทางสังคมได้ดังนี้

1. วัฒนธรรมเป็นแบบฉบับการดำรงชีวิตหรือวิถีชีวิตของมนุษย์ในสังคม
2. วัฒนธรรมเป็นมรดกทางสังคม ที่มีผลมาจากการเรียนรู้และการถ่ายทอดกันมาจากคนรุ่นหนึ่งสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง
3. วัฒนธรรมเป็นพฤติกรรมที่เกิดจากการถ่ายทอดและการเรียนรู้ มิใช่พฤติกรรมที่เกิดขึ้นจากสัญชาตญาณ

4. วัฒนธรรมเป็นระเบียบแบบแผนของการปฏิบัติอันเกิดจากทัศนคติ ค่านิยมและความเชื่อ

5. วัฒนธรรมเป็นเครื่องแสดงออกถึงความแตกต่างแห่งพฤติกรรมของมนุษย์ในสังคมหนึ่งกับอีกสังคมหนึ่ง

ส่วนวัฒนธรรมทางการเมือง จากที่กล่าวมาคือส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมทางสังคมนั้นหมายความว่า วัฒนธรรมทางสังคมมีอิทธิพลก่อให้เกิดวัฒนธรรมทางการเมืองขึ้น ทั้งนี้เพราะวัฒนธรรมทางการเมืองเกิดขึ้นจากทัศนคติ ค่านิยม ความเชื่อในทางการเมืองการปกครองที่เป็นผลมาจากการเรียนรู้และการถ่ายทอดมาจากคนรุ่นหนึ่ง สู่คนอีกรุ่นหนึ่ง ซึ่งความหมายและคำอธิบายเกี่ยวกับวัฒนธรรมทางการเมืองนั้น มีนักปราชญ์หลายท่านได้อธิบายไว้หลากหลายดังนี้

วัฒนธรรมทางการเมืองคือ แบบแผน (pattern) ของทัศนคติแต่ละบุคคลต่อการเมืองท่ามกลางสมาชิกอื่นของระบบการเมือง แบบแผนทัศนคติทางการเมืองของแต่ละบุคคลนี้เป็นความรู้สึกนึกคิดภายในจิตใจซึ่งเป็นตัวสร้างทัศนทางการเมือง หรือการแสดงออกที่เป็นบทบาททางการเมือง ความรู้สึกนึกคิดนี้มีส่วนประกอบหลายอย่างรวมทั้ง (Gabriel, 1980) Cognitive Orientation ซึ่งหมายถึงความรู้และความเชื่อที่มีต่อเรื่องของการเมืองหรือวัตถุทางการเมือง (Political Object) Affective Orientation หมายถึง ความรู้สึกผูกพันหรือไม่ยอมรับ หรือสิ่งที่เป็นความรู้สึกต่าง ๆ ที่มีต่อการเมือง และ Evaluative Orientation หรือความคิด (Opinions) ตลอดจนความพินิจพิจารณา (Judgments) ที่มีต่อการเมือง ซึ่งโดยทั่วไปมักจะเอาความคิดเหล่านั้น ซึ่งเป็นค่านิยม (Value) เข้าไปพัวพันเปรียบเทียบกับการเมืองและเหตุการณ์ทางการเมือง (Political Events) ต่าง ๆ นั้น นักวิชาการอีกท่านอธิบายว่าวัฒนธรรมทางการเมือง คือ ทัศนคติ ความเชื่อ ความรู้สึก เกี่ยวกับกระบวนการทางการเมือง สิ่งดังกล่าวนี้เป็นสิ่งกำหนดพฤติกรรมของบุคคลในระบบการเมืองโดยครอบคลุมอุดมการณ์ทางการเมือง และมีปทัสฐานในการปฏิบัติของบุคคลในระบบการเมืองนั้น วัฒนธรรมทางการเมืองจึงเป็นรูปแบบรวมของมิติทางการเมืองทางจิตวิทยาและด้านความรู้สึกนึกคิดทางการเมือง (Pye, Lucian W, 1966) ขณะที่อีกท่านอธิบายว่า วัฒนธรรมทางการเมือง เป็นรูปแบบของทัศนคติ ค่านิยม ความเชื่อบุคคลที่มีต่อกิจกรรมทางการเมือง ระบบการเมือง และต่อบทบาทของตนเองและต่อการเมือง (Samuel, 1973) วัฒนธรรมทางการเมืองเป็นทัศนคติและการอบรมกล่อมเกล่าที่แต่ละคนได้รับจากระบบการเมืองนั้น ซึ่งประกอบด้วยความรู้สึก นิยมและไม่นิยมระบบการเมือง และการประเมินต่อเหตุการณ์ทางการเมือง (Yinger, Milton, 1962)

จากคำอธิบายความหมายของบรรดานักปราชญ์ทั้งหลายของคำว่า “วัฒนธรรมทางการเมือง” ข้างต้นนั้น จะเห็นได้ว่าวัฒนธรรมทางการเมือง คือ ทศนคติ ค่านิยม ความรู้สึกนึกคิด ตลอดจนปทัสถานในการประพฤติปฏิบัติของบุคคลที่มีต่อระบบการเมืองการปกครองสถาบันการเมืองที่มีต่อระบบการเมืองการปกครองสถาบันการเมือง บทบาททางการเมืองและกิจกรรมต่างๆ ทางการเมืองที่ได้รับการเรียนรู้ ถ่ายทอดจากคนรุ่นหนึ่งมายังคนอีกรุ่นหนึ่ง ฉะนั้นเมื่อต้องการจะทราบหรือเข้าใจวัฒนธรรมทางการเมืองของสังคมใด หรือประเทศหนึ่งประเทศใด จึงจำเป็นต้องศึกษาถึงประวัติความเป็นมาของคนในประเทศนั้น ศึกษาทศนคติ ค่านิยม ความเชื่อ ความเข้าใจ สิ่งแวดล้อมของบุคคลที่มีต่อเพื่อนมนุษย์และเพื่อนร่วมชาติ ตลอดจนความสำนึกในความเป็นชาติว่า แต่ละกลุ่มแต่ละคนนั้นมี ทศนคติ ค่านิยม ความเชื่อ และปทัสถานในการดำเนินชีวิตต่อทิศทางการเมืองอย่างไรอย่างใดก็ตามไม่ว่าวัฒนธรรมทางสังคม หรือวัฒนธรรมทางการเมือง ย่อมสามารถที่จะเปลี่ยนแปลง ปรับปรุง หรือปลูกฝังให้เกิดขึ้นใหม่ได้ แต่อาจจะใช้เวลานานพอสมควร เพราะยิ่งวัฒนธรรมทางการเมืองนั้น มิได้เกิดขึ้นจากข้อบังคับเบื้องต้น คือ กฎหมายรัฐธรรมนูญระเบียบข้อบังคับทางสังคมเพียงอย่างเดียว แต่ต้องอาศัยปัจจัยอื่น ๆ อีกมาก เช่น อาศัยขนบธรรมเนียมประเพณี เหตุผล คุณค่าของวัฒนธรรมใหม่ที่เอื้อประโยชน์ให้แก่ประชาชน และกระบวนการเรียนรู้ทางสังคม เป็นต้น

วัฒนธรรมทางการเมืองมีส่วนสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับโครงสร้างทางสังคมซึ่งมีส่วนก่อรูปทศนคติทางการเมืองของแต่ละบุคคลด้วย ซึ่งเริ่มจากกระบวนการให้การเรียนรู้ทางสังคม (Socialization) ในครอบครัว กระบวนการให้การเรียนรู้ทางสังคม อาจแบ่งออกได้เป็น 4 ชั้น คือ (กมล สมวิเชียร, 2517)

1. ชั้นกระบวนการให้การเรียนรู้ทางสังคม (Socialization) เป็นขั้นมูลฐานเป็นช่วงตอนที่ทารกได้รับการฝึกฝนให้เป็นสมาชิกของสังคม ซึ่งเป็นตอนที่เด็กจะเรียนรู้ทศนคติ ค่านิยม ความชำนาญ ความสัมพันธ์แห่งบทบาทต่าง ๆ ของบุคคล ความรู้ทั่วไปและสิ่งต่าง ๆ ที่จำเป็นซึ่งคนในสังคมนั้นจะต้องเรียนรู้ฝึกฝนอบรมอันจะนำไปสู่ขั้นตอนที่สอง

2. ขั้นตอนนี้เป็นขั้นที่ก่อให้เกิดบุคลิกภาพของบุคคลที่ได้จากประสบการณ์ต่าง ๆ เพราะประสบการณ์ที่บุคคลได้รับแต่ละคนนั้นจะมีอิทธิพลต่อจิตใจสำนึกซึ่งเป็นสิ่งกำหนดบุคลิกภาพขั้นมูลฐานของบุคคลนั้น ในช่วงนี้บุคคลจะมีความสำนึกว่าตนเป็นส่วนหนึ่งของสังคมที่เรียกว่า Identity พร้อมสมบูรณ์ด้วยอวัยวะทางจิตวิทยาอื่น ๆ เช่น การระบายออกซึ่งอารมณ์ความรู้ซึ่งฝังอยู่ในใจและความเข้าใจต่าง ๆ

3. ขั้นของกระบวนการเรียนรู้ทางการเมือง (Political Socialization) เป็นขั้นที่บุคคลได้รับการเรียนรู้ทางการเมือง อันเป็นช่วงที่บุคคลเริ่มมีความรู้สึกถึงโลกของการเมืองรอบ ๆ ตัวเขาและมีความรู้ความเข้าใจถึงเหตุการณ์ต่าง ๆ ทางการเมือง

4. ขั้นของการเลือกสรรจากการเมือง (Political Recruitment) เป็นขั้นที่บุคคลผ่านจากการเป็นสมาชิกทางการเมืองที่ไม่มีกิจกรรมมาเป็นผู้มีบทบาทเข้าร่วมกับทางการเมือง เป็นขั้นตอนที่บุคคลจะมีความรู้ความเข้าใจทางการเมืองลึกซึ้งขึ้น และจะมีทัศนคติทางการเมืองหรือที่เรียกว่า “บุคลิกภาพทางการเมือง” ชัดเจนหรือถาวรกว่าเดิม คน ๆ นั้นอาจจะเป็นนักการเมือง สมาชิกพรรคการเมือง ผู้บริหารพรรคการเมือง หรือมีตำแหน่งอื่นในทางการเมือง

กระบวนการเรียนรู้ทางสังคมทั้ง 4 ขั้นตอนนี้นับว่ามีความสำคัญต่อการกำหนดบุคคลว่าจะนำไปสู่วัฒนธรรมทางการเมืองในรูปแบบใด ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับโครงสร้างทางการเมือง นโยบายทางการเมืองของแต่ละประเทศ คือ อาจนำไปสู่วัฒนธรรมทางการเมืองแบบเผด็จการหรือวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย กระบวนการเรียนรู้ทางสังคมในครอบครัวถือว่าเป็นบทบาทที่มีความสำคัญในการสร้างวัฒนธรรมทางการเมือง คือ ถ้าระบบครอบครัวมีลักษณะเผด็จการสมาชิกครอบครัวก็มักจะเป็นเผด็จการไปด้วย หรือถ้าระบบครอบครัวมีลักษณะเป็นประชาธิปไตย สมาชิกครอบครัวอาจจะมีบุคลิกภาพเป็นประชาธิปไตยไปด้วย นอกจากนั้นสถาบันการศึกษา สมาคมกลุ่มเพื่อนและสถานที่ทำงานก็ยังเป็นแหล่งของการเรียนรู้และการปลูกฝังวัฒนธรรมทางการเมืองอีกด้วย

จากเหตุและปัจจัยดังกล่าวนี้จะเห็นได้ว่า ปัจจัยเกี่ยวกับวัฒนธรรมทางการเมืองก็มีความสำคัญมิใช่น้อยในการที่จะพัฒนาประเทศไทยให้เป็นประเทศที่มีการปกครองในระบอบประชาธิปไตยที่สมบูรณ์ทัดเทียมกับอารยประเทศ ฉะนั้นต้องเร่งปลูกฝังวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยแก่คนในชาติให้จงได้

อุดมการณ์ทางการเมือง (Political Ideology)

ความหมายของอุดมการณ์ทางการเมือง ควรจะได้ศึกษาทำความเข้าใจถึงความหมายของคำว่า “อุดมการณ์” เสียก่อน เพื่อเป็นพื้นฐานการศึกษาอุดมการณ์ทางการเมือง คำว่า “อุดมการณ์” หมายถึง ระบบระเบียบ แนวความคิดที่คนยึดถือเป็นแบบฉบับในการดำเนินชีวิต กล่าวคืออุดมการณ์ คือ แนวความคิดที่ได้หล่อหลอมกล่อมเกล่าอย่างมีระเบียบ จึงมิใช่ความคิดที่เกิดขึ้นอย่างฉับพลัน ฉะนั้นอุดมการณ์ย่อมหมายถึง ค่านิยม ทัศนคติ ความดีงามหรือสิ่งอันควรปฏิบัติ แต่อุดมการณ์ที่ว่านี้ บุคคลแต่ละคนย่อมจะมีความแตกต่างกันไปอุดมการณ์เป็นลักษณะ

อย่างหนึ่งของบุคคลที่มีความเชื่อกันว่า ผู้ที่มีอุดมการณ์ย่อมจะปฏิบัติกิจการใด ๆ ได้บรรลุเป้าหมายได้มากกว่าผู้กระทำการใด ๆ โดยปราศจากอุดมการณ์

ความหมายของอุดมการณ์ในทางวิชาการถือว่าอุดมการณ์เป็นทฤษฎีแห่งความคิดที่จะแยกต่างหากจากความรู้สึก แต่อุดมการณ์จะเริ่มต้นจากรู้สึก (Sensation) แล้วเก็บไปนึก (Reflection) จนเกิดเป็นอุดมการณ์ขึ้น กระบวนการที่ก่อให้เกิดอุดมการณ์จะใช้กระบวนการหล่อหลอม (Moulding) จนมีความคิดอย่างถาวรและฝังแน่นอยู่ในจิตใจอิทธิพลแวดล้อมทางสังคมนั้นว่ามีความสำคัญต่อกระบวนการนี้มาก และยังมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงอุดมการณ์ของบุคคลในสังคมอีกด้วยสำหรับความหมายของอุดมการณ์ทางการเมืองตามที่ศาสตราจารย์สมพงศ์ เกษมสิน และศาสตราจารย์จรูญ สุภาพ ได้กล่าวไว้ว่า ความหมายของอุดมการณ์ทางการเมืองนั้นสามารถแยกแยะออกได้เป็นหลายประการ เช่น

1. ถือว่า อุดมการณ์ทางการเมืองเป็นความคิด ความเชื่อ ที่มีแบบแผนเกี่ยวกับหลักการและคุณค่าทางการเมือง ดังนั้น อุดมการณ์จึงมิได้เป็นความคิดที่เลื่อนลอยปราศจากหลักเกณฑ์ ตรงกันข้ามเป็นความคิด ความเชื่อที่มีแนวทางแน่นอน มีเหตุมีผล มีจุดหมายปลายทาง และมีวัตถุประสงค์ที่มนุษย์พยายามจะดำเนินการให้สัมฤทธิ์ผล

2. ความคิดความเชื่อนี้เกี่ยวข้องกับทางการเมืองการปกครองหรือวิถีชีวิตทางการเมือง ซึ่งจะกำหนดกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ในด้านการเมืองการปกครองให้ถูกต้องสมบูรณ์

3. ความคิดความเชื่อดังที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น มีผลทำให้เกิดความเชื่อฟังปฏิบัติตาม ซึ่งหมายถึง การยอมรับว่าสิ่งต่าง ๆ ที่ปรากฏในอุดมการณ์ได้ว่าเป็นสิ่งที่ถูกต้องแล้ว หรือมีผลดีพอสมควรที่จะนำไปประยุกต์ใช้ให้บังเกิดผล

4. ความคิดความเชื่อนี้กลายเป็นแหล่งที่ทำให้เกิดการเห็นพ้องต้องกันภายในรัฐ หมายความว่า อุดมการณ์มีอิทธิพลผลักดันให้มนุษย์ เห็นพ้องต้องกันในหลักการความมุ่งหมาย กระบวนการ รวมทั้งผลของอุดมการณ์นั้นเมื่อนำมาปฏิบัติอย่างจริงจังในสังคม

5. ความคิดความเชื่อนี้จะทำให้เกิดกลไกในการควบคุมขึ้น หมายความว่า เมื่อนำอุดมการณ์มาประยุกต์ใช้กับสภาพที่แท้จริงของสังคมก็ต้องกำหนดกลไกในการควบคุมพฤติกรรมต่าง ๆ เพื่อให้อุดมการณ์ดำรงอยู่ได้ และอีกอย่างหนึ่งเพื่อว่ามนุษย์จะได้ประโยชน์อย่างเต็มที่จากการใช้อุดมการณ์นั้น เช่น อุดมการณ์ของลัทธิการเมืองแบบคอมมิวนิสต์ ซึ่งเชื่อว่าจุดหมายปลายทางคือ การทำลายชนชั้น เพราะชนชั้นก่อให้เกิดปัจจัยในการกดขี่ขูดรีดในสังคม เพื่อให้เป็นไปตามอุดมการณ์ดังกล่าวจึงมีกลไกควบคุมขึ้น คือ พรรคคอมมิวนิสต์ ส่วนระบอบประชาธิปไตยมี

อุดมการณ์ไปในทางเคารพสิทธิเสรีภาพผลประโยชน์ เหตุผลสติปัญญา และศรัทธาในความสามารถมนุษย์จึงทำให้เกิดกระบวนการควบคุมขึ้น เพื่อให้มีพฤติกรรมทางการเมืองไปตามอุดมการณ์ของประชาธิปไตย เช่น การเลือกตั้งโดยเสรีและการแสดงมติมหาชน เป็นต้น

จากความหมายของอุดมการณ์ทางการเมืองดังกล่าวนี้ จะเห็นว่าในสังคมทางการเมืองปัจจุบันนี้ อุดมการณ์มีความจำเป็นและมีความสำคัญอย่างยิ่งที่จะมีผลผลักดันให้คนในชาติได้มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน มีความคิดเชื่อมั่นในสิ่งเดียวกัน เมื่อคนในรัฐมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันแล้วย่อมเป็นแรงผลักดันให้ประชาชนสามารถดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกันได้ เพราะอุดมการณ์เป็นแรงจูงใจให้มนุษย์มีแนวพฤติกรรมต่าง ๆ ดังนี้

1. อุดมการณ์ เป็นแรงจูงใจที่เป็นเสมือนพลังผลักดันที่ทำให้เกิดการกระทำนานาประการในสังคม
2. อุดมการณ์ เป็นแรงจูงใจให้มนุษย์เกิดการเชื่อฟัง และในที่สุดก็จะนำไปสู่หน้าที่ความรับผิดชอบ

3. อุดมการณ์ เป็นลักษณะของความเชื่อถือนั่นที่มีความแน่นอนเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ซึ่งมีอิทธิพลในการสร้างทัศนคติ และพฤติกรรมของมนุษย์ให้เป็นไปในแนวใดแนวหนึ่งได้

อุดมการณ์ทางการเมือง (Political Ideology) เป็นสิ่งที่มีความสำคัญและเป็นสิ่งที่มีความจำเป็นอันดับหนึ่งในการพัฒนาทางการเมืองของประเทศ เพราะว่าอุดมการณ์ทางการเมืองเป็นเสมือนจุดหมายปลายทางแห่งการเมืองการปกครองของประเทศนั้น ๆ อุดมการณ์ทางการเมืองจะเป็นแรงจูงใจและเป็นหลักเกณฑ์ในการดำเนินการทางการเมือง ประชาชนในประเทศถ้าเข้าใจในอุดมการณ์ทางการเมืองแล้วย่อมจะยึดถืออุดมการณ์นั้นเป็นหลักในการกำหนดพฤติกรรมทางการเมืองและการปฏิบัติต่าง ๆ อันมีลักษณะทางการเมืองให้เกิดขึ้นสอดคล้องกับลัทธิทางการเมืองได้

อุดมการณ์ทางการเมืองมีส่วนสัมพันธ์ใกล้ชิดกับปรัชญาทางการเมือง (Political Philosophy) ทฤษฎีการเมือง (Political Theory) และลัทธิทางการเมือง (Political Doctrine) ถ้าไม่ศึกษาให้ดีแล้วอาจจะกล่าวได้ว่าเป็นเรื่องเดียวกัน เพราะทั้งหมดนั้นเป็นเรื่องของความคิดทางการเมือง (Political Thought) เหมือนกัน ต่างกันแต่เพียงแยกประเภทแห่งความคิดทางการเมืองให้ชัดเจนเท่านั้น อันที่จริงแนวความคิดทางการเมืองมีอยู่ในกรอบใหญ่อันเดียวกันมีความสัมพันธ์กับแทบจะแยกไม่ออก ฉะนั้นในตำราของนักปราชญ์หลายท่านมักจะกล่าวไว้รวม ๆ กัน

อุดมการณ์ทางศาสนา อุดมการณ์ทางศีลธรรม เป็นอุดมการณ์มีมาแล้วในอดีตและยังมีอยู่ในปัจจุบัน แต่ในปัจจุบันนี้มีความเจริญก้าวหน้าในด้านวิทยาการเทคโนโลยีสมัยใหม่ได้

เจริญก้าวหน้าจนทำให้เกิดสังคมอุตสาหกรรม สิ่งดังกล่าวนี้มิได้นำความเจริญมาสู่สังคมเพียงอย่างเดียวแต่กลับนำเอาปัญหานานับการเข้ามาด้วย และด้วยอิทธิพลอันนั้นจึงทำให้เกิดอุดมการณ์ใหม่เพิ่มมาอีกจากสองอุดมการณ์ที่มีอยู่เดิม

อุดมการณ์ใหม่คืออุดมการณ์ทางการเมืองที่เกิดขึ้นมาเพื่อแก้ปัญหาจากอิทธิพลสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ความจำเป็นในความอยู่รอด และเพื่อจะดำรงชีวิตอย่างมีหลักประกันในสังคมแบบใหม่ ทำให้มนุษย์พัฒนาอุดมการณ์ที่สอดคล้องกับสภาพของสังคมปัจจุบันขึ้น เช่น อุดมการณ์ที่ได้มาจากลัทธิการเมืองและเศรษฐกิจแบบสังคมนิยมปฏิวัติ เสรีนิยม สังคมนิยม ประชาธิปไตย เป็นต้น อุดมการณ์เหล่านี้ได้ถูกกำหนดขึ้นเพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาสังคมปัจจุบัน แต่ในขณะเดียวกันอุดมการณ์นี้ก็มีผลบังคับควบคุมกลไกทางการเมืองการปกครอง

หลักพุทธธรรมเพื่อการตัดสินใจสนับสนุนการเมือง

หลักอริยปทัสส 3 ประการ การปกครองตามหลักอริยปทัสส 3 บุคคลควรมีธรรมเป็นเครื่องกำกับอำนาจ ดังพระพุทธดำรัสว่าขึ้นชื่อว่า ความลับไม่มีในโลก สำหรับผู้ทำบาปกรรม ดูก่อนบุรุษจริงหรือเท็จ ตัวของท่านเองย่อมจะรู้ได้ แนะนำผู้เจริญ ท่านสามารถที่จะทำความดีได้หนอ แต่ท่านดูหมิ่นตนเองเสีย อนึ่งท่านได้ปกปิดความชั่ว ซึ่งมีอยู่ในตนท่านนั้น ซึ่งเป็นคนพาล ประพฤติตึงๆ หย่อนๆ อันเหลวลา และพระตถาคตย่อมเห็นได้ เพราะฉะนั้น คนที่มีตนเป็นใหญ่ ควรมีสติเที่ยวไป คนที่มีโลกเป็นใหญ่ควรมีปัญญาและเพ่งพินิจและคนที่มีธรรมเป็นใหญ่ ควรเป็นผู้ประพฤติโดยสมควรแก่ธรรม (อง.ติก.(ไทย) 20/479/186)

ในหลักอริยปทัสส 3 พระพุทธเจ้าทรงยกย่อง ธรรมาธิปไตยว่าประเสริฐที่สุด โลกาธิปไตยก็ยิ่งดึกว่าอัตตาธิปไตย ถึงอย่างไรก็ตาม พระพุทธเจ้าก็ไม่ได้ตำหนิระบบเผด็จการที่ใช้อัตตาธิปไตย ถ้าหากเผด็จการนั้นยึดมั่นในธรรมในความถูกต้อง เป็นธรรม ชอบธรรม มีความรักความเมตตา ความปรารถนาดีต่อผู้อยู่ใต้ปกครองต่อประชาชนเหมือนพ่อปกครองลูก (Paternalism) และมีได้ยกย่องว่าระบอบประชาธิปไตยหรือโลกาธิปไตยนั้นประเสริฐที่สุด แม้นักปรัชญาเมธีทางการเมืองการปกครองยุคปัจจุบันก็เห็นด้วยกับพระพุทธเจ้าโดยกล่าวว่า ประชาธิปไตยเป็นระบอบการปกครองที่เลวน้อยที่สุด (วิรัช ภิระพันธุ์เมธี, 2546) ประชาธิปไตยจึงถือว่าเป็นรูปแบบการปกครองที่เหมาะสมที่สุดในโลก ปัจจุบัน ประชาธิปไตยจะมีเนื้อหาที่สมบูรณ์ได้ต้องครอบคลุมถึงเรื่องเสรีภาพ สิทธิความเสมอภาค ความยุติธรรม เนื้อหาเหล่านี้มีปรากฏชัดเจนในหลักคำสอนของพระพุทธศาสนา แต่อย่างไรก็ตามประชาธิปไตยที่อาศัยเสียงข้างมากเพียงอย่างเดียว บางครั้งอาจนำไปสู่ความล้มเหลวถ้าดำเนินการ

อย่างไรมโนธรรมสำนึก และอาจจะกลายเป็นเครื่องมือของกลุ่มที่มีอำนาจหรือนำไปสู่รูปแบบเผด็จการทางรัฐสภา ตามหลักพระพุทธศาสนา ประชาธิปไตยที่สมบูรณ์ก็คือ ต้องมีหลักธรรมาธิปไตยเป็นฐาน หรือพูดอีกนัยหนึ่งก็คือประชาธิปไตย ที่เป็นธรรมาธิปไตยนั่นเอง (พระมหาณรงค์ กนต์สีโล (อุนคำ), 2548)

หลักธรรมาธิปไตย จึงมีใช้หลักที่จะนำไปใช้ในการบริหารปกครององค์กรสงฆ์ได้เพียงอย่างเดียว แต่สามารถนำไปใช้ได้กับการทำงานทุกองค์กร เช่น องค์กรภาครัฐ องค์กรภาคเอกชน องค์กรการศึกษา หรือองค์กรภาคประชาสังคม หลักธรรมาธิปไตย แบ่งออกได้เป็น 2 รูปแบบ คือ รูปแบบแรก เป็นแง่ของการประพฤติปฏิบัติธรรม ดังที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้ในอาธิปไตยสูตรว่า “ภิกษุ นั้นย่อมเห็นประจักษ์ว่า ความเพียรที่เราเริ่มไว้แล้วจักไม่ย่อหย่อน สติที่ตั้งมั่นแล้ว จักไม่เลอะเลือน ภายที่สงบแล้วจักไม่กระสับกระส่าย จิตที่ตั้งมั่นแล้วจักมีอารมณ์แน่วแน่ เรื่อยกรรมเท่านั้นให้เป็นใหญ่ละอกุศลบำเพ็ญกุศลละกรรมที่มีโทษ บำเพ็ญกรรมที่ไม่มีโทษ รักษาตนให้บริสุทธิ์ นี่เรียกว่าธรรมาธิปไตย” (อง. ติก. (ไทย) 20/40/203)

รูปแบบที่สอง คือ การปกครองที่ยึดถือธรรม หรือความถูกต้องเป็นใหญ่ การตัดสินใจทุกอย่างขึ้นอยู่กับความถูกต้องเท่านั้น ไม่ได้อิงอาศัยอำมาตย์สินจ้าง หรือเกียรติยศ รวมถึงพรรคพวกญาติพี่น้องแต่อย่างใดไม่ (พระมหาภคฤทธิยอธัญญาโน (สนธิสุข), 2548)

อธิปไตยในทางศาสนาพุทธ มีอยู่ 3 ประการ

1. อัตตาธิปไตย การปรารถนาเป็นใหญ่
2. โลกาธิปไตย ปรารถนาโลกเป็นใหญ่
3. ธรรมาธิปไตย ปรารถนาธรรมเป็นใหญ่

ลักษณะของอัตตาธิปไตย ถ้าเป็นตัวบุคคลก็เป็นบุคคลที่เชื่อมั่นในตนเองมากเกินไป โดยไม่ยอมฟังความคิดเห็นของคนอื่น เอาแต่ใจตัวเองเป็นเรื่องสำคัญ สิ่งใดที่เราได้ทำตามใจตัวเอง เรามีความสุขสบายใจเพราะการกระทำของเรา แต่สิ่งนั้นอาจกระทบกระเทือนถึงประโยชน์และชีวิตของผู้อื่น คนที่เป็นอัตตาธิปไตยไม่ได้คำนึงถึงข้อนี้ตนคิดว่าจะทำอะไรก็ทำลงไป ไม่ได้พิจารณาว่ามันจะกระทบกระเทือนคนอื่นไหม จะทำให้คนอื่นเดือดร้อนไหมจะทำให้เราเดือดร้อนไหม ถ้าจะว่าโดยกฎหมายปกครองบ้านเมืองคนพวกนี้เป็นหัวเผด็จการอันนี้คือลักษณะของอัตตาธิปไตย

ลักษณะของคนที่เป็นโลกาธิปไตย ถือโลกเป็นใหญ่ อะไรที่ชาวโลกเขานิยมชมชอบ แม้จะเป็นสิ่งที่ผิดกฎหมายหรือศีลธรรมก็ตาม ก็ทำไปตามความคิดเห็นของโลก หรือความคิดเห็นของชาวบ้าน ซึ่งบางทีก็ทำให้ตัวเองต้องกลายเป็นคนอ่อนแอ หรือในบางครั้งเราอาจจะเห็นว่า เมื่อมติ

ของคนส่วนมากมีความคิดเห็นอย่างนี้ แม้ว่าสิ่งนั้นมันอาจเป็นการทำลายผลประโยชน์ของคนอื่น หรือเป็นการลบหลู่เกียรติและชื่อเสียงของคนใดคนหนึ่งก็ตาม เรารวมหัวกันทำ ทำแบบชาวโลกที่เขานิยมชมชอบกัน อันนี้เป็นลักษณะของบุคคลที่ไม่เป็นตัวของตัวเองหนักๆ เข้ากลายเป็นคนอ่อนแอ

ส่วนคนที่เป็นครรมาธิปไตย อาศัยธรรมเป็นใหญ่ ธรรมที่ทำให้คนเป็นนครรมาธิปไตย ก็คือ รัฐธรรมนูญ ในเมื่อสมาชิกรัฐสภาาร่วมใจกันตรากฎหมายอันใดออกมา เป็นกฎหมายปกครองบ้านเมือง เราเคารพต่อมติของเขาเหล่านั้น เพราะเขาปรึกษาหารือกันแล้วเห็นสมควรจะออกกฎหมายมาตานั้น ๆ ออกมาบังคับ เพื่อให้สังคมของเรามีความประพฤติปฏิบัติสม่ำเสมอ ซึ่งเราเรียกว่า รัฐธรรมนูญปกครองบ้านเมือง

หลักนครรมาธิปไตยของชาวบ้าน ก็คือ รัฐธรรมนูญ หลักนครรมาธิปไตยของศาสนา ก็คือ ศีล 5 ข้อนี้ พระพุทธเจ้าท่านสอนให้มนุษย์มีความรัก ความเมตตาปราณี เพราะขึ้นต้นท่านก็บอกว่าอย่าฆ่ากัน อย่าเบียดเบียนกัน อย่าข่มเหงกัน อย่ารังแกกัน อย่าอิจฉาตาร้อนกัน ผู้ใดมาเคารพศีล 5 เป็นหลักยึดในจิตใจของตน บุคคลผู้นั้นได้ชื่อว่าถือธรรมเป็นใหญ่ เมื่อถือธรรมเป็นใหญ่ เราก็จะมีแต่ความรัก ความเคารพความเมตตาปราณีศีล 5 เป็นมูลฐานให้เกิดการปกครองระบอบประชาธิปไตย หัวใจของประชาธิปไตยอยู่ที่การเคารพสิทธิมนุษยชน เมื่อใครมีศีล 5 ก็ได้ชื่อว่าเคารพทุกสิทธิสิทธิในการดำรงชีพอยู่โดยเสรี สิทธิในการครอบครองสมบัติโดยเสรี สิทธิในการใช้ผลประโยชน์ในคุ้มครองของตนโดยเสรี และสิทธิอื่น ๆ บรรดาสิทธิในสังคม ถูกต้องตามกฎหมายบ้านเมืองและศีลธรรม เราก็ได้ยึดเอาธรรมอันเป็นหัวใจของเสรีภาพ เสรีชน โดยมีเหตุผล มีกติกามีกฎเราจะทำอะไรทุกอย่างต้องมีกฎ กติกาศีล 5 จึงเป็นธรรมะที่เป็นมูลฐานให้เกิดการปกครองระบอบประชาธิปไตย

ถ้าหากเราพิจารณาเรื่องศีล 5 กับกฎหมายรัฐธรรมนูญปกครองบ้านเมืองให้ประยุกต์กันให้มีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด เราจะได้ความเด่นชัดว่า ศีล 5 คือ กฎหมายปกครองบ้านเมืองที่เป็นธรรมอันสูงสุด ในฐานะที่เราเป็นพุทธบริษัท เราเป็นลูกศิษย์ของพระพุทธเจ้า เราก็ได้ปฏิญาณตนถึงพระองค์ว่าเป็นที่พึ่งที่ระลึก โดยเฉพาะอย่างยิ่งเราต้องการให้บ้านเมืองของเราปกครองโดยระบอบประชาธิปไตย นักปกครองบ้านเมือง ถ้าไม่มีศีล 5 ข้อ เป็นหลักแล้ว ไม่มีทางปกครองบ้านเมืองให้เป็นประชาธิปไตยได้ ประชาธิปไตยของนักการเมืองคือการรวมหัวกัน ฉันทไม่ชอบชี้หน้าผู้ว่าราชการจังหวัด ฉันทรวมหัวกันขับไล่ ร้องเรียนให้เจ้านายเบียดเบียนโยกย้าย ลักษณะอย่างนี้ไม่ใช่ประชาธิปไตย แต่เป็น เผด็จการหมู่ แต่ประชาธิปไตยในพระพุทธศาสนา กลั

พระพุทธศาสนาจะเสื่อม พระจึงศึกษาธรรมวินัย ให้มีความรู้ ความเข้าใจ ปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบ จนมีคุณธรรมบ้างพอสมควร แล้วเอาคุณธรรมแจกจ่ายให้ประชาชน ได้ปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบ แล้วก็ไม่เคยกังวลว่าใครจะทำบาปทำกรรมอะไร ไม่เคยกลัวใครจะตกนรก กลัวแต่ตัวเองจะตกนรก เพราะฉะนั้นจึงพยายามสร้างความดี สร้างความดีจนกระทั่งความดีมันเต็มพร้อมแล้ว มันจะล้นออกเหมือนน้ำเต็มตุ่ม

อริปไตย แปลว่า ผู้เป็นใหญ่ ไม่ได้หมายความว่า เป็นใหญ่เหนือเทวดาอินทร์พรหมที่ไหน มันเป็นใหญ่ เป็นอิสระ เพราะตัวเองช่วยตัวเองได้ ยังแถมรัฐบาลได้เก็บภาษีรายได้จากผลประโยชน์ที่เราแสวงหามาด้วย เมื่อเป็นเช่นนั้นเราก็เป็นใหญ่ คนทั้งหลายมารวมกลุ่มกันเข้า เรียกว่า ประชา เมื่อประชาชนพวกนี้มีแต่ผู้เป็นใหญ่ จึงรวมความว่าเป็น ประชาธิปไตย อันนี้เป็นแผนการสร้างประชาธิปไตยให้มีในบ้านเมือง

บทสรุป

การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อการตัดสินใจสนับสนุนการเมือง หลักจริยธรรมในเชิงพุทธ หรือเรียกว่า พุทธจริยธรรม เป็นหลักการดำเนินชีวิตในพุทธจริยศาสตร์ ที่เป็นไปเพื่อความสงบเรียบร้อยของตนเองและสังคม และบรรลุเป้าหมายของชีวิตอันอยู่ในกรอบของความดีตามเกณฑ์ของพุทธจริยศาสตร์ สำหรับนักการเมือง ก็มีหลักจริยธรรมที่ควรนำมาประพฤติปฏิบัติ ในการตัดสินใจสนับสนุนพรรคการเมือง เพื่อแก้ปัญหาทางการเมืองในด้านต่าง ๆ เช่น อธิปไตย 3 อัตตาธิปไตย มีตนเป็นใหญ่ หมายถึง ตนเองต้องมีความเป็นใหญ่ในตนเอง มีสติมีความเพียรพยายามในการละอกุศล บำเพ็ญกุศล ละธรรมที่เป็นโทษ บำเพ็ญธรรมที่เป็นประโยชน์ บริหารตนให้บริสุทธิ์จากกิเลสทั้งหลาย โลกธิปไตย มีโลกเป็นใหญ่ หมายถึง โลกสันนิวาสนที่หมู่มสัตว์น้อยใหญ่อาศัยอยู่หรือบุคคลอื่นที่ไม่ใช่เรา ทำโลกหรือคนอื่นให้เป็นอธิปไตย ส่วนตัวเราเองละอกุศล บำเพ็ญกุศล ละธรรมที่เป็นโทษ บำเพ็ญธรรมที่เป็นประโยชน์ บริหารตนให้บริสุทธิ์จากกิเลสทั้งหลาย ธรรมาธิปไตย มีธรรมเป็นใหญ่ หมายถึง การให้ความเคารพในธรรม ถือธรรมเป็นใหญ่ในการบริหารตนเพื่อให้ความเพียรที่ถูกต้อง ในการละอกุศล บำเพ็ญกุศล ละธรรมที่เป็นโทษ บำเพ็ญธรรมที่เป็นประโยชน์ บริหารตนให้บริสุทธิ์จากกิเลสทั้งหลาย

เอกสารอ้างอิง

- กมล สมวิเชียร. (2517). *ประชาธิปไตยกับสังคมไทย*. กรุงเทพฯ: เคล็ดไทย.
- กรมศิลปากร. (2552). *บรรณานุกรมงานนิพนธ์ของศาสตราจารย์พระยาอนุมานราชธน*. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร.
- จรรยา สุภาพ. (2014). *การเมือง*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- พระมหากฤษฎี อธิภูฐาน (สนธิสุข). (2548). *ศึกษาเปรียบเทียบแนวความคิดประชาธิปไตยในพุทธปรัชญาเถรวาท กับแนวความคิดประชาธิปไตยในสังคมปัจจุบัน*. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหานรงค์ กนต์ลีโล (อุ้นคำ). (2548). *จุดเด่นของพระพุทธศาสนา*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: ทรีโอแอดเวอร์ไทซิงแอนด์ มีเดีย จำกัด.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ราชบัณฑิตสถาน. (2546). *พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตสถาน พ.ศ. 2542*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์นานมีบุ๊คพับลิเคชั่นส์.
- วิรัช ธีรพันธุ์เมธี. (2546). *พุทธปรัชญาการปกครอง*. กรุงเทพฯ: บริษัทสหธรรมิก จำกัด.
- สังข์ พิธินัย. (2513). *ปทานุกรมศัพท์การเมือง อังกฤษ-ไทย*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: ศูนย์การพิมพ์.
- อาณนธ์ อาภาภิรม. (2528). *รัฐศาสตร์เบื้องต้น*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- Aristotle. (1943). *On Man InUnivers*. edited with Translation by Louis Popes Loomis. New York: Walter J. Black.
- Crick. Bernard. (1964). *In Defence of politics*. Harmonsworth: Widdlesex Penguin Books.
- Easton. D. (1970). *A Framework for Political Analysis*. Englewood Cliffs.N.J.: Prentic-Hall. Inc.
- _____. (1953). *The political System*. New York: Kropf.
- Gabriel. A, G. Bingham Jr. Powell. (1980). *Comparative Politics Today: A World View*. Boston: Little. brown and Co.

- Hans J. Morgenthau. (1948). *Politics Among nations*. New York: Knopf. and subsequence editions.
- Bentham, J. (1943). *An Introduction to the Principles of Morals and Legislation*. New York: Walter J. Black.
- Lasswell, H. D. (1951). *The Political Writing of Harold D. Lasswell*. (Glencoe. Illinois: The FreePress.
- Lasswell, H. D. and Kaplan, A. (1960). *Power and Society*. New Haven: Yale University Press.
- Plato. (1984). "The Republic". In *Great Books of The Western World: The Dialogues of Plato*. Chicago: Encyclopaedia Britannica. Inc.
- Pye. Lucian W. (1966). *Aspect of Political Development*. Boston: Little Brown and Company.
- Samuel. H. (1973). *Beer and Adam B. Ulam*. eds. (3rd ed). New York: Random House.
- Wolin. S. J. & Wolin. S. (1993). *The Challenge of the Troubled Family in the Resilient Self: How Survivors of Troubled Families Rise above Adversity*. New York: Villard Books.
- Yinger. M. (1962). *Religion Society and the Individual*. New York: The Mamillan.

องค์ประกอบของภาวะผู้นำในองค์กรเชิงพุทธ

Buddhist Leadership Composition

ทัชชกร แสงทองดี¹

Tatchakorn Saengthongdee

Received: March 19, 2019

Revised: March 31, 2019

Accepted: March 31, 2019

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้วัตถุประสงค์เพื่อศึกษาองค์ประกอบของภาวะผู้นำในองค์กรเชิงพุทธ พบว่า ผู้นำเป็นบุคคลที่สำคัญของทุกองค์กร ไม่ว่าจะเป็นองค์กรภาครัฐหรือองค์กรภาคเอกชน เป็นบุคคลที่จะนำพาองค์กรไปสู่เป้าหมายที่ตั้งไว้ หรือเป็นผู้ที่จะนำพาองค์กรให้ผ่านพ้นวิกฤติการณ์ต่าง ๆ ที่ส่งผลกระทบต่อองค์กร ที่ผ่านมามีผู้ศึกษาภาวะผู้นำไว้ในหลาย ๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็น ประเภทของผู้นำ ภาวะผู้นำ คุณลักษณะของผู้นำ บทความวิชาการนี้มุ่งศึกษาเฉพาะด้านองค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงพุทธ ความหมาย บทบาท และคุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงพุทธ

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำ, องค์ประกอบของภาวะผู้นำ, ภาวะผู้นำเชิงพุทธ

ABSTRACT

This academic article objectives were to Buddhist Leadership Composition, the results were as follows: Leaders were important persons of every organization. Whether public or private organizations was the person who will lead the organization to the set goal or who will lead the organization through various crisis situations that

¹ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ; Royal Police Cadet Academy

affects the organization. In the past, there were to study leadership in many aspects, whether they were types of leaders, leadership, characteristics of leaders. This academic article focused on the specific aspects of Buddhist leadership, meaning, roles and characteristics of Buddhist leadership.

Keywords: leadership, leadership composition, Buddhist leadership

บทนำ

ในอดีต เมื่อยุคใดสมัยใดที่บ้านเมืองมีผู้นำที่มีภาวะผู้นำอ่อนแอ ย่อมจะถูกข้าศึกบุกเข้ามารุกราน จนต้องเสียที่ข้าศึกสู้ศึกทุกครั้งย่อมพบกับความพ่ายแพ้จนกระทั่งสูญเสียดินแดนไปที่สุด ในทางตรงกันข้าม เมื่อยุคใดสมัยใดที่บ้านเมืองมีผู้นำที่มีภาวะผู้นำเข้มแข็ง บ้านเมืองก็จะเจริญรุ่งเรือง แผ่อำนาจบาตรมีไปทั่วทุกทิศทาง เช่น ในรัชสมัยของพ่อขุนรามคำแหงมหาราช สมเด็จพระนเรศวรมหาราช สมเด็จพระนารายณ์มหาราช เป็นต้น

ในปัจจุบัน เมื่อประเทศไทยเข้าสู่ยุคการปกครองแบบประชาธิปไตย อาจจะมีภาวะผู้นำได้ไม่ชัดเจนในแง่บวก แต่จะเห็นได้ชัดเจนกว่าในแง่ลบ อาทิ ภาวะผู้นำสู่ความเสื่อม จึงเกิดภาวะ “วันมหาวิปโยค” “พฤษภาทมิฬ” “วิกฤตต้มยำกุ้ง” ขึ้น ทั้งนี้อาจเป็นเรื่องยากยิ่งขึ้นที่ภาวะผู้นำจะส่งประกายไปในทางบวก เนื่องจากสังคมมีความสลับซับซ้อนมากยิ่งขึ้น สภาพแวดล้อมภายนอกที่เคยห่างไกลก็กลับเข้ามาล้อม โดยเฉพาะในยุคดิจิทัล อย่างไรก็ตาม ภาวะผู้นำระดับองค์กรในสมัยนี้จะสามารถพลิกผันจากบวกเป็นลบ และจากลบเป็นบวกย่อมเด่นชัดขึ้น เช่น ในกรณีที่มีการเปลี่ยนตัวผู้ว่าราชการจังหวัด เปลี่ยนตัวอธิบดี การโยกย้ายข้าราชการโดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ตำรวจ จะมีวัฒนธรรมองค์กรที่แตกต่างจากองค์กรอื่น ซึ่งสัมผัสใกล้ชิดกับประชาชน ยิ่งถ้าเจ้าหน้าที่ตำรวจมีภาวะผู้นำในทางบวก ประชาชนย่อมให้ความรู้สึกที่ดี ไว้วางใจและเชื่อใจในการปฏิบัติงานของตำรวจ แต่ถ้าเจ้าหน้าที่ตำรวจมีภาวะผู้นำในทางลบ ประชาชนก็จะขาดความเชื่อมั่น ไม่ศรัทธาในการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจ

อย่างไรก็ตาม บุคคลเพียงคนเดียว แม้จะเป็นผู้นำสูงสุดขององค์กรก็ตาม หากใช้ภาวะผู้นำแบบ “ข้าฯ มาคนเดียว” (One Man Show) ก็ย่อมจะมีขีดจำกัดในการทำงาน ดังนั้นทุก ๆ องค์กร จะมีความเป็นเลิศได้ก็ต่อเมื่อมีผู้นำระดับสูงที่มีภาวะผู้นำเป็นเลิศระดับ 5 ดาว ซึ่งหมายถึง

ผู้นำระดับสูงที่มีภาวะผู้นำด้วยการสร้างทีมงานผู้นำที่ทุกระดับขององค์กรและพัฒนาให้ทุกคนทำงานอย่างเป็นระบบ ทำงานเป็นทีม เพื่อความเจริญอย่างยั่งยืนขององค์กรในระยะยาว

หลักการแก้ปัญหาทางพระพุทธศาสนา จึงเน้นไปในทางจิตปัญญามากกว่าในทางสังคมภายนอก เพราะเล็งเห็นถึงตัวของบุคคลสำคัญกว่าสิ่งแวดล้อม หากว่าจิตใจของบุคคลไม่เป็นปกติแล้วสังคมภายนอกก็ย่อมไม่เป็นปกติด้วย ปัญหาสังคมภายนอกที่ปรากฏอยู่ ส่วนหนึ่งย่อมมาจากตัวมนุษย์เองนี่แหละ มนุษย์จึงเป็นสาเหตุอย่างหนึ่งที่สำคัญในการทำให้สังคมไม่เป็นปกติ จึงควรแก้ปัญหาที่จิตปัญญามากกว่าทางสังคมภายนอก ศิลปวิทยา และระบบการทั้งหลายเท่าที่มีอยู่มุ่งแต่จะแก้ปัญหาที่ไม่สมบูรณ์ อาจพูดอีกอย่างหนึ่งว่า การแก้ปัญหาตามหลักพระพุทธศาสนานั้น ไม่ใช่แก้ที่ข้างนอกหรือข้างในอย่างเดียว แต่ให้แก้ตั้งแต่ข้างในออกมาทีเดียว หมายความว่า ไม่ใช่แก้แต่ข้างนอกอย่างเดียว ต้องแก้ข้างในด้วย คือ แก้หมดแก้ที่เหตุปัจจัยไม่ว่าข้างนอกหรือข้างใน

เนื้อหา

การศึกษาเรื่องผู้นำมีมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ผ่านการทดลองในห้องทดลองกับกลุ่มเป้าหมายที่ศึกษาจนได้รูปแบบต่างของผู้นำปัจจุบันก็ยังมีกรวิจัยเกี่ยวกับผู้นำไว้อีกมากมาย ผู้นำมิได้เป็นมาโดยกำเนิด ผู้นำสามารถสร้างขึ้นได้ โดยเกิดขึ้นจากการใช้ความพยายามและการทำงานหนักของบุคคลนั้น ดังนั้นคนส่วนใหญ่มีศักยภาพที่จะเป็นผู้นำได้และศักยภาพดังกล่าวเปรียบเสมือนเมล็ดพืชของภาวะผู้นำที่แฝงอยู่ภายในตัวเรา ทั้งนี้สิ่งที่เป็นประสบการณ์ที่แต่ละคนได้รับอาจเป็นได้ทั้งในแง่ให้คุณ ที่จะช่วยให้เมล็ดพืชงอกงามขึ้นมาหรืออาจให้โทษไปทำลายเมล็ดพืชดังกล่าวก็ได้ หรือกล่าวโดยสรุป คนเราสามารถที่จะเอาเคร่งครัดต่อการพัฒนาคุณสมบัติของการเป็นผู้นำได้หรือจะเลือกปล่อยให้คุณสมบัติเหล่านั้นคงซ่อนเร้นแฝงอยู่ภายในตนต่อไปอีก

ความหมายของผู้นำ

เป็นที่รู้กันทั่วแล้วว่า ผู้นำ (Leader) เป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งต่อความสำเร็จขององค์กรทั้งนี้ เพราะผู้นำมีภาระหน้าที่และความรับผิดชอบโดยตรงที่จะต้องวางแผน สั่งการ ดูแล และควบคุมให้บุคลากรขององค์กรปฏิบัติงานต่าง ๆ ให้ประสบความสำเร็จตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ปัญหาที่เป็นที่สนใจของนักวิชาการและบุคคลทั่วไปอยู่ตรงที่ว่า ผู้นำทำอะไร หรือมีวิธีการอย่างไร จึงทำให้ผู้ใต้บังคับบัญชาหรือผู้ตามเกิดความผูกพันกับงานแล้วทุ่มเทความสามารถ และพยายามที่จะทำให้งานสำเร็จด้วยความเต็มใจ ในขณะที่ผู้นำบางคนนำอย่างไร นอกจากผู้ใต้บังคับบัญชาจะไม่เต็มใจในการปฏิบัติงานให้สำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพแล้ว ยังเกลียด

ซึ่งและพร้อมที่จะร่วมกันขับไล่ผู้นำให้ไปจากองค์กรเพื่อให้เข้าใจภาวะผู้นำ (Leadership) และผู้นำ (Leader) ดีขึ้น จึงให้ความหมายของผู้นำ (Leader) ไว้ดังนี้

1. ผู้นำ คือ บุคคลที่มีความสามารถในการใช้อิทธิพลให้คนอื่นทำงานในระดับต่าง ๆ ที่ต้องการให้บรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ (McFarland, Dalton E, 1979)
2. ผู้นำ คือ ผู้ที่สามารถในการชักจูงให้คนอื่นทำงานให้สำเร็จตามต้องการ
3. ผู้นำ คือ บุคคลที่มีอิทธิพลสูงสุดในกลุ่ม และเป็นผู้ที่ต้องปฏิบัติภาระหน้าที่ของตำแหน่งผู้นำที่ได้รับมอบหมายบุคคลอื่นในกลุ่มที่เหลือก็คือผู้ตาม แม้จะเป็นหัวหน้ากลุ่มย่อยหรือผู้ช่วยในการปฏิบัติหน้าที่ต่าง ๆ ก็ตาม (Yukl, G, 1999)
4. ผู้นำ คือ บุคคลที่มาจากการเลือกตั้ง หรือแต่งตั้ง หรือการยกย่องขึ้นมาของกลุ่ม เพื่อให้ทำหน้าที่เป็นผู้ชี้แนะและช่วยเหลือให้กลุ่มประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้

Kawee Wongput (1996) ได้สรุปแนวคิดเกี่ยวกับผู้นำไว้ 5 ประการ คือ

1. ผู้นำ หมายถึง ผู้ซึ่งเป็นศูนย์กลางหรือจุดรวมของกิจกรรมภายในกลุ่ม เปรียบเสมือนแกนของกลุ่ม เป็นผู้มีโอกาสติดต่อสื่อสารกับผู้อื่นมากกว่าทุกคนในกลุ่ม มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของกลุ่มสูง
2. ผู้นำ หมายถึง บุคคลซึ่งนำกลุ่มหรือพากลุ่มไปสู่วัตถุประสงค์หรือสู่จุดหมายที่วางไว้แม้แต่เพียงชี้แนะให้กลุ่มไปสู่จุดหมายปลายทางก็ถือว่าเป็นผู้นำทั้งนี้รวมถึงผู้นำที่นำกลุ่มออกนอกกลุ่มนอกทางด้วย
3. ผู้นำ หมายถึง บุคคลซึ่งสมาชิกส่วนใหญ่คัดเลือกหรือยกให้เขาเป็นผู้นำของกลุ่ม ซึ่งเป็นไปโดยอาศัยลักษณะทางสังคมมิติของบุคคลเป็นฐาน และสามารถแสดงพฤติกรรมของผู้นำได้
4. ผู้นำ หมายถึง บุคคลซึ่งมีคุณสมบัติเฉพาะบางอย่างคือสามารถสอดแทรกอิทธิพลบางประการอันก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของกลุ่มได้มากที่สุด
5. ผู้นำ หมายถึง บุคคลผู้ซึ่งสามารถนำกลุ่มไปในทางที่ต้องการ เป็นบุคคลที่มีส่วนร่วมและเกี่ยวข้องโดยตรงต่อการแสดงบทบาทหรือพฤติกรรมความเป็นผู้นำ

สรุปได้ว่า ผู้นำ (Leader) คือบุคคลที่สามารถชักจูงหรือชี้นำบุคคลอื่นให้ปฏิบัติงานสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

ความหมายของภาวะผู้นำ

โดยทั่วไปนักวิชาการมักจะถือว่า “ผู้นำ” (Leaders) เป็นตัวบุคคลหรือกลุ่มบุคคล (Persons) ส่วน “ภาวะผู้นำ” (Leadership) นั้น เป็นสิ่งที่แสดงออกมา (Actions) จากบุคคลที่เป็น

ผู้นำอย่างเป็นกระบวนการ ดังนั้น การจะเข้าใจความหมายของ “ผู้นำ” มักจะไม่ใช่เป็นปัญหามากนัก ทั้งนี้เพราะจะรู้ว่าใครเป็นผู้นำนั้น ก็มักจะพิจารณาจากตำแหน่ง (Position) ของบุคคลหรือกลุ่มบุคคลดังกล่าวการทำความเข้าใจเกี่ยวกับภาวะผู้นำหรือความเป็นผู้นำ (Leadership) นั้นเป็นเรื่องยากแต่อย่างไรก็ตาม นักวิชาการได้ให้ความหมายของภาวะผู้นำเอาไว้ต่าง ๆ กันหลายทฤษฎี ดังนี้

ภาวะผู้นำ หมายถึง กระบวนการที่ผู้นำใช้อิทธิพลหรืออำนาจที่ตนมีอยู่ในการชักนำหรือโน้มน้าวให้ผู้ใต้บังคับบัญชาภายในองค์กรหรือในกลุ่มคนในสถานต่าง ๆ เพื่อให้สมาชิกของกลุ่มได้ปฏิบัติหน้าที่ของตนอย่างมีประสิทธิภาพที่สุดให้บรรลุเป้าหมายขององค์กร

ภาวะผู้นำ หมายถึง กระบวนการของการสั่งการและใช้อิทธิพลต่อกิจกรรมต่าง ๆ ของกลุ่มสมาชิกภายในองค์กร

ภาวะผู้นำ หมายถึง ความสามารถของบุคคลในการหลอมความแตกต่างทางด้านความคิดความสนใจ ความต้องการ หรือพฤติกรรมของบุคคล หรือกลุ่มบุคคลในองค์กรให้หันไปในทิศทางเดียวกันอย่างมีศิลปะ ไม่มีความขัดแย้งในองค์กรอีกต่อไปในขณะใดขณะหนึ่ง หรือในสถานการณ์ต่าง ๆ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ และเป้าหมายที่กำหนดไว้

ภาวะผู้นำ หมายถึง พฤติกรรมส่วนตัวของบุคคลคนหนึ่งที่จะชักนำกิจกรรมของกลุ่มให้บรรลุเป้าหมายร่วมกัน

ภาวะผู้นำ หมายถึง เป็นความสามารถที่จะสร้างความเชื่อมั่น และให้การสนับสนุนบุคคลเพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์กร

ผู้นำอาจจะเป็นบุคคลที่มีตำแหน่งอย่างเป็นทางการหรือไม่เป็นทางการก็ได้ ซึ่งเรามักจะรับรู้เกี่ยวกับผู้นำที่ไม่เป็นทางการอยู่เสมอ เนื่องจากบุคคลนั้นมีลักษณะเด่นเป็นที่ยอมรับของสมาชิกในกลุ่ม ทำให้สมาชิกแสดงพฤติกรรมที่มีน้ำหนักและเป็นเอกภาพ โดยเขาจะใช้ภาวะผู้นำ ในการปฏิบัติการและอำนวยการโดยใช้กระบวนการติดต่อสัมพันธ์กัน เพื่อมุ่งบรรลุเป้าหมายของกลุ่ม

สรุปได้ว่า ภาวะผู้นำ หมายถึง กระบวนการที่ผู้นำใช้อิทธิพลและอำนาจที่มีของตน กระตุ้นชักนำให้บุคคลอื่นเกิดความเต็มใจแล้วกระตือรือร้นปฏิบัติงานให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ขององค์กร หรือของกลุ่ม

เมื่อเปรียบเทียบความหมายของคำว่าผู้นำกับภาวะผู้นำพบว่า มีความแตกต่างและคล้ายคลึงกันที่ผู้นำหมายถึงบุคคล ส่วนภาวะผู้นำหมายถึงการใช้กระบวนการของความสามารถของบุคคลที่ใช้อิทธิพลของตนในการชักชวน ชักจูงหรือชักจูงผู้อื่นให้ร่วมมือร่วมใจกับตนในการปฏิบัติงานอย่างใดอย่างหนึ่ง

องค์ประกอบของภาวะผู้นำ

ผู้นำที่ได้รับการยอมรับจากกลุ่มจะสามารถทำหน้าที่ผู้นำได้ดีเพียงใดนั้น ขึ้นอยู่กับคุณสมบัติของผู้นำว่า เหมาะสมกับกรณีเพียงใด แต่โดยทั่วไปแล้ว เมื่อกล่าวถึงผู้นำคนทั่วไปจะคิดถึงว่าต้องมีคุณสมบัติที่เหมาะสมกับการเป็นผู้นำที่ดี ซึ่งมีผู้รู้ได้กล่าวไว้หลายท่าน ศิริพงษ์ ศรีชัยมรรย รัตน์ ได้กล่าวถึงคุณสมบัติของผู้นำว่าควรมีคุณลักษณะใน 9 ด้าน คือ

1. ความรู้ (Knowledge) การเป็นผู้นำนั้น ความรู้เป็นสิ่งจำเป็นที่สุด ความรู้ในที่นี้ มิได้หมายถึงเฉพาะความรู้เกี่ยวกับงานในหน้าที่เท่านั้น หากแต่รวมถึงการเฝ้าหาความรู้เพิ่มเติมในด้านอื่น ๆ ด้วย การจะเป็นผู้นำที่ดี หัวหน้างานจึงต้องเป็นผู้รอบรู้ ยิ่งรอบรู้มากเพียงใด ฐานะแห่งความเป็นผู้นำก็จะยิ่งมั่นคงมากขึ้นเพียงนั้น

2. ความคิดริเริ่ม (Initiative) ความคิดริเริ่ม คือ ความสามารถที่จะปฏิบัติสิ่งหนึ่งสิ่งใดในขอบเขตอำนาจหน้าที่ได้ด้วยตนเองโดยไม่ต้องคอยคำสั่ง หรือความสามารถแสดงความคิดเห็นที่จะแก้ไขสิ่งหนึ่งสิ่งใดให้ดีขึ้น หรือเจริญขึ้นได้ด้วยตนเองความริเริ่มจะเจริญงอกงามได้ หัวหน้างานจะต้องมีความกระตือรือร้นคือมีใจจดจ่องานดี มีความเอาใจใส่ต่อหน้าที่ มีพลังใจที่ต้องการความสำเร็จอยู่เบื้องหน้า

3. มีความกล้าหาญและความเด็ดขาด (Courage and Firmness) ผู้นำที่ดีจะต้องไม่กลัวต่ออันตราย ความยากลำบาก หรือความเจ็บปวดใด ๆ ทั้งทางกายวาจา และใจผู้นำที่มีความกล้าหาญ จะช่วยให้สามารถผจญต่องานต่าง ๆ ให้สำเร็จลุล่วงไปได้ นอกจากความกล้าหาญแล้ว ความเด็ดขาดก็เป็นลักษณะอันหนึ่งที่จะต้องทำให้เกิดมีขึ้นในตัวของผู้นำเองต้องอยู่ในลักษณะของการ “กล้าได้กล้าเสีย” ด้วย

4. การมีมนุษยสัมพันธ์ (Human Relations) ผู้นำที่ดีจะต้องรู้จักประสานความคิด ประสานประโยชน์สามารถทำงานร่วมกับคนทุกเพศทุกวัย ทุกระดับการศึกษาได้ ผู้นำที่มีมนุษยสัมพันธ์ดีจะช่วยให้ปัญหาใหญ่เป็นปัญหาเล็กได้

5. มีความยุติธรรมและซื่อสัตย์สุจริต (Fairness and Honesty) ผู้นำที่ดีจะต้องอาศัยหลักของความถูกต้อง หลักแห่งเหตุผลและความซื่อสัตย์สุจริตต่อตนเองและผู้อื่น เป็นเครื่องมือในการวินิจฉัยสั่งการ หรือปฏิบัติงานด้วยจิตที่ปราศจากอคติปราศจากความลำเอียง ไม่เล่นพรรคเล่นพวก

6. มีความอดทน (Patience) ความอดทน จะเป็นพลังอันหนึ่งที่จะผลักดันงานให้ไปสู่จุดหมายปลายทางได้อย่างแท้จริง

7. มีความตื่นตัวแต่ไม่ตื่นตูม (Alertness) ความตื่นตัว หมายถึง ความระมัดระวัง ความสุขุมรอบคอบ ความไม่ประมาท ไม่ยืดยาดขาดความกระฉับกระเฉง มีความฉับไวในการปฏิบัติงานทันต่อเหตุการณ์ ความตื่นตัวเป็นลักษณะที่แสดงออกทางกาย แต่การไม่ตื่นตูม เป็นพลังทางจิตที่จะหยุดคิดไตร่ตรองต่อเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น รู้จักใช้ดุลยพินิจที่จะพิจารณาสิ่งต่าง ๆ หรือเหตุต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้องพุดง่าย ๆ ผู้นำที่ดีจะต้องรู้จักควบคุมตัวเองนั่นเอง (Self-Control)

8. มีความภักดี (Loyalty) การเป็นผู้นำหรือหัวหน้าที่ดีนั้น จำเป็นต้องมีความจงรักภักดีต่อหมู่คณะ ต่อส่วนรวมและต่อองค์กร ความภักดีนี้ จะช่วยให้หัวหน้าได้รับความไว้วางใจ และปกป้องภัยอันตรายในทุกทิศได้เป็นอย่างดี

9. มีความสงบเสงี่ยมไม่ถือตัว (Modesty) ผู้นำที่ดีจะต้อง ๆ ไม่หยิ่งยโส ไม่จองหอง ไม่ว่างอำนาจ และไม่ภูมิใจในสิ่งที่ไร้เหตุผลความสงบเสงี่ยมนี้ ถ้ามีอยู่ในหัวหน้างานคนใดแล้ว ก็จะทำให้ลูกน้องมีความนับถือ และให้ความร่วมมือเสมอ

จากข้อมูลเชิงวิชาการที่กล่าวข้างต้น ผู้เขียนสามารถสรุปประเด็นสำคัญได้ว่า ตัวแปรคุณลักษณะภาวะผู้นำ ก็เป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เกิดภาวะผู้นำในองค์กร โดยประกอบด้วยความรู้ ความคิดริเริ่ม ความกล้าหาญ ความยุติธรรม ความอดทน ความตื่นตัว ความภักดี และความไม่ถือตัว การเป็นผู้นำนั้น ความรู้เป็นสิ่งจำเป็นที่สุด ความรู้ในที่นี้มิได้หมายถึงเฉพาะความรู้เกี่ยวกับงานในหน้าที่เท่านั้น หากแต่รวมถึงการเฝ้าหาความรู้เพิ่มเติมในด้านอื่น ๆ ด้วย ความคิดริเริ่ม คือความสามารถที่จะปฏิบัติสิ่งหนึ่งสิ่งใดในขอบเขตอำนาจหน้าที่ได้ด้วยตนเองโดยไม่ต้องคอยคำสั่งหรือความสามารถแสดงความคิดเห็นที่จะแก้ไขสิ่งหนึ่งสิ่งใดให้ดีขึ้น หรือเจริญขึ้นได้ด้วยตนเองความริเริ่มจะเจริญงอกงามได้ ผู้นำที่ดีจะต้องไม่กลัวต่ออันตราย ความยากลำบาก หรือความเจ็บปวดใด ๆ ทั้งทางกาย วาจาและใจ ผู้นำที่มีความกล้าหาญ จะช่วยให้สามารถผจญต่องานต่าง ๆ ให้สำเร็จลุล่วงไปได้ ผู้นำที่ดีจะต้องอาศัยหลักของความถูกต้อง หลักแห่งเหตุผลและความซื่อสัตย์สุจริตต่อตนเองและผู้อื่น เป็นเครื่องมือในการวินิจฉัยสั่งการ หรือปฏิบัติงานด้วยจิตที่ปราศจากอคติปราศจากความลำเอียง ไม่เล่นพรรคเล่นพวก ความอดทน จะเป็นพลังอันหนึ่งที่จะผลักดันงานให้ไปสู่จุดหมายปลายทางได้อย่างแท้จริง ความตื่นตัว หมายถึง ความระมัดระวัง ความสุขุมรอบคอบ ความไม่ประมาท ไม่ยืดยาดขาดความกระฉับกระเฉง มีความฉับไวในการปฏิบัติงานทันต่อเหตุการณ์ การเป็นผู้นำหรือหัวหน้าที่ดีนั้น จำเป็นต้องมีความจงรักภักดีต่อหมู่คณะ ต่อส่วนรวมและต่อองค์กร ความภักดีนี้จะช่วยให้หัวหน้าได้รับความไว้วางใจ และปกป้องภัยอันตรายในทุกทิศได้เป็นอย่างดี ความไม่ถือตัว ผู้นำที่ดีจะต้อง ๆ ไม่หยิ่งยโส ไม่จองหอง ไม่ว่างอำนาจ และไม่ภูมิใจในสิ่งที่ไร้เหตุผล

โดยสรุปมีงานเขียนจำนวนมาก มากมายพอกพอกกับจำนวนของนักคิด นักทฤษฎีทางรัฐประศาสนศาสตร์ได้พยายามให้คำจำกัดความหรือความหมายของผู้นำ อธิบายว่า ผู้นำที่ดีควรมีลักษณะ รวมทั้งมีคุณสมบัติอย่างไรจึงจะดี โดยเฉพาะในโลกยุคนี้ที่ คุณค่า ความเร็ว และความรู้เป็นสิ่งที่ทรงพลังอย่างยิ่ง ซึ่งสามารถทำให้องค์กรอยู่รอดได้ หรือต้องล้มละลายหายไปจากตลาด หากเกิดความผิดพลาดแม้เพียงเล็กน้อย

บทบาทของภาวะผู้นำในองค์กร

ผู้นำ (Leader) เป็นตัวแทนขององค์กร เป็นบุคคลที่ทำให้เกิดการประสบความสำเร็จ และบรรลุผลสำเร็จ โดยเป็นผู้ที่มีบทบาทเป็นเสมือนหลักในการดำเนินงานโดยเฉพาะต่อผู้ใต้บังคับบัญชาและต่อผลงานของส่วนรวม ซึ่งจะสะท้อนให้เห็นถึงคุณค่าและความมีประสิทธิภาพของการปฏิบัติงานภายในองค์กร บทบาทผู้นำที่ดีตามแนวคิดทฤษฎีต้อง ประกอบด้วย บทบาทพื้นฐานสำคัญ 4 ประการ คือ

- 1) การกำหนดทิศทาง (Path Finding) เป็นการกำหนดทิศทาง ขององค์กรให้ เป็นไปตามวิสัยทัศน์ที่ได้วางไว้
- 2) การจัดการระบบการทำงาน (Alignment)
- 3) การมอบอำนาจ (Empowerment) เป็นการมอบหมายอำนาจ ความรับผิดชอบ ให้แก่บุคคลที่เหมาะสม เพื่อให้การทำงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ
- 4) แบบอย่างการเป็นผู้นำ (Modeling)

คุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงพุทธ

ความสำคัญของผู้นำ

การที่มนุษย์เรามีการอยู่ร่วมกันมาก ๆ จึงจำเป็นต้องมีผู้นำ ผู้นำจึงมีความสำคัญดุจเข็มทิศที่จำเป็นสำหรับคนเดินทาง และเสาเข็มที่มีความจำเป็นต่อการสร้างบ้านเรือน นอกจากนั้นผู้นำยังเป็นผู้สร้างหลักจริยธรรมให้เกิดขึ้นในสังคมและองค์กรต่าง ๆ ถ้าจะเปรียบไปแล้ว ผู้นำก็เปรียบเหมือนหลักชัยของประเทศชาติ ราษฎรเปรียบเหมือนทรัพย์สิน ผู้นำคือผู้รักษาทรัพย์สิน ซึ่งหากต้องการทราบถึงความเจริญรุ่งเรืองของสังคม หน่วยงาน องค์กร บ้านเมือง ตลอดจนประเทศชาติ ต้องดูผู้นำเป็นหลัก ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้ยกพุทธภาษิตที่พระพุทธเจ้าตรัสความสำคัญของผู้นำโดยทรงยกโคจำฝูงเปรียบเทียบกับความเป็นผู้นำ ดังข้อความตอนหนึ่งว่า “ภิกษุทั้งหลาย มนุษย์ทั้งหลายบริโภคข้าวกล้าสุกพร้อมกันย่อมมีอายุยืน 1 มีผิวพรรณผ่องใส 1 มีกำลัง 1 มีความเจ็บป่วยน้อย เมื่อฝูงโคข้ามน้ำไปถ้าโคจำฝูงไปคดเคี้ยว โคทั้งฝูงก็ไปคดเคี้ยวตามกัน ในเมื่อโคจำฝูงไปคดเคี้ยว ในหมู่มนุษย์ก็

เหมือนกัน ผู้ใดได้รับแต่งตั้งให้เป็นใหญ่ ถ้าผู้นั้นประพฤติไม่เป็นธรรม ประชาชนชาวเมืองนั้นก็ประพฤติไม่เป็นธรรมตามไปด้วย หากพระราชกษัตริย์ไม่ตั้งอยู่ในธรรม ชาวเมืองนั้นก็อยู่เป็นทุกข์ เมื่อฝูงโคข้ามน้ำไป ถ้าโคจำฝูงไปตรง โคทั้งฝูงก็ไปตรงตามกัน ในเมื่อโคจำฝูงไปตรง ในหมู่มนุษย์ก็เหมือนกัน ผู้ใดได้รับแต่งตั้งให้เป็นใหญ่ ถ้าผู้นั้นประพฤติชอบธรรม ประชาชนชาวเมืองนั้นก็ประพฤติชอบธรรมตามไปด้วย หากพระราชกษัตริย์ตั้งอยู่ในธรรม ชาวเมืองนั้นก็อยู่เป็นสุข

อนึ่ง พระพุทธองค์ตรัสว่า “เราเป็นกัลยาณมิตรของสัตว์ทั้งหลาย อาศัยเราผู้เป็นกัลยาณมิตร สัตว์ทั้งหลายก็พ้นไปได้จากทุกข์ทั้งปวง” ความเป็นผู้นำของพระพุทธเจ้านั้นแสดงออกในลักษณะอีกอย่างหนึ่งว่าเป็นผู้ค้นพบมรรคา หรือค้นพบทาง ทรงเป็นผู้รู้ทาง และทรงบอกทางให้ทางนั้นเพื่ออะไร ก็เพื่อไป สู่จุดหมายหมายของชีวิตโดยแท้ พระพุทธเจ้าเป็นผู้สามารถที่จะช่วยให้คนไปถึงจุดหมายได้เพราะว่าคนทั้งหลายต้องการไปให้ถึงจุดหมายนั้น แต่เขาไม่รู้ทาง ไม่มีวิธี พระพุทธเจ้าทรงค้นพบมรรคาคือทางที่ไปสู่จุดหมายแล้วก็มาช่วยบอกกล่าวชี้แนะหรือบอกทางให้เป็นเหมือนมัคคุเทศก์ ทำให้ผู้อื่น สามารถร่วมเดินทางหรือโดยสารไปจนถึงจุดหมายปลายทางที่ประสงค์ได้ พระพุทธเจ้าทรงมีลักษณะอีกประการหนึ่งแห่งความเป็นผู้นำซึ่งแสดงออกในคำตรัสเป็นบางครั้งคือพระพุทธเจ้าทรงเป็นผู้ที่ช่วยให้คนทั้งหลายได้ศึกษาเรียนรู้หรือฝึกฝนตนเองจนกระทั่งเขาสามารถที่จะข้ามพ้นความทุกข์หรือปัญหา ไปถึงจุดหมายได้ข้อนี้หมายความว่าผู้นำไม่ได้ มาหยิบยื่นอะไรให้แก่ผู้อื่น โดยตรงแต่มาช่วยให้คนอื่นได้ฝึกตนได้เรียนรู้จนสามารถพึ่งตนเองได้และช่วยตนเองให้พ้นปัญหาไปหรือทำได้สำเร็จบรรลุจุดหมาย

อย่างไรก็ดี พระพุทธองค์ทรงให้ความสำคัญต่อพระธรรมวินัยมากกว่าผู้นำ ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่าพระธรรมวินัยไม่มีการเปลี่ยนแปลงในขณะที่ผู้นำมีการเปลี่ยนแปลงไปตามบุคลิกลักษณะของแต่ละบุคคลผู้มาทำหน้าที่ผู้นำนั้น

ลักษณะของผู้นำตามหลักพระพุทธศาสนา

ลักษณะของผู้นำตามหลักพระพุทธศาสนา หรือหลักพุทธธรรมได้อาศัยธรรมเป็นหลักการสำคัญในการปกครองดูแล และบริหารจัดการกิจการงานทุกอย่างให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย โดยมุ่งให้เกิดประโยชน์สุขแก่หมู่คณะ มวลชน สังคมและประเทศชาติอย่างมั่นคง ยั่งยืนตลอดไป ผู้นำนั้นมีความสำคัญต่อความเป็นอยู่ของสมาชิกในกลุ่ม หากผู้นำเป็นผู้รู้เหตุ รู้ผล หรือรู้จุดมุ่งหมาย จะทำอะไรต้องมีแผนการ หรือเป้าหมาย ย่อมจะทำให้หมู่คณะดำเนินไปได้โดยสวัสดิภาพ การวางแผนงานได้ก่อนแล้วเดินตามลำดับของงาน ผลก็คือ จะไม่มีข้อผิดพลาดไม่ติดขัดในการทำงาน หรือในการทำงานเป็นคณะ ทุกคนร่วมมือกันอย่างพร้อมเพรียง งานก็จะประสบกับ

ความสำเร็จได้ผลดี มีประสิทธิภาพ ผู้นำเกิดความสบายใจที่มีส่วนช่วยให้งานส่วนรวมประสบผลสำเร็จ

พระพุทธศาสนา ให้ความสำคัญเกี่ยวกับลักษณะของผู้นำไม่น้อย โดยมีคำสอนที่พูดถึงลักษณะคือเครื่องหมาย หรือ สิ่งที่ใช้ให้เห็นถึงลักษณะความเป็นผู้นำในทางพระพุทธศาสนา ตามที่ปรากฏใน สังฆโสภณสูตร จตุกนิบาต พระพุทธองค์ได้ตรัสแสดงถึงลักษณะของผู้นำไว้ ดังมีข้อความว่า

“ในธรรมวินัยนี้ 1. ภิกษุผู้เฉียบแหลม ได้รับคำแนะนำดี แก่ลัวกล้า เป็นพหูสูต ทรงธรรม ปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม ย่อมทำหมู่ให้งาม 2.ภิกษุณี ฯลฯ 3.อุบาสก ฯลฯ 4. อุบาสิกาผู้เฉียบแหลม ได้รับคำแนะนำดี แก่ลัวกล้า เป็นพหูสูต ทรงธรรม ปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม ย่อมทำหมู่ให้งาม ภิกษุทั้งหลาย บุคคล 4 จำพวกนี้แลผู้เฉียบแหลม ได้รับคำแนะนำดีแก่ลัวกล้า เป็นพหูสูต ทรงธรรม ปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม ย่อมทำหมู่ให้งาม”

ในพระสูตรนี้พระพุทธองค์ทรงแสดง ลักษณะของผู้นำในทางพระพุทธศาสนาว่า ผู้นำต้องเป็นผู้ที่มีลักษณะ 5 ประการ คือ 1) เป็นผู้ที่มีปัญญาเฉียบแหลม 2) เป็นผู้ที่ได้รับคำแนะนำดี รวมถึงเป็นผู้มีระเบียบวินัยดีด้วย 3) เป็นผู้แก่ลัวกล้า 4) เป็นพหูสูต 5) ทรงธรรม ปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม รักษาความถูกต้องในสิ่งที่ถูกที่ควรอย่างเหมาะสม

หลักพุทธธรรมที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะภาวะผู้นำ

หลักธรรมของผู้นำเป็นแนวทางหนึ่งที่สามารถนำมาแก้ปัญหาจริยธรรมของผู้นำ เนื่องจากเป็นหลักที่ทำให้เกิดการพัฒนาด้านผู้นำผู้ปกครองและผู้บริหารบ้านเมืองระดับต่าง ๆ ซึ่งผู้นำที่จะประสบความสำเร็จได้นั้นต้องมีหลักธรรมในการเป็นผู้นำและคุณสมบัติของผู้นำที่ดีนั้นหมายถึงความเป็นผู้มีศักยภาพในตัวเองทั้งทางร่างกาย จิตใจ ความรู้ และความสามารถ พร้อมทั้งจะปฏิบัติหน้าที่ของตนอย่างชาญฉลาดและประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ตามที่ได้วางเป้าหมายเอาไว้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

พระพุทธศาสนาได้กล่าวถึงหลักธรรมสำคัญในการเป็นผู้นำไว้หลายหลักธรรมด้วยกัน เช่น ทศพิธราชธรรม พรหมวิหาร 4 ธรรมาธิปไตย ราชสังคหวัตถุ 4 และสัปปริสธรรม 7 เป็นต้นซึ่งหลักธรรมดังกล่าวถือเป็นการสร้างเสริมภาวะผู้นำให้เป็นผู้นำที่มีคุณธรรมจริยธรรมในการบริหารจัดการทั้งสิ้น ภาวะผู้นำตามหลักพุทธธรรมได้อาศัย ธรรม เป็นปัจจัยสำคัญในการบริหารจัดการกิจการงานทุกอย่างให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ เพื่อประโยชน์สุขแห่งหมู่คณะองค์กรสังคมอย่างมั่นคง และยั่งยืนตลอดไป

การที่พระพุทธศาสนาเน้นคุณธรรมเป็นสำคัญเพราะถือว่าเมื่อผู้มีความดีแล้วประชาชนย่อมอยู่เป็นสุข คุณธรรมของการเป็นผู้นำนั้น เป็นหลักของการบริการที่ดี เรียกว่า ธรรมาธิปไตย หมายถึงการบริหารโดยถึงธรรมเป็นใหญ่ กล่าวคือ ยึดหลักบรรทัดฐาน หลักการและคุณธรรม เป็นแนวทางในการบริหาร และการบริหารนั้นต้องใช้ทั้งพระเดชและพระคุณหรือใช้อำนาจและคุณธรรมซึ่งจะทำให้ได้ทั้งน้ำใจและผลของงาน

ในหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ได้กล่าวถึงภาวะผู้นำ มีลักษณะใช้ทั้งพระเดชและพระคุณ ตีเตียนหรือชี้ผิดถูกที่ควรติหรือชี้ข้อผิดข้อถูกซึ่งหลักธรรมต่าง ๆ ทางพระพุทธศาสนา ที่ปรากฏในพระพุทธศาสนา ผู้นำ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับยุคปัจจุบันได้เป็นอย่างดี โดยใช้ควบคู่กับกฎหมายรัฐธรรมนูญและระเบียบข้อบังคับของแต่ละสังคมองค์กรหรือหน่วยงานนั้น ๆ เพื่อให้การบริหารลุล่วงไปด้วยดีและมีประสิทธิภาพ คือ หลักทศตียปาปนิสสูตร

จากการศึกษาแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวกับหลักทศตียปาปนิสสูตรที่ปรากฏในพระไตรปิฎกซึ่งเป็นคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนานั้น ซึ่งในหลักธรรมดังกล่าวที่ได้กล่าวถึงหลักธรรมของการบริหารจัดการไว้ อย่างน่าสนใจ ซึ่งได้มีนักวิชาการทั้งทางพุทธหรือกระทั่งนักวิชาการที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับการบริหารจัดการทั่วไปได้นำหลักดังกล่าวไปใช้หรือมีส่วนร่วมของหลักธรรมดังกล่าวนี้ไปใช้ในการบริหารจัดการดังกล่าว

หลักการบริหารนี้ได้ปรากฏในพระสุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย ทิกนิบาตร ปฐมปิณฑาสก์ ซึ่งพระพุทธองค์ได้ตรัสไว้ว่า ผู้ที่จะเป็นนักบริหารจัดการที่ดีนั้นจะต้องเป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์มีการบริหาร จัดการที่ดี และมีมนุษยสัมพันธ์ดี ซึ่งในประเด็นดังกล่าวนี้ได้มีนักวิชาการทางพุทธศาสนาได้อธิบาย ขยายความไว้เป็นจำนวนมาก จากเนื้อหาในพระไตรปิฎกดังกล่าว ทำให้เราเข้าใจได้ระดับหนึ่งของพระสูตรนี้แต่ เพื่อที่จะเข้าใจในแนวคิดของทศตียปาปนิสสูตรมากยิ่งขึ้น ได้มีพระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) ท่านได้ กล่าวถึง ทศตียปาปนิสสูตร หรือปาปนิสธรรม 3 ในพจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม ว่า (ปาปนิสกังคะ หลักพ่อค้า, องค์คุณของพ่อค้า - qualities of a successful shopkeeper or businessman) ประกอบด้วย

1) จักขุมา ตาติ (รู้จักสินค้า ดูของเป็น สามารถคำนวณราคา กะทุนเก่งกำไร แม่นยำ - shrewd)

2) วิธูโร จัดเจนธุรกิจ (รู้แหล่งซื้อแหล่งขาย รู้ความเคลื่อนไหวความต้องการของตลาด สามารถในการจัดซื้อจัดจำหน่าย รู้ใจและรู้จักเอาใจลูกค้า - capable of administering business)

3) นิสัยสัมพันธ์โน พร้อมด้วยแหล่งทุนเป็นที่ยอมรับ (เป็นที่เชื่อถือไว้วางใจในหมู่แหล่งทุนใหญ่ ๆ หาเงินมาลงทุนหรือดำเนินกิจการโดยง่าย - having good credit rating) (Phra Brahmagunabhorn (P. A. Payutto), 2011)

จากหลักการของพระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต) ดังกล่าวก็สอดคล้องกับสิ่งที่พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมมจิตโต) ได้กล่าวถึงคำตรัสองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ตรัสไว้ในทศปิปาปนิสสูตรว่า เกี่ยวกับคุณลักษณะ 3 ประการของนักบริหารที่จะช่วยให้ผู้บริหารทำสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

1) จักขุมา หมายถึง ปัญญามองการณ์ไกล เช่น ถ้าเป็นพ่อค้าหรือนักบริหารธุรกิจ ต้องรู้ว่าอนาคตเศรษฐกิจหรือตลาดจะมีแนวโน้มเป็นแบบไหนหรือสามารถคาดการณ์ทิศทางหรืออนาคตในการดำเนินธุรกิจได้แม่นยำจากการอาศัยกระบวนการคิดที่รอบคอบและมีเหตุผล โดยอาจใช้ประสบการณ์ในอดีตร่วมในการตัดสินใจและวางแผนด้วย ซึ่งคุณลักษณะข้อแรกนี้ตรงกับภาษาอังกฤษคำว่า Conceptual Skill คือการชำนาญในการใช้ความคิด หรือทักษะทางด้านความคิด

2) วิรูโระ หมายถึง จัดการธุระได้มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน เช่น นักการเงินต้องมีความรู้และความเชี่ยวชาญทางการเงินสามารถคำนวณอัตราผลตอบแทนต่างๆได้หรือเข้าใจในงบการเงิน ที่ใช้ในการประกอบการตัดสินใจได้ ในกรณีแพทย์ผ่าตัดตมอองก็ต้องมีความเชี่ยวชาญในการผ่าตัดตมออง เป็นต้น คุณลักษณะที่สองนี้ตรงกับคำภาษาอังกฤษคำว่า Technical Skill คือ ความชำนาญการด้านเทคนิค หรือ ทักษะทางด้านการปฏิบัติงาน

3) นิสัยสัมพันธ์โน หมายถึง พึงพาอาศัยคนอื่นได้เพราะเป็นคนมีมนุษยสัมพันธ์ดี มีความสามารถในการติดต่อประสานงานให้งานสำเร็จลุล่วงไปได้ตามกรอบระยะเวลาที่กำหนด มีความสามารถในการสื่อสารและประสานงานให้แต่ละฝ่ายในองค์กรดำเนินแนวทางตามกรอบทิศทางที่องค์กรต้องการบรรลุได้หรือมีความสามารถในการผูกใจคนให้เป็นที่รักของคนโดยสามารถทำให้ให้พนักงานแต่ละคนปฏิบัติงานตามคำสั่งด้วยความเต็มใจได้ เป็นต้น คุณลักษณะที่สามนี้ตรงกับคำภาษาอังกฤษคำว่า Human Relation Skill คือ ความชำนาญด้านมนุษยสัมพันธ์ หรือทักษะทางด้าน มนุษย์สัมพันธ์

โดยคุณลักษณะทั้งสามประการมีความสำคัญมากน้อยแตกต่างกันนั้นขึ้นอยู่กับระดับของนักบริหารถ้าเป็นนักบริหารระดับสูงที่ต้องรับผิดชอบในการวางแผนและควบคุมคนจำนวนมาก คุณลักษณะข้อที่ 1 และ 3 มีความสำคัญมาก ส่วนข้อที่ 2 มีน้อยเพราะเขาสามารถใช้

ผู้ได้บังคับบัญชาที่มีความสามารถเฉพาะด้านได้สำหรับนักบริหารระดับกลาง คุณลักษณะทั้ง 3 ข้อมีความสำคัญพอๆ กัน นั่นคือ เขาต้องมีความชำนาญเฉพาะด้านและมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อเพื่อนร่วมงานและผู้ได้บังคับบัญชา ในขณะเดียวกันต้องมีปัญญาที่มองภาพกว้างและไกล เพื่อเตรียมตัวสำหรับเป็นนักบริหารระดับสูง นอกจากนั้นต้องมีความสามารถในการสื่อสาร ประสานงานในการถ่ายทอด นโยบายและยุทธศาสตร์จากผู้บริหารระดับสูงมาสู่การปฏิบัติในผู้บริหารและพนักงานระดับล่าง และนำผลการดำเนินงานที่ได้จากการปฏิบัติงานมาสรุปและนำเสนอต่อผู้บริหารระดับสูง (Phra Dharmakosajarn (Prayoon Dhammacitto), 2006) ด้วยหลักการ ดังกล่าวของท่านนั้นก็ ได้มีคุณก่อกัณฑ์ ไชยธรรมีศักดิ์ ได้ให้ทัศนะต่อว่า ในหลักการของทศิปาปนิคสูตร นั้น สำหรับหัวข้อหลักธรรมที่เป็นคุณสมบัติที่สำคัญที่สุดของนักบริหารที่ดีนั้น จะต้องมีความ Human Relation Skill หรือหลักนิสยสัมปโน เพราะมนุษยสัมพันธ์ที่ดีจะทำให้คนอยากเข้ามาร่วมงานและ ทำงานให้ หากไม่มีมนุษยสัมพันธ์การบริหารคนก็ไปไม่รอด “หลักนิสยสัมปโน เป็นหลักการสำคัญ ที่จำเป็นและสำคัญมาก สำหรับนักบริหารคน เพราะถ้ามนุษยสัมพันธ์ไม่ดีก็ไม่มีใครอยากมาร่วมงาน หรือทำงานให้ เพราะการบริหารงาน บริหารคน คือการดำเนินกิจกรรมให้สำเร็จโดยร่วมกับคนอื่น

หลักทศิปาปนิคสูตรที่ประกอบด้วย 3 หลักการ นั้นเป็นสิ่งสำคัญ โดยเฉพาะการมีวิสัยทัศน์หรือจักษุมา ถือว่าเป็นหลักการของนักบริหารที่ ทันยุคทันสมัยที่สุด เพราะการมองการณ์ไกล มีสายตาวินิจฉัยในการวิเคราะห์อนาคตทำให้นักบริหาร นั้นมีโอกาสประสบความสำเร็จ สามารถแข่งขันอยู่รอดในธุรกิจได้ ขณะที่ วิจิโร หรือการจัดการธุระ โดยมีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน เปรียบเทียบได้กับหลัก Competency ความสามารถที่จะเข้ามา สร้างสมดุลให้กับนักบริหารที่เป็นผู้นำและหลักนิสยสัมปโน เป็นความสามารถด้านมนุษยสัมพันธ์ โดยหลัก 3 ข้อควรมีอยู่ภายในของนักบริหาร และหากหลอมรวมกันก็จะเป็นภูมิคุ้มกันที่มี ประสิทธิภาพในการบริหารธุรกิจ การให้ประสบความสำเร็จหรือผ่านพ้นวิกฤติต่าง ๆ ไปได้

บทสรุป

จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับทศิปาปนิคสูตรทั้งจากพระไตรปิฎกและอรรถ กถา รวมทั้งนักวิชาการและนักธุรกิจดังกล่าวทำให้ สรุปได้ว่า หลักทศิปาปนิคสูตร ดังกล่าวที่ประกอบด้วย จักขุมา คือ การมีวิสัยทัศน์ วิจิโร การจัดการดี และนิสยสัมปโนการมีมนุษยสัมพันธ์ มีความสำคัญต่อองค์กรทุกระดับและถือว่าเป็นหน้าที่ของผู้บริหารและบุคลากรในทุกระดับจะต้องตระหนักและให้ความสำคัญต่อหลักธรรมในทศิปาปนิคสูตรดังกล่าว คุณลักษณะภาวะผู้นำเชิง

พุทธ จึงได้แก่ การนำมาซึ่งปัจจัยในการสร้างภาวะผู้นำตามหลักพุทธธรรมก็สามารถทำให้เกิดภาวะผู้นำในองค์กรได้เช่นกัน ซึ่งประกอบด้วย การมีวิสัยทัศน์ การมีความเชี่ยวชาญ การมีมนุษยสัมพันธ์ ย่อมนำมาซึ่งการสร้างภาวะผู้นำตามหลักพุทธธรรม จักขมา หมายถึง ปัญญาองการณโกล ซึ่งก็คือ การมีวิสัยทัศน์ของผู้นำ วิธูโร หมายถึง จัดการธุระได้มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน นิสสยสัมปันโน หมายถึง พึ่งพาอาศัยคนอื่นได้เพราะเป็นคนมีมนุษยสัมพันธ์ดี มีความสามารถในการติดต่อประสานงานให้งานสำเร็จจุลลวงไปได้ตามกรอบระยะเวลาที่กำหนด มีความสามารถในการสื่อสารและประสานงานให้แต่ละฝ่ายในองค์กรดำเนินแนวทางตามกรอบทิศทางที่ องค์กรต้องการบรรลุได้ หรือมีความสามารถในการผูกใจคนให้เป็นที่รักของคน

Reference

- Kawee Wongput. (1996). *Leadership*. Bangkok: B.K. Inter Print.
- McFarland, Dalton E. (1979). *Management: Foundation and Practices*. (5th ed). New York: McMillan.
- Phra Brahmagunabhorn (P. A. Payutto). (2011). *Dictionary of Buddhism*, Bangkok: Sahathamnik.
- Phra Dharmakosajarn (Prayoon Dhammacitto). (2006). *Buddha's Administration Methods*. Bangkok: Mahachulalongkornrajavidyalaya University.
- Yukl, G, (1999). *An evaluation of conceptual weakness in transformational and charismatic leadership*. Upper Saddle River: Prentice Hall.

ถอดบทเรียนจากพื้นที่: การดูแลผู้สูงอายุตามแนวพุทธในจังหวัดสมุทรปราการ Lesson Learned from Area: Elderly Care According to Buddhist Way in Samutprakan Province

สุภัทรชัย สีสะไบ¹, ประเสริฐ ธิลาวั², พระมหาเกษญา กิตติโสภณ³ และพระปลัดระพิน พุทธิสารโร⁴
Suphattharachai Sisabai, IPrasert Thilao, Phramaha Krisada Kittisophano
Phra Palad Raphin Buddhisar

Received: March 19, 2019

Revised: March 31, 2019

Accepted: March 31, 2019

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อถอดบทเรียนจากพื้นที่วิจัย การดูแลผู้สูงอายุตามแนวพุทธในจังหวัดสมุทรปราการ ใช้การศึกษาจากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การลงพื้นที่วิจัย สัมภาษณ์และสังเกตแบบมีส่วนร่วม ผู้สูงอายุในจังหวัดสมุทรปราการมีทั้งพลเมืองหลัก และประชากรแฝง ด้วยว่าสมุทรปราการเป็นจังหวัดที่ตั้งของโรงงานอุตสาหกรรมจำนวนมาก ในส่วนการดูแลผู้สูงอายุตามแนวพระพุทธศาสนา พบว่า วัดเป็นศูนย์กลางในการดำเนินกิจกรรม ล้วนเนื่องด้วยผู้สูงอายุ ทั้งในส่วนบุญวิถี ประเพณีไทย และวิถีสังคมแบบพุทธ ดังกรณีวัดบางโกลนในที่ส่งเสริมให้มีการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ผู้สูงอายุร่วมกับหน่วยงานปกครองท้องถิ่น และภาครัฐ จัดให้วัดมีการดูแลผู้สูงอายุผ่านกิจกรรมบุญ ประเพณี อันมีเป้าหมายเพื่อส่งเสริมสุขภาวะของผู้สูงอายุตามแนวพุทธศาสนาด้วย โดยมีวัดและพระภิกษุในพระพุทธศาสนาเป็นผู้มีส่วนร่วมสนับสนุนอย่างสำคัญ

คำสำคัญ: สมุทรปราการ, การดูแลผู้สูงอายุตามแนวพุทธ

^{1 2 3 4} มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย; Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding author, e-mail: chay.jaa@hotmail.com, Tel. 095-6044959

Abstract

The objective of this academic article from lesson learned was taken care for elderly according to Buddhist way in Samutprakan Province. The tools of study were document analysis, field study, interview and observe. The Elderly in Samutprakan Province were mixed with Thai citizen and resident people because of this place have many factory. In the part of elderly according to Buddhist way. Found that the temples were set with the center of activities as traditional ceremony, Thai tradition and Buddhist society for example Wat Bangchalongnai promoted the elderly knowledge center as the cooperation with government. The activities in this place set through norm that target was promoted the elderly healthy according to Buddhist way by the supporter as temple and monks.

Keywords: Samutprakan Province, Take care for elderly according to Buddhist way

บทนำ

จากการศึกษาพื้นที่วิจัยที่วัดบางโกลนใน จังหวัดสมุทรปราการ เมื่อวันที่ 9-10 กรกฎาคม 2561 ภายใต้โครงการวิจัย “กลไกการขับเคลื่อนศักยภาพขีดความสามารถผู้สูงอายุ โดยบูรณาการหลักพุทธธรรม” ทูล่มงเป้าประจำปีงบประมาณ 2560 ของสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) สภาพความเป็นจริงสู่การวิจัยในพื้นที่สมุทรปราการ จากข้อมูลพบว่า สถานการณ์สังคมผู้สูงวัยในประเทศไทย มีแนวโน้มจำนวนประชากรผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการพัฒนาคุณภาพชีวิต ผู้สูงอายุ ครอบคลุมทั้งมิติ ด้านสุขภาพ เศรษฐกิจ และสังคม เพื่อให้ผู้สูงวัยดำเนินชีวิตอย่างมีคุณภาพศักดิ์ศรี ลดภาระการเลี้ยงดูของ ครอบครัว เพื่อเป็นพลังของสังคม โดยในส่วนจังหวัดสมุทรปราการ เป็นอีกจังหวัดหนึ่งในพื้นที่วิจัย ที่พบว่าลักษณะทางกายภาพเป็นเมืองอุตสาหกรรมขับเคลื่อนเศรษฐกิจ เป็นเมืองที่มีศักยภาพด้าน เศรษฐกิจสูงในระดับต้น ๆ ของประเทศ Growth Rate 6-8 % สัดส่วนจากภาคอุตสาหกรรม 83.76 % ซึ่งจากการวิเคราะห์ข้อมูลโรงงานอุตสาหกรรมในจังหวัดสมุทรปราการย้อนหลังตั้งแต่ ปี 2545 เป็นต้นมา พบว่าโรงงานอุตสาหกรรม มีเพิ่มขึ้นทุกปี เพิ่มขึ้นเฉลี่ยปีละประมาณ 4.4 % ถึงแม้ว่าในปี 2548 จังหวัดสมุทรปราการจะประกาศเป็นเขตปลอดมลพิษ แต่ก็ยังมีโรงงานบางประเภทที่ยังคง

เพิ่มขึ้น โดยมีสถิติข้อมูลจำนวนโรงงานอุตสาหกรรมและจำนวนคนงาน ใน พ.ศ.2557 จังหวัดสมุทรปราการ มีโรงงานอุตสาหกรรม จำนวน 7,349 แห่ง มีมากที่สุดที่ อำเภอเมือง จำนวน 2,133 แห่ง และอำเภอบางพลี จำนวน 2,085 แห่ง สภาพการณ์โดยรวมทำให้เกิดการจ้างงานจำนวนมาก ทำให้มีประชากรดั้งเดิมและเข้ามาอยู่อาศัยมากขึ้น จากการคาดการณ์ข้อมูลประชากรจังหวัดสมุทรปราการ พบว่าใน ปี พ.ศ.2558 มีจำนวนประชากรทั้งสิ้น 1,925,700 คน โดยมีประชากรแฝงที่ไม่ใช่สัญชาติไทย และไม่มีชื่อในทะเบียนบ้าน จากการคาดการณ์ในปี 2558 จำนวนทั้งสิ้น 90,023 คน พบว่าเป็นเพศชาย 55,516 คน (ร้อยละ 61.7) เพศหญิง 34,507 คน (ร้อยละ 38.3) และมีการคาดการณ์ว่าจังหวัดสมุทรปราการมีประชากรอาศัยอยู่จริง 2,015,723 คน (ไม่รวมประชากรที่เดินทางไปเข้าเย็นกลับ) จากข้อเท็จจริงเชิงพื้นที่เกี่ยวกับผู้สูงอายุในจังหวัดสมุทรปราการ จึงเป็นเหตุผลร่วมที่ส่วนงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ และภาคีจะต้องตระหนักและคิดต่อ ในการจัดการเพื่อสร้างแนวทางเชิงระบบที่ใช้ ในการส่งเสริมสุขภาวะในองค์รวมสำหรับผู้สูงอายุในพื้นที่ รวมทั้งหน่วยงานทางภาคศาสนา อาทิวัดในพระพุทธศาสนาในพื้นที่จังหวัดสมุทรปราการก็ได้สร้างพลังขับเคลื่อนร่วมกับหน่วยอื่น ๆ ด้วย ในการบริหารจัดการดำเนินกิจกรรมส่งเสริมสุขภาวะผู้สูงอายุตามแนวพระพุทธศาสนาให้ขับเคลื่อนดำเนินร่วมกันไป ซึ่งในบทความนี้ จะได้นำผลการลงพื้นที่วิจัยจากการสัมภาษณ์ และการสังเกตเป็นองค์ความรู้เกี่ยวกับการดูแลผู้สูงอายุมาเสนอเพื่อสะท้อนให้เห็นภาพรวมในการจัดการผู้สูงอายุตามแนวพุทธในพื้นที่วิจัยจังหวัดสมุทรปราการต่อไป

ข้อมูลเกี่ยวกับผู้สูงอายุในจังหวัดสมุทรปราการ

จากการสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับผู้สูงอายุในจังหวัดสมุทรปราการ พบงานวิจัยจำนวนมากที่มีการศึกษาและทำการวิจัยในองค์รวมอาทิ งานวิจัยของ กุลวดี โรจน์ไพศาลกิจ (Kunwadee Rojpaisarnkit, 2016) “ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุไทย: กรณีศึกษาผู้สูงอายุวัยกลางในจังหวัดสมุทรปราการ” ที่ใช้การศึกษาจากกลุ่มผู้สูงอายุ ตำบลบางเพรียง อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ โดยการสุ่มอย่างง่าย จำนวน 276 คน ใช้แบบวัดความรู้ในการดูแลสุขภาพ แบบสอบถามทัศนคติในการดูแลสุขภาพ การรับรู้คุณค่าในตนเอง, บุคลากรสาธารณสุขสามารถนำทั้ง 6 ปัจจัยมากำหนดเป็นแนวทางในการส่งเสริมพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพให้กับผู้สูงอายุได้ ซึ่งได้ผลเป็นข้อสรุปว่า ผู้สูงอายุมีแนวโน้มที่จะกระทำพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพดีขึ้นหากมีความรู้ในการดูแลสุขภาพ มีทัศนคติที่ดีในการดูแลสุขภาพ มีการรับรู้คุณค่าในตนเอง ไม่ดื่มแอลกอฮอล์ มีสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัยที่ดี และได้รับแรงสนับสนุนทางสังคมจากครอบครัว

บุคลากรสาธารณสุขสามารถนำทั้ง 6 ปัจจัยมากำหนดเป็นแนวทางในการส่งเสริมพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพให้กับผู้สูงอายุได้

ตารางที่ 1 สัดส่วนผู้สูงอายุที่สำรวจได้ในจังหวัดสมุทรปราการ

ปี พ.ศ.	2555	2556	2557	2558	2559
ประชากรรวม	1,223,302	1,241,610	1,261,530	1,279,310	1,293,553
ผู้สูงอายุ	123,580	148,512	143,794	157,484	172,240

ที่มา : สำนักงานสถิติจังหวัดสมุทรปราการ (ออนไลน์ : สืบค้น 15 กรกฎาคม 2561)

ข้อมูลจากการสำมะโนประชากร ในปี พ.ศ.2553 พบว่า จังหวัดสมุทรปราการมีประชากรจำนวนทั้งสิ้น 1,828,694 คน และในปี 2549 พบว่า จังหวัดสมุทรปราการมีสัดส่วนประชากรที่มีชื่ออยู่ในทะเบียนราษฎร์เพียงร้อยละ 50.9 ประชากรที่ไม่มีชื่อในทะเบียนราษฎร์ ร้อยละ 47.7 และประชากรที่เดินทางไปเข้าเียนกลับ ร้อยละ 1.4 ซึ่งหากเทียบสัดส่วนประชากรจากการศึกษาวิจัยที่ปรากฏจะพบว่า ปัจจุบันจังหวัดสมุทรปราการมีประชากรพักอาศัยจริง จำนวนทั้งสิ้น 2,458,432 คน ซึ่งยังไม่รวมประชากรต่างด้าวที่ขึ้นทะเบียน 89,351 คน ซึ่งเป็นภาระที่สถานบริการสาธารณสุขภาครัฐต้องให้การดูแลภายใต้ทรัพยากรของรัฐที่มีอยู่อย่างจำกัด

ตารางที่ 2 ข้อมูลจำนวนและร้อยละของประชากรตามทะเบียนราษฎร์ ณ วันที่ 1 กรกฎาคม 2557 (ประชากรกลางปี) จังหวัดสมุทรปราการ จำแนกตามกลุ่มอายุและเพศ

กลุ่มอายุปี	ประชากร				ปชก.รวมแยก รายกลุ่มอายุ	ร้อยละของ ปชก. รายกลุ่ม อายุเทียบกับ ปชก.ทั้งหมด
	ชาย	ร้อยละ	หญิง	ร้อยละ		
0-4	38,272	51.59	35,915	48.41	74,187	5.97
5-9	38,634	51.38	36,558	48.62	75,192	6.05
10-14	39,667	51.19	37,825	48.81	77,492	6.24
15-19	45,773	50.23	45,358	49.77	91,131	7.34
20-24	41,399	49.08	42,948	50.92	84,347	6.79
25-29	39,451	48.10	42,572	51.90	82,023	6.60
30-34	49,777	47.86	45,238	52.14	104,015	8.37
35-39	53,535	47.79	58,493	52.21	112,028	9.02

กลุ่มอายุปี	ประชากร				ปชก.รวมแยก รายการกลุ่มอายุ	ร้อยละของ ปชก. รายการกลุ่ม อายุเทียบกับ ปชก.ทั้งหมด
	ชาย	ร้อยละ	หญิง	ร้อยละ		
40-44	53,474	47.49	59,136	52.51	112,610	9.07
45-49	52,503	47.91	57,094	52.09	109,597	8.82
50-54	44,498	47.04	50,105	52.96	94,603	7.62
55-59	32,985	45.62	39,315	54.38	72,300	5.82
60-64	24,723	44.57	30,741	55.43	55,464	4.47
65-69	14,479	44.57	19,247	55.43	34,726	2.80
70-74	10,814	43.13	14,260	56.87	25,074	2.02
75-79	7,634	41.69	10,677	58.31	18,312	1.47
80-84	4,055	38.55	6,465	61.45	10,520	0.85
85-89	1,766	34.78	3,311	65.22	5,077	0.41
90-94	743	37.13	1,258	62.87	2,001	0.16
95-99	302	41.66	423	85.34	725	0.06
100+	377	50.74	366	49.26	743	0.06
รวมทั้งหมด	595,862	47.97	646,305	52.03	1,242,167	100.00

(ที่มา : สำนักงานสถิติแห่งชาติ จังหวัดสมุทรปราการ,ออนไลน์ : สืบค้น 15 กรกฎาคม 2561)

จากตาราง 1-2 จะพบสัดส่วนของประชากรที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง รวมไปถึงข้อมูลได้เจาะจงไปว่าสัดส่วนของประชากรผู้สูงอายุ จะมีสัดส่วนเพิ่มมากขึ้นด้วย และในตารางที่ 2 จะให้ข้อมูลประชากรผู้กำลังจะเป็นผู้สูงอายุตามลำดับช่วงเวลาอย่างต่อเนื่อง ด้วยเช่นกัน โดยคนที่จะเข้าสู่ผู้สูงอายุตั้งแต่วัย 50-60 ปีก็มีจำนวนสัดส่วนที่เพิ่มขึ้น ดังนั้นอัตราประชากรผู้สูงอายุในจังหวัดสมุทรปราการ ที่สำรวจพบได้โดยกำลังจะเป็น สัดส่วนประชากรที่สูงขึ้น สอดรับกับแนวทางของสังคมผู้สูงอายุในปัจจุบันด้วยเช่นกัน สังคมสูงวัยในประเทศไทย มีแนวโน้มประชากรผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการพัฒนาคุณภาพชีวิต ผู้สูงอายุ ครอบคลุมทั้งมิติ ด้านสุขภาพ เศรษฐกิจ และสังคม เพื่อให้ผู้สูงวัยดำเนินชีวิตอย่างมีคุณภาพมีศักดิ์ศรี ลดภาระการเลี้ยงดู ของครอบครัว เพื่อเป็นพลังของสังคม

เมื่อลงรายละเอียดลงไปเกี่ยวกับสถานการณ์ผู้สูงอายุในองค์กรรวม ดังปรากฏในงานวิจัยของ อุซุกร เหมือนเดช (Muandet, Uchukorn, 2009) เรื่อง “ความต้องการในการได้รับสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในเขตเทศบาล จังหวัดสมุทรปราการ” โดยวัตถุประสงค์ในการศึกษา เป็นการสำรวจ

ความต้องการในการได้รับสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในเขตเทศบาล จังหวัดสมุทรปราการ ในภาพรวมส่วนใหญ่จะเน้นด้านสุขภาพอนามัย ด้านการศึกษา ด้านความมั่นคงของรายได้และการทำงาน ด้านนันทนาการวัฒนธรรมและสังคม เปรียบเทียบความต้องการของผู้สูงอายุกับการได้รับสวัสดิการสังคมตามปัจจัยส่วนบุคคลที่ต่างกัน ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพสมรส รายได้ต่อเดือน ระดับการศึกษาจำนวนบุตร บุคคลที่ผู้สูงอายุอยู่อาศัยด้วย โรคประจำตัว ศาสนา โดยกลุ่มตัวอย่างคือ ผู้สูงอายุที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไปอยู่ในเขตเทศบาล จังหวัดสมุทรปราการ ผลการศึกษาพบว่า ผู้สูงอายุมีความต้องการได้รับสวัสดิการสังคมในภาพรวมอยู่ในระดับมากโดยมีความต้องการได้รับสวัสดิการสังคมในด้านสุขภาพอนามัยมากที่สุด ผู้ที่อยู่กับคู่สมรสมีความต้องการมากกว่าผู้ที่อาศัยอยู่กับญาติ และผู้ที่อยู่คนเดียวต้องการมากกว่าผู้ที่อยู่กับบุตรหลาน ผู้สูงอายุที่มีรายได้ระดับต่ำต้องการสวัสดิการมากกว่าผู้ที่รายได้ระดับสูงกว่า (ต่ำกว่า 5,000 บาท ต้องการมากกว่า 5,001-10,000 บาท; 10,001-15,000 ต้องการมากกว่า 25,000-30,000 บาท; 15,000-20,000 ต้องการมากกว่า 30,000 บาท) เป็นต้น

รวมไปถึงในงานวิจัยของ ภรณ์ ตั้งสุรัตน์ และวิมลฤดี พงษ์หิรัญญ์ (Pharanee Tungsurat, Vimolrudee Phonghirun, 2556/2013, : 57-69) ที่ทำการศึกษาเรื่อง “พฤติกรรม การดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลบางเมือง อำเภอเมืองจังหวัดสมุทรปราการ” โดยได้ทำการศึกษาพฤติกรรมและการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลบางเมือง อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรปราการ โดยศึกษาถึงระดับพฤติกรรมดูแลสุขภาพและระดับความรู้เกี่ยวกับสุขภาพของผู้สูงอายุ เปรียบเทียบระดับพฤติกรรมดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุตามเพศ สถานภาพสมรสระดับการศึกษาภาวะการมีโรคประจำตัวการรับรู้ข่าวสารสุขภาพ และความรู้ เกี่ยวกับสุขภาพ โดยได้ทำการศึกษาจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 355 คน ผลการศึกษาพบว่า ระดับพฤติกรรมดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลบางเมือง อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรปราการ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ระดับความรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมดูแลสุขภาพ โดยรวมอยู่ในระดับมาก การเปรียบเทียบระดับพฤติกรรมดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุ พบว่า แตกต่างกันโดยในการศึกษาได้เสนอผลการศึกษาร่วมข้อเสนอฟือเป็นแนวทางในการพัฒนาระบบสุขภาพของผู้สูงอายุที่ว่า (1) ควรให้ความรู้และคำแนะนำในเรื่องการรับประทานอาหารเสริม หรือ อาหารบำรุงสุขภาพ การแสวงหาความรู้เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพ และการผ่อนคลายร่างกายหลัง การออกกำลังกายทุกครั้ง (2) ด้านการป้องกันโรค ควรให้ความรู้และคำแนะนำในเรื่องการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ร่วมกับผู้อื่น และการ แสวงหาความรู้เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพเสมอ 3) ด้านการรักษาพยาบาล ควรให้ความรู้และ

คำแนะนำเมื่อเกิดอาการเจ็บป่วย ไม่ควรซื้อยามาทานเอง หรือถ้าจำเป็นควรซื้อยาจากร้านที่มีเภสัชกรเป็นผู้ให้คำแนะนำ และ 4) ด้านการฟื้นฟูสุขภาพ ควรให้คำแนะนำเรื่องการดูแล สุขภาพตนเองของผู้สูงอายุหลังหายจากอาการเจ็บป่วย การรับประทานยาและอาหาร รวมถึงการ ปฏิบัติตามคำสั่งของแพทย์เช่น การออกกำลังกาย ระยะเวลาการออกกำลังกาย และการผ่อนคลายหลังการออกกำลังกาย

นอกจากนี้ยังมีงานของ นันทนา อยู่สบาย (2557) ในเรื่อง “ความต้องการสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุ ในองค์การบริหารส่วนตำบลศีร์ษะจรเข้ชั้นน้อย อำเภอบางเสาธง จังหวัดสมุทรปราการ” ที่ให้ผลการศึกษาว่า ผู้สูงอายุในองค์การบริหารส่วนตำบลศีร์ษะจรเข้ชั้นน้อย อำเภอบางเสาธง จังหวัดสมุทรปราการ ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 149 คน อายุ 60-65 ปี จำนวน 238 คน สถานภาพสมรส จำนวน 201 คน ระดับการศึกษาชั้นประถมศึกษา จำนวน 226 คน อาชีพรับจ้างจำนวน 119 คน รายได้ต่อเดือน 5,001-10,000 บาท จำนวน 211 คน พบว่า มีความต้องการสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุ โดยรวมอยู่ในระดับมากมีความต้องการด้านความปลอดภัยในชีวิต ด้านสุขภาพอนามัย ด้านนันทนาการ และด้านการศึกษารวมทั้งด้านที่อยู่อาศัย เป็นต้น

งานของ เสาวนิจ นิจอนันต์ชัย และมาลี สันติธิรศักดิ์ (Saovanit Nit Anunchai, Malee Suntithirasuk, 2010/2553 : 64-73) ที่ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การสนับสนุนทางสังคมและสิ่งแวดล้อมที่มีผลต่อการดูแลตนเองของผู้สูงอายุในจังหวัดสมุทรปราการ” โดยในการวิจัยมีวัตถุประสงค์ศึกษาการดูแลตนเองด้านสุขภาพของผู้สูงอายุในจังหวัดสมุทรปราการ และศึกษาอิทธิพลของการสนับสนุนจากครอบครัว ชุมชน สังคม และสิ่งแวดล้อมที่มีต่อการดูแลตนเองของผู้สูงอายุ กลุ่มตัวอย่าง 416 คน โดยมีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป ผลการศึกษาพบว่า ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ 15 ตัวแปร ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา รายได้ สุขภาพจำนวนบุตร การสนับสนุนจากครอบครัว การสนับสนุนเพื่อนและเพื่อนบ้าน การสนับสนุนจากสังคม ขนาดที่อยู่อาศัย ความหนาแน่นของสมาชิกในบ้าน ความสะอาดของบ้าน กลิ่นส้วม แสงสว่างของห้องส้วมตัวแปรตามมี 1 ตัวแปร ได้แก่ การดูแลตนเอง ตัวแปรอิสระ ทั้งหมดสามารถร่วมกันอธิบายความผันแปรของตัวแปรตามคือการดูแลตนเองของผู้สูงอายุได้ร้อยละ $= 43.5$ ($R^2 = .435$) ตัวแปรที่มีอิทธิพลการดูแลตนเองของผู้สูงอายุอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ มีจำนวน 5 ตัวแปร คือ เพศชายมีการดูแลตนเองดีกว่าเพศหญิง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 อายุยิ่งมากขึ้น การดูแลตนเองยิ่งน้อยลงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 สุขภาพที่ดีทำให้ผู้สูงอายุมีการดูแลตนเองดีขึ้น อย่าง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 การสนับสนุนจากเพื่อนและเพื่อนบ้านยังมี

มากทำให้การดูแลตนเองของผู้สูงอายุดีขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 การสนับสนุนทางสังคมจากชุมชนและสังคมยิ่งมีมากทำให้การดูแลตนเองของผู้สูงอายุดีขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

งานของ ลลิตญา ลอยลม (Lalinya Loylom, 2011) เรื่อง “การเตรียมตัวก่อนเกษียณของผู้สูงอายุในจังหวัดสมุทรปราการ” โดยในงานวิจัยมีเป้าประสงค์เพื่อศึกษาถึง (1) การเตรียมตัวก่อนเกษียณของผู้สูงอายุที่มีอายุระหว่าง 50-60 ปี (2) ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเตรียมตัวก่อนเกษียณของผู้สูงอายุระหว่าง 50-60 ปี (3) การเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุของผู้ที่เกษียณอายุแล้ว (4) ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการยอมรับภาวะถดถอยของผู้สูงอายุ (5) ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ผู้สูงอายุที่มีอายุระหว่าง 50-60 ปี มีการเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุในระดับดีในด้านร่างกาย เช่น พักผ่อนร่างกายและออกกำลังกายที่เหมาะสมกับวัย ด้านจิตใจและอารมณ์ โดยการศึกษาธรรมชาติจิตใจ หาความรู้เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางร่างกายจิตใจ ด้านที่พักอาศัย เช่น การเตรียมบ้านพักให้เป็นสัดส่วนเหมาะสมกับวัย ด้านการเงินและการใช้จ่าย โดยการจำกัดการใช้จ่ายให้น้อยลง มีการวางแผนเตรียมประกอบอาชีพสำรอง ด้านการใช้เวลาและงานอดิเรกโดยหาความรู้เกี่ยวกับกิจกรรมและงานอดิเรกที่เหมาะสมกับวัย และด้านการเข้าร่วมกิจกรรมสังคม โดยการวางแผนสมัครเป็นสมาชิกสมาคมหรือชมรมต่าง ๆ ที่สนใจ เป็นต้น

ทั้งในงานวิจัยดังกล่าวยังสะท้อนให้เห็นว่า การเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุเป็นสิ่งที่มีความจำเป็นประหนึ่งเป็นการสร้างความพร้อมให้กับบุคคลในด้านต่าง ๆ ทั้งทางด้านจิตใจ อารมณ์ ร่างกาย ที่พักอาศัย กิจกรรมทางสังคมที่จะพึงเกิดขึ้นหลังเกษียณ รวมไปถึงด้านการเงินและการใช้สอยหลังจากเกษียณด้วยเช่นกันนอกจากนี้ ผู้วิจัยยังได้เสนอต่อไปอีกว่า ผู้เกี่ยวข้องและผู้ที่มีบทบาทสำคัญต่อผู้สูงอายุ อาทิ หน่วยงานที่มีหน้าที่โดยตรง ครอบครัวของผู้สูงอายุ และเพื่อน เป็นต้น ควรให้ความสำคัญแก่ผู้สูงอายุในการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ และงานอดิเรก การเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคม โดยเฉพาะการให้เกียรติและการเคารพนับถือ ตลอดจนการยกย่องให้เป็นผู้นำและเป็นตัวอย่างที่ดีในสังคม ปัจจัยและกิจกรรมเหล่านี้จะส่งผลให้ผู้สูงอายุมีความพึงพอใจในการดำรงชีวิต มีคุณภาพชีวิตที่ดีและเป็นการกำลังใจในการทำประโยชน์แก่สังคมตามช่วงเวลาแห่งอายุที่มีอยู่

ดังนั้น จากข้อมูลที่ได้พบได้มีการทำการศึกษาวิจัยไว้ในองค์รวมเกี่ยวกับผู้สูงอายุ พร้อมแนวทางที่เป็นข้อเสนอจากการวิจัยเพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนแนวทางในการดูแลผู้สูงอายุจากหน่วยงานและภาคีต่าง ๆ เพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนอันเป็นทิศทางการดูแลผู้สูงอายุแบบองค์รวมทั้งที่กำหนดเป็นนโยบาย เป็นแนวปฏิบัติ หรือเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตที่เหมาะสม

การจัดการผู้สูงอายุในจังหวัดสมุทรปราการ

จากข้อมูลจังหวัดสมุทรปราการที่พบว่า ส่วนงานต่าง ๆ ได้มีความพยายามจัดการดำเนินกิจกรรมเพื่อส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุ ดังปรากฏข้อมูลว่า มีการจัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุในพื้นที่ตำบลในคลองบางปลากด จ.สมุทรปราการ รุ่นแรก ภายใต้ชื่อ อนุบาลพินน้านม หลักสูตรระยะเวลา 1 ปี มีผู้สูงอายุทั้งชาย และหญิง ที่มีอายุระหว่าง 55 ปีขึ้นไปให้ความสนใจ มาสมัคร 80 คน โดยโรงเรียนและหลักสูตรมีกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เรียนได้สนุกสนาน และมีการแสดงออก มีข้อมูลเกี่ยวกับการสอนโรงเรียนผู้สูงอายุ ได้จัดให้มีความสอดคล้องกับแผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 และปรับให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ที่ 3 ด้านการพัฒนาสังคม การศึกษา สาธารณสุข ศาสนา วัฒนธรรม กีฬา และนันทนาการ เพื่อให้ผู้สูงอายุดำรงชีวิตอย่างมีศักดิ์ศรี พึ่งตนเองได้ มีคุณภาพชีวิตที่ดี เป็นผู้สูงอายุที่มีคุณค่าต่อสังคม รวมทั้งจากข้อมูลที่พบมีหน่วยงานทั้งส่วนราชการ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้มีการรณรงค์และจัดสรรงบประมาณ จัดตั้งองค์กร ศูนย์ หรือกิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุ จากข้อมูลที่พบดังปรากฏในตารางที่ 3 มีมากกว่า 16 แห่งในปัจจุบัน อาทิ โรงเรียนผู้สูงอายุ อบต.แพรกษาใหม่ โรงเรียนผู้สูงอายุ อบต.บางบ่อ โรงเรียนผู้สูงอายุตำบลคลองด่าน โรงเรียนผู้สูงอายุตำบลบางเสาธง โรงเรียนผู้สูงอายุเทศบาลบางตำบลบางปู โรงเรียนผู้สูงอายุ อบต.แพรกษา โรงเรียนผู้สูงอายุเทศบาลตำบลด่านสำโรง โรงเรียนผู้สูงอายุตำบลบางบ่อ โรงเรียนปทุมตา ยายของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลเทพารักษ์ โรงเรียนผู้สูงอายุตำบลบางพลีใหญ่ โรงเรียนผู้สูงอายุเทศบาลพระประแดง โรงเรียนเสริมสร้างคุณภาพผู้สูงอายุเทศบาลสำโรงเหนือ ตำบลบ้านระกาศ โรงเรียนผู้สูงอายุแพรกษา และโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลในคลองบางปลากด (อนุบาลพินน้านม) โดยองค์กรบริหารส่วนตำบลในคลองปลากด เป็นต้น

รวมไปถึงล่าสุดเมื่อ 17 มกราคม 2561 ทางหน่วยราชการได้มีการเปิดศูนย์การเรียนรู้ผู้สูงอายุตำบลบางโฉลง ที่วัดบางโฉลงใน โดยในงานมีทั้งภาคีทั้งภาครัฐ และหน่วยงานสนับสนุน โดยมี นายอำเภอบางพลี นายธวัชชัย นามสมุทร ในฐานะหน่วยงานภาครัฐได้ให้ข้อมูลว่า

“ปัจจุบันนี้ผู้สูงวัยเพิ่มสูงขึ้น การที่จะให้ผู้สูงวัยเป็นบุคลากร ที่มีคุณภาพ จะต้องเป็นคนที่พร้อม ในด้านสังคม สุขภาพจิต ร่างกาย ไม่ต้องไปเป็นภาระ ครอบครัว สังคม การที่ผู้สูงวัยช่วยกันทำงาน มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านอาชีพ สืบทอดการอนุรักษ์ ภูมิปัญญา สู่ลูก สู่หลาน เพื่อสร้างความมั่นคงของชีวิต และรากฐานทางวัฒนธรรมอันดีงาม...”
(ออนไลน์ : 17 มกราคม 2561)

หรือข้อมูลจาก นางอรนุช โยมเที่ยง ประธานชมรมผู้สูงอายุ ตำบลบางโหลง บางพลีสมุทรปราการ ในฐานะผู้ดำเนินกิจกรรมในนามชมรม ได้ให้ข้อมูลว่า

“...คณะกรรมการ จึงก่อตั้งศูนย์การเรียนรู้ ผู้สูงวัย ของตำบลบางโหลง โดยมีการจัดทำหลักสูตรเพื่อให้ผู้สูงวัยสร้างเสริม คุณลักษณะกาย จิตใจ ของตนเองได้อย่างถูกต้อง มีส่วนร่วมในกิจกรรมของครอบครัว ชุมชน และสังคม มีปฏิสัมพันธ์ ระหว่างภาครัฐ เอกชน บ้าน วัด โรงเรียน พร้อมเรียนรู้ทำงานร่วมกัน เพื่อสืบทอดอนุรักษ์ ภูมิปัญญา ปรากฏ ชาวบ้านรุ่นต่อไป แล้วยังเป็นประโยชน์พื้นฐานของตนเอง ให้มีความมั่นคง ในชีวิตของผู้สูงอายุ...ในเขตตำบลบางโหลง ปัจจุบันนี้คนสูงวัยมีอยู่ประมาณ 5,000 คน ซึ่งบุคคลเหล่านี้จะต้อง มีกิจกรรมร่วมกัน มีการสนทนา เพื่อเรียนรู้ ซึ่งกันและกัน การจัดโครงการ โดยรับผู้สูงอายุ 60 ปี ขึ้นไป ในพื้นที่ จัดอบรมครั้งละ 50 คน จัดการเรียนการสอนโดยมีผู้ทรงคุณวุฒิจากองค์กรภาครัฐ เอกชน ทั้งผู้ที่มีชื่อเสียงและภูมิปัญญา ที่มีจิตอาสา โดยเปิดทำการสอนภาคละ 3 เดือน คือมีการเข้าคอร์สเรียนทุกวันพุธ เดือนละ 4 ครั้ง ในกิจกรรมครั้งนี้ ได้รับการสนับสนุนจากองค์กรภาคเอกชน โดยบริษัทสมบุญกรุ๊ป สนับสนุนวิทยากรและงบประมาณ เป็นหลัก อบต. บางโหลง สนับสนุนงบประมาณจาก สปสช. และเมืองศรีภาคเอกชน ได้อนุเคราะห์ในเรื่องสื่อการเรียนการสอน โรงพยาบาลเซ็นทรัลปาร์ค มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบางโหลง และผู้มีอุปการคุณ...” (ออนไลน์ : 17 มกราคม 2561)

กิจกรรมทั้งหมดเกิดขึ้นที่วัดที่บางโหลงใน โดยท่านพระครูสุทธิตถิวัฒน์ให้ความอนุเคราะห์ ได้ใช้สถานที่พร้อมอุปกรณ์ เพื่ออำนวยความสะดวกให้ผู้สูงวัย ดำเนินกิจกรรมเกี่ยวกับผู้สูงอายุ โดยเฉพาะกรณีวัดบางโหลง ซึ่งมีความพร้อมด้านอาคารสถานที่ รวมทั้งเป็นสถานที่ที่เหมาะสมแก่การดำเนินกิจกรรมเกี่ยวกับผู้สูงอายุในองค์กรรวมด้วยเช่นกัน

ตารางที่ 3 โรงเรียนผู้สูงอายุในจังหวัดสมุทรปราการ

ที่	ที่ตั้ง	ที่ตั้ง/หน่วยงาน	เมื่อ	จำนวน
1	โรงเรียนผู้สูงอายุ อบต.แพรกษาใหม่	อบต.แพรกษาใหม่	-	-
2	โรงเรียนผู้สูงอายุ อบต.บางบ่อ	อบต.บางบ่อ	-	-
3	โรงเรียนผู้สูงอายุเทศบาลตำบลคลองด่าน	เทศบาลตำบลคลองด่าน	-	165
4	โรงเรียนผู้สูงอายุ ตำบลบางเสาธง	ตำบลบางเสาธง	-	100
5	โรงเรียนผู้สูงอายุ เทศบาลตำบลบางปู	เทศบาลตำบลบางปู	-	-
6	โรงเรียนผู้สูงอายุ อบต.แพรกษา	อบต.แพรกษา	-	60
7	โรงเรียนผู้สูงอายุ เทศบาลตำบลด่านสำโรง	เทศบาลตำบลด่านสำโรง	-	-
8	โรงเรียนผู้สูงอายุ ตำบลบางบ่อ	ตำบลบางบ่อ	-	200
9	โรงเรียนผู้สูงอายุ	ร.พ.ส่งเสริมสุขภาพตำบล เทพารักษ์	2559	80
10	โรงเรียนผู้สูงอายุ ตำบลบางพลีใหญ่	อบต.บางพลีใหญ่	-	-
11	โรงเรียนผู้สูงอายุ เทศบาลพระประแดง	เทศบาลพระประแดง	-	-
12	โรงเรียนเสริมสร้างคุณภาพผู้สูงอายุ	เทศบาลสำโรงเหนือ	4 พ.ค.60	90
13	โรงเรียนผู้สูงอายุตำบลบ้านระกาศ	อบต.บ้านระกาศ อ.บาง บ่อ	2558	60
14	โรงเรียนผู้สูงอายุแพรกษา		27 ก.พ.60	-
15	โรงเรียนผู้สูงอายุตำบลในคลองบางปลากด (อนุบาลพินันท์)	อบต.ในคลองบางปลากด อ.สมุทรพระเจดีย์	10 มี.ค.60	-
16	โรงเรียนผู้สูงอายุ เทศบาลตำบลสำโรง เหนือ	เทศบาลตำบลสำโรง เหนือ	10 พ.ค.60	90

(ที่มา : พื้นที่ที่มีการจัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุ – กรมกิจการผู้สูงอายุ www.dop.go.th/download/knowledge/knowledge_th_20171608140136_2.pdf ข้อมูลเมื่อ 28 พฤศจิกายน 2560 : ออนไลน์ 25 กรกฎาคม 2561)

วิถิพุทธวิถีธรรมเพื่อผู้สูงอายุในจังหวัดสมุทรปราการ

จากข้อมูลที่ลงพื้นที่สัมภาษณ์ผู้บริหาร และผู้มีส่วนต่อการจัดการดูแลผู้สูงอายุ โดยเฉพาะในวัดบางโกลนใน พบว่ามีข้อมูลที่น่าสนใจหลายประการเกี่ยวกับการดูแล การบริหาร

และการจัดการผู้สูงอายุ จากการพบและสัมภาษณ์พระครูกิตติวิสุทธิวัฒน์ เจ้าอาวาสวัดบางโหลงใน ได้ข้อมูลอันเป็นแนวทางในการจัดการผู้สูงอายุตามแนวพุทธ ซึ่งได้ข้อสรุปว่า

ภาพที่ 1 พบและสัมภาษณ์พระครูกิตติวิสุทธิวัฒน์ เจ้าอาวาสวัดบางโหลงใน กับภารกิจการวัดกับการดูแลผู้สูงอายุ ของวัดบางโหลงใน (ภาพ : คณะนักวิจัย, 10 กรกฎาคม 2561)

1. วิถีทางศาสนากับการจัดการผู้สูงอายุ หมายถึง การส่งเสริมวัดให้เป็นศูนย์กลางในการทำกิจกรรมทางศาสนา ทำให้ผู้สูงอายุได้พบปะ ทำกิจกรรม และส่งเสริมสุขภาพทางจิต เกิดกิจกรรมรวมหมู่ อาทิ การทำบุญตักบาตรตามแนวทางศาสนา การอยู่ศีลอุโบสถของผู้สูงอายุในทุกวันพระ 8 ค่ำ หรือ 15 เดือนละ 4 ครั้งโดยประมาณ รวมทั้งวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เช่น วันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา วันอาสาฬหบูชา วันเข้าพรรษา วันออกพรรษา การทำบุญเนื่องในเทศกาลประเพณี เช่น วันสงกรานต์ เป็นต้น การจัดโครงการพิเศษบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อนในแต่ละปี การจัดโครงการปฏิบัติธรรมพิเศษ จากวิถีแนวทางดังกล่าวทำให้วัดเป็นส่วนหนึ่งในการสนับสนุนการจัดการดูแลผู้สูงอายุตามแนวพุทธ รวมไปถึงจากคำบอกเล่าของเจ้าอาวาสวัดบางโหลงให้ข้อมูลว่านอกจากนี้วัดยังได้มีการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้สำหรับผู้สูงอายุ โดยกิจกรรมทางศาสนาที่เนื่องกับผู้สูงอายุ การจัดตั้งสถาบันจิตตานุภาพเพื่อให้ผู้สูงอายุได้มีกิจกรรมกลุ่มเนื่องด้วยศาสนา กิจกรรมวันพระ วันศีล ที่ผู้สูงอายุ จะมาไหว้พระสวดมนต์ ถือนิเวศน์อุโบสถ นับหนึ่งเป็นวิถีทางศาสนา อีกนัยหนึ่งเป็นการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุได้มีสุขภาพที่ดีในการดำเนินชีวิต รวมทั้งมีการออกแบบสถานที่ที่ห้องน้ำ ห้องสุขา ทางเดิน ทางลาด และลิฟท์ สำหรับผู้สูงอายุในการเดินทางในแต่ละที่ภายในบริเวณวัด เป็นการอำนวยความสะดวก เพื่อให้ให้สอดคล้องในแต่ละกิจกรรมของผู้สูงอายุ นับหนึ่งเพื่อส่งเสริมให้ผู้สูงอายุได้มาทำกิจกรรมในวิถีบุญวิถีทางศาสนาได้สะดวกขึ้น และสามารถช่วยเหลือ

ตัวเองได้มากขึ้น รวมทั้งส่งผลกระทบยาวต่อสุขภาพของผู้สูงอายุโดยตรง สอดคล้องกับงานวิจัยของ จิตติวรรณ แสงสิงห์ (Thitiwan Sangsing, 2013) ในเรื่อง “การศึกษาวิถีชีวิตของผู้สูงอายุตามหลัก พุทธธรรม : กรณีศึกษาชุมชนบ้านลือคำหาญ อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี” ที่สะท้อนว่าวัดเป็นส่วนสำคัญในการส่งเสริมให้นำหลักธรรมไปใช้ในการดำเนินชีวิต ทั้งกระตุ้นเสริม ให้เกิดการปฏิบัติไปในทิศทางเดียวกัน อาทิหลักธรรม กตัญญู ทิศ 6 ที่ส่งเสริมให้เกิดการดูแล ผู้สูงอายุ เป็นต้นโดยหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามีจำนวนมาก เช่น หลักสาราณียธรรม หลักอปรี หานียธรรม เป็นต้น ที่จะเป็นส่วนสำคัญให้ผู้สูงอายุมีสุขภาพจิต ความคิดปัญญาที่ดีขึ้น ดังนั้น วัด บางโหลงใน จังหวัดสมุทรปราการกับการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ ผ่าน กิจกรรมบุญกุศล ไหว้พระ สวดมนต์ นั่งสมาธิ และบุญวิถีในช่วงเทศกาลต่าง ๆ ล้วนเป็นการส่งเสริม ให้ผู้สูงอายุได้ใช้กิจกรรมทางศาสนาเป็นเครื่องพัฒนาคุณภาพจิต คุณภาพชีวิต ในองค์กรรวมด้วยที่วัด บางโหลงใน เป็นต้น

ตารางที่ 4 สถิติของผู้สูงอายุในพื้นที่บางโหลง พื้นที่ใช้การดำเนินการวิจัย

ตำบลบางโหลง แบ่งเขตการปกครอง เป็น 11 หมู่บ้าน			
ประกอบด้วยหมู่บ้าน หมู่1 บ้านคลองบางโหลง , หมู่2 บ้านเกาะบางโหลง , หมู่3 บ้านคลอง บางขวางบน , หมู่4 บ้านคลองบางขวางล่าง , หมู่5 บ้านคลองบางโหลงบน , หมู่6 บ้านคลอง บางโหลงล่าง , หมู่7 บ้านคลองบางน้ำจืดบน , หมู่8 บ้านคลองบางน้ำจืด , หมู่9 บ้านคลองบาง ตะเคียน , หมู่10 บ้านคลองบางน้ำจืด, หมู่11 บ้านคลองโองแตง			
จำนวนประชากรใน ตำบลบางโหลง			
จำนวนหลังคาเรือน :	20,808 หลังคาเรือน	จำนวนผู้สูงอายุ :	2,188 คน
จำนวนประชากร :	28,606 คน	จำนวนผู้สูงอายุ ที่ป่วยเป็นโรคเรื้อรัง :	1,182 คน
จำนวนเด็กแรกเกิด ถึง 6 ปี :	1,630 คน	จำนวนผู้สูงอายุ ที่ช่วยตนเองไม่ได้ :	19 คน
จำนวนสตรีตั้งครรภ์ :	277 คน	จำนวนผู้พิการ :	65 คน
จำนวนสตรีอายุ 35 ปี ขึ้นไป :	10,696 คน		

ที่มา : สำนักงานสถิติจังหวัดสมุทรปราการ (ออนไลน์ : สืบค้น 15 กรกฎาคม 2561)

2. วิถีทางวัฒนธรรมประเพณี หมายถึง การนำแบบประเพณี วัฒนธรรม และเทศกาลสำคัญ มาเป็นส่วนในการสร้างคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ อาทิ ประเพณีตักบาตรรับบัวของอำเภอ บางพลี หรือประเพณีสงกรานต์ ที่มีการนำผู้สูงอายุ มาเพื่อเป็นแบบอย่าง รดน้ำ ขอพร ทั้งเพื่อแสดงให้ เห็นผู้สูงอายุมีคุณประโยชน์ มีประสบการณ์มาก มีความสำคัญ ตามหลักหน้าที่บุตรหลานพึงปฏิบัติต่อบุคคลที่ได้ชื่อว่าบุพการีชน ตามหลักกตัญญู เป็นต้น รวมทั้งเป็นการสร้างแบบอย่างในเรื่องสุขภาวะของผู้สูงอายุเพื่อการดำเนินชีวิต โดยมีวัดเป็นฐานในการดำเนินกิจกรรม รวมทั้งใช้คติทางพระพุทธศาสนา และกิจกรรมที่เกี่ยวกับบุญ การทำบุญเป็นแนวทางในการส่งเสริมวิถีทางวัฒนธรรมประเพณีสำหรับผู้สูงอายุ ซึ่งสอดคล้องกับงานของ เสาวภา พรศิริพงษ์ และคณะ (Saovapha Pornsiripong and Group, 2014) ในงานวิจัยเรื่อง “วัดในพุทธศาสนากับความพร้อมในการรองรับสังคมผู้สูงอายุ-Preparedness of Buddhist temples for an aging society” ที่งานวิจัยชี้ชัดไปว่า ศักยภาพของเจ้าอาวาส พระในวัด ความรู้ของพระ รวมทั้งการสนับสนุนจากชุมชนรอบวัด เหล่านี้เป็นปัจจัยร่วมให้เกิดความสำเร็จในการจัดการและดูแลผู้สูงอายุได้ รวมทั้งในงานของ มะยूरี วงศ์กวนกลม (Mayuri Wongkwanklom, 2018) เรื่อง “ภูมิปัญญาพื้นบ้านในการดูแลสุขภาพจิตของผู้สูงอายุในสังคมวัฒนธรรมอีสาน” โดยในการวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประสบการณ์การนำภูมิปัญญาพื้นบ้านมาใช้ในการดูแลสุขภาพจิตของผู้สูงอายุชาวไทยอีสาน ผลการวิจัยพบว่า ผู้สูงอายุในบริบทสังคมวัฒนธรรมอีสาน มีการใช้ภูมิปัญญาพื้นบ้านในการดูแลสุขภาพจิตใน 3 ลักษณะ ประกอบด้วย 1) “ผูกเสี่ยว” สร้างภูมิคุ้มกันทางสังคม เป็นการนำประเพณีผูกมิตรของชาวอีสานมาใช้ในการส่งเสริมและป้องกันปัญหาสุขภาพจิต ทำให้ผู้สูงอายุมีแหล่งสนับสนุนทางสังคม มีที่ปรึกษา สามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงในวัยสูงอายุ และมีความสุขในการดำรงชีวิต 2) “เหยา” เยียวยาจิตใจ เป็นการนำพิธีกรรมพื้นบ้านมาใช้ในการบำบัดรักษาปัญหาสุขภาพจิต ช่วยผ่อนคลายความเครียด ลดความวิตกกังวลและอาการซึมเศร้า รู้สึกปลอดภัย มีจิตใจที่มั่นคง มีความหวัง และมีพลัง และ 3) “บายศรีสู่ขวัญ” คือนิสัยสุขภาพทางจิต เป็นการนำพิธีกรรมพื้นบ้านมาใช้ในการฟื้นฟูสุขภาพจิต ช่วยให้มีความสุขกำลังใจ มีคุณค่าในตนเอง มีความหวัง สบายใจ และมีความมั่นใจในการดำเนินชีวิต ผลการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ได้สะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของการนำภูมิปัญญาพื้นบ้านมาประยุกต์ใช้ในการดูแลสุขภาพจิตที่สอดคล้องกับบริบททางสังคมวัฒนธรรมของผู้สูงอายุชาวไทยอีสานในยุคปัจจุบัน ดังนั้นรูปแบบประเพณี เป็นแนวทางหนึ่งในการดูแลและจัดการ

ผู้สูงอายุที่ปรากฏในจังหวัดสมุทรปราการ โดยมีวัดบางโกลนเป็นวัดหนึ่งในจำนวนหลาย ๆ วัดที่เป็นฐานในการดำเนินการและการจัดการในองค์กรรวมถึงปรากฏ ในเทศกาลต่าง ๆ อาทิ วันสงกรานต์ วันตากบาตรรับบัวอำเภอบางพลี และเทศกาลประเพณีสำคัญต่าง ๆ

ภาพที่ 2 วิถีบุญประเพณี ใส่บาตรดอกไม้ กิจกรรมสำคัญของชาวบางพลี สมุทรปราการ และกิจกรรมวันผู้สูงอายุในช่วงเทศกาลสงกรานต์เป็นประจำทุกปี ในแต่ละวัดและชุมชน เพื่อส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุ (ภาพ : อบต.บางโกลน)

3. วิถีทางเศรษฐกิจของอาชีพและรายได้ ผู้สูงอายุในเขตจังหวัดสมุทรปราการ โดยเฉพาะในเขตพื้นที่บางโกลน ได้มีกิจกรรมที่เข้าไปส่งเสริมอาชีพและรายได้กับผู้สูงอายุ การดำเนินการดังกล่าว เป็นการวางรากฐาน สร้างสุขภาวะทางอาชีพ ทางรายได้ ผ่านการอบรมอาชีพ สร้างอาชีพเสริม และเพิ่มพื้นที่ในการสร้างอาชีพ ดังปรากฏมีการสร้างตลาดประชารัฐ เพื่อให้เกิดการค้าสำหรับผู้สูงอายุในวัด ดังปรากฏกรณีวัดบางโกลนใน วัดบางพลีใหญ่ใน เป็นต้น โดยแนวทางดังกล่าวเริ่มดำเนินการโดยมีเป้าหมายเพื่อให้วัดเป็นศูนย์กลางในองค์กรเพื่อส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีศักดิ์ศรีในตนเอง รวมทั้งสร้างภาวะทางเศรษฐกิจสำหรับกลุ่มผู้สูงอายุด้วย สอดคล้องกับงานวิจัยของ นนทยา อิตติชินบัญชร (Nontaya Ittichinbanchon, 2016) ในเรื่อง “แนวทางการสร้างอาชีพเพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจให้กับผู้สูงอายุในจังหวัดศรีสะเกษ-Occupation Approach for Increasing Economic Value to Elderly People of Sisaket Province” โดยในงานวิจัยได้สะท้อนให้เห็นถึงแนวทางในการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผู้สูงอายุในจังหวัดศรีสะเกษ ว่าผู้สูงอายุมีศักยภาพและคุณค่าในทางเศรษฐกิจ รวมทั้งศึกษาแนวทางในการสร้างอาชีพให้กับผู้สูงอายุใน

จังหวัดศรีสะเกษ ใน 6 กลุ่ม ประกอบด้วย 1) กลุ่มช่างและการจักสาน 2) กลุ่มศิลปวัฒนธรรม 3) กลุ่มดูแลสุขภาพ 4) กลุ่มทอผ้าและปักผ้า 5) กลุ่มการทำเกษตรและเลี้ยงสัตว์ 6) กลุ่มประกอบการค้าขายและบริการซึ่งผู้สูงอายุ นายหนึ่งเพื่อเสริมสร้างความภาคภูมิใจ สร้างคุณภาพชีวิตให้กับผู้สูงอายุผ่านรายได้ที่เกิดขึ้นและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ตามหลักสากลให้กับผู้สูงอายุ ในส่วนของวัดบางโกลนในก็ดำเนินการสร้างคุณภาพชีวิตผ่านอาชีพ และรายได้ที่เกิดขึ้นในวัดด้วยเช่นกัน รวมทั้งมีหน่วยงานและภาคีเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการสนับสนุนให้เกิดการดำเนินคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุด้วยซึ่งอาชีพและรายได้อาจยังเป็นความจำเป็นสำหรับผู้สูงอายุ ดังปรากฏในงานของ ประสงค์ ชาญช่าง (Prasong Chanchang, 2011) เรื่อง “การเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานคร” ที่ให้ข้อเสนอว่า “หากมีการจัดหาอาชีพที่เหมาะสมที่ผู้สูงอายุจะพอหาได้ด้วยตนเอง จัดหาพื้นที่ค้าขายให้ผู้สูงอายุ ให้เพียงพอต่อการดำรงชีพ...” สอดคล้องกับข้อมูลที่สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 1-12 กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ร่วมกับ ศูนย์สำรวจความคิดเห็น “นิด้าโพล” สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ (นิด้า) ได้ทำการสำรวจไว้ในเรื่อง “การส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุตามแนวทางพระราชรัฐ” ที่สำรวจเมื่อ วันที่ 1 - 30 เมษายน 2560 จากประชาชนทั่วไปที่ประกอบอาชีพทั่วประเทศ จำนวน 4,800 หน่วยตัวอย่าง ในการทำงานเมื่ออยู่ในวัยผู้สูงอายุ หากมีผู้จ้างงานเปิดโอกาสให้เข้าทำงาน ความคิดเห็นส่วนใหญ่มีความประสงค์ที่จะทำงานเมื่อเข้าสู่วัยสูงอายุ หากมีผู้ว่าจ้างเปิดโอกาสให้เข้าทำงานคิดเป็นร้อยละ 81.77 เป็นต้น อาชีพ รายได้และศักดิ์ศรีในการแสวงหารายได้ตามกำลังและความสามารถยังมีความจำเป็นสำหรับผู้สูงอายุอยู่ด้วยกัน

จากข้อสรุปวัดในจังหวัดสมุทรปราการ โดยเฉพาะวัดบางโกลนในเป็นสถานที่อำนวยความสะดวกสำหรับผู้สูงอายุในการดำเนินกิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุให้เกิดการขับเคลื่อนและดำเนินไปด้วยวิถีทางศาสนา วิถีบุญประเพณี และการเข้าไปส่งเสริมการสร้างอาชีพผ่านหน่วยงานภาครัฐที่เข้าไปสนับสนุนให้เกิดการฝึกอาชีพและเรียนรู้เพื่อสร้างรายได้อย่างมีศักดิ์ศรีดังปรากฏในข้อมูลการดำเนินงานดังปรากฏ นับเป็นแนวทางร่วมในการเข้าไปส่งเสริมบริหารจัดการให้ผู้สูงอายุมีสุขภาวะที่ดีตามแนวนโยบายรัฐที่คาดหวังในองค์กรรวมด้วยเช่นกัน

ถอดบทเรียนจากพื้นที่วิจัย

จากพื้นที่ที่จะพบประการหนึ่งวัดยังเป็นศูนย์กลางชุมชนในการดำเนินกิจกรรม และการบริหารชุมชน เพื่อให้เกิดประโยชน์สำหรับผู้สูงอายุ ในการดำเนินกิจกรรมด้านสุขภาวะ และการ

ดำเนินชีวิตที่เหมาะสม เป็นประโยชน์ในองค์กรรวม (1) การจัดการในแนวทางปฏิบัติของผู้สูงอายุ ในแต่ละชั้น ทำให้เกิดประโยชน์ในเชิงการบริหารจัดการให้เกิดประโยชน์อย่างสูงสุด (2) ทำให้เกิดแนวปฏิบัติที่เป็นผล จนกระทั่งก่อให้เกิดประโยชน์ต่อองค์กรรวม (3) ทำให้เกิดการจัดการและการวางแผน จนเป็นประโยชน์ แก่ผู้สูงอายุโดยมีวัด พระภิกษุสงฆ์เป็นผู้ดำเนินการและก่อให้เกิดผลในทางปฏิบัติ คำบอกเล่าจากเจ้าอาวาสและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต่อแนวทางการจัดการและสนับสนุนสุขภาวะผู้สูงอายุดังนี้

“...วัดมีการจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาในองค์กรรวม เช่น มีการจัดทำบุญ อยู่ศีลอุโบสถ และกิจกรรมอื่น ๆ โดยชาวพุทธทั้งผู้สูงอายุ และคนทั่วไปสามารถเข้าร่วมกิจกรรมได้ โดยมีการออกแบบสถานที่สำหรับผู้สูงอายุโดยตรง เช่น มีลิฟท์ บนศาลาการเปรียญเพื่อให้ผู้สูงอายุได้ใช้สอยและเดินทางระหว่างอาคารสะดวกขึ้น รวมไปถึงมีกิจกรรม เนื่องด้วยพระพุทธศาสนา เช่น หลักสูตร ครูสมาธิ เป็นต้น....”

(สัมภาษณ์ A, ผู้บริหารวัดบางโกล้ง, 8 กรกฎาคม 2561)

ภาพที่ 3 วัดเป็นศูนย์กลางในการดำเนินกิจกรรมพบปะระหว่างกันและกันของผู้สูงอายุ เพื่อส่งเสริมสุขภาวะของผู้สูงอายุ (ภาพ : วัดบางโกล้งใน : ออนไลน์)

“..กิจกรรมที่หน่วยงานอื่น ๆ เข้ามาร่วมจัดที่วัด อาทิ การตั้งศูนย์การเรียนรู้ผู้สูงอายุ ศูนย์ฝึกอาชีพ การทำกิจกรรมเนื่องในวันบุญ วันเทศกาลต่าง ๆ โดยมีกลุ่มเป้าหมายเป็นผู้สูงอายุโดยตรง พร้อมทั้งดำเนินกิจกรรมเพื่อผู้สูงอายุให้มีสมรรถนะในการช่วยเหลือตัวเอง ส่วนรายละเอียดเสริม เช่น ทางลาด ห้องน้ำ ทาง

ลาด เพื่อให้ผู้สูงอายุ ได้ดำเนินกิจกรรมร่วมกับคนปกติได้ กำลังดำเนินการและมีนโยบายที่จะปรับปรุงในองค์รวมอยู่...”

(สัมภาษณ์, ผู้บริหารวัดบางโหลง, 8 กรกฎาคม 2561)

ภาพที่ 4 หลักสูตรพิเศษเพื่อส่งเสริมให้ผู้สูงอายุทำกิจกรรมที่ได้ทั้งกิจกรรม การพบปะ และวิถีบุญวิถีทางศาสนา ในหลักสูตรครูสมาธิสถาบันจิตตานุภาพ ที่วัดบางโหลงใน (ภาพ : วัดบางโหลงใน : ออนไลน์)

“...การออกแบบอาคารสถานที่ สำหรับใช้สอย มีการดัดแปลงจากอาคารเก่า ให้สอดคล้องกับสภาพการใช้งาน มีการจัดทำลิฟท์ ห้องน้ำมีราวจับ มีทางลาดที่ใช้ขึ้นลง สำหรับผู้สูงอายุ ที่จะสามารถใช้ขึ้นอาคารสูง โดยเฉพาะศาลาการเปรียญ ที่ทำให้สะดวกในการเดินทางระหว่างอาคารกับอาคาร...ทำให้ผู้สูงอายุได้รับความสะดวก รวมทั้งเป็นการออกแบบเพื่อให้สอดคล้องกับความหลากหลายของสมาชิกที่มาใช้อาคารสถานที่ภายในวัดบางโหลงใน...”

(สัมภาษณ์, ผู้บริหารวัดบางโหลง, 8 กรกฎาคม 2561)

ภาพที่ 5 ศูนย์การเรียนรู้ตำบลบางโฉลง เพื่อการจัดการและส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุตามแนวพุทธ พร้อมการออกแบบอาคารเพื่อรองรับผู้สูงอายุ ตั้งที่วัดบางโฉลงใน จ.สมุทรปราการ
(ภาพ : คณะนักวิจัย 8 กรกฎาคม 2561)

จากการสำรวจข้อมูลในพื้นที่วิจัยที่วัดบางโฉลงใน ระหว่างวันที่ 8-9 กรกฎาคม 2561 พบว่าวัดเป็นศูนย์กลางในการทำกิจกรรมทางด้านวิถีทางศาสนาและวิถีพุทธ ซึ่งจะทำให้เห็นแนวทางหรือวิถีการต่าง ๆ ล้วนสะท้อนให้เห็นคุณค่าของการดำเนินชีวิตตามแนวทางศาสนา และวิถีวัฒนธรรมการดำเนินชีวิตที่เหมาะสมและก่อให้เกิดการขับเคลื่อนภายใต้แนวทางที่จะเป็นไปได้ โดยผลการศึกษาพบว่า **1) บุญวิถี** จากการสอบถามและสัมภาษณ์เจ้าอาวาสวัดโฉลงในท่านให้ข้อมูลในเรื่องบุญวิถี ที่ชาวบ้านมาร่วมกิจกรรมทางศาสนา เช่น บุญงานบวช งานศพ หรือบุญในการอยู่ศีลอุโบสถ เหล่านี้เป็นบุญวิถีในทางพระพุทธศาสนาที่คนสูงอายุ ใช้เป็นที่พบปะ ทำกิจกรรม ตามแนวทางในการสร้างสุขภาวะทางจิต ความคิด ปัญญา เป็นต้น **2) ประเพณีไทย** การส่งเสริมให้ผู้สูงอายุเข้าร่วมในกิจกรรมประเพณีสงกรานต์ ประเพณีตักบาตรโยนบัวของอำเภอบางพลี และอื่น ๆ ที่เนื่องด้วยประเพณีวิถีไทย การละเล่น ประเพณีการบวชพระ เป็นต้น เหล่านี้เปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุได้แสดงความสามารถ และทำกิจกรรมแบบรวมหมู่ ทำให้เกิดสุขภาวะทางจิตและการยอมรับทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุ เป็นต้น **3) วิถีสังคมแบบพุทธ** การที่สังคมไทยอยู่ภายใต้อิทธิพลทางความคิดของพระพุทธศาสนา การดำเนินกิจกรรมโดยใช้วัดเป็นศูนย์กลางในการทำกิจกรรม อาทิ งานบุญ งานบวช งานเป็น งานตาย รวมถึง กิจกรรมศูนย์การเรียนรู้ผู้สูงอายุ หลักสูตรพิเศษ อาทิ หลักสูตรครูสมาธิของวัดบางโฉลงใน หลักสูตรเรียนเสริมอาชีพสร้างรายได้สำหรับผู้สูงอายุ เป็นต้น

ดังนั้นเมื่อประมวลแนวทางในการจัดการผู้สูงอายุตามแนวพุทธที่จังหวัดสมุทรปราการ ซึ่งสอดคล้องกับธรรมเนียมประเพณีวิถีปฏิบัติที่เคยมีมาแล้วในอดีต ทำให้เห็นชัดเจนว่า บุญ ประเพณี วิถีทางศาสนา นับเป็นส่วนสนับสนุนให้ผู้สูงอายุ มีสุขภาวะที่ดี ด้านจิตใจ หากมีการหนุนเสริม เช่น มีการตรวจสุขภาพผู้สูงอายุ หรือการเข้าไปส่งเสริมด้านสุขภาวะอื่น ๆ โดยใช้วัดเป็นฐาน ก็จะเป็นประโยชน์สำหรับผู้สูงอายุมากขึ้น

บทสรุป

จากข้อมูลในพื้นที่พบว่าวัดบางโกลนใน จังหวัดสมุทรปราการ เป็นวัดหนึ่งที่จะเป็นต้นแบบในการดำเนินกิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุตามแนวพุทธ โดยใช้แนวทางในเรื่องวิถีพุทธ วิถีทางศาสนาในการดำเนินกิจกรรมที่หากพิจารณาในองค์รวมเกี่ยวกับการจัดการผู้สูงอายุตามแนวพุทธ การส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมาไหว้พระสวดมนต์ อยู่ศีลอุโบสถ และร่วมปฏิบัติธรรมเนื่องในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เช่น วันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา วันอาสาฬหบูชา วันเข้าพรรษา วันออกพรรษา การบวชสามเณรภาคฤดูร้อนเป็นประจำทุกปี การเปิดศูนย์การเรียนรู้สำหรับผู้สูงอายุได้พบปะกันในวัด รวมไปถึงการเปิดหลักสูตรครูสมาธิที่ทำให้ผู้สูงอายุได้มีโอกาสปฏิบัติธรรม ภาวนา และการพบปะพูดคุยกัน การใช้วัดเป็นฐานการส่งเสริมประเพณีต่าง ๆ เช่น รดน้ำขอพรผู้สูงอายุ ประเพณีสงกรานต์ การเปิดศูนย์สอนอาชีพ ฝึกอาชีพ สำหรับผู้สูงอายุเหล่านี้ เป็นแนวทางในการจัดการให้ผู้สูงอายุมีสุขภาวะทางด้านจิต ความคิด ปัญญา และรายได้ที่เหมาะสมและเกิดขึ้นพร้อมดำเนินการที่วัดบางโกลนใน จังหวัดสมุทรปราการ โดยมีภาคีและหน่วยงานเกี่ยวข้องเข้ามาสมทบและดำเนินการอย่างปรากฏอยู่ในปัจจุบัน

กิตติกรรมประกาศ

คณะผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณพระครูกิตติวิสุทธิวัฒน์ เจ้าอาวาสวัดบางโกลนใน พร้อมคณะสงฆ์วัดบางโกลนใน จังหวัดสมุทรปราการ ที่ได้ให้ข้อมูลสัมภาษณ์ และให้ใช้สถานที่ตามแนวทางของการสังเกต การร่วมกิจกรรมแบบมีส่วนร่วม อันเป็นส่วนหนึ่งของการวิจัยระหว่างวันที่ 8-9 กรกฎาคม 2561

Reference

- Rojpaisarnkit, K. (2016). Relationship between Physical Activity, Mental Health, Social Health and Spiritual Health Status among the Three Aged Group Elderly. *The Journal of Prapokklao Hospital Clinical Medical Education Center*, 33(4).
- Sangsing, T. (2013). *The Lifestyle of Aged People According to Buddhist Doctrines: Case Study Ban Luekhamhan Community, Warinchamrab District, Ubonrathani Province*. (Thesis of Master Degree (Buddhist Studies)). Graduate School: Mahachulalongkornrajavidyalaya University.
- Chanchang, P. (2011). Enhancing the quality of life of the elderly In Bangkok. *Journal Academic of Prathumthanee Univerisity*, 3(3).
- Tungsurat, P and Phonghirun, V. (2013). The Health Care Behavior of the Elderly in Bangmuang Sub District Municipality, Muang District, Samutprakan Province. *Journal of Academic Knowledge and Research Year 20*, 20(1).
- Loylom, L. (2011). *The Retirement Preparation of Elderly in Samut Prakarn Province*. (Thesis of Master of Arts. Social Work (Social Welfare Project Management)). Graduate School: Thammasart University.
- Pornsiripong, S. ed. al. (2014). Preparedness of Buddhist temples for an aging society. *Journal of Language and Culture*, 33(1).
- Anunchai, S., Suntithirasuk, M. (2010). Social and Environmental Support Affecting Elderly Self Care in Samutprakan. *Journal of Nursing Division*, 37(2).
- Uchukorn Muandet. (2009). *Welfare needs of the Elderly in Municipalities of Samutprakan Province* Dhonburi Rajabhat University. Office of Academic Resources and Information Technology. (Thesis of Master Degree). Graduate School: Dhonburi Rajabhat University.
- Ittichinbanchon, N. (2016). Occupation Approach for Increasing Economic Value to Elderly People of Sisaket Province. *Panyapiwat Journal*, 8(1).
- Yoosabay, N. (2013). *Needs for Social Welfare Services Among Senior Citizens in Sisachorakhenoi Subdistrict Administrative Organization, Amphur Bang Sao*

Thong, Samut Prakan Province. (Thesis of Master of Public Administration).
Graduate School: Burapha University.

รูปแบบการปกครองกับการเมืองการปกครองของไทย

Government and Government Thai politics

ประคอง มาโต¹, ปิยะ ตามพระหัตถ์²

Prakong Marto, Piya Tamprehut

Received: March 28, 2019

Revised: March 31, 2019

Accepted: March 31, 2019

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบการปกครองกับการเมืองการปกครองของไทย พบว่า รูปแบบการปกครองสามารถถูกแบ่งเป็น 2 ประเภทซึ่งตั้งอยู่บนชั่วที่อยู่ตรงกันข้ามกันคือ ประชาธิปไตยและเผด็จการ ในแต่ละประเทศจะมีรูปแบบการปกครองอยู่ระหว่าง 2 ชั่วในจุดที่แตกต่างกันออกไป โดยมีตัวบ่งชี้คือ สิทธิและเสรีภาพของประชาชน และอำนาจของรัฐ ลักษณะของประชาธิปไตยเสรีนิยมได้แก่ มีการเลือกตั้งที่โปร่งใส บริสุทธ์และยุติธรรมรัฐบาลถูกจำกัดอำนาจโดยรัฐธรรมนูญที่ถูกร่างโดยตัวแทนของประชาชน ประชาชนรวมถึงชนกลุ่มน้อยมีเสรีภาพอย่างเต็มที่ในการแสดงออกด้านความคิด ฯลฯ ในขณะที่การปกครองที่ค่อนข้างเผด็จการอย่างเช่น ประชาธิปไตยเทียม เผด็จการอำนาจนิยมนั้นขาดคุณสมบัติเหล่านั้นเผด็จการอำนาจนิยมถูกแบ่งออกเป็น เผด็จการอำนาจนิยมแบบทหาร สำหรับเผด็จการอำนาจนิยมแบบพรรคการเมืองผูกขาด เผด็จการอำนาจนิยมแบบระบอบราชการผูกขาดอำนาจสำหรับเผด็จการอำนาจนิยมเชิงแข่งขันนั้นมีลักษณะที่คล้ายกับประชาธิปไตยเช่นมีการแข่งขันกันแต่ยังคงมีลักษณะแบบเผด็จการไว้อย่างเช่นการผูกขาดของกลุ่มทางอำนาจ

^{1 2} หน่วยวิทยบริการ ฯ จังหวัดอุทัยธานี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย; Academic Resource Center, Uthai Thani Province Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Corresponding author, e-mail: Tatchakorn.Saeng@gmail.com, Tel. 092-5146356

ประเทศไทยได้ปกครองแบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขตลอดมา ตั้งแต่เปลี่ยนแปลงการปกครองใน พ.ศ.2475 การปกครองในระบอบประชาธิปไตย กฎหมายเป็น กติกาที่จะกำหนดบทบาทหรือขอบเขตแห่งอำนาจหน้าที่ของแต่ละบุคคล ในการดำเนินการปกครอง กฎหมายที่สำคัญที่สุดก็คือกฎหมายรัฐธรรมนูญ ซึ่งกฎหมายรัฐธรรมนูญของไทยฉบับปัจจุบันตรา ขึ้นเมื่อ เมื่อ 20 มกราคม 2560 รัฐบาลรับพระราชทานรัฐธรรมนูญกลับคืนมาซึ่งขณะนี้กำลัง ดำเนินการทำความเข้าใจประกอบรัฐธรรมนูญ และกฎหมายลูก คาดว่าน่าจะใช้ได้ในเร็ว ๆ นี้ ต้อง ติดตามดูว่าเหตุการณ์ภายใต้ “รัฐธรรมนูญใหม่ 2560” ซึ่งคาดการณ์ว่าน่าจะเป็นดีที่สุด เป็น รัฐธรรมนูญที่ดี สามารถแก้ไขปัญหาทางการเมือง (ความขัดแย้ง) ปัญหาอื่น ๆ ทั้งประเทศสร้าง ความปองดอง ความสามัคคีได้เป็นอย่างดี ถ้าว่าจะเกิดอะไรอย่างไร ต้องรอติดตามกับการเมืองไทย ในระบบการปกครองที่มีในหลักใหญ่ 2 ประการดังที่กล่าวมา แต่การที่จะมองการปกครองของไทย ในปัจจุบันเป็นระบบอย่างไร ก็ต้องอาศัยมุมมองของผู้อ่านและวิสัยทัศน์ประสบการณ์ของแต่ละท่าน ตามแนวคิดทฤษฎีที่มีมา

คำสำคัญ: ระบบประชาธิปไตย, ระบบเผด็จการ, ระบบการปกครองของไทย

Abstract

The objective of this academic article was intended to study the pattern of domination can be divided into two types, located on the opposite pole. Democracy and tyranny in each country there is a dominant pattern between two poles at different points. The indicator is: People's rights and freedoms and the power of the state. There are transparent elections. Pure and fair government is limited by the constitution that was drafted by the people's representatives. People, including minorities, have full freedom of expression, etc., while dictatorial rule, such as democracy. Authoritarian power is lacking in those qualities. Authoritative military style. For dictatorial power, a monopoly political party. Dictatorial power, authoritarianism, bureaucratic power, dictatorship, power of competition, are similar to democracies, such as competing but still tyrannical, such as monopoly power.

Thailand has been a democratic monarchy since the change of government in 1932. Democratic rule. Laws define the role or scope of authority. In action the most important law is the constitutional law. The current Thai constitutional law was enacted on January 20, 1960. The government granted the government a return. The law is expected to be in place soon. "New Constitution of 2017", which is expected to be the best. It is a good constitution. Can solve political problems. (Contradiction). The other problems in the country create a harmonious unity. What will happen? Have to wait with the Thai politics. The system has two major principles as mentioned. But how to look at the Thai government in the present system. It depends on the view of the reader and the vision of each of them according to the theoretical ideas.

Keywords: democracy, totalitarian regime, Thai regime

บทนำ

ประเทศทุกประเทศมีทั้งประชาธิปไตยและเผด็จการจริงเท็จอย่างไร อยู่ที่ระบบการเมือง การปกครองของแต่ละประเทศบริหารอยู่ในระบบการปกครองแบบใด ซึ่งระบบการปกครอง หรือรูปแบบการปกครองสามารถแบ่งได้เป็น 2 ประเภทซึ่งบนขั้วที่อยู่ตรงกันข้าม คือ ระบบการปกครองแบบประชาธิปไตย และระบบการปกครองแบบเผด็จการซึ่งปัจจุบันประเทศต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็น อุดมการณ์หรือลักษณะการปกครองที่บริหารแตกต่างกันมากน้อยอย่างไร ก็จัดวางอยู่ในลักษณะการปกครองทั้ง 2 ประเภทที่ว่านี้ และประเทศไทยปัจจุบันนี้ มีระบบการปกครองอย่างไร รูปแบบไหน จัดอยู่ในระบบการปกครองแบบประชาธิปไตย หรือเผด็จการ ต้องหาคำตอบตามแนวคิดทฤษฎีที่จะอธิบายดังนี้ไป

ระบบการปกครอง

ระบบการปกครองสามารถแบ่งได้เป็น 2 ประเภทซึ่งตั้งอยู่บนขั้วที่อยู่ตรงกันข้ามกันคือ ประชาธิปไตย (Democracy) และเผด็จการ (Dictatorship) ปัจจุบันประเทศต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็น อุดมการณ์หรือลักษณะของฝ่ายบริหารแตกต่างกันมากน้อยเพียงใดก็สามารถจัดวางให้อยู่ภายในช่วงการปกครองทั้ง 2 ประเภท ประกอบด้วย

2.1. ระบบประชาธิปไตย (Democracy) เป็นการปกครองที่ถือว่า อำนาจอสูงสุดในการปกครองเป็นของประชาชน หรือกล่าวได้ว่า เป็นการปกครองของประชาชน โดยประชาชนเพื่อประชาชน

ระบบประชาธิปไตย(Democracy System) คำว่าประชาธิปไตย มาจากภาษาอังกฤษว่า Democracy ซึ่งมีรากศัพท์มาจากภาษากรีก 2 คำ คือคำว่า Demos แปลว่าประชาชน และ Kratein แปลว่าปกครอง เมื่อรวมกันจึงแปลว่า การปกครองโดยประชาชน การปกครองแบบประชาธิปไตย วิวัฒนาการมาจากการปกครองแบบประชาธิปไตยในนครรัฐเอเธนส์ของประเทศไทยโบราณ ซึ่งเป็นประชาธิปไตยโดยตรง คือประชาชนทั้งหมดของนครรัฐเป็นผู้ใช้อำนาจในการปกครองโดยตรง ต่อมาเมื่อการปกครองแบบนี้ได้สลายไปจากเอเธนส์ ก็ได้มาเจริญเติบโตในอังกฤษ ซึ่งต่อมาประเทศอังกฤษก็ได้ชื่อว่าเป็นแม่บทของการปกครองแบบประชาธิปไตยระบบการเมืองการปกครองในระบบประชาธิปไตยนั้น คือ การปกครองที่ให้สิทธิเสรีภาพแก่ประชาชนมากที่สุด นั้นหมายถึงการปกครองที่อำนาจอสูงสุดเป็นของประชาชน แต่ในทางปฏิบัติประชาชนจะใช้วิธีการปกครองโดยเลือกตัวแทนเข้าไปบริหารประเทศแทนตนในสภา เพราะประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยดังนั้นบุคคลหรือคณะบุคคลจะรับตำแหน่งเป็นผู้ปกครองจะต้องได้รับความเห็นชอบจากประชาชน นโยบายในการปกครองประเทศจะต้องสอดคล้องกับความต้องการของประชาชนส่วนใหญ่ การที่จะเป็นประชาธิปไตยที่แท้จริงนั้นต้องเป็นการปกครองโดยอาณัติของคนส่วนใหญ่ และเป็นประโยชน์ต่อคนส่วนมาก ดังนั้นการปกครองแบบนี้จึงเป็นการปกครองของประชาชนโดยประชาชน และเพื่อประชาชน คำว่า “ประชาชน” ถอดศัพท์มาจากคำว่า “Democracy” มีรากศัพท์มาจากภาษากรีก 2 คำ คือ “Demos” แปลว่า “ปวงชน” และ “Kratien” ซึ่งมีความหมายว่า “การปกครอง” เมื่อรวมความหมายของคำทั้ง 2 แล้วประชาธิปไตยจึงหมายถึง ระบบการปกครองซึ่งประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจอ

หลักเกณฑ์สำคัญของการปกครองระบอบประชาธิปไตย

การปกครองระบอบประชาธิปไตย มีหลักเกณฑ์ที่สำคัญที่จะต้องยึดถือดังนี้

1. ต้องยึดหลักกฎหมาย คือมีรัฐธรรมนูญเป็นหลักในการปกครอง ไม่ใช่ปกครองตามใจชอบ
2. ต้องมีการเลือกตั้ง เพื่อแสดงว่าผู้ถูกปกครองให้ความยินยอม ให้ผู้ปกครองได้เข้ามาปกครอง แต่การเลือกตั้งต้องเป็นการเลือกตั้งแบบประชาธิปไตย คือมีหลักเกณฑ์ดังนี้
 - ก. เป็นการเลือกตั้งที่เป็นไปโดยอิสระ

- ข. มีการลงคะแนนเสียงเป็นการลับ
- ค. การเลือกตั้งเป็นไปอย่างแท้จริง มีการเลือกจากผู้สมัครหลายคน
- ง. เป็นการเลือกตั้งที่มีกำหนดระยะเวลา กำหนดว่าผู้ได้รับเลือก จะอยู่ในตำแหน่งได้นานเท่าไรถึงจะมีการเลือกตั้งใหม่

จ. ผู้ไปเลือกตั้งและสมัครรับเลือกตั้ง มีสิทธิเสมอภาค และไปใช้สิทธิได้ทั่วถึง

จากหลักเกณฑ์ดังกล่าว การเลือกตั้งอาจใช้วิธีการต่าง ๆ ได้หลายวิธี เช่น การจัดเขตเลือกตั้ง เป็นแบ่งเขตหรือรวมเขต เป็นต้น

3. ต้องยึดหลักเหตุผล เป็นหลักของนักปราชญ์ที่ว่า มนุษย์มีลักษณะเป็นสัตว์ฉลาด โดยเหตุนี้มนุษย์จึงเป็นผู้มีเหตุผล เหตุผลจะเกิดจากการที่มนุษย์ สามารถแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และการโต้เถียงกัน ทำให้มนุษย์สามารถใช้เหตุผลเป็นเครื่องมือในการตัดสินใจหลักการของประชาธิปไตยจึงอยู่ที่ว่า ควรเปิดโอกาสให้คนแสดงความคิดเห็นมากที่สุด เพื่อให้มนุษย์ได้ใช้เหตุผลได้อย่างเต็มที่ เช่น มีการประชุมในลักษณะต่าง ๆ และระดับต่าง ๆ เป็นต้น

4. ต้องยึดหลักเสรีภาพ หลักประชาธิปไตยถือว่า เสรีภาพเป็นสิ่งสำคัญ เป็นเครื่องเกื้อกูลให้มนุษย์สามารถใช้ปัญญา และเหตุผลได้อย่างเต็มที่ โดยกำหนดหลักเสรีภาพไว้ในกฎหมายรัฐธรรมนูญ และในกฎหมายต่าง ๆ แต่เสรีภาพก็ต้องยึดหลักความชอบธรรมเหตุผลและคุณธรรม ถ้ามีมากจนกระทั่งไม่มีเขตจำกัดจะเป็นอนาธิปไตย (Anarchy) ที่ทุกคนเป็นใหญ่ มีอิสระเต็มที่ ทำอะไรก็ได้ตามใจชอบ เสรีภาพแบบไม่มีขอบเขตนี้ ไม่ใช่ประชาธิปไตย

5. ต้องยึดหลักความเสมอภาค เป็นหลักปรัชญาเบื้องต้น ของความเป็นประชาธิปไตย และเป็นปัจจัยสำคัญอย่างยิ่ง ประการหนึ่ง ของประชาธิปไตย ความเสมอภาคในที่นี้หมายถึง ความเสมอภาคทางการเมือง

6. ยึดหลักตัดสินใจโดยใช้เสียงข้างมาก ที่เคารพสิทธิของเสียงข้างน้อย (Majority Rule & Minority Right) หลักประชาธิปไตยต้องใช้เสียงข้างมากเป็นบรรทัดฐานในการดำเนินงาน ในการตัดสินใจปัญหา ในการแก้ไขข้อขัดแย้ง การใช้เสียงข้างมากนี้ต้องยึดหลัก ความเสมอภาค คือทุกคนมีความสำคัญ และมีคุณค่าเท่ากันและเมื่อเสียงข้างมากลงมติอย่างไรแล้ว เสียงข้างน้อยต้องยอมรับและปฏิบัติ และที่ว่าเคารพสิทธิของเสียงข้างน้อยนั้นคือ เมื่อเสียงข้างมากชนะแล้ว จะไม่มีผลกระทบกระเทือนต่อผู้ที่เสียงข้างน้อย คือเสียงข้างน้อยไม่ถือว่ามิโทษ หรือมีความผิดแต่อย่างใดทั้งสิ้น

ระบบประชาธิปไตยแยกออกเป็น 2 ประเภท คือ ประชาธิปไตยเสรีนิยม (Liberal Democracy) และประชาธิปไตยเทียม (Illiberal Democracy)

ประชาธิปไตยเสรีนิยม (Liberal Democracy)

ประชาธิปไตยเสรีนิยม ตามแนวคิดของตะวันตกมีลักษณะเช่น

1. มีการเลือกตั้งที่โปร่งใส บริสุทธิ์และยุติธรรม
2. ประชาชนมีสิทธิในการเลือกตั้งและสามารถเลือกตัวแทนตามเจตจำนงของตน
3. ผู้สมัครและพรรคการเมืองมีสิทธิและเสรีภาพในการกำหนดนโยบายของตนรวมไปถึงมีความปลอดภัยในการรณรงค์หาเสียง
4. รัฐบาลถูกจำกัดอำนาจโดยรัฐธรรมนูญที่ถูกร่างโดยตัวแทนของประชาชน
5. รัฐบาลมีวาระดำรงตำแหน่งที่แน่นอน
6. รัฐบาลสามารถถูกตรวจสอบได้
7. รัฐบาลไม่แทรกแซงฝ่ายตุลาการ องค์การอิสระและสื่อมวลชน
8. ไม่มีองค์กรอื่นเช่นทหาร ข้าราชการหรือต่างประเทศเข้าแทรกแซงการทำงานของรัฐบาล
9. ฝ่ายค้านมีอิสระและประสิทธิภาพในการตรวจสอบรัฐบาลอย่างเต็มที่
10. ประชาชนรวมถึงชนกลุ่มน้อยเช่นผู้หญิง พวกรักร่วมเพศ คนสีผิวมีสิทธิในการดำรงชีวิตเท่าเทียมกับชนกลุ่มอื่นและมีเสรีภาพอย่างเต็มที่ในการแสดงออกด้านความคิด
11. ขบวนการประชาสังคมมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายของรัฐอย่างมาก
12. กฎหมายมีความเข้มแข็ง ยุติธรรมและปฏิบัติต่อพลเมืองทุกคนโดยเท่าเทียมกัน

ประชาธิปไตยเทียม (Illiberal Democracy)

ลักษณะของประชาธิปไตยเทียม (Illiberal Democracy) มีคุณสมบัติของประชาธิปไตยเสรีนิยมบกพร่องไปถึงแม้จะคงลักษณะสำคัญของประชาธิปไตยไว้ดังที่เรียกว่าประชาธิปไตยเทียม (Illiberal Democracy) อย่างเช่น มีการเลือกตั้งแต่การเลือกตั้งทุจริตในบางส่วนหรือเอื้อประโยชน์ให้ผู้สมัครบางราย รัฐบาลพยายามผูกขาดอำนาจ รัฐบาลถูกตรวจสอบได้บ้างเพียงบางส่วนหรือแจ้งข้อมูลเท็จแก่สาธารณชน มีองค์กรอื่นเช่นทหาร ข้าราชการหรือต่างประเทศเข้าแทรกแซงการทำงานของรัฐบาล ประชาชนมีสิทธิและเสรีภาพน้อย มีกฎหมายควบคุมเข้มงวด ชนกลุ่มน้อยเช่นผู้หญิง พวกรักร่วมเพศหรือชนผิวสีถูกปราบปรามและจำกัดบทบาท ขาดสิทธิโดยชอบธรรม ฯลฯ (Zakaria, 2002)

ระบบเผด็จการ (Dictatorship)

ระบบเผด็จการ (Dictatorship) คือระบบการปกครองที่อำนาจสูงสุดในการปกครองอยู่ที่คนเดียวหรือคนกลุ่มเดียว ประชาชนทั่วไปไม่มีสิทธิมีส่วนร่วมในการปกครองการปกครองระบบนี้ถือว่าผู้ปกครองคือผู้ใช้อำนาจสูงสุดเหนือประชาชนทั้งปวง ระบบนี้ไม่เชื่อในความสามารถของมนุษย์ที่จะปกครองตนเองได้ ต้องเชื่อฟังผู้ปกครองเพื่อความเป็นระเบียบและความเจริญรุ่งเรืองของรัฐ

ที่มาของเผด็จการ อุดมการณ์แบบเผด็จการมีมาตั้งแต่สมัยโบราณ เช่น สมัยจักรวรรดิโรมัน และรัฐศักดินา เป็นต้น แต่อุดมการณ์เผด็จการ ที่มีอิทธิพลในปัจจุบันนี้มีอยู่ 3 แบบคือ

1. ลัทธิฟาสซิสต์ (Fascism) ลัทธินี้เกิดในอิตาลี โดยมีมุสโสลินีเป็นเจ้าลัทธิ ลัทธินี้เชื่อว่าประชาชนไม่มีความสามารถ ขาดความรู้และมีอารมณ์ที่แปรปรวน ไม่สามารถปกครองตนเองได้ จึงต้องถูกปกครองโดยชนชั้นนำ ซึ่งมีคุณลักษณะสูงกว่ามวลชนทั่วไป ทั้งในด้านความสามารถสติปัญญา กำลังใจและจริยธรรม

2. ลัทธินาซี (Nazism) ลัทธินี้เกิดในเยอรมันสมัยฮิตเลอร์ ซึ่งเป็นสมัยเดียวกับมุสโสลินีของอิตาลี ลัทธินาซีนี้มีสาระสำคัญคล้ายกับลัทธิฟาสซิสต์ แต่เพิ่มเติมด้วยความคิดเรื่องชาตินิยมอย่างรุนแรงของชนอารยัน ซึ่งต้องรักษาความบริสุทธิ์แห่งเชื้อชาติและจะต้องทำลายเชื้อชาติบางเชื้อชาติที่ไม่พึงปรารถนา คือ พวกยิวให้หมดสิ้น นอกจากนี้ลัทธินาซียังมีลักษณะสังคมนิยมอย่างรุนแรง คือประชาชนทุกคนต้องมีชีวิตอยู่เพื่อรัฐเท่านั้น

3. ลัทธิมาร์กซิสต์ หรือลัทธิคอมมิวนิสต์ ลัทธินี้เกิดขึ้นในศตวรรษที่ 19 โดยมีคาร์ล มาร์กซ์ (Darl Mark) เป็นเจ้าลัทธิ มาร์กซ์อธิบายว่า การปกครองที่ดีที่สุดคือ การปกครองของชนชั้นกรรมาชีพ ที่จะอยู่เหนือชนชั้นอื่น ๆ และเลนิน สาธุศิษย์ของมาร์กซ์ก็ได้อธิบายเพิ่มเติมว่า การปกครองของชนชั้นกรรมาชีพนั้น ต้องเป็นแบบประชาธิปไตยรวมศูนย์คือมีพรรคคอมมิวนิสต์ ซึ่งเป็นพรรคของชนชั้นกรรมาชีพเท่านั้น เป็นผู้นำชนชั้นอื่น ๆ จะมีเสรีภาพไม่ได้ และชนชั้นกรรมาชีพก็ต้องปฏิบัติตามคำชี้แนะของพรรคคอมมิวนิสต์ อำนาจรัฐจึงมีความสำคัญกว่าเสรีของบุคคล

ระบบเผด็จการแยกเป็น 2 ประเภทคือ

1. เผด็จการอำนาจนิยม (Authoritarianism) เป็นระบบการปกครองที่จำกัดเสรีภาพของประชาชนเฉพาะด้านการเมือง โดยจำกัดสิทธิและผูกขาดอำนาจทางการเมืองไว้เฉพาะในกลุ่มผู้นำ แต่ยอมให้ประชาชนมีเสรีภาพทาง เศรษฐกิจ และสังคม อื่น ๆ ได้ เช่น การประกอบธุรกิจการค้า การศึกษา การนับถือศาสนา การปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมประเพณี เป็นต้น

เผด็จการอำนาจนิยม (Authoritarianism) มีความบกพร่องเหมือนกับประชาธิปไตยเทียมแต่มีลักษณะที่เป็นเผด็จการมากกว่าดังเช่น

- 1.1 มีการเลือกตั้งที่ถูกกำหนดไว้ล่วงหน้าแล้วจนไปถึงไม่มีการเลือกตั้งเลย
 - 1.2 ประชาชนถูกชักจูงหรือบังคับให้ลงคะแนนเสียงแก่พรรคที่รัฐบาลต้องการ
 - 1.3 ผู้สมัครและพรรคการเมืองถูกจ้างหรือจัดตั้งขึ้นหรือถูกกำหนดไว้ตายตัว เพื่อให้รัฐประกาศตนต่อประชาคมโลกว่ามีการเลือกตั้งแบบประชาธิปไตย
 - 1.4 รัฐบาลกำหนดรัฐธรรมนูญเพื่อตัวเองเพื่อให้วาระดำรงตำแหน่งที่ยาวนานหรือได้ผลประโยชน์อื่น ๆ จากการฉ้อราษฎร์บังหลวง
 - 1.5 รัฐบาลไม่มีการตรวจสอบจากสาธารณชน
 - 1.6 ฝ่ายตุลาการ องค์การอิสระและสื่อมวลชนอยู่ภายใต้อำนาจของรัฐ
 - 1.7 เมืองค์กรอื่นเช่นทหาร ข้าราชการประจำ องค์การนอกกฎหมายมีอิทธิพลหรือควบคุมรัฐบาล บางประเทศมีรัฐบาลต่างชาติเข้าครอบงำ
 - 1.8 ฝ่ายค้านในรัฐสภาเป็นแบบสภาดรยาง (Rubber stamp) หรือมีไว้เพื่อให้รองรับมติที่ถูกกำหนดไว้แล้วจากฝ่ายบริหาร
 - 1.9 รัฐสภาถูกพรรคการเมืองเพียงพรรคเดียวครอบงำจนเกินไปจนกลายเป็นส่วนหนึ่งของระบบทางการเมือง อันส่งผลให้ประเทศต้องพึ่งพิงพรรคการเมืองนั้นมากเกินไป
 - 1.10 ประชาชนไม่มีสิทธิและเสรีภาพผู้หญิงไม่มีบทบาททางสังคมและการเมืองพวกกร่วมเพศและชนผิวสีถูกประทุษร้ายไม่ว่าโดยรัฐหรือประชาชนด้วยกันหรืออาจถูกจับกุมและเข้าค่ายกักกันในข้อหาต่าง ๆ
 - 1.11 ขบวนการประชาสังคมไม่มีบทบาทหรือจะต้องมีกิจกรรมเคลื่อนไหวตามอุดมการณ์ที่รัฐวางไว้เท่านั้น
 - 1.12 กฎหมายขาดความศักดิ์สิทธิ์และยังเอื้อประโยชน์แก่ชนชั้นสูงและคนร่ำรวย
- การปกครองเผด็จการอำนาจนิยมมีอยู่หลายประเภทได้แก่ (Brooker, 2014, p. 20-32)

- เผด็จการอำนาจนิยมแบบทหาร (Military Authoritarianism) การปกครองที่ทหารมีบทบาทแทรกแซงหรือมีอิทธิพลเหนือรัฐบาลพลเรือน หรือกองทัพเข้ามาเป็นรัฐบาลเองเช่นประเทศในทวีปละตินอเมริกา ทวีปแอฟริกา ไทย อินโดนีเซียในทศวรรษที่ 70

- เผด็จการอำนาจนิยมแบบพรรคการเมืองผูกขาด (Party Authoritarianism) การปกครองที่พรรคการเมืองพรรคเดียวครอบงำการเมืองเป็นระยะเวลานานซึ่งพรรคเหล่านี้อาจจะมา

จากการเลือกตั้งอย่างเช่นพรรคอัมโนของมาเลเซีย หรือพรรคพีเพิลแอกชั่นปาร์ตีของสิงคโปร์ หรือการยึดอำนาจโดยใช้อาวุธก็ได้ อย่างเช่น จีน ลาว เวียดนามที่มีพรรคคอมมิวนิสต์เป็นพรรคเดียวที่ถูกกฎหมายพรรคบารของอิรักในสมัยของซัดดัม ฮุสเซน

- เผด็จการอำนาจนิยมแบบระบบราชการผูกขาดอำนาจ (Bureaucratic Authoritarianism) การปกครองที่ระบบราชการมีความเข้มแข็งกว่านักการเมืองหรือขบวนการทางสังคม การปกครองหรือการบริหารรัฐกิจตั้งแต่เริ่มต้นการวางนโยบาย การนำนโยบายไปปฏิบัติและการจัดการงบประมาณขึ้นอยู่กับข้าราชการประจำ ส่วนบางประเทศ อำนาจการเมืองก็ขึ้นอยู่กับข้าราชการทหาร อย่างไรก็ตามประเทศประชาธิปไตยบางประเทศเช่นฝรั่งเศสหรือสหรัฐฯ มีลักษณะค่อนข้างไปทางลัทธิอำนาจนิยมอยู่บ้างเพราะข้าราชการมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของรัฐบาลสูงมากแม้อยู่ภายใต้อำนาจของนักการเมืองที่มาจากการเลือก

2.2. เผด็จการเบ็ดเสร็จ (Totalitarianism) เป็นระบบการปกครองที่รัฐมีอำนาจมากที่สุด ควบคุมและจำกัดเสรีภาพของประชาชนทุกด้าน ทั้งทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมกล่าวได้ว่าวิถีชีวิตของประชาชน ทั้งรัฐถูกกำหนดโดยผู้ปกครองอยู่ตลอดเวลา

เผด็จการแบบเบ็ดเสร็จ (Totalitarianism) มีลักษณะที่คล้ายคลึงกับเผด็จการแบบอำนาจนิยมดังที่ได้กล่าวมาทั้ง 12 ข้อทั้งนี้ก็ขึ้นอยู่กับแต่ละประเทศว่าจะมีลักษณะอย่างไร มากน้อยเพียงใดอย่างไรก็ตามรัฐเผด็จการแบบเบ็ดเสร็จและรัฐเผด็จการอำนาจนิยมมีความแตกต่างกันดังต่อไปนี้ (Ethridge and Handelman, 2012)

2.2.1 รัฐเผด็จการแบบเบ็ดเสร็จเน้นการใช้อุดมการณ์ของรัฐเข้าครอบงำประชาชนอย่างเต็มที่จนไม่เปิดช่องว่างให้ประชาชนได้แสดงออกทางการเมืองที่แตกต่างแม้แต่น้อยในขณะที่รัฐเผด็จการอำนาจนิยมยังมีช่องว่างอยู่บ้าง

2.2.2 รัฐเผด็จการแบบเบ็ดเสร็จไม่ยอมรับความหลากหลายของประชาชนเช่นเชื้อชาติ ความเชื่อทางศาสนา รสนิยมทางเพศ ฯลฯ ในขณะที่รัฐเผด็จการอำนาจนิยมยังมีการเปิดรับสิ่งดังกล่าวอยู่บ้างแต่ก็ยังมีการจำกัดอยู่ตามแต่วิถีทางของแต่ละประเทศ

2.2.3 รัฐเผด็จการแบบเบ็ดเสร็จมีวิธีการจัดการกับประชาชนอย่างไร้ขอบเขตเช่นไม่ใส่ใจต่อกฎหมายหรือหลักมนุษยธรรมไม่ว่าการประหารชีวิตหรือการคุมขังประชาชนโดยไม่ผ่านกระบวนการยุติธรรม แต่รัฐเผด็จการแบบอำนาจนิยมยังมีการใส่ใจต่อเรื่องเหล่านี้อยู่บ้าง

การปกครองของประเทศไทย

ประเทศไทยได้ปกครองแบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขตลอดมา ตั้งแต่เปลี่ยนแปลงการปกครองใน พ.ศ.2475

คำว่า “ประชาธิปไตย” แปลว่า อำนาจสูงสุดในการปกครองประเทศมาจากปวงชน เป็นการปกครองที่ยึดเอาความเห็นหรือความต้องการของประชาชนส่วนใหญ่อำนาจในการปกครองประเทศเป็นของปวงชน ประชาชนมีสิทธิเสรีภาพในการวิพากษ์วิจารณ์การปฏิบัติงานของรัฐบาล ตลอดจนออกเสียง (ผ่านองค์การของประชาชน) ไม่ไว้วางใจรัฐบาล

การปกครองในระบอบประชาธิปไตย กฎหมายเป็นกติกาที่จะกำหนดบทบาทหรือขอบเขตแห่งอำนาจหน้าที่ของแต่ละบุคคล ในการดำเนินการปกครอง กฎหมายที่สำคัญที่สุดก็คือ กฎหมายรัฐธรรมนูญ

รัฐธรรมนูญ เป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ กฎหมายอื่น ๆ จะขัดแย้งกับกฎหมายรัฐธรรมนูญไม่ได้ กฎหมายรัฐธรรมนูญจะเป็นแม่บทในการกำหนดรูปแบบและกระบวนการในการปกครอง ตลอดถึงกำหนดหลักประกันในเรื่องสิทธิเสรีภาพของประชาชน นับแต่ประเทศไทยได้มีการปกครองในระบอบประชาธิปไตยมีกฎหมายรัฐธรรมนูญมาแล้ว

กฎหมายรัฐธรรมนูญของไทยฉบับปัจจุบันตราขึ้นเมื่อ เมื่อ 20 ม.ค. 60 รัฐบาลรับพระราชทานรัฐธรรมนูญกลับคืนมา ซึ่งขณะนี้กำลังดำเนินการทำกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญ และกฎหมายลูก คาดว่าน่าจะใช้ได้ในเร็ว ๆ นี้

บทสรุป

รูปแบบการปกครองสามารถถูกแบ่งเป็น 2 ประเภทซึ่งตั้งอยู่บนชั่วที่อยู่ตรงกันข้ามกัน คือ ประชาธิปไตยและเผด็จการ ในแต่ละประเทศจะมีรูปแบบการปกครองอยู่ระหว่าง 2 ขั้วในจุดที่แตกต่างกันออกไป โดยมีตัวบ่งชี้คือ สิทธิและเสรีภาพของประชาชน และอำนาจของรัฐลักษณะของประชาธิปไตยเสรีนิยมได้แก่ มีการเลือกตั้งที่โปร่งใส บริสุทธ์และยุติธรรมรัฐบาลถูกจำกัดอำนาจโดยรัฐธรรมนูญที่ถูกร่างโดยตัวแทนของประชาชน ประชาชนรวมถึงชนกลุ่มน้อยเช่นผู้หญิง พวกกรักร่วมเพศ คนสีผิวมีสิทธิในการดำรงชีวิตเท่าเทียมกับคนกลุ่มอื่นและมีเสรีภาพอย่างเต็มที่ในการแสดงออกด้านความคิด ฯลฯ ในขณะที่การปกครองที่ค่อนข้างไปทางเผด็จการอย่างเช่นประชาธิปไตยเทียม เผด็จการอำนาจนิยมนั้นขาดคุณสมบัติเหล่านั้นเผด็จการอำนาจนิยมถูกแบ่งออกเป็น เผด็จการอำนาจนิยมแบบทหาร สำหรับเผด็จการอำนาจนิยมแบบพรรคการเมืองผูกขาด เผด็จการอำนาจนิยมแบบระบบ

ราชการผูกขาดอำนาจสำหรับเผด็จการอำนาจนิยมเชิงแข่งขันนั้นมีลักษณะที่คล้ายกับประชาธิปไตย เช่นมีการแข่งขันกันแต่ยังคงมีลักษณะแบบเผด็จการไว้อย่างเช่นการผูกขาดของกลุ่มทางอำนาจ

ในขณะปัจจุบันนี้การเมืองไทยปัจจุบันอยู่ในระบอบเผด็จการทหารในพหุนัย ซึ่งสภานิติบัญญัติแห่งชาติเป็นผู้ใช้อำนาจนิติบัญญัติ และพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา หัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ เป็นผู้ใช้อำนาจบริหารและเป็นนายกรัฐมนตรี คสช. ออกประกาศให้ศาลทหารมีอำนาจพิจารณาคดีอาญาบางประเภท และกรณีฝ่าฝืนคำสั่ง คสช. (ประกาศที่ 37) ซึ่งได้มาจากการการปฏิวัติของ “คสช.” โดยมี พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา เป็นผู้ปฏิวัติขณะนั้นก็มีการร่างรัฐธรรมนูญใหม่ ปี 2559 โดย กรธ. มีนายมีชัย ฤชุพันธุ์ เป็นประธาน ซึ่งเป็นการปฏิรูปทุกระบบ ทั้งการเมือง การปกครอง เศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยี ทุกส่วนราชการและท้องถิ่น ซึ่งได้ทุลเกล้า ฯ ถวายเพื่อโปรดเกล้า ฯ ลงมาแล้ว เมื่อ 20 มกราคม 2560 รัฐบาลรับพระราชทานรัฐธรรมนูญกลับคืนมา ซึ่งขณะนี้กำลังดำเนินการตามรัฐธรรมนูญ และกฎหมายลูก ซึ่งจะมีการเลือกตั้งในวันที่ 24 มีนาคม 2562 นี้ ต้องติดตามดูว่าเหตุการณ์ภายใต้ “รัฐธรรมนูญใหม่ 2560” ซึ่งคาดการณ์ว่าน่าจะเป็นรัฐธรรมนูญที่ดี สามารถแก้ไขปัญหาทางการเมือง (ความขัดแย้ง) ปัญหาอื่น ๆ ทั้งประเทศสร้างความปองดอง ความสามัคคีได้เป็นอย่างดี ว่าจะเกิดอะไรอย่างไร ต้องรอติดตามกับการเมืองไทยในระบบการปกครองที่มีในหลักใหญ่ 2 ประการดังที่กล่าวมา แต่การที่จะมองการปกครองของไทยในปัจจุบันเป็นระบบอย่างไร ก็ต้องอาศัยมุมมองของผู้อ่านและวิสัยทัศน์ประสบการณ์ของแต่ละท่านตามแนวคิดทฤษฎีที่มีมา

เอกสารอ้างอิง

Marcus E. E, Howard H. (2012). *Politics in a Changing World*. (6th edition). San Francisco, CA: Cengage Learning;

Zakaria, F. (2002). Illiberal Democracy Five Years Later: Democracy's Fate in the 21st Century. *Harvard International Review*. 24(2).

ทฤษฎีการมีส่วนร่วมในงานรัฐประศาสนศาสตร์

Participation Theory in Public Administration

สมบัติ นามบุรี¹

Sombat Namburi

Received: March 22, 2019

Revised: March 31, 2019

Accepted: March 31, 2019

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาทฤษฎีการมีส่วนร่วมในงานรัฐประศาสนศาสตร์ พบว่า การมีส่วนร่วม (Participation) เป็นกระบวนการสื่อสารในระบบเปิด ซึ่งเป็นการสื่อสารสองทางระหว่างบุคคล กลุ่มบุคคล ชุมชน หรือองค์การ ในการดำเนินกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งหรือหลายกิจกรรมทั้งเป็นทางการและไม่เป็นทางการ ซึ่งการมีส่วนร่วมจะเกี่ยวข้องกับกระบวนการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานพัฒนา ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมการดำเนินการ และร่วมรับผลประโยชน์ โดยมีเป้าหมายเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายร่วมกันของกลุ่ม และเป็นการเสริมสร้างความสามัคคี ความรู้สึกร่วมรับผิดชอบกับกลุ่มด้วย การอธิบายทฤษฎีการมีส่วนร่วมในครั้งนี้อธิบายถึงตั้งแต่ความหมายของการมีส่วนร่วมก่อนและตามด้วยประเด็นสำคัญต่อไป

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วม, รัฐประศาสนศาสตร์

Abstract

This academic article objectives were to Participation Theory in Public Administration, the results were as follows: Participation is a communication process in

¹ มหาวิทยาลัยรัตนบัณฑิต; Rattana Bundit University

Corresponding author, e-mail: nickeybat@gmail.com, Tel. 086-7154910

an open system. Which is a two-way communication between individuals, groups of people, communities or organizations in carrying out one or more activities, both formal and informal activities. The participation will involve the process for the people to be involved in the operation, development, joint thinking, joint decision-making, operation and benefit sharing. With the goal to achieve the common goals of the group and to strengthen unity Feelings shared with the group this explanation of participation theory begins at the beginning of the chapter, since the meaning of participation first, followed by the next important issue.

Keywords: Participation, Public Administration

ความหมายของการมีส่วนร่วม

ความหมายของการมีส่วนร่วมนั้นมีนักวิชาการทั้งชาวต่างประเทศ และชาวไทยได้ให้ความหมายไว้ดังนี้

Arnstien (1969) กล่าวว่า การเข้าไปมีส่วนร่วมโดยไม่มีบทบาทอะไรเลยย่อมไม่ได้ผล การมีส่วนร่วมที่มีคุณภาพนั้น ผู้เข้าร่วมจะต้องรู้จักใช้อำนาจและสามารถควบคุมกิจกรรมนั้นได้จึงจะทำให้เกิดผลอย่างมีประสิทธิภาพ

Berkley (1975) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมนั้นคือการที่ผู้นำเปิดโอกาสให้ผู้ตามทุกคนเข้ามามีส่วนร่วมตัดสินใจในการทำงานเท่าที่จะสามารถกระทำได้

William Erwin (1976) การมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานพัฒนา ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ แก้ปัญหาของตนเอง

Cohen & Uphoff (1981) กล่าวว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง สมาชิกของชุมชนต้องเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องใน 4 มิติ ได้แก่ 1) การมีส่วนร่วมการตัดสินใจว่าควรทำอะไรและทำอย่างไร 2) การมีส่วนร่วมเสียสละในการพัฒนา รวมทั้งลงมือปฏิบัติตามที่ได้ตัดสินใจ 3) การมีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงาน 4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผลโครงการ

United Nations (1981) อธิบายว่าการมีส่วนร่วมคือการเข้าร่วมอย่างกระตือรือร้นและมีพลังของประชาชนในด้านต่าง ๆ ได้แก่ ในการตัดสินใจเพื่อกำหนดเป้าหมายของสังคมและการจัดสรรทรัพยากรเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย และปฏิบัติตามแผนการหรือโครงการต่าง ๆ ด้วยความเต็มใจ

Putti (1987) การมีส่วนร่วมเป็นพื้นฐานของกิจกรรมต่าง ๆ ที่จะส่งผลให้การบริหารจัดการมีลักษณะกว้าง ซึ่งเป็นทางหนึ่งที่จะทำให้การมีส่วนร่วมขยายไปสู่การปฏิบัติงานในระดับล่างขององค์การ

อุทัย บุญประเสริฐ (2542) การมีส่วนร่วมเป็นการเปิดโอกาสให้สมาชิกของชุมชนและประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมตัดสินใจในกิจกรรมใด ๆ ให้ความช่วยเหลือและมีอิทธิพลต่อการดำเนินกิจกรรมที่มีผลกระทบต่อประชาชน

พีระ พรนวม (2544) การมีส่วนร่วมเป็นการกระจายอำนาจให้ประชาชนได้มีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมในการพิจารณาปัญหาความต้องการร่วมกัน ในการตัดสินใจร่วมกัน วางแผนดำเนินงาน หรือแก้ไขปัญหาาร่วมกัน ดำเนินการหรือปฏิบัติงานร่วมกัน ตลอดจนรับรู้ผลดี เสีย จนเกิดความภาคภูมิใจร่วมกัน

สมยศ นาวิการ (2545) การมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการของการให้ผู้ได้บังคับบัญชาได้มีส่วนเกี่ยวข้องในกระบวนการตัดสินใจ (Participative Management) เน้นการมีส่วนร่วมของอย่างแข็งขันของบุคคล PM ใช้ความคิดสร้างสรรค์ และความเชี่ยวชาญของพวกเขาในการแก้ปัญหาของการบริหาร

นรินทร์ชัย พัฒนพงศา (2546) การมีส่วนร่วม หมายถึง การที่ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดที่ไม่เคยได้เข้าร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ หรือเข้าร่วมการตัดสินใจหรือเคยเล็กน้อยได้เข้าร่วมด้วยมากขึ้น เป็นไปอย่างมีอิสรภาพ เสมอภาค มิใช่เพียงมีส่วนร่วมอย่างผิวเผินแต่เข้าร่วมด้วยแท้จริงยิ่งขึ้น

จิราภรณ์ ศรีคำ (2547) การมีส่วนร่วม หมายถึง การที่บุคคลที่มีความสนใจหรือมีส่วนเกี่ยวข้องในเรื่องเดียวกันเข้ามาร่วมกัน เพื่อปฏิบัติการกิจ ไม่ว่าจะเป็นการวางแผน การดำเนินงาน การรับทราบผลการดำเนินงาน การติดตามประเมินผล หรือร่วมกันทำกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อบรรลุเป้าหมายตามที่ได้ตกลงกันไว้

จินตนา สุขจรรย์นธ์ (2549) การมีส่วนร่วม หมายถึง กระบวนการดำเนินงานรวมพลังประชาชนกับองค์กรของรัฐหรือองค์กรเอกชนเพื่อประโยชน์ในการพัฒนาหรือแก้ปัญหาของชุมชน โดยให้สมาชิกเข้ามามีส่วนร่วมวางแผน ปฏิบัติและประเมินงาน เพื่อแก้ปัญหาของชุมชน

ทรงวุฒิ เรืองวาทศิลป์ (2550) การมีส่วนร่วม หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องเข้ามามีบทบาทร่วมในกิจกรรมทุกประการตามกำลังความสามารถของสมาชิกไม่ว่าจะเป็นการตัดสินใจ การดำเนินกิจกรรม การติดตามตรวจสอบ และการประเมินผลร่วมกัน นำผลที่ได้มาปรับปรุงแก้ไขพัฒนางานในกลุ่มให้มีประสิทธิภาพยิ่ง ๆ ขึ้น

สัญญา เคนาภูมิ (2551) การมีส่วนร่วม หมายถึง การที่สมาชิกได้มีโอกาสร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติตามโครงการ ร่วมติดตามประเมินผลเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่พึงประสงค์ ทั้งนี้ การมีส่วนร่วมจะต้องมาจากความสมัครใจ พึงพอใจ และได้รับผลประโยชน์ที่เกิดจากชุมชนโดยส่วนรวมร่วมกัน

เมตต์ เมตต์การุณจิต (2553) การมีส่วนร่วม หมายถึง การเปิดโอกาสให้บุคคลหรือกลุ่มบุคคลเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรม ไม่ว่าจะเป็นทางตรงหรือทางอ้อม ในลักษณะของการร่วมรับรู้ ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจ ร่วมติดตามผล

ดังนั้นการมีส่วนร่วมจึงหมายถึง การเปิดโอกาสให้ทุกคนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานพัฒนาไม่ว่าจะเป็นทางตรงหรือทางอ้อม โดยการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจเพื่อกำหนดเป้าหมายของสังคมและการจัดสรรทรัพยากรเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย และปฏิบัติตามแผนการหรือโครงการต่าง ๆ ด้วยความเต็มใจ

ลักษณะการมีส่วนร่วม

ลักษณะการมีส่วนร่วมนั้น จะพิจารณาได้หลากหลาย ขึ้นอยู่กับว่าจะสนใจศึกษาในประเด็นบ้าง ประเด็นที่น่าสนใจในงานวิจัยครั้งนี้ คือ การเน้นลักษณะการมีส่วนร่วมในประเด็นที่เกิดจากกิจกรรม เช่น การเข้าร่วมแสดงความคิดเห็นในประโยชน์สาธารณะ การเข้าร่วมในการตัดสินใจ การวางแผน และร่วมตรวจสอบในลักษณะองค์กรชุมชน ฯลฯ และการเน้นการศึกษาในลักษณะของการบริหารที่เกิดจากการดำเนินงานในทางนโยบายและในทางปฏิบัติการโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐร่วมกับชุมชน

Huntington & Nelson (1975) เห็นว่า ลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชนจะพิจารณาจาก กิจกรรม และการบริหาร ซึ่งจะต้องมีการศึกษาควบคู่กันไป ในระดับกิจกรรมนั้น จะเป็นพื้นฐานเบื้องต้นของการทำให้ประชาชนได้มีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมมากที่สุด ส่วนในด้านการบริหารนั้น จะเป็นลักษณะของผู้มีอำนาจหน้าที่ที่จะเปิดทางให้ประชาชนได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็น หรือแสดงออกถึงเข้าร่วมในกิจกรรม โดย Huntington & Nelson ได้มีหลักในการพิจารณาถึงลักษณะการมีส่วนร่วมดังมีรายละเอียด ดังนี้

1) กิจกรรม ลักษณะของการมีส่วนร่วมประเภทนี้ให้ดูจากกิจกรรมที่เข้าร่วม เช่น ด้านการเมือง อาจพิจารณาจากการมีส่วนร่วมของประชาชนในการเลือกตั้ง การลงประชามติ การประท้วง กรณีที่รัฐมีโครงการที่มีผลกระทบต่อประชาชน เป็นต้น ว่า สามารถกระทำเพียงใด

2) ระดับการบริหาร โครงสร้างขององค์กรหนึ่งจะต้องมีสายการบังคับบัญชา ดังนั้น การมีส่วนร่วมจะพิจารณาได้จาก

- ในแนวนราบ ทุกแผนกทุกฝ่ายจะมีความเสมอกันในตำแหน่ง ดังนั้น การมีส่วนร่วมในแนวนราบจึงเป็นไปอย่างหลวม ๆ ไม่จริงจัง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะมีสถานะหรือตำแหน่งเท่ากัน

- ในแนวดิ่ง เป็นการมีส่วนร่วมตามสายการบังคับบัญชา เช่น มีหัวหน้าลูกน้อง มีฝ่าย แผนกต่าง ๆ ลดหลั่นกันไป เป็นต้น การทำงานจึงมีการตรวจสอบตามลำดับชั้น การแสวงหาผลประโยชน์เพื่อตนเองหรือผู้อื่นจะได้รับการตรวจสอบจากผู้บังคับบัญชา

- การมีส่วนร่วมทั้งแนวนราบและแนวดิ่งนั้น ในบางครั้งจะต้องทำงานร่วมกัน ผู้บังคับบัญชาและเพื่อนร่วมงานในแผนกอื่น จึงต้องแสดงบทบาทตาสถานภาพของแนวนราบและแนวดิ่ง

ไพบูลย์ วัฒนศิริธรรม และพรพนทิพย์ เพชรมาก (2551) ได้กล่าวถึงลักษณะการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนไว้ใน เอกสารประกอบการสอนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาเมืองและชนบท โดยได้ข้อสรุปลักษณะการมีส่วนร่วมแบ่งออกเป็น 6 ลักษณะ ได้แก่

- 1) การรับรู้ข่าวสาร (Public Information) การมีส่วนร่วมแบบนี้ ประชาชนเป็นผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย และบุคคลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะต้องได้รับการแจ้งให้ทราบถึงรายละเอียดของโครงการที่จะดำเนินการ รวมทั้งผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้น ทั้งนี้ การแจ้งข่าวสารดังกล่าวจะต้องเป็นการแจ้งก่อนที่จะมีการตัดสินใจดำเนินโครงการ

- 2) การปรึกษาหารือ (Public Consultation) เป็นรูปแบบของการมีส่วนร่วมที่มีการจัดการหารือระหว่างผู้ดำเนินการโครงการกับประชาชนที่เกี่ยวข้องและได้รับผลกระทบ เพื่อรับฟังความคิดเห็นและการตรวจสอบข้อมูลเพิ่มเติม นอกจากนี้ ยังเป็นช่องทางการกระจายข่าวสารข้อมูลไปยังประชาชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้เกิดความเข้าใจ และเพื่อให้มีการให้ข้อเสนอแนะเพื่อประกอบทางเลือกการตัดสินใจ

- 3) การประชุมรับฟังความคิดเห็น (Public Meeting) มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ประชาชนและฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับโครงการหรือกิจกรรมและผู้ที่มีอำนาจในการตัดสินใจ ใช้เวทีสาธารณะในการทำความเข้าใจ การประชุมรับฟังความคิดเห็นมีหลายวิธีการ เช่น การประชุมระดับชุมชน (Community Meeting) การประชุมรับฟังความคิดเห็นเชิงวิชาการ (Technical Meeting)

4) การประชาพิจารณ์ (Public Hearing) เป็นการประชุมที่มีขั้นตอนการดำเนินงานที่เป็นระบบ และมีความชัดเจนมากขึ้น เป็นเวทีในการเสนอข้อมูลอย่างเปิดเผยไม่มีการปิดบังของผู้ที่มีส่วนได้และเสียของโครงการ การประชาคมและคณะกรรมการจัดประชุมจะต้องมีองค์ประกอบของผู้เข้าร่วมที่เป็นที่ยอมรับ มีหลักเกณฑ์และประเด็นในการพิจารณาที่ชัดเจน และมีการแจ้งให้ทุกฝ่ายทราบอย่างชัดเจน

5) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making) เป็นเป้าหมายสูงสุดของการมีส่วนร่วมของประชาชนให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจต่อประเด็นปัญหานั้น ๆ ซึ่งอาจจะดำเนินการโดยการเลือกตัวแทนเข้าไปเป็นกรรมการที่มีอำนาจการตัดสินใจ

6) การใช้กลไกทางกฎหมาย รูปแบบนี้ไม่ถือว่าเป็นการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยตรงในเชิงการป้องกันและแก้ไข แต่เป็นลักษณะของการเรียกร้องและการป้องกันสิทธิของตนเอง อันเนื่องมาจากการไม่ได้รับความเป็นธรรม เพื่อให้ได้มาซึ่งผลประโยชน์ที่ตนเองควรจะได้รับ ซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยได้ให้หลักเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้หลายประการ และประชาชนสามารถใช้สิทธิตามรัฐธรรมนูญทั้งในรูปแบบของปัจเจกหรือในรูปแบบกลุ่ม องค์การ ตามที่กฎหมายบัญญัติไว้

ขั้นตอนการมีส่วนร่วม

การเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชน เพื่อการกระทำกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนนั้น มีนักวิชาการได้เสนอแนวคิดถึงขั้นตอนการมีส่วนร่วมดังนี้

Fornaroff (1980) เสนอว่ากระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน มีขั้นตอนการมีส่วนร่วมดังนี้

1. การวางแผน รวมถึงการตัดสินใจในการกำหนดเป้าหมาย กลวิธี ทรัพยากรที่ต้องใช้ ตลอดจนการติดตามประเมินผล
2. การดำเนินงาน
3. การใช้บริการจากโครงการ
4. การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์

Cohen, J.M., & Uphoff, N.T. (1981) ได้อธิบายขั้นตอนของการมีส่วนร่วมดังนี้

ขั้นที่ 1 การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making) ในกระบวนการของการตัดสินใจนั้น ประการแรกสุดที่ต้องกระทำ คือ การกำหนดความต้องการและการจัดลำดับความสำคัญ

ต่อจากนั้นก็เลือกนโยบายและประชาชนที่เกี่ยวข้อง การตัดสินใจนี้เป็นกระบวนการต่อเนื่องที่ต้องดำเนินการไปเรื่อย ๆ ตั้งแต่การตัดสินใจในช่วงเริ่มต้น การตัดสินใจในช่วงดำเนินการวางแผน และการตัดสินใจในช่วงการปฏิบัติตามแผนที่วางไว้

ขั้นที่ 2 การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน (Implementation) ในส่วนที่เป็นองค์ประกอบของการดำเนินงานโครงการนั้นได้มาจากคำถามว่าใครจะทำประโยชน์ให้แก่โครงการได้บ้างและจะทำประโยชน์ได้โดยวิธีใด เช่น การช่วยเหลือด้านทรัพยากร การบริหารการงานและการประสานงานและการขอความช่วยเหลือ เป็นต้น

ขั้นที่ 3 การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ (Benefits) ในส่วนที่เกี่ยวข้องผลประโยชน์นอกจากความสำคัญของผลประโยชน์ในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพแล้ว ยังจะต้องพิจารณาถึงการกระจายผลประโยชน์ภายในกลุ่มด้วย ผลประโยชน์ของโครงการนี้รวมทั้งผลที่เป็นประโยชน์ทางบวกและผลที่เกิดขึ้นในทางลบที่เป็นผลเสียของโครงการ ซึ่งจะเป็นประโยชน์และเป็นโทษต่อบุคคลและสังคมด้วย

ขั้นที่ 4 การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation) การมีส่วนร่วมในการประเมิน ผลนั้นสิ่งสำคัญจะต้องสังเกต คือ ความเห็น (Views) ความชอบ (Preferences) และความคาดหวัง (Expectation) ซึ่งมีอิทธิพลสามารถแปรเปลี่ยนพฤติกรรมของบุคคลในกลุ่มต่าง ๆ ได้

อภิญญา กังสนารักษ์ (2544) ได้นำเสนอขั้นตอนการมีส่วนร่วมของชุมชนว่า ชุมชนต้องมีส่วนร่วมใน 4 ขั้นตอน คือ

1. การมีส่วนร่วมในการริเริ่มโครงการ ร่วมค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาภายในชุมชน ร่วมตัดสินใจกำหนดความต้องการและร่วมลำดับความสำคัญของความต้องการ
2. การมีส่วนร่วมในขั้นการวางแผน กำหนดวัตถุประสงค์ วิธีการ แนวทางการดำเนินงาน รวมถึงทรัพยากรและแหล่งวิทยาการที่จะใช้ในโครงการ
3. การมีส่วนร่วมในขั้นตอนการดำเนินโครงการ ทำประโยชน์ให้แก่โครงการ โดยร่วมช่วยเหลือด้านทุนทรัพย์ วัสดุอุปกรณ์ และแรงงาน
4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผลโครงการ เพื่อให้รู้ว่าผลจากการดำเนินงานบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่ โดยสามารถกำหนดการประเมินผลเป็นระยะต่อเนื่องหรือประเมินผลรวมทั้งโครงการในคราวเดียวกันได้

อดิน รพีพัฒน์ (2547) ได้แบ่งขั้นตอนการมีส่วนร่วมออกเป็น 4 ขั้นตอน คือ

1. การกำหนดปัญหา สาเหตุของปัญหา ตลอดจนแนวทางแก้ไข

2. การตัดสินใจเลือกแนวทาง และวางแผนพัฒนา แก้ไขปัญหา
3. การปฏิบัติงานในกิจกรรมการพัฒนาตามแผน
4. การประเมินผลงานกิจกรรมการพัฒนา

โกวิท พวงงาม (2545) ได้สรุปถึงการมีส่วนร่วมที่แท้จริงของประชาชนในการพัฒนาควรมี 4 ขั้นตอน คือ

1. การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาของแต่ละท้องถิ่น กล่าวคือ ถ้าหากชาวบ้านยังไม่สามารถทราบถึงปัญหาและเข้าใจถึงสาเหตุของปัญหาในท้องถิ่นของตนเป็นอย่างดีแล้วการดำเนินงานต่าง ๆ เพื่อแก้ปัญหาของท้องถิ่นย่อมไร้ประโยชน์ เพราะชาวบ้านจะไม่เข้าใจและมองไม่เห็นถึงความสำคัญของการดำเนินงานเหล่านั้น
2. การมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินกิจกรรม เพราะการวางแผนดำเนินงาน เป็นขั้นตอนที่จะช่วยให้ชาวบ้านรู้จักวิธีการคิด การตัดสินใจอย่างมีเหตุผล รู้จักการนำเอาปัจจัยข่าวสารข้อมูลต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผน
3. การมีส่วนร่วมในการลงทุนและการปฏิบัติงาน แม้ชาวบ้านส่วนใหญ่จะมีฐานะยากจน แต่ก็มีความสามารถที่สามารถใช้เข้าร่วมได้ การร่วมลงทุนและปฏิบัติงานจะทำให้ชาวบ้านสามารถคิดค้นทุนดำเนินงานได้ด้วยตนเอง ทำให้ได้เรียนรู้การดำเนินกิจกรรมอย่างใกล้ชิด
4. การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลงาน ถ้าหากการติดตามงานและประเมินผลงานขาดการมีส่วนร่วมแล้วชาวบ้านย่อมจะไม่ทราบด้วยตนเองว่างานที่ทำไปนั้นได้รับผลดี ได้รับประโยชน์หรือไม่อย่างไร การดำเนินกิจกรรมอย่างเดียวกันในโอกาสต่อไป จึงอาจจะประสบความยากลำบาก

สำนักมาตรฐานการศึกษา, สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ, กระทรวง ศึกษาธิการ, สำนักมาตรฐานอุดมศึกษา และทบวงมหาวิทยาลัย (2545) ยังได้ กล่าวถึง การมีส่วนร่วมในขั้นตอนของการพัฒนา 5 ขั้น ดังนี้

1. ขั้นมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาในชุมชนตลอดจนกำหนดความต้องการของชุมชน และมีส่วนร่วมในการจัดลำดับความสำคัญของความ ต้องการ
2. ขั้นมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาโดยประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและวัตถุประสงค์ของโครงการกำหนดวิธีการและแนวทางการดำเนินงาน ตลอดจนกำหนดทรัพยากรและแหล่งทรัพยากรที่ใช้

3. ขั้นมีส่วนร่วมในการดำเนินงานพัฒนา เป็นขั้นตอนที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการสร้างประโยชน์โดยการสนับสนุนทรัพยากร วัสดุอุปกรณ์และแรงงาน หรือเข้าร่วม บริหารงาน ปรสงานและดำเนินการขอความช่วยเหลือจากภายนอก

4. ขั้นการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์จากการพัฒนาเป็นขั้นตอนที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ที่พึงได้รับจากการพัฒนาหรือยอมรับผลประโยชน์อันเกิดจากการพัฒนาทั้งด้านวัตถุและจิตใจ

5. ขั้นการมีส่วนร่วมในการประเมินผลการพัฒนา เป็นขั้นที่ประชาชนเข้าร่วม ประเมินว่าการพัฒนาที่ได้กระทำไปนั้นสำเร็จตามวัตถุประสงค์เพียงใด

ประเภทของการมีส่วนร่วม

เฉลียว บุรีภักดี และคนอื่น ๆ (2545) สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมของชุมชน แบ่งได้ออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่

1) การมีส่วนร่วมแบบชายขอบ (Marginal Participation) เป็นการมีส่วนร่วมที่เกิดจากความสัมพันธ์เชิงอำนาจไม่เท่าเทียมกันกล่าวคือ ฝ่ายหนึ่งรู้สึกด้อยอำนาจกว่า มีทรัพยากรหรือความรู้ด้อยกว่าอีกฝ่ายหนึ่ง เป็นต้น

2) การมีส่วนร่วมแบบบางส่วน (Partial Participation) เป็นการมีส่วนร่วมที่เกิดจากการกำหนดนโยบายของรัฐ โดยไม่รู้จักความต้องการของประชาชน ดังนั้น การมีส่วนร่วมจึงเป็นเพียงประชาชนได้ร่วมแสดงความคิดเห็นในการดำเนินกิจกรรมบางส่วนบางเรื่องเท่านั้น

3) การมีส่วนร่วมแบบสมบูรณ์ (Full Participation) เป็นการมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการพัฒนาด้วยความเท่าเทียมกันทุกฝ่าย จัดเป็นการมีส่วนร่วมในการพัฒนาอย่างแท้จริงของประชาชนตามแนวความคิดและหลักการพัฒนาชุมชน เมื่อนำมาใช้ในการเรียนรู้จะสนับสนุนและส่งเสริมให้กระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของชุมชนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ

สุชาติ จักรพิสุทธิ์ (2547) ศึกษาเรื่องชุมชนกับการมีส่วนร่วมจัดการศึกษา สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมของชุมชน แบ่งได้ออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่

1) ลักษณะการมีส่วนร่วมจากความเกี่ยวข้องทางด้านเหตุผล โดยการเปิดโอกาสให้ สังคม องค์กรต่าง ๆ ในชุมชน ประชาชนมีบทบาทหลักตามสิทธิ หน้าที่ในการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ตั้งแต่การคิดริเริ่ม การพิจารณาตัดสินใจ วางแผน การร่วมปฏิบัติและการรับผิดชอบใน

ผลกระทบที่เกิดขึ้น รวมทั้งส่งเสริม ชักนำ สนับสนุนให้การดำเนินงานเกิดผลประโยชน์ต่อชุมชนตาม จุดมุ่งหมายที่กำหนดด้วยความสมัครใจ

2) ลักษณะการมีส่วนร่วมจากความเกี่ยวข้องทางด้านจิตใจ เป็นการมีส่วนร่วมของ ชุมชนที่เกี่ยวข้องทางด้านจิตใจ อารมณ์ รวมทั้ง ค่านิยมของประชาชนเป็นเครื่องชี้นำตนเองให้ เข้ามามีส่วนร่วม แสดงความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ การกระทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ทำให้ผู้ ที่เข้ามามีส่วนร่วม เกิดความผูกพัน มีความรู้สึกรับผิดชอบต่อกิจกรรมที่ดำเนินงานด้วยความสมัครใจ

จินตนา สุขจิตต์ (2549) ได้แบ่งประเภทของการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้เป็น 2 ประเภท ดังนี้

1) การมีส่วนร่วมที่แท้จริง (Genuine Participation) เป็นการเปิดโอกาส ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในโครงการตั้งแต่เริ่มต้นจนกระทั่งจบโครงการ เริ่มตั้งแต่ร่วมศึกษา ปัญหาและความต้องการ ร่วมหาวิธีแก้ปัญหา ร่วมวางนโยบายและแผนงาน ร่วมตัดสินใจการใช้ ทรัพยากรที่มีอยู่และร่วมปฏิบัติตามแผนที่กำหนดไว้ และร่วมประเมินผลโครงการ

2) การมีส่วนร่วมที่ไม่แท้จริง (No Genuine Participation) เป็นการมีส่วน ร่วมเพียงบางส่วนโดยเฉพาะเข้าร่วมในการปฏิบัติตามโครงการที่ได้มีการกำหนดไว้แล้ว เช่น การเข้า เป็นสมาชิก หรือการร่วมเสียสละแรงงาน

นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ (2527) ได้สรุปรูปแบบของการมีส่วนร่วมมีดังต่อไปนี้

1) การที่ประชาชนมีส่วนร่วมโดยตรง (Direct Participation) โดยผ่าน องค์กรที่จัดตั้งโดยประชาชน (Inclusive Organization) การรวมกลุ่มเยาวชนต่าง ๆ

2) การที่ประชาชนมีส่วนร่วมทางอ้อม (Indirect Participation) โดยผ่าน องค์กรผู้แทนของประชาชน (Representative Organization) กรรมการของกลุ่มหรือชุมชน

3) การมีประชาชนมีส่วนร่วมโดยเปิดโอกาสให้ (Open Participation) โดยผ่านองค์กรที่ไม่ใช่ผู้แทนของประชาชน (Non-Representative Organization) เช่น สถาบันหรือ หน่วยงานที่เชิญชวน หรือเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมเมื่อไรที่ได้ทุกเวลา

เมตต์ เมตต์การุณจิต (2553) ได้กล่าวถึงประเภทของการมีส่วนร่วมโดยสามารถ จำแนกการมีส่วนร่วมออกเป็น 2 ประเภท ดังนี้

1) การมีส่วนร่วมโดยตรง การมีส่วนร่วมในการบริหารเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับการ ตัดสินใจเป็นสำคัญ ดังนั้น ผู้มีหน้าที่รับผิดชอบกิจกรรมโดยตรง เช่น ผู้บริหาร หัวหน้าโครงการ มักจะเปิดโอกาสให้บุคคลอื่นเข้ามามีส่วนร่วมในรูปของกรรมการที่ปรึกษาที่ให้ข้อคิด ข้อเสนอแนะ

เพราะกิจกรรมบางอย่างอาจมีอุปสรรค ไม่สามารถแก้ปัญหาให้ลุล่วงไปได้ด้วยดี จึงจำเป็นต้องให้บุคคลอื่นเข้ามาร่วมในการตัดสินใจ เพื่อให้ผลการตัดสินใจเป็นที่ยอมรับแก่คนทั่วไปหรือเกิดผลงานที่มีประสิทธิภาพ การมีส่วนร่วมโดยตรงจึงมีสาระสำคัญอยู่ที่ว่า เป็นการร่วมอย่างเป็นทางการและมักทำเป็นลายลักษณ์อักษร เช่น คำสั่งแต่งตั้ง หนังสือเชิญประชุม บันทึกการประชุม เป็นต้น

2) การมีส่วนร่วมโดยอ้อม การมีส่วนร่วมโดยอ้อมเป็นเรื่องของการทำกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งให้บรรลุเป้าหมายอย่างไม่เป็นทางการ โดยไม่ได้ร่วมในการตัดสินใจในกระบวนการบริหาร แต่เป็นเรื่องของการให้การสนับสนุน ส่งเสริมให้บรรลุเป้าหมายเท่านั้น เช่น การบริจาคเงิน ทรัพย์สิน วัสดุอุปกรณ์ แรงงาน เข้าช่วยสมทบ ไม่ได้เข้าร่วมประชุมแต่ยินดีร่วมมือ เป็นต้น

ปัจจัยที่ก่อให้เกิดการมีส่วนร่วม

ปัจจัยที่ก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมนั้นจากการศึกษาอธิบายได้ดังนี้

นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ (2527) ได้สรุปว่าปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมนั้น เกิดจากความศรัทธาที่มีต่อความเชื่อถือบุคคลและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ความเกรงใจที่มีต่อบุคคลที่เคารพนับถือหรือมีเกียรติยศ ตำแหน่ง อำนาจบีบบังคับที่เกิดจากคนที่มีอำนาจเหนือกว่า ทำให้เกิดการบีบบังคับให้มีส่วนร่วมในการกระทำต่าง ๆ

ปรัชญา เวสารัชช์ (2528) ได้กล่าวว่า ปัจจัยที่ผลักดันให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นนั้นประกอบด้วย

1) ปัจจัยสภาพแวดล้อมทั้งทางกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครอง และความปลอดภัย

2) ปัจจัยผลักดันจากบุคคลอื่น โดยเฉพาะผู้นำ

3) ปัจจัยที่เป็นรางวัลตอบแทน เช่นค่าตอบแทนแรงงาน เงินปันผลจากสหกรณ์ออมทรัพย์

4) ปัจจัยภายในตัวบุคคล ได้แก่ ความคาดหวังในประโยชน์ส่วนรวม ความรู้สึกเกรงใจไม่กล้าปฏิเสธเมื่อถูกชักชวนหรือความรู้สึกว่าเป็นพันธะที่ต้องเข้าร่วมเพื่อให้เกิดความสามัคคีในประเด็นเดียวกัน

อนุภาพ ธีรलग (2528) เห็นว่าปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนได้แก่ ความเกรงใจผู้ที่มีสถานภาพที่สูงกว่า ความต้องการเป็นกลุ่มเป็นพวก ความเชื่อในตัวผู้นำ ความใกล้ชิดกับ

เจ้าหน้าที่ของรัฐ การคำนึงถึงผลประโยชน์ตอบแทน การยอมรับแบบอย่าง ความไม่พอใจต่อสภาพแวดล้อม การยอมรับในอำนาจรัฐ และฐานะทางเศรษฐกิจ

ธวัช เบญจาทิกุล (2529) เห็นว่าปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนามี 5 ประการ ได้แก่ ปัจจัยด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมือง วัฒนธรรมและด้านจิตวิทยาทางสังคม

จากการศึกษาของ Creighton (2005) พบว่า การที่คนเราจะพิจารณาว่าตนได้รับผลกระทบและเลือกที่จะมีส่วนร่วมในโครงการการมีส่วนร่วมของประชาชนหรือไม่นั้น อย่างน้อยขึ้นอยู่กับปัจจัยสำคัญ 6 ประการคือ 1) ความใกล้ชิดปัญหา 2) ประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจ 3) การเข้าถึงประโยชน์ใช้สอยหรือบริการ 4) ประเด็นทางด้านสังคม/สิ่งแวดล้อม 5) ค่านิยม และ 6) อำนาจที่ได้รับการมอบหมายตามกฎหมาย นอกจากนี้ประชาชนโดยทั่วไปจะเข้ามามีส่วนร่วม ปัจจัยที่เป็นส่วนสำคัญคือ การให้ข้อมูลข่าวสารต่อสาธารณชนทั่วไปถึงผลที่จะติดตามมาของการมีส่วนร่วมหรือการไม่ทำตามกิจกรรมที่นำเสนอ และต้องแสดงให้เห็นชัดเจนเพื่อให้ประชาชนเห็นช่องทางในการเข้ามีส่วนร่วมได้ ถ้าเขาต้องการที่จะมีส่วนร่วม

นอกจากนี้ Roger (1978) กล่าวว่าปัจจัยที่เป็นแรงกระตุ้นให้บุคคลเป็นตัวตัดสินใจเข้าร่วมกระทำกิจกรรมใหม่ ๆ ในชุมชนหรือยอมรับสิ่งใหม่ ๆ คือ การติดต่อสื่อสาร และลักษณะส่วนตัวของบุคคลนั้น ๆ

1) ปัจจัยช่องทางการสื่อสาร เป็นวิธีการที่ผู้ส่งข่าวสารไปยังผู้รับสารใน 2 ลักษณะคือ

1.1) ช่องทางการสื่อสารมวลชน (mass media channel) เป็นวิธีการถ่ายทอดข่าวสารที่เกี่ยวกับการสื่อสาร เช่น หนังสือพิมพ์ นิตยสาร วารสาร และหนังสือประเภทอื่น ๆ เช่น ภาพยนตร์ วิทยุ โทรทัศน์ ซึ่งมีความสำคัญในการเพิ่มความรู้ กระจายข่าวสาร สามารถเปลี่ยนแปลงทัศนคติของบุคคลได้

1.2) ช่องทางการสื่อสารระหว่างบุคคล (interpersonal channel) เป็นการติดต่อระหว่างบุคคลเพื่อถ่ายทอดข่าวสารระหว่างผู้ส่งสารและผู้รับสาร ซึ่งมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงทัศนคติได้มากกว่าสื่อประเภทอื่น ๆ

2) ปัจจัยเกี่ยวกับลักษณะส่วนตัว (personal characteristic) ประกอบด้วยอายุ สถานภาพทางสังคม ฐานะทางเศรษฐกิจ รายได้ ขนาดที่ดิน และความสามารถเฉพาะอย่าง รวมถึงระดับการศึกษา รูปแบบของชีวิตสาธารณะ ซึ่งดูเหมือนจะส่งผลกระทบโดยทางอ้อมเท่านั้น

Koufman (1949) ศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชนในชนบท พบว่า อายุ เพศ การศึกษา ขนาดของครอบครัว อาชีพ รายได้และระยะเวลาการอยู่อาศัยในท้องถิ่น มีความสัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน

เอกสารอ้างอิง

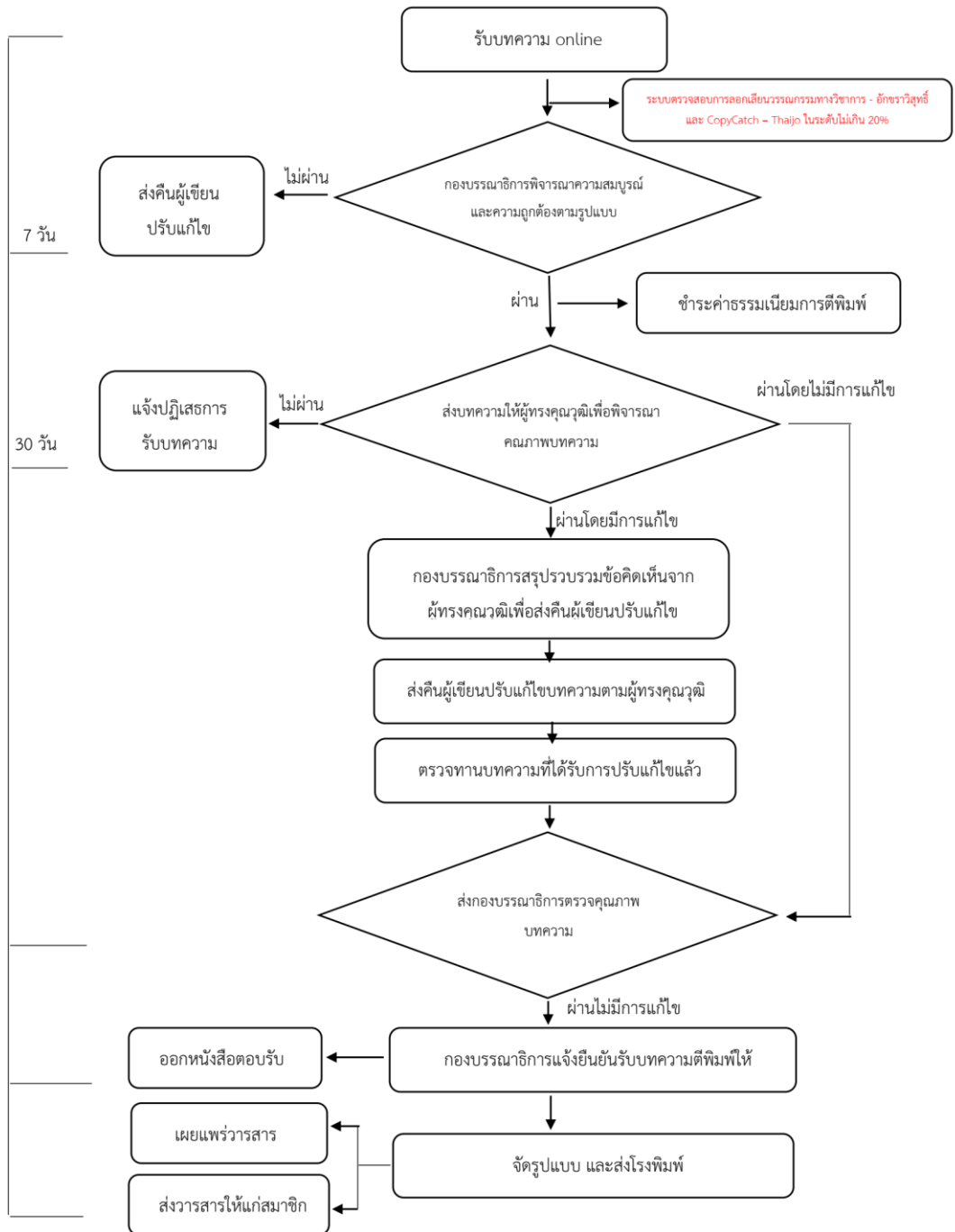
- โกวิทย์ พวงงาม. (2545). *การปกครองท้องถิ่นไทย หลักการและมิติใหม่ในอนาคต*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิญญูชน.
- จินตนา สุกจ้านนท์. (2549). *การศึกษาและการพัฒนาชุมชน*. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- จิราภรณ์ ศรีคำ. (2547). *การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการพัฒนาการจัดการศึกษาของโรงเรียนขีววิทย ระดับประถมศึกษา จังหวัดเชียงใหม่*. (วิทยานิพนธ์การบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัย สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- เฉลียว บุรีภักดี และคณะ. (2545). *ชุดวิชาการวิจัยชุมชน ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง*. หลักสูตร ประกาศนียบัตรบัณฑิตการจัดการและประเมินโครงการ. นนทบุรี: เอส. อาร์. พรินติ้ง แมสโปรดักส์.
- ทรงวุฒิ เรืองวาทศิลป์. (2550). *การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาในพื้นที่บริการของ โรงเรียนลัอมแรดวิทยา อำเภอลำปาง จังหวัดลำปาง*. (วิทยานิพนธ์การบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัย สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ธวัช เบญจาทิกุล. (2529). *ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเข้ามามีส่วนร่วมของชาวนาในการพัฒนา: หมู่บ้าน ชาวเขาชนะเลิการประกวดหมู่บ้านพัฒนาตัวอย่างของศูนย์พัฒนาและสงเคราะห์ ชาวเขาจังหวัดเชียงใหม่ ประจำปี พ.ศ. 2527*. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). คณะ สังคมสงเคราะห์ศาสตร์: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- นรินทร์ชัย พัฒนพงศา. (2546). *การมีส่วนร่วม : หลักการพื้นฐาน เทคนิคและกรณีตัวอย่าง*. (พิมพ์ ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สิริลักษณ์การพิมพ์.
- นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์. (2527). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ปรัชญา เวสารัชช. (2528). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมเพื่อพัฒนาชนบท*. กรุงเทพฯ: สถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

- พีระ พรนวม. (2544). *ศรัทธาต่อหลักการการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา อำเภอมะนัง จังหวัดลำพูน*. (วิทยานิพนธ์การบริหารการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยและสถิติทางการศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ไพบูลย์ วัฒนศิริธรรม และพรณทิพย์ เพชรมาก. (2551). *การบริหารสังคม ศาสนาและวัฒนธรรมเพื่อสังคมไทยและสังคมโลก*. กรุงเทพฯ: สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน.
- เมตต์ เมตต์การุณจิต. (2553). *การบริหารจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วม: ประชาชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และราชการ*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: บุ๊คพอยท์.
- สมยศ นาวิการ. (2545). *การบริหาร*. กรุงเทพฯ: ชาลววิทยะเซ็นเตอร์.
- สัญญา เคนาภูมิ. (2551). *ความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชนใน 4 จังหวัดชายแดนลุ่มน้ำโขง*. (วิทยานิพนธ์ รัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์.
- สำนักมาตรฐานการศึกษา สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ กระทรวงศึกษาธิการ, สำนักมาตรฐานอุดมศึกษา และทบวงมหาวิทยาลัย. (2545). *ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ชุดวิชาการวิจัยชุมชน*. กรุงเทพฯ: เอส. อาร์. พรินติ้ง.
- สุชาดา จักรพิสุทธิ์. (2547). *ปฏิรูปการศึกษาในสังคมไทยชุมชนกับการมีส่วนร่วมจัดการศึกษานักวิชาการมหาวิทยาลัยเที่ยงคืน* Retrieved from <http://www.midnightuniv.org/midnight2545/document9562.html>.
- อคิน รพีพัฒน์. (2547). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในงานพัฒนา*. กรุงเทพฯ: ศูนย์การศึกษานโยบายสาธารณะสุข.
- อนุภาพ ธีรลาภ. (2528). *การวิเคราะห์เชิงสมมติฐานการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชนบท : ศึกษาเฉพาะกรณีอำเภอบึงสามพัน จังหวัดอุบลราชธานี*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาบริหารบริหารรัฐกิจ). คณะรัฐศาสตร์: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อภิญา กังสนารักษ์. (2544). *รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมในองค์กรที่มีประสิทธิภาพระดับคณะของสถาบันอุดมศึกษา*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- อุทัย บุญประเสริฐ. (2542). *การศึกษาแนวทางการบริหารและการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในรูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน*. กรุงเทพฯ: โครงการวิจัยภายใต้การสนับสนุนของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี.
- Arnstien, S.R. (1969). A Ladder of Citizen Participation. *Journal of the American Institute of Planners*, 35(4).
- Cohen, J. M., & Uphoff, N. T. (1981). *Rural Development Participation: Concept and Measure for Project Design Implementation and Evaluation: Rural Development Committee Center for international Studies*. New York: Cornell University Press.
- Fornaroff, A. (1980). *Community involvement in Health System for Primary Health Care*. Geneva: World Health Organization.
- G.E. Berkley. (1975). *The Craft of Public Administration*. Boston: Allyn and Bacon.
- Huntington, S. & Nelson, S. (1975). *No easy choice: political participation in developing countries*. New York: Harvard University Press.
- James L. Creighton. (2005). *The Public Participation Handbook: Making Better Decisions through Citizen Involvement*. San Francisco: Jossey Bass Publisher.
- Koufman, F. (1949). H.F. Participation Organized Activities in Selected Kentucky Localities. *Agricultural Experiment Station Bulletins*, 4(2).
- Putti. (1987). Work values and organizational commitment: A study in the Asian context. *Human Relations*, 4(2).
- United Nations.(1981). *Yearbook of International Trade Statistics*. United Nations: UN Press.
- William, E. (1976). Electoral Participation in a Low Stimulus Election. *Rural Development*, 4(1).

ภาคผนวก

ขั้นตอนการดำเนินงานวารสารวิจัยวิชาการ

แนวปฏิบัติในการเตรียมต้นฉบับบทความเพื่อลงตีพิมพ์ใน วารสารวิจัยวิชาการ

การส่งบทความต้องจัดพิมพ์ตามรูปแบบที่กำหนด และต้องผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาวิชานั้น ๆ จึงจะได้รับการตีพิมพ์ในวารสาร ผู้เขียนต้องส่งต้นฉบับผ่านทาง Online โดยแนบไฟล์ (Word) ของบทความต้นฉบับส่งมาที่ <https://www.tci-thaijo.org/index.php/jra/> การเตรียมต้นฉบับที่จะมาลงตีพิมพ์ ควรปฏิบัติตามคำแนะนำ ดังนี้

1. ประเภทของบทความที่ลงตีพิมพ์ในวารสาร

1.1 วารสารวิจัยวิชาการตีพิมพ์บทความประเภทต่าง ๆ ดังนี้

1.1.1 บทความทางวิชาการ หมายถึง งานเขียนทางวิชาการในศาสตร์สาขาต่าง ๆ ที่มีการรวบรวมข้อมูลความคิดเห็น ข้อยุติ ข้อเสนอแนะและประสบการณ์เกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่งเข้าไว้ด้วยกันอย่างเป็นระบบโดยผู้เขียนค้นคว้าจากเอกสาร การสังเกต การสัมภาษณ์ เป็นต้น แล้ววิเคราะห์อย่างสมเหตุสมผล บทความวิชาการมีหลายลักษณะ เช่น บทความแสดงความคิดเห็นที่วิเคราะห์ผลงานใหม่ ๆ ที่มีความสำคัญในสาขาวิชาของวารสารนั้น บทความจากบรรณาธิการที่แสดงความคิดเห็น ข้อเสนอแนะในประเด็นใดประเด็นหนึ่ง บทความวิจารณ์ที่อาจเป็นการแสดงข้อสนับสนุนหรือข้อโต้แย้งเชิงเหตุผลโดยผู้เชี่ยวชาญหรือผู้มีประสบการณ์ที่เสนอเนื้อหาความรู้วิชาการมีกลุ่มเป้าหมายที่เป็นนิสิต นักศึกษา หรือประชาชนทั่วไป

1.1.2 บทความวิจัย (Research Article) หมายถึง บทความที่นำเสนอผลการศึกษาค้นคว้าใหม่ ๆ ทั้งในด้านทฤษฎี และด้านปฏิบัติที่ทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจในศาสตร์สาขาต่าง ๆ มากขึ้นกว่าเดิม โดยมีข้อมูลและเนื้อหาที่ทำให้ผู้อ่านมีความรู้ในศาสตร์สาขานั้นสามารถศึกษาในลักษณะเดียวกันและสามารถตัดสินใจได้ว่าบทความนั้นมีความสำคัญต่อสาขาวิชาเพียงใด บทความวิจัยมีลักษณะเด่นตรงที่เป็นการนำเสนอปัญหาที่ผู้เขียนได้ศึกษาหรือประเด็นที่ต้องการคำตอบ มีการกำหนดกรอบแนวคิด การเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลอย่างเป็นระบบ พร้อมทั้งสรุปปัญหาอย่างชัดเจน อันเป็นการสร้างฐานความรู้ที่มีคุณค่าทางวิชาการ

1.1.3 บทวิจารณ์หนังสือ (Book Review) หมายถึง บทความที่วิพากษ์วิจารณ์เนื้อหาสาระคุณค่า และคุณภาพของหนังสือ บทความ หรือผลงานด้านศิลปะ เช่น นิทรรศการทัศนศิลป์ และการแสดงละครหรือดนตรี โดยใช้หลักวิชา และดุลยพินิจอันเหมาะสม

1.2 การตรวจสอบบทความ และพิสูจน์อักษร

วารสารวิจัยวิชาการได้กำหนดการตรวจสอบการลอกเลียนวรรณกรรมทางวิชาการ (อักขราวิสุทธิ์) และการตรวจสอบการคัดลอกเอกสารอิเล็กทรอนิกส์แบบอัตโนมัติ CopyCatch (Copyright, Academic Work and Thesis Checking System) โดยจะต้องมีระดับความซ้ำซ้อน ไม่เกิน 20%

ผู้เขียนควรตระหนักถึงความสำคัญในการเตรียมบทความให้ถูกต้องตามรูปแบบของบทความที่วารสารกำหนด ตลอดจนตรวจสอบความถูกต้องแน่นอน พร้อมทั้งพิสูจน์อักษรก่อนที่จะส่งบทความนี้ให้กับกองบรรณาธิการ การเตรียมบทความให้ถูกต้องตามข้อกำหนดของวารสารจะทำให้การพิจารณาตีพิมพ์บทความมีความรวดเร็วมากยิ่งขึ้น และทางกองบรรณาธิการขอสงวนสิทธิ์ที่จะไม่พิจารณาบทความจนกว่าจะได้แก้ไขให้ถูกต้องตามข้อกำหนดของวารสาร

2. การเตรียมบทความ

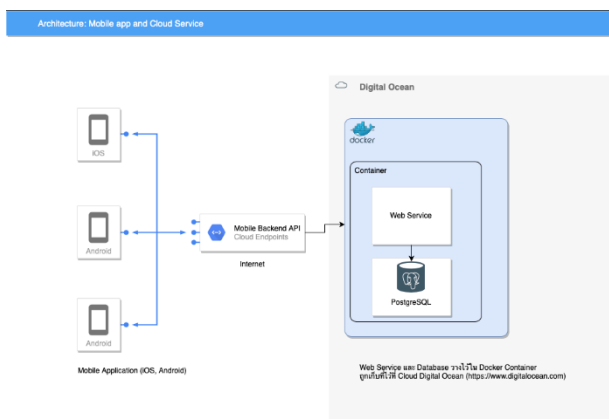
รูปแบบการเตรียมต้นฉบับของวารสารวิจัยวิชาการ ประกอบด้วย

2.1 บทความต้องเป็นตัวพิมพ์ โดยใช้ชุดแบบอักษร (Font) ชนิดไทยสารบรรณ (TH Sarabun PSK)

2.2 เนื้อหา (ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ) ให้จัดพิมพ์เป็น 1 คอลัมน์ และจัดพิมพ์เนื้อหาภาษาอังกฤษให้จัดพิมพ์เป็น Single Space

2.3 ถ้ามีรูปภาพ/ตารางประกอบ ควรมีภาพที่ชัดเจน ถ้าเป็นรูปถ่ายควรมีภาพถ่ายจริงแนบด้วย ให้จัดพิมพ์แยกออกจากเนื้อหา ให้ระบุคำว่า “ภาพที่” จัดกึ่งกลางของหน้ากระดาษได้ภาพ และ “ตารางที่” จัดชิดซ้ายของหน้ากระดาษ บนตาราง ตามด้วยหมายเลขกำกับใช้ตัวอักษรขนาด 14 ตัวหนา แสดงเนื้อหาสำคัญของเรื่องด้วยข้อความที่กะทัดรัด ชัดเจน ส่วนคำอธิบายใช้ตัวอักษรขนาด 14 ตัวปกติ รูปภาพ/ตารางที่นำเสนอต้องมีรายละเอียดของข้อมูลครบถ้วนและเข้าใจได้โดยไม่จำเป็นต้องกลับไปอ่านที่เนื้อความอีก ระบุลำดับของรูปภาพ/ตารางทุกรูปให้สอดคล้องกับเนื้อหาที่อยู่ในต้นฉบับ โดยคำอธิบายต้องกระชับและสอดคล้องกับรูปภาพที่นำเสนอ

ตัวอย่างการเขียน "ภาพที่"

ภาพที่ 1 โครงสร้างของการจัดเก็บข้อมูล

ตัวอย่างการเขียน "ตารางที่"

ตารางที่ 1 ตัวแปร, ดัชนี และตัวชี้วัด สำหรับการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเชิงสร้างสรรค์

ตัวแปร	ดัชนี	ตัวชี้วัด
การจัดการท่องเที่ยว โดยชุมชนเชิง สร้างสรรค์	การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้าม วัฒนธรรม (Reciprocating)	1. มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างกัน
		2. มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้วัฒนธรรม
		3. ให้คนหลากหลายทักษะ หลากหลายวิธีคิดทำงาน ร่วมกันอย่างสร้างสรรค์
		4. ความผูกพันระหว่างนักท่องเที่ยวและเจ้าของบ้าน
	การมีประสบการณ์ตรงใน พื้นที่ท่องเที่ยว (Experiencing)	5. มีระบบเครือข่ายช่วยสนับสนุนการเรียนรู้
		1. ประสบการณ์การสัมผัส (ประสาทสัมผัส)
		2. ประสบการณ์ทางอารมณ์ (ความรู้สึก)
		3. ประสบการณ์ที่ก่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ (ความคิด)
	การชื่นชมเข้าใจจิต วิญญาณของพื้นที่ (Appreciating)	4. ประสบการณ์ทางกายภาพ พฤติกรรม และวิถี ชีวิต (การปฏิบัติ)
		5. ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับสังคม (สังคม)
		1. เข้าใจในคุณค่าทางสังคม วัฒนธรรม
		2. เข้าใจสภาพแวดล้อมของพื้นที่การท่องเที่ยว
	การเรียนรู้สิ่งใหม่ (Lifelong Education)	3. มีความจริงแท้ทั้งในกระบวนการการผลิต ผลิตภัณฑ์ และประสบการณ์จริง
		4. ไม่ทำลายคุณค่าของชุมชน และวิถีชีวิต
		5. มีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่สร้างความประทับใจ ทำ ให้จดจำและเกิดความเข้าใจในท้องถิ่นเพิ่มขึ้น
		1. ประสบการณ์ที่ก่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ (ความคิด)
		2. นักท่องเที่ยวมีโอกาสพัฒนาศักยภาพในการ สร้างสรรค์ของตนเอง
		3. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจร่วมกับเจ้าของพื้นที่
		4. การพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวที่เกิดจากภูมิ ปัญญาท้องถิ่นที่มีอยู่เดิม
		5. การแสวงหาประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตและ วัฒนธรรมที่แท้จริงของนักท่องเที่ยว

2.4 พิมพ์หน้าเดียวลงบนกระดาษพิมพ์สี่ขนาดบีห้า (B5) ขนาดของตัวอักษรเท่ากับ 16 ส่วนเลขหน้าขนาด 14 และใส่เลขหน้าตั้งแต่ต้นจนจบบทความ ยกเว้นหน้าแรก โดยมีเนื้อหาบทความรวมบรรณานุกรม ระหว่าง 8-15 หน้า

2.5 การตั้งค่าน้ำกระดาษพิมพ์ให้ห่างจากขอบกระดาษซ้ายกับด้านบน 1 นิ้ว และด้านขวากับด้านล่าง 0.5 นิ้ว

2.6 การเตรียมข้อมูลต้นฉบับบทความตามแบบฟอร์มที่กำหนดให้

2.6.1 ชื่อบทความภาษาไทย ใช้รูปแบบอักษรขนาด 18 หนา

2.6.2 ชื่อบทความภาษาอังกฤษ ใช้รูปแบบอักษรขนาด 18 ปกติ

2.6.3 ชื่อผู้เขียน และผู้ร่วมเขียน ใช้รูปแบบอักษรขนาด 16 ปกติ

2.6.4 หัวข้อหลัก ใช้รูปแบบอักษรขนาด 18 หนา

2.6.5 หัวข้อย่อย ใช้รูปแบบอักษรขนาด 16 หนา

2.6.6 เนื้อเรื่อง ใช้รูปแบบอักษรขนาด 16 ปกติ

2.7 ชื่อเรื่องต้องมีภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พิมพ์ไว้หน้าแรกชิดขวาน้ำกระดาษ

2.8 ชื่อผู้เขียน ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ใส่ให้ครบทุกคน แต่ไม่เกิน 5 รูปหรือคน ใช้รูปแบบอักษรขนาด 16 ปกติ จัดชิดกันหน้าซ้าย และใส่ Footnote เป็นตัวเลขอารบิกต่อท้ายแต่ละชื่อโดยระบุสังกัด หากเป็นมหาวิทยาลัยให้ระบุ คณะและมหาวิทยาลัย หากเป็นหน่วยงานราชการให้ระบุกรมและกระทรวงที่สังกัด หากเป็นคณะสงฆ์ให้ระบุวัดและจังหวัด แต่หากเป็นภาคเอกชนให้ระบุบริษัทหรือองค์กรและจังหวัด ให้ตรงกับเครื่องหมายที่กำกับไว้ข้างบน โดยให้ระบุเป็นรายบุคคลภาษาไทยและคันด้วย (;) ก่อนระบุเป็นภาษาอังกฤษและขึ้นบรรทัดใหม่เพื่อระบุ Corresponding author, e-mail:, Tel. ของผู้เขียนหลัก

2.9 บทคัดย่อภาษาไทย และ Abstract ภาษาอังกฤษ ควรเขียนให้ได้ใจความทั้งหมดของเรื่อง ไม่ต้องอ้างอิงเอกสาร รูปภาพ หรือตาราง และลักษณะของบทคัดย่อควรประกอบไปด้วยวัตถุประสงค์ (Objective) วิธีดำเนินการวิจัย (Methods) ผลการวิจัย (Results) ผลการวิจัยโดยสรุปให้สั้นกะทัดรัด หรือไม่เกิน 300-350 คำ และคำสำคัญ (Keywords) ควรมีคำสำคัญ 3-5 คำ ที่ครอบคลุมชื่อเรื่องที่ศึกษา และจะปรากฏอยู่ในส่วนท้ายของบทคัดย่อทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยต้องจัดเรียงคำสำคัญตามตัวอักษร และคันด้วยเครื่องหมาย (,)

2.10 การเรียงหัวข้อ หัวข้อใหญ่สุด ให้พิมพ์ชิดขอบด้านซ้าย หัวข้อย่อยเว้นห่างจากหัวข้อใหญ่ตั้งระยะย่อหน้า 0.7” หรือเริ่มพิมพ์ตัวอักษรที่ 9 และหัวข้อย่อยถัดไปตั้งระยะย่อหน้า 1.1” หรือเริ่มพิมพ์ตัวอักษรที่ 16 เมื่อขึ้นหัวข้อใหญ่ ควรเว้นระยะพิมพ์ เพิ่มอีก 0.5 ช่วงบรรทัด

3. ส่วนประกอบของบทความ

3.1 บทความวิจัย ให้เรียงลำดับหัวข้อ ดังนี้

3.1.1 บทนำ (Introduction) เขียนให้เห็นความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา การวิจัย หรือโจทย์วิจัย

3.1.2 วัตถุประสงค์ (Objective) ควรกล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการศึกษา

3.1.3 วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methodology) ระบุรูปแบบของการวิจัย การคำนวณหากลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล

3.1.4 สรุปผลการวิจัย/ผลการทดลอง (Research) เสนอผลที่พบตามวัตถุประสงค์ การวิจัยตามลำดับอย่างชัดเจน

3.1.5 อภิปรายผลการวิจัย/วิจารณ์ (Discussion) เสนอเป็นความเรียงและให้เชื่อมโยงกับผลการวิจัยตามลำดับอย่างชัดเจน

3.1.6 องค์ความรู้ใหม่ เป็นการนำเสนอผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการวิเคราะห์ และสังเคราะห์ผลการวิจัย สามารถนำเสนอรูปแบบของการเขียนความเรียง หรือโมเดลพร้อมคำอธิบายที่กระชับ เข้าใจง่าย (ปรับปรุงและกำหนดใช้กับวารสารปีที่ 3 ฉบับที่ 1 (2563) เป็นต้นไป)

3.1.7 ข้อเสนอแนะ (Suggestion) ให้นำเสนอใน 2 ประเด็น คือ 1) ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ 2) ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

3.1.8 กิตติกรรมประกาศ (Acknowledgement) (ถ้ามี) เป็นส่วนที่กล่าวขอบคุณต่อองค์กร หน่วยงาน หรือบุคคลที่ให้ความช่วยเหลือร่วมมือในการวิจัย รวมทั้งแหล่งที่มาของเงินทุนวิจัย และหมายเลขของทุนวิจัย (ถ้ามี) (ให้ใส่เฉพาะกรณีที่ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัย หรือกรณีชื่อบทความมีชื่อเรื่องไม่ตรงกับงานวิจัย วิทยานิพนธ์หรือดุษฎีนิพนธ์)

3.1.9 เอกสารอ้างอิง (References) รูปแบบการเขียนอ้างอิงและบรรณานุกรมใช้แบบ APA (American Psychological Association) ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 6 และจะต้องตรงกันกับการอ้างอิงในเนื้อหา ซึ่งผู้นิพนธ์บทความต้องตรวจสอบและรับผิดชอบต่อความถูกต้องของเอกสารการอ้างอิงทั้งหมด

ตั้งค่าน้ำกระดาษ B5
ด้านบนและด้านซ้าย 1.0 นิ้ว
ด้านล่างและด้านขวา 0.5 นิ้ว

วารสารวิจัยวิชาการ วิทยาเขตนครสวรรค์ มหาวิทยาลัยมหาลงกรณ์ราชวิทยาลัย | 1

(TH SarabunPSK ขนาด 18 point ตัวหนา ขีดขวหน้ากระดาษ)

ชื่อเรื่องภาษาไทย

(TH SarabunPSK ขนาด 18 point ตัวปกติ ขีดขวหน้ากระดาษ)

ชื่อเรื่องภาษาอังกฤษ

(TH SarabunPSK ขนาด 16 point ตัวหนา) ชื่อผู้เขียนหลัก¹, ผู้ร่วมเขียนคนที่ 2² และผู้ร่วมเขียนคนที่ 3³ (ภาษาไทย)

ไม่ต้องระบุบุค่านำหน้าชื่อ ขีดขวหน้ากระดาษ) ชื่อผู้เขียน, ผู้ร่วมเขียนคนที่ 2 และผู้ร่วมเขียนคนที่ 3 (ภาษาอังกฤษ)

บทคัดย่อ (TH SarabunPSK ขนาด 18 point ตัวหนา กึ่งกลางหน้ากระดาษ)

ย่อหน้า 0.7" หรือเริ่มพิมพ์ตัวอักษรที่ 9 TH SarabunPSK ขนาด 16 ปกติ

ควรระบุว่า **บทความวิจัย/วิชาการนี้มีวัตถุประสงค์** (Objective) **วิธีดำเนินการวิจัย** (Methods) **ผลการวิจัย** (Results) **ผลการวิจัยโดยสรุปให้สั้นกะทัดรัด** หรือไม่เกิน 300-350 คำ

คำสำคัญ: 3-5 คำ โดยต้องจัดเรียงคำสำคัญตามตัวอักษร และคั่นด้วยเครื่องหมาย (,)

Abstract (TH SarabunPSK ขนาด 18 point ตัวหนา กึ่งกลางหน้ากระดาษ)

ย่อหน้า 0.7" หรือเริ่มพิมพ์ตัวอักษรที่ 9 TH SarabunPSK ขนาด 16 ปกติ เขียนให้ตรงกับบทคัดย่อภาษาไทย

Keywords: 3-5 Words

¹ สังกัด/หน่วยงานภาษาไทย: สังกัด/หน่วยงานภาษาอังกฤษ

² สังกัด/หน่วยงานภาษาไทย: สังกัด/หน่วยงานภาษาอังกฤษ

³ สังกัด/หน่วยงานภาษาไทย: สังกัด/หน่วยงานภาษาอังกฤษ

Corresponding author, e-mail:, Tel. (ผู้เขียนหลัก)

บทนำ (TH SarabunPSK ขนาด 18 point ตัวหนา ชิดซ้ายหน้ากระดาษ)

ย่อหน้า 0.7" หรือเริ่มพิมพ์ตัวอักษรที่ 9 TH SarabunPSK ขนาด 16 ปกติ

เขียนให้เห็นความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาการวิจัย หรือโจทย์วิจัย

วัตถุประสงค์

1. เพื่อ TH SarabunPSK ขนาด 16 ปกติ

2. เพื่อ

3. เพื่อ

วิธีดำเนินการวิจัย

ระบุรูปแบบของการวิจัย การคำนวณหากลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล

สรุปผลการวิจัย

เสนอผลที่พบตามวัตถุประสงค์การวิจัยตามลำดับอย่างชัดเจน

อภิปรายผลการวิจัย

เสนอเป็นความเรียงและให้เชื่อมโยงกับผลการวิจัยตามลำดับอย่างชัดเจน ว่ามีความ

สอดคล้องและไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของใคร เป็นไปตามแนวคิด ทฤษฎีของใคร

เพราะเหตุใดจึงเป็นเช่นนั้น

องค์ความรู้ใหม่

นำเสนอผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการวิเคราะห์ และสังเคราะห์ผลการวิจัย สามารถนำเสนอ

รูปแบบของการเขียนความเรียง หรือโมเดลพร้อมคำอธิบายที่กระชับ เข้าใจง่าย

ตั้งค่าน้ำกระดาษ B5
ด้านบนและด้านซ้าย 1.0 นิ้ว
ด้านล่างและด้านขวา 0.5 นิ้ว

ข้อเสนอแนะ

ให้นำเสนอใน 2 ประเด็น คือ 1) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย และ 2) ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

กิตติกรรมประกาศ (ถ้ามี)

กล่าวขอบคุณต่อองค์กร หน่วยงาน หรือบุคคลที่ให้ความช่วยเหลือร่วมมือในการวิจัย รวมทั้งแหล่งที่มาของเงินทุนวิจัย และหมายเลขของทุนวิจัย (ถ้ามี) (ให้ใส่เฉพาะกรณีที่ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัย หรือกรณีขอความมีชื่อเรื่องไม่ตรงกับงานวิจัย วิทยานิพนธ์หรือดุษฎีนิพนธ์)

เอกสารอ้างอิง

รูปแบบการเขียนอ้างอิงและบรรณานุกรมใช้แบบ APA (American Psychological Association) ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 6 และจะต้องตรงกันกับการอ้างอิงในเนื้อหา ซึ่งผู้
นิพนธ์บทความต้องตรวจสอบและรับผิดชอบต่อความถูกต้องของเอกสารการอ้างอิง
ทั้งหมด

3.2 บทความวิชาการและบทความวิจารณ์หนังสือ ให้เรียงลำดับหัวข้อ ดังนี้

3.2.1 บทนำ (Introduction) แสดงสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอในบทความตามลำดับ ควรอธิบายว่าเรื่องที่ต้องการศึกษามีความสำคัญ วัตถุประสงค์ หรือเค้าโครงของบทความเป็นอย่างไร

3.2.2 เนื้อเรื่อง (Content) แสดงสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอตามลำดับ สามารถแบ่งเป็นส่วนย่อย 3 ส่วน ได้แก่

ส่วนย่อยที่ 1 ปูพื้นฐานความรู้แก่ผู้อ่านในเรื่องที่จะกล่าวถึง

ส่วนย่อยที่ 2 วิเคราะห์ข้อมูล ได้แย้งข้อเท็จจริง ใช้เหตุผล หลักฐานเพื่อให้ข้อมูลแก่ผู้อ่าน

ส่วนย่อยที่ 3 เสนอความคิดเห็น ข้อเสนอแนะของผู้เขียนต่อประเด็นที่นำเสนอ

3.2.3 สรุปผล (Conclusion) สรุปสาระสำคัญที่ต้องสรุปให้เห็นความสำคัญของบทความตามลำดับ โดยการเลือกเก็บประเด็นสำคัญ ๆ ของบทความมาเขียนรวมกันไว้อย่างสั้น ๆ ท้ายบท หรืออาจใช้วิธีการบอกผลลัพธ์ว่าสิ่งที่กล่าวมามีความสำคัญอย่างไร สามารถนำไปใช้อะไรได้บ้าง หรือจะทำให้เกิดอะไรต่อไป หรืออาจใช้วิธีการตั้งคำถามหรือให้ประเด็นทิ้งท้ายกระตุ้นให้ผู้อ่านไปสืบเสาะแสวงหาความรู้ หรือคิดค้นพัฒนาเรื่องนั้นต่อไป เพื่อเป็นการสรุปจุดยืนของผู้เขียนที่มีต่อเรื่องที่เขียน

3.2.4 ข้อเสนอแนะ (Suggestion) แสดงสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอตามลำดับโดยให้แยกออกเป็นหัวข้อย่อย ๆ ให้ชัดเจน เช่น ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ หรือข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

3.2.5 เอกสารอ้างอิง (References) รูปแบบการเขียนอ้างอิงและบรรณานุกรมใช้แบบ APA (American Psychological Association) ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 6 และจะต้องตรงกันกับการอ้างอิงในเนื้อหา ซึ่งผู้นิพนธ์บทความต้องตรวจสอบและรับผิดชอบต่อความถูกต้องของเอกสารการอ้างอิงทั้งหมด

ตั้งค่าน้ำกระดาษ B5
ด้านบนและด้านซ้าย 1.0 นิ้ว
ด้านล่างและด้านขวา 0.5 นิ้ว

วารสารวิจัยวิชาการ วิทยาเขตนครสวรรค์ มหาวิทยาลัยมหาลงกรณ์ราชวิทยาลัย | 1

(TH SarabunPSK ขนาด 18 point ตัวหนา ขีดขวหน้ากระดาษ)

ชื่อเรื่องภาษาไทย

(TH SarabunPSK ขนาด 18 point ตัวปกติ ขีดขวหน้ากระดาษ)

ชื่อเรื่องภาษาอังกฤษ

(TH SarabunPSK ขนาด 16 point ตัวปกติ ชื่อผู้เขียนหลัก¹, ผู้ร่วมเขียนคนที่ 2² และผู้ร่วมเขียนคนที่ 3³ (ภาษาไทย)

ไม่ต้องระบุบุค่านำหน้าชื่อ ขีดขวหน้ากระดาษ) ชื่อผู้เขียน, ผู้ร่วมเขียนคนที่ 2 และผู้ร่วมเขียนคนที่ 3 (ภาษาอังกฤษ)

บทคัดย่อ (TH SarabunPSK ขนาด 18 point ตัวหนา กึ่งกลางหน้ากระดาษ)

ย่อหน้า 0.7" หรือเริ่มพิมพ์ตัวอักษรที่ 9 TH SarabunPSK ขนาด 16 ปกติ

ควรระบุว่า บทความวิจัย/วิชาการนี้มีวัตถุประสงค์ (Objective) สรปให้สั้นกะทัดรัด หรือไม่เกิน 300-350 คำ

คำสำคัญ: 3-5 คำ โดยต้องจัดเรียงคำสำคัญตามตัวอักษร และคั่นด้วยเครื่องหมาย (,)

Abstract (TH SarabunPSK ขนาด 18 point ตัวหนา กึ่งกลางหน้ากระดาษ)

ย่อหน้า 0.7" หรือเริ่มพิมพ์ตัวอักษรที่ 9 TH SarabunPSK ขนาด 16 ปกติ เขียนให้ตรงกับบทคัดย่อภาษาไทย

Keywords: 3-5 Words

¹ สังกัด/หน่วยงานภาษาไทย: สังกัด/หน่วยงานภาษาอังกฤษ

² สังกัด/หน่วยงานภาษาไทย: สังกัด/หน่วยงานภาษาอังกฤษ

³ สังกัด/หน่วยงานภาษาไทย: สังกัด/หน่วยงานภาษาอังกฤษ

Corresponding author, e-mail:, Tel. (ผู้เขียนหลัก)

บทนำ (TH SarabunPSK ขนาด 18 point ตัวหนา ชิดซ้ายหน้ากระดาษ)

ย่อหน้า 0.7" หรือเริ่มพิมพ์ตัวอักษรที่ 9 TH SarabunPSK ขนาด 16 ปกติ

ควรอธิบายว่าเรื่องที่ต้องการศึกษามีความสำคัญ วัตถุประสงค์ หรือเค้าโครงของบทความเป็นอย่างไร

เนื้อเรื่อง

สามารถแบ่งเป็นส่วนย่อย 3 ส่วน ได้แก่

ส่วนย่อยที่ 1 ปูพื้นฐานความรู้แก่ผู้อ่านในเรื่องที่จะกล่าวถึง

ส่วนย่อยที่ 2 วิเคราะห์ข้อมูล ได้แง่ข้อเท็จจริง ใช้เหตุผล หลักฐานเพื่อให้ข้อมูลแก่ผู้อ่าน

ส่วนย่อยที่ 3 เสนอความคิดเห็น ข้อเสนอแนะของผู้เขียนต่อประเด็นที่นำเสนอ

สรุปผล

การเลือกเก็บประเด็นสำคัญ ๆ ของบทความมาเขียนรวมกันไว้อย่างสั้น ๆ ท้ายบท หรืออาจใช้วิธีการบอกผลลัพธ์ว่าสิ่งที่กล่าวมามีความสำคัญอย่างไร สามารถนำไปใช้อะไรได้บ้าง หรือจะทำให้เกิดอะไรต่อไป หรืออาจใช้วิธีการตั้งคำถามหรือให้ประเด็นทั้งท้ายกระตุ้นให้ผู้อ่านไปสืบเสาะแสวงหาความรู้ หรือคิดค้นพัฒนาเรื่องนั้นต่อไป เพื่อเป็นการสรุปจุดยืนของผู้เขียนที่มีต่อเรื่องที่เขียน

เอกสารอ้างอิง

รูปแบบการเขียนอ้างอิงและบรรณานุกรมใช้แบบ APA (American Psychological Association) ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 6 และจะต้องตรงกันกับการอ้างอิงในเนื้อหา ซึ่งผู้นิพนธ์บทความต้องตรวจสอบและรับผิดชอบต่อความถูกต้องของเอกสารการอ้างอิงทั้งหมด

4. การเขียนหนังสืออ้างอิง

การอ้างอิงแบบแทรกในเนื้อหาตามหลักเกณฑ์ APA (American Psychological Association) 6th edition มีการปรับปรุงเนื้อหาให้ทันสมัยเพื่อรองรับความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ทั้งนี้ผู้เขียนจะต้องไม่รายงานข้อมูลที่คลาดเคลื่อนจากความเป็นจริง ไม่ว่าจะเป็นการสร้างข้อมูลเท็จ หรือการปลอมแปลง บิดเบือน รวมไปถึงการตกแต่ง หรือเลือกแสดงข้อมูลเฉพาะที่สอดคล้องกับข้อสรุป รวมทั้งทัศนคติและความคิดเห็นที่ปรากฏในบทความในวารสารวิจัยวิชาการถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความนั้น และไม่ถือเป็นทัศนคติและความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการวารสารวิจัยวิชาการ รวมทั้งผู้เขียนจะต้องคำนึงถึงจริยธรรมการวิจัย ไม่ละเมิดหรือคัดลอกผลงานของผู้อื่นมาเป็นของตนเอง ซึ่งทางวารสารได้กำหนดความซ้ำของผลงาน ด้วยโปรแกรม การตรวจสอบการลอกเลียนวรรณกรรมทางวิชาการ (อักขราวิสุทธิ์) และการตรวจสอบการคัดลอกเอกสารอิเล็กทรอนิกส์แบบอัตโนมัติ CopyCatch (Copyright, Academic Work and Thesis Checking System) โดยจะต้องมีระดับความซ้ำซ้อน ไม่เกิน 20%

1. ผู้แต่งชาวไทยให้ใส่ชื่อและนามสกุลโดยไม่ต้องใส่คำนำหน้าชื่อ ยกเว้นราชทินนามฐานันดรศักดิ์ ให้นำไปใส่ท้ายชื่อโดยใช้เครื่องหมายจุลภาคคั่นระหว่างชื่อกับราชทินนามและฐานันดรศักดิ์ ส่วนสมณศักดิ์ให้คงรูปตามเดิม

2. กรณีผู้แต่ง 2 คน ให้ใส่ชื่อทั้งสองคนตามลำดับที่ปรากฏ เชื่อมด้วยคำว่า “และ” สำหรับเอกสารภาษาไทย และใช้เครื่องหมาย “&” สำหรับเอกสารภาษาต่างประเทศ ระหว่างคนที่ 1 และคนที่ 2 โดยเว้น 1 ระยะก่อนและหลัง

3. ผู้แต่งชาวต่างประเทศ ให้ขึ้นต้นด้วยชื่อสกุล ตามด้วยตัวอักษรย่อชื่อต้นโดย เว้น 1 ระยะ และอักษรย่อชื่อกลาง (ถ้ามี) ทั้งนี้การกลับชื่อสกุลให้ใช้ตามความนิยมของคนในชาตินั้น โดยใช้เครื่องหมายจุลภาคคั่นระหว่างชื่อสกุลและอักษรย่อชื่อต้น อักษรย่อชื่อกลาง หากกรณีผู้แต่งมีคำต่อท้าย เช่น Jr. หรือคำอื่น ๆ ให้ใส่คำดังกล่าวต่อท้ายอักษรย่อชื่อต้นหรืออักษรย่อชื่อต้น (ถ้ามี) โดยคั่นด้วยเครื่องหมายจุลภาค

4. ผู้แต่งที่เป็นสถาบัน ให้ลงรายการโดยเรียงลำดับจากหน่วยงานใหญ่ไปหาหน่วยงานย่อย และเว้นวรรคจากชื่อหน่วยใหญ่ไปหาชื่อหน่วยงานย่อย

5. การอ้างอิงจากเอกสารภาษาไทยประเภทพระไตรปิฎกและอรรถกถา ให้อ้างอิงย่อ คัมภีร์ เล่ม/ข้อ/หน้า. และให้วงเล็บ คำว่า (บาลี) ไว้หลังคำย่อ ในกรณีที่ใช้พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลี หรือวงเล็บคำว่า (ไทย) ไว้หลังคำย่อ ในกรณีที่ใช้พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย เช่น ขุ.ชา. (บาลี)

27/87/53, ขุ.ชา. (ไทย) 27/87/87. และให้เขียนอ้างอิงไว้ท้ายบทความตามพระไตรปิฎกฉบับที่อ้างอิง เช่น มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

วารสารวิจัยวิชาการ วิทยาลัยนครสวรรค์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย | 1

คู่มือการอ้างอิงแบบ American Psychological Association 6th edition

อ้างอิงมาจาก Publication Manual of the American Psychological Association (American Psychological Association, 2010)

(สำหรับบทความตีพิมพ์ในวารสารวิจัยวิชาการ)

รูปแบบ	การอ้างอิงในเนื้อเรื่อง	รายการอ้างอิง (ท้ายบทความ) สัญลักษณ์ / หมายถึง การเว้นวรรค
หนังสือ	(ชื่อผู้แต่ง/ปีที่พิมพ์)	ชื่อ/สกุล/ปีที่พิมพ์/ชื่อหนังสือ/พิมพ์ครั้งที่/สถานที่พิมพ์/สำนักพิมพ์.
ผู้แต่ง 1 คน	(อัครเดช พรหมกัลป์, 2559) (Driscoll, M., 2002)	อัครเดช พรหมกัลป์. (2559). <i>ทฤษฎีรัฐประศาสนศาสตร์</i> . นครสวรรค์: นครสวรรค์ บรอดแคสติ้งซิสเต็ม. Driscoll, M. (2002). <i>Web-Based Training: creation e-learning experience</i> . (2 nd ed). San Francisco: John Wiley & Sons.
ผู้แต่ง 2 คน	(กาญจนา แก้วเทพ และทิฆัมพร เอี่ยมเรไร, 2554) (Cohen, J.M. and Uphoff, N.T. ,1977)	กาญจนา แก้วเทพ และทิฆัมพร เอี่ยมเรไร. (2554). <i>การสื่อสาร ศาสนา กีฬา</i> . กรุงเทพฯ: โครงการเนชิวียาอุส Cohen, J.M. and Uphoff, N.T. (1977). <i>Participation's Place in Rural Development: Seeking Clarity Through Specific</i> . New York : Cornell University.

2 | The Journal of Research and Academics, Graduate Programme, MCU Nakhonsawan Campus

รูปแบบ	การอ้างอิงในเนื้อเรื่อง	รายการอ้างอิง (ท้ายบทความ) สัญลักษณ์ / หมายถึง การเว้นวรรค
ผู้แต่ง 3-6 คน		ผู้แต่ง1./ผู้แต่ง2./และผู้แต่ง3./ (ปีที่พิมพ์)/ชื่อหนังสือ/พิมพ์ครั้งที่/สถานที่พิมพ์/สำนักพิมพ์. กรณีที่มีผู้แต่ง 6 คนหรือมากกว่า 6 คนขึ้นไปลงเฉพาะผู้แต่งคนแรกตามด้วยคำว่า et al. หรือ และคณะ
ชื่อผู้แต่งและปีที่พิมพ์เหมือนกัน แต่ต่างชื่อเรื่อง	(สัญญา สัญญาวิวัฒน์, 2551 ก) (สัญญา สัญญาวิวัฒน์, 2551 ข) กรณีภาษาต่างประเทศใช้ a, b ตามหลัง ค.ศ.	สัญญา สัญญาวิวัฒน์. (2551 ก). <i>ทฤษฎีและกลยุทธ์การพัฒนาสังคม</i> . กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. สัญญา สัญญาวิวัฒน์. (2551 ข). <i>สังคมวิทยาองค์การ</i> . กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
หนังสือแปล ใช้รูปแบบเดียวกับหนังสือทั่วไป	(คอตเลอร์, ฟิลิป และเลวิตต์, ซีโอเตอร์, 2557)	คอตเลอร์, ฟิลิป และเลวิตต์, ซีโอเตอร์. (2557). <i>การบริหารการตลาด [Harvard business review on reinventing your marketing]</i> (ณัฐยา สันตะการผล, ผู้แปล). กรุงเทพฯ: เอ็กซ์เปอร์เนท
การอ้างอิงเอกสาร ทุติยภูมิ (อ้างถึงใน)	(Bazzano, 2011 อ้างถึงใน วิโรจน์ สารรัตน์, 2556) (Bennett, 2000 as cited in Stone, 2013)	วิโรจน์ สารรัตน์. (2556). <i>กระบวนการค้นคว้าใหม่ทางการศึกษา: กรณีศึกษาคณะการศึกษาศาสตร์ปีที่ 21</i> . กรุงเทพฯ: ทัพวิสุทธิ. Stone, R. J. (2013). <i>Managing human resources</i> . (4 th ed.). Milton, Australia: Wiley.

รูปแบบ	การอ้างอิงในเนื้อเรื่อง	รายการอ้างอิง (ท้ายบทความ) สัญลักษณ์ / หมายถึง การเว้นวรรค
วิทยานิพนธ์/ คหุฎินิพนธ์	(ชื่อผู้แต่ง./ปีที่พิมพ์) (อัครเดช พรหมกัลป์, 2557) (Johnson, M. D., 2004)	ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์) /ชื่อเรื่องวิทยานิพนธ์./ (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิตหรือวิทยานิพนธ์ปริญญา คหุฎินิพนธ์) /สถานที่พิมพ์/ สำนักพิมพ์หรือชื่อมหาวิทยาลัยหรือสถาบันการศึกษา. อัครเดช พรหมกัลป์. (2557). การพัฒนารูปแบบการแก้ไขปัญหาคัดค้านภัยตามหลักพุทธธรรม ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. (ปริญญาพุทธศาสตรคหุฎินิพนธ์ สาขาวิชารัฐประศาสน ศาสตร์). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาลงกรณราชวิทยาลัย. Johnson, M. D. (2004). A methodology for determining engineering costs and their effects on the development of product families. (Dissertation Doctor of Philosophy. Mechanical Engineering Department of Mechanical Engineering). Massachusetts: Massachusetts Institute of Technology.
รายงานการวิจัย	(ชื่อผู้แต่ง./ปีที่พิมพ์) (อัครเดช พรหมกัลป์ และคณะ, 2559)	ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์) /ชื่อเรื่อง./ (รายงานการวิจัย) /สถานที่พิมพ์/ สำนักพิมพ์. อัครเดช พรหมกัลป์ และคณะ. (2559). การจัดการชุมชนพื้นที่กลางน้ำเชิงกลยุทธ์กับการป้องกัน และแก้ไขปัญหาอุทกภัย. (รายงานการวิจัย). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหา จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

รูปแบบ	การอ้างอิงในเนื้อเรื่อง	รายการอ้างอิง (ท้ายบทความ) สัญลักษณ์ / หมายถึง การเว้นวรรค
	(Lipsey, M. W., Farran, D. C., & Hofer, K. G., 2015)	Lipsey, M. W., Farran, D. C., & Hofer, K. G. (2015). A randomized control trial of a statewide voluntary prekindergarten program on children's skills and behaviors through Third Grade. (Research Report). Nashville, TN: Vanderbilt University, Peabody Research Institute.
บทความวารสาร	(ชื่อผู้แต่ง./ปีที่พิมพ์) (พระมหาสุติภัก อภิณนโท (แหม ทอง) และรัตติยา เหนืออำนาจ, 2562, หน้า 1-17) (Ar, Ilker Murat and Birdogan Baki, 2011, pp. 172-206).	ชื่อผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์) /ชื่อบทความ/ ชื่อวารสาร/ ปีที่ (ฉบับที่) / เลขหน้า. พระมหาสุติภัก อภิณนโท (แหมทอง) และรัตติยา เหนืออำนาจ. (2562). การจัดการเครือข่าย วัฒนธรรมเชิงพุทธของคณะสงฆ์จังหวัดนครพนม เพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์ทาง วัฒนธรรมกับประชาคมอาเซียน. วารสารวิจัยวิชาการ, 2(3), 1-17. Ar, Ilker Murat and Birdogan Baki. (2011). Antecedents and performance impacts of product versus process innovation. <i>European Journal of Innovation Management</i> , 14(2), 172-206.
หนังสือพิมพ์	(ชื่อผู้แต่ง./ผู้เขียน./ปีที่พิมพ์) (สมหมาย จันทร์เรือง, 2559) (Erllich, 1994)	ชื่อผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์, วัน เดือน) /ชื่อบทความ/ ชื่อหนังสือพิมพ์/ หน้า. สมหมาย จันทร์เรือง. (2559, 21 ธันวาคม). กฎมนเฑียรบาล. มติชน. น. 15. Erllich, R.S. (1994, June 28). Chain a paradise for counterfeit CDs. <i>Bangkok Post</i> , p. 4.

รูปแบบ	การอ้างอิงในเนื้อเรื่อง	รายการอ้างอิง (ท้ายบทความ) สัญลักษณ์ / หมายถึง การเว้นวรรค
ราชกิจจานุเบกษา	(ชื่อพระราชบัญญัติ./ปีที่พิมพ์) (พระราชบัญญัติมาตรการของฝ่ายบริหารในการป้องกันและปราบปรามการทุจริต (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. 2559, 2559)	ชื่อพระราชบัญญัติ./ปีที่พิมพ์./วันที่/เดือน./ราชกิจจานุเบกษา./เล่มที่/.../ตอนที่/.../หน้า...-... พระราชบัญญัติ มาตรการของฝ่ายบริหารในการป้องกัน และปราบปรามการทุจริต (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. 2559. (2559, 29 เมษายน). ราชกิจจานุเบกษา. เล่มที่ 133 ตอนที่ 38 ก, หน้า 39-48.
การสัมภาษณ์	(ชื่อผู้ที่ได้รับการสัมภาษณ์./ปีที่พิมพ์, วัน เดือนที่สัมภาษณ์) (ปภาวิ พงษ์จตุรา, 2562, 17 กุมภาพันธ์)	ชื่อผู้ที่ได้รับการสัมภาษณ์./ปีที่พิมพ์, วัน เดือน./ชื่อเรื่องที่สัมภาษณ์./ชื่อผู้สัมภาษณ์ ปภาวิ พงษ์จตุรา. (2562, 17 กุมภาพันธ์). กระบวนการและเป้าหมายในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนตำบลท่าไม้. (นางสาวรัตติยา เหนืออำนาจ, ผู้สัมภาษณ์).
สารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์	(ชื่อผู้แต่ง./ปีที่จัดทำ) (กระทรวงพาณิชย์, 2559) (World Health Organization, 2014)	ผู้แต่ง./ปีที่พิมพ์./ชื่อบทความ./เข้าถึงได้จาก/http://www.xxxxxxxx (ใช้คำว่า เข้าถึงได้จากสำหรับเอกสารภาษาไทย และคำว่า Retrieved from สำหรับเอกสารภาษาต่างประเทศ) กระทรวงพาณิชย์. (2559). สถิติการค้าระหว่างประเทศของไทย. เข้าถึงได้จาก http://www2.ops3.moc.go.th World Health Organization. (2014) . <i>Pneumonia</i> . Retrieved from http://www.who.int/mediacentre/factsheets/fs331/en/

รูปแบบ	การอ้างอิงในเนื้อเรื่อง	รายการอ้างอิง (ท้ายบทความ) สัญลักษณ์ / หมายถึง การเว้นวรรค
เอกสารการประชุมทางวิชาการ	(ชื่อผู้แต่ง, ปีที่พิมพ์, น. หรือ p. หรือ pp. เลขหน้า) (พระมหาสุติภัก อภินนโท, อัครเดช พรหมกัลป์ และรัตติยา พรหมกัลป์, 2561, น. 1892) (Soutar & Mazzarol, 1995, pp. 85-110)	ผู้แต่ง. (ปีที่พิมพ์). ชื่อบทความหรือชื่อเรื่องของบท. ใน หรือ in ชื่อบรรณาธิการ (บ.ก. หรือ Ed. หรือ Eds.), ชื่อการประชุม (น. หรือ p. หรือ pp. เลขหน้า). สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์ พระมหาสุติภัก อภินนโท, อัครเดช พรหมกัลป์ และรัตติยา พรหมกัลป์. (2561). คณะสงฆ์กับการจัดการเครือข่ายวัฒนธรรมเชิงพุทธในอนุภูมิภาคสุมน้ำโขง. ในการประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 3 INC2019 (น. 1892). น่าน: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. Soutar, G., & Mazzarol, T. W. (1995). Gaining competitive advantage in education services exports: Forward integration and strategic alliances in a maturing market. In G. Tower (Ed.), <i>Proceeding of the Academy of International Business Southeast Asia Regional Conference, Asia Pacific International Business: Regional integration and global competitiveness</i> (pp. 85-110). Perth: Murdoch University.

สามารถศึกษารายละเอียดเพิ่มเติมได้จากแหล่งข้อมูลเกี่ยวกับ APA Style 6th edition เช่น APA Formatting and Style Guide. from [https://owl.english.purdue.edu/owl/resource/560/01/American Psychological Association \(APA\) 6th edition style Examples](https://owl.english.purdue.edu/owl/resource/560/01/American%20Psychological%20Association%20(APA)%206th%20edition%20style%20Examples). from www.lib.monash.edu.au/tutorials/citing/apa-a4.pdf

5. ลิขสิทธิ์

เนื้อหาและข้อมูลในบทความที่ลงพิมพ์กับวารสารวิจัยวิชาการ ถือเป็นข้อคิดเห็น และความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความโดยตรงซึ่งกองบรรณาธิการวารสารไม่จำเป็นต้องเห็นด้วย หรือร่วมรับผิดชอบใด ๆ บทความ ข้อมูล เนื้อหา รูปภาพ ฯลฯ ที่ได้รับการตีพิมพ์ในวารสารวิจัยวิชาการ ถือเป็นลิขสิทธิ์ของวารสารวิจัยวิชาการ หากบุคคลหรือหน่วยงานใดต้องการนำทั้งหมดหรือส่วนหนึ่ง ส่วนใดไปเผยแพร่ต่อหรือเพื่อการกระทำการใด ๆ จะต้องได้รับอนุญาตเป็นลายลักษณ์อักษรจากวารสารวิจัยวิชาการก่อนเท่านั้น

6. การติดต่อโฆษณาและการสมัครสมาชิก

การติดต่อโฆษณา การสั่งซื้อ และการสมัครเป็นสมาชิกวารสารวิจัยวิชาการ กรุณาติดต่อ “บรรณาธิการวารสารวิจัยวิชาการ” กรุณาติดต่อสำนักงานวารสารวิจัยวิชาการ หลักสูตรบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์ เลขที่ 999 หมู่ 6 ตำบลนครสวรรค์ออก อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์ 60000 โทรศัพท์ 056-219999 โทรสาร 056-219998 E-mail journal.jra@gmail.com

8. อัตราค่าวารสาร

กำหนดออกรวสารปีละ 3 ฉบับ จำหน่ายราคาฉบับละ 199 บาท ไม่รวมค่าส่ง

9. อัตราค่าสมาชิก

ปีละ 300 บาท

หนังสือขอส่งบทความเพื่อพิจารณาการตีพิมพ์ในวารสารวิจัยวิชาการ

ชื่อเรื่องภาษาไทย:

ชื่อเรื่องภาษาอังกฤษ:

ชื่อผู้เขียน (ทุกคน): 1. ชื่อ-สกุล (ไทย)

(อังกฤษ)

E-mail Address:

2. ชื่อ-สกุล (ไทย)

(อังกฤษ)

E-mail Address:

3. ชื่อ-สกุล (ไทย)

(อังกฤษ)

E-mail Address:

ที่อยู่/สถานที่ทำงาน :

หมายเลขโทรศัพท์: E-mail Address:

ระบุประเภทของต้นฉบับ

☐ บทความทางวิชาการ (Academic Article) จำนวนหน้าต่อบทความ

☐ บทความวิจัย (Research Article) จำนวนหน้าต่อบทความ

☐ จำนวนหน้าต่อบทความ

คำรับรองของผู้เขียน: ผู้เขียนทุกคน ขอรับรองว่า

☒ บทความที่เสนอมานี้ไม่เคยตีพิมพ์เผยแพร่มาก่อน และไม่อยู่ในระหว่างการพิจารณาของวารสารอื่น

☒ หากผู้เขียนต้องการถอนบทความไม่ว่ากรณีใด ๆ ผู้เขียนยินดีชดเชยค่าดำเนินการพิจารณาบทความ

☒ ผู้เขียนยินดีให้กองบรรณาธิการสรรหาผู้กลั่นกรองโดยอิสระ เพื่อพิจารณาบทความนี้ และสามารถตรวจแก้ไขบทความดังกล่าวได้ตามที่เห็นสมควร

☒ ลิขสิทธิ์ในการทำซ้ำ ตัดแปลง หรือนำออกโฆษณา ไม่ว่าในรูปลักษณะอย่างใด หรือวิธีใด เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์

ลายมือชื่อผู้เขียน (ทุกคน)

วันที่.....

☐ กองบรรณาธิการวารสารตรวจสอบความ
สมบูรณ์และความถูกต้องของต้นฉบับ

ลงชื่อ.....กองบรรณาธิการ

(.....)

ตำแหน่ง

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

☐ ยินดีรับบทความเพื่อเสนอให้ Peer Review

พิจารณาการตอบรับให้ตีพิมพ์บทความลงวารสาร

ลงชื่อ.....

(.....)

ตำแหน่ง

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

ใบสมัครสมาชิก

ที่.....
วันที่..... เดือน..... พ.ศ.....

กราบมนตรีการ/เรียน บรรณาธิการวารสารวิจัยวิชาการ

ข้าพเจ้า ชื่อ-ฉายา/นามสกุล (ภาษาไทย)

(ภาษาอังกฤษ).....

ที่อยู่/สถานที่ทำงาน :

หมายเลขโทรศัพท์:E-mail Address:.....

มีความประสงค์จะขอสมัครเป็นสมาชิกวารสารวิจัยวิชาการ

☐ สมาชิกประเภทรายปี 750 บาท (จำนวน 3 เล่ม)

☐ เล่มละ 250 บาท

พร้อมนี้ข้าพเจ้าได้ส่ง

☐ เงินสด

☐ ธนาณัติ สั่งจ่าย.....

☐

โปรดนำส่งวารสารวิจัยวิชาการ

.....
.....

ลงชื่อ

(.....)

(สำหรับเจ้าหน้าที่)

ค่าบำรุงปี พ.ศ..... เลขที่ใบเสร็จ.....

ลงวันที่..... เดือน..... พ.ศ..... ลงบัญชีแล้ว.....